

STRATEGIJA RAZVOJA KRAPINSKO-ZAGORSKE ŽUPANIJE DO 2020. GODINE

ANALIZA STANJA

Analiza stanja multisektorski je prikaz gospodarske i društvene situacije, opisuje demografsko stanje te stanje u okolišu na području Krapinsko-zagorske županije. Analiza uključuje analitičke prikaze makroekonomskih i razvojnih stanja i trendova, razvojne potrebe Županije i području prirodnih i demografskih resursa, komunalne infrastrukture, zaštite okoliša, gospodarstva, poslovne i tehnološke infrastrukture, tržišta rada, društvenih djelatnosti i upravljanja razvojem.

SADRŽAJ

1.	DEMOGRAFSKA OBILJEŽJA	5
1.1.	PROSTORNA DISTRIBUCIJA STANOVNIŠTVA	8
1.2.	MIGRACIJSKA KRETANJA	10
2.	SOCIJALNO UKLJUČIVANJE I USLUGE SOCIJALNE SKRBI	13
2.1.	KVALITETA ŽIVOTA	13
2.2.	RASPROSTRANJENOST KRIMINALITETA	14
2.3.	INSTITUCIONALNA OBILJEŽJA SOCIJALNE SKRBI	15
2.3.1.	<i>Novčane naknade/socijalna pomoć</i>	17
3.	DRUŠTVENA I ZDRAVSTVENA INFRASTRUKTURA	20
3.1.	ZDRAVSTVENA INFRASTRUKTURA	20
3.1.1.	<i>Bolesti stanovništva</i>	23
3.2.	DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA	24
3.2.1.	<i>Civilno društvo</i>	28
3.3.	STANOGRADNJA I STANOVANJE	29
4.	OBRAZOVANJE	31
4.1.	OBRAZOVNA STRUKTURA	31
4.2.	PREDŠKOLSKO OBRAZOVANJE	32
4.3.	OSNOVNOŠKOLSKO OBRAZOVANJE	33
4.4.	SREDNJOŠKOLSKO OBRAZOVANJE	35
4.5.	VISOKO OBRAZOVANJE	38
4.6.	OSTALO OBRAZOVANJE	42
5.	OPĆA GOSPODARSKA KRETANJA	43
5.1.	RAZVOJNI POLOŽAJ KRAPINSKO-ZAGORSKE ŽUPANIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ	43
6.	TRŽIŠTE RADA	45
6.1.	RADNA SNAGA	45
6.2.	ZAPOSLENOST I PLAĆE	46
6.3.	NEZAPOSLENOST I TRŽIŠTE RADA	48
6.4.	OSJETLJIVE SKUPINE NA TRŽIŠTU RADA	53
7.	POSLOVNO OKRUŽENJE	56
7.1.	POLOŽAJ GOSPODARSTVA KRAPINSKO-ZAGORSKE ŽUPANIJE U GOSPODARSTVU HRVATSKE	56
7.2.	INVESTICIJE U DUGOTRAJNU IMOVINU, ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ	58
7.3.	IZRAVNA STRANA ULAGANJA	59
7.4.	POKAZATELJI USPJEŠNOSTI POSLOVANJA PODUZETNIKA	60
7.5.	OSNOVNI POKAZATELJI PODUZETNIŠTVA PREMA DJELATNOSTIMA	61
7.6.	LOKACIJSKI KVOCIJENT	64
7.7.	VANJSKOTRGOVINSKI PARTNERI KRAPINSKO-ZAGORSKE ŽUPANIJE	64
7.8.	GOSPODARSKE ZONE KRAPINSKO-ZAGORSKE ŽUPANIJE	66
7.9.	OBRTNIŠTVO	68

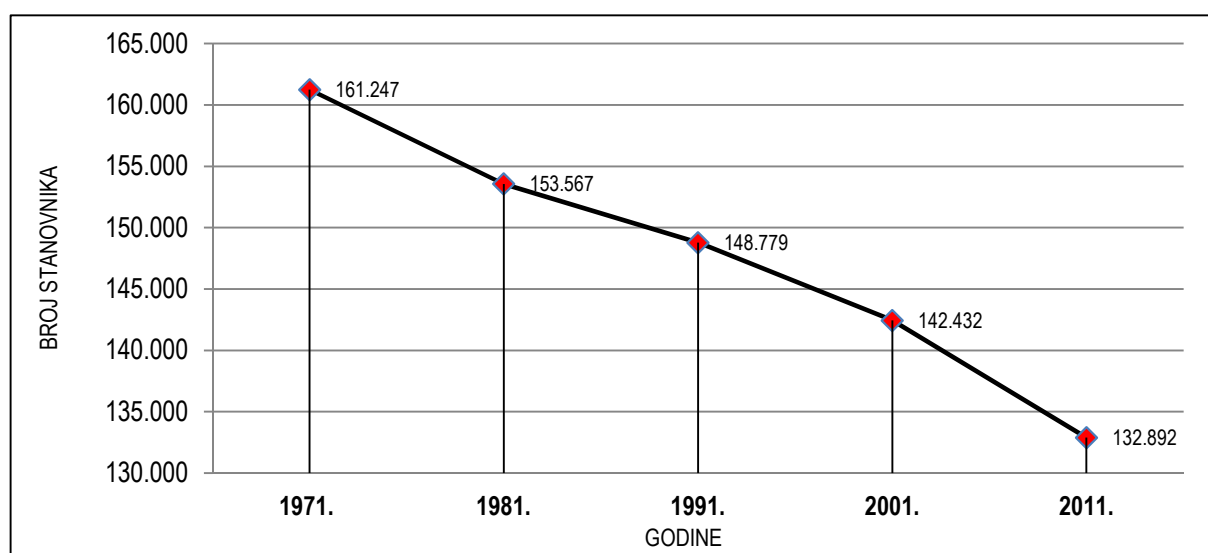
7.10.	INOVACIJSKI POTENCIJAL KRAPINSKO-ZAGORSKE ŽUPANIJE	70
8.	TURIZAM I KULTURA.....	77
8.1.	TURISTIČKA PONUDA	77
8.2.	POTRAŽNJA U SEKTORU TURIZMA.....	81
8.3.	TURISTIČKI BREND ŽUPANIJE	87
8.4.	TURISTIČKA INFRASTRUKTURA.....	87
8.5.	AKTIVAN ODMOR	94
8.6.	KULTURA	96
9.	POLJOPRIVREDA	98
10.	KVALITETA OKOLIŠA, IZLOŽENOST EKOLOŠKIM RIZICIMA I KLIMATSKIM OPASNOSTIMA	104
10.1.	PRIRODNI RESURSI.....	105
10.2.	ZAŠTIĆENI DIJELOVI PRIRODE I EKOLOŠKA MREŽA NATURA 2000 U KRAPINSKO-ZAGORSKOJ ŽUPANIJI 106	106
10.3.	UGROŽENA FLORA I FAUNA KRAPINSKO-ZAGORSKE ŽUPANIJE	106
10.4.	OTPAD	107
10.5.	KVALITETA ZRAKA	111
10.6.	IZLOŽENOST PRIRODNYM RIZICIMA	112
10.7.	BROWNFIELD INVESTICIJE.....	112
10.8.	VOJNI OBJEKTI	113
11.	PRIMARNA INFRASTRUKTURA.....	115
11.1.	VODOOPSKRBA	115
11.1.1.	<i>Gubitak vode u vodoopskrbi.....</i>	<i>117</i>
11.2.	ODVODNJA	118
11.3.	OPSKRBA PLINOM	119
11.4.	OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM	120
11.4.1.	<i>Energija biomase .....</i>	<i>120</i>
11.4.2.	<i>Geotermalna energija.....</i>	<i>122</i>
11.4.3.	<i>Sunčeva energija .....</i>	<i>123</i>
11.4.4.	<i>Male hidroelektrane.....</i>	<i>125</i>
11.4.5.	<i>Vjetroelektrane.....</i>	<i>127</i>
11.5.	PRIMJENA ENERGETSKE UČINKOVITOSTI U KRAPINSKO-ZAGORSKOJ ŽUPANIJI	129
11.5.1.	<i>Javna rasvjeta.....</i>	<i>129</i>
11.5.2.	<i>Energetska učinkovitost u zgradama u nadležnosti Krapinsko-zagorske županije .....</i>	<i>129</i>
11.5.3.	<i>Projekt izgradnje područnih sustava grijanja na biomasu na području Krapinsko-zagorske županije.....</i>	<i>130</i>
12.	INFRASTRUKTURA ZA MOBILNOST I INTERNETSKU POVEZANOST.....	132
12.1.	CESTOVNI PROMET	132
12.2.	ZRAČNI PROMET	136
12.3.	ŽELJEZNIČKI PROMET	138
12.4.	POKRIVENOST ŠIROKOPOJASNOM INFRASTRUKTUROM.....	139
13.	INSTITUCIONALNI OKVIR ZA UPRAVLJANJE RAZVOJEM.....	144
13.1.	RAZVOJ Ljudskih resursa	145

13.2.	KORIŠTENJE EUROPSKIH FONDOVA.....	151
13.2.1.	<i>Analiza projekata</i>	151
13.2.2.	<i>Analiza kapaciteta</i>	154

1. Demografska obilježja

Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine u Krapinsko-zagorskoj županiji živi 132.892 stanovnika. Uspoređujući s 2001. godinom uočava se negativan trend kretanja broja stanovnika (-6,6%) uzrokovan prvenstveno negativnim prirodnim prirastom (-668 za 2011. godinu), a manjim dijelom i negativnim migracijskim saldonom. **Gustoća naseljenosti županije** iznosi 108,1 stanovnika/km² te je ona veća od prosjeka Republike Hrvatske (75,7 stanovnika/km²). S obzirom na statističku regiju Kontinentalna Hrvatska koja ima gustoću naseljenosti od 90,1 stanovnik/km², Krapinsko-zagorska županija ima veću gustoću naseljenosti te time spada u gušće županije Kontinentalne Hrvatske uz Međimursku i Varaždinsku županiju. Prosječna gustoća naseljenosti na razini EU-28 iznosi 116,4 stanovnika/km² te zaključujemo da gustoća naseljenosti Krapinsko-zagorske županije iznosi 92% prosjeka EU-28.

Grafikon 1 - Kretanje broja stanovnika Krapinsko-zagorske županije od 1971. do 2011. godine

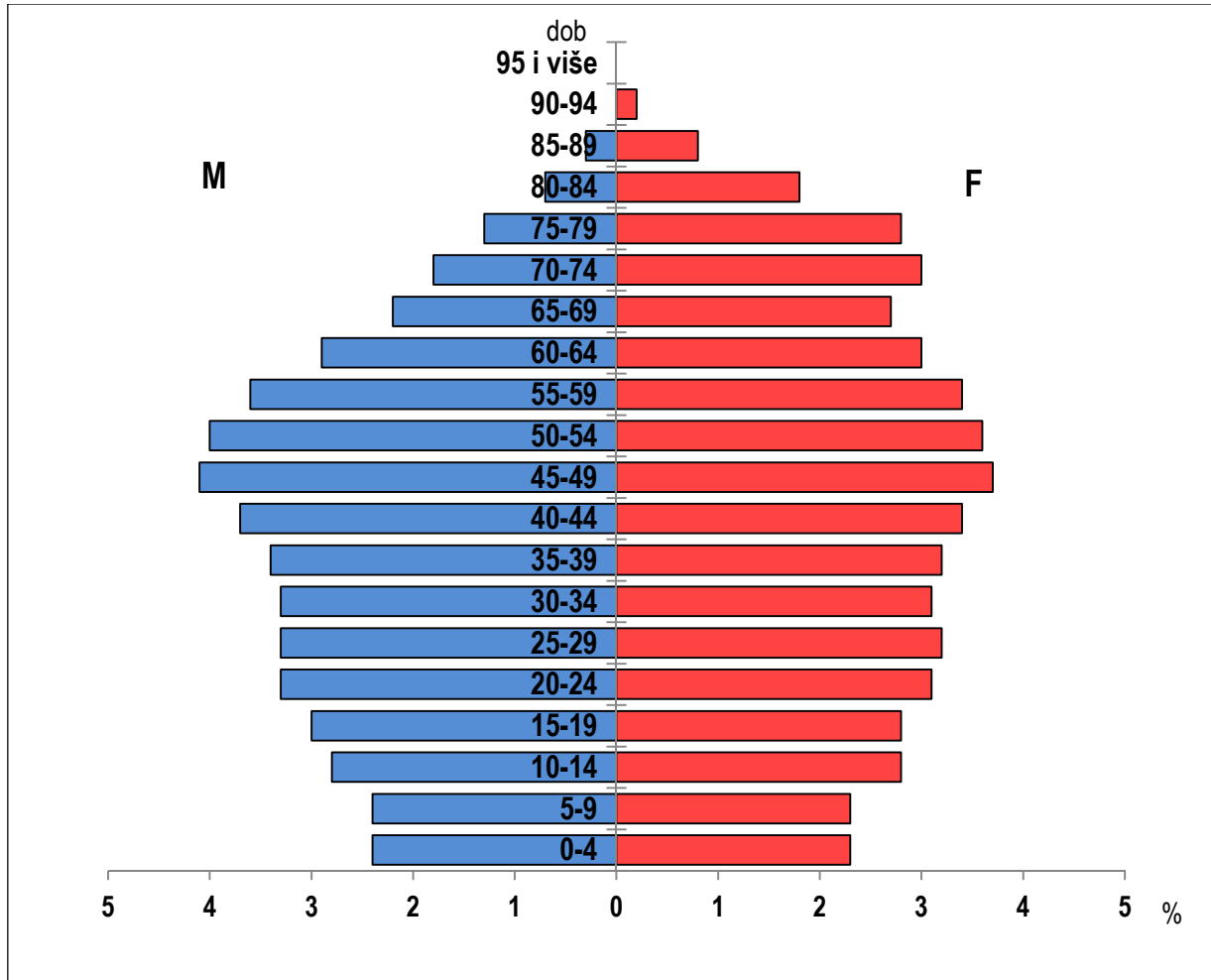

Izvor: Naselja i stanovništvo RH 1971. - 2011., Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2011.

Stanovništvo Krapinsko-zagorske županije čini 3,1% ukupnog broja stanovnika Republike Hrvatske u 2011. godini (4.284.889). Promatrajući statističku regiju Kontinentalna Hrvatska, Krapinsko-zagorska županija nalazi se na sredini prema broju stanovnika među 14 županija koje čine statističku regiju.¹ Između dva popisa (2001. i 2011. godine), broj stanovnika Krapinsko-zagorske županije smanjen je za 6,6%, dok je na nacionalnoj razini taj omjer na razini od 3,4%. U odnosu na Kontinentalnu Hrvatsku (4,6% smanjenje stanovništva među dva popisa), vidljivo je da broj stanovnika pada brže u Krapinsko-zagorskoj županiji u odnosu na statistički prosjek regije.

¹ Statističku regiju Kontinentalna Hrvatska čine županije: Zagrebačka, Krapinsko-zagorska, Sisačko-moslavačka, Karlovačka, Varaždinska, Koprivničko-križevačka, Bjelovarsko-bilogorska, Virovitičko-podravskva, Požeško-slavonska, Brodsko-posavska, Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska te Međimurska. U Kontinentalnu Hrvatsku spada i Grad Zagreb.

Grafikon 2 - Dobno-spolna piramida Krapinsko-zagorske županije

Izvor: DZS, obrada Zagorska razvojna agencija d.o.o.

Kod **dobno-spolne piramide** uočljiva je demografska erozija. Vidljivo je sužavanje mladih dobnih skupina koje pak uzrokuju dugotrajno smanjivanje rodosti te proširenje u starijim dobnim skupinama. Smanjenje stanovništva kroz proces starenja utječe na sve segmente društva te slijedom toga i na veličinu potencijalnih radnih resursa. Dobno-spolna struktura stanovništva Krapinsko-zagorske županije vrlo je slična strukturi stanovništva Republike Hrvatske.

Biodinamičko kretanje populacije Krapinsko-zagorske županije u novijoj demografskoj prošlosti karakterizira smanjenje broja živorođene djece te stabiliziranje broja umrlih. Bitan pokazatelj prirodne dinamike stanovništva je **vitalni indeks**. Godine 2014. vrijednost tog indeksa za Županiju bio je 61,7 koji govori o nepovoljnom demografskom stanju jer na 61 živorođeno dijete dolazi 100 umrlih stanovnika. Demografsko starenje intenzivirat će se kroz povećanje udjela starijih i smanjenje udjela mladih koje će pak utjecati na apsolutno i relativno smanjenje stanovništva radno aktivne dobi.

Prosječna starost stanovništva je porasla s 39,6 godina u popisu stanovništva iz 2001. na 41,7 prema popisu stanovništva iz 2011. godine. Udio starijih od 60 godina u ukupnom stanovništvu porastao je u 2011. g. na 49% prema 44,5% iz 2001. godine. Među županijama Sjeverozapadne Hrvatske najduže se živi u Gradu Zagrebu, a najkraće u Krapinsko-zagorskoj županiji. Sasvim je razumljivo da je zbog boljih uvjeta života i bolje zdravstvene zaštite u Gradu Zagrebu i očekivano trajanje života muškaraca više nego u drugim županijama Sjeverozapadne Hrvatske. **Vitalni indeks** (živorođeni na 100 umrlih) je sve manji što znači da više ljudi umire nego što se rađa.

Tabela 1 - Prirodno kretanje stanovništva Krapinsko-zagorske županije

Godina	Rođeni			Umrli		Prirodni prirast	Umrta dojenčad na 1000 živorođenih	Vitalni indeks (živorođeni na 100 umrlih)
	Ukupno	Živorođeni	Mrtvorodeni	Ukupno	Umrta dojenčad			
2009.	1285	1282	3	1987	7	-705	5,5	64,5
2010.	1273	1265	8	1916	2	-651	1,6	66
2011.	1183	1179	4	1867	5	-688	4,2	63,1
2012.	1194	1190	4	1898	3	-708	2,5	62,7
2013.	1156	1152	4	1882	3	-730	2,6	61,2
2014.	1157	1153	4	1868	4	-715	3,5	61,7

Izvor: DZS, PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE U 2014., Priopćenje, 22. srpnja 2015. godine, BROJ: 7.1.1., ISSN 1330-0350

Indeks starenja stanovništva u Krapinsko-zagorskoj županiji iznosi 112,6% (2011. godina, Popis stanovništva) što je gotovo identično indeksu Republike Hrvatske (115%). Spomenuti postoci govore kako Krapinsko-zagorska županija ima velik udio stanovnika starijeg od 60 godina u odnosu na stanovništvo mlađe od 20 godina. Promatrajući Kontinentalnu Hrvatsku, Krapinsko-zagorska županija nalazi se među 5 županija s najvećim indeksom starenja. Višu vrijednost ovog pokazatelja od vrijednosti za Krapinsko-zagorsku županiju u 2011. godini imaju Bjelovarsko bilogorska (114,9%), Karlovačka (149%) i Sisačko-moslavačka županija (131,1%) te Grad Zagreb (118,9%). Najnižu vrijednost od 14 županija Kontinentalne Hrvatske ima Međimurska županija (91,8%). **Koeficijent starosti**, naspram indeksa starenja, pokazuje udio osoba starijih od 60 i više godina u ukupnom stanovništvu. Vrijednost ovog pokazatelja za Krapinsko-zagorsku županiju u 2011. godini iznosi 23,5% te je vrijednost narasla za jedan postotni poen u odnosu na 2001. godinu (koeficijent starost 2001. godine = 22,4%). Na razini Republike Hrvatske, koeficijent starosti iznosi 24,1% te se zaključuje, a što je vidljivo i iz dobno-spolne piramide, da raste udio starijeg stanovništva u ukupnoj populaciji.

Ovakav trend starenja stanovništva koji je prisutan na razini cijele Republike Hrvatske može imati nepovoljne učinke na produktivnost, potrošnju, niži ekonomski rast nego ranije. Posebni problemi su manjak radne snage, veći teret na radno-aktivnima u okviru međugeneracijskih transfera (porezi, potpore i sl.), moguća inflacija, skuplji aranžmani za skrb o starijima, povećani izdaci mirovinskog i zdravstvenog sustava te moguća manje kreativna starija radna snaga.

Tabela 2 - Stope nataliteta i mortaliteta - Krapinsko-zagorska županija i Republika Hrvatska, 2009. - 2014. godina

GODINA	KRAPINSKO-ZAGORSKA ŽUPANIJA		REPUBLIKA HRVATSKA	
	Stopa nataliteta	Stopa mortaliteta	Stopa nataliteta	Stopa mortaliteta
2009.	9,6	14,9	10,1	11,8
2010.	9,5	14,4	9,8	11,8
2011.	8,8	14,0	9,4	11,6
2012.	8,9	14,3	9,8	12,1
2013.	8,6	14,2	9,4	11,8
2014.	8,6	14,0	9,3	12

Izvor: DZS, PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE U 2014., Priopćenje, 22. srpnja 2015. godine, BROJ: 7.1.1., ISSN 1330-0350, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, PRIRODNO KRETANJE U HRVATSKOJ U 2014. GODINI, srpanj, 2015.

Na području Krapinsko-zagorske županije demografske promjene pokazuju pad nataliteta i sve starije stanovništvo. Trend pada nataliteta prisutan je u cijeloj Europi, a usporedba **stope nataliteta** s prosjekom Europske Unije (10,3) pokazuje da Krapinsko-zagorska županija ima nešto nižu stopu nataliteta kao i Republika Hrvatska (9,3 u 2014.

godini). **Stopa mortaliteta** Krapinsko-zagorske županije za 2014. godinu iznosi 14,0 i u padu je u usporedbi s prethodnom godinom (14,2 u 2013. godini), no još je uvijek znatno viša od prosjeka Republike Hrvatske (12,0 u 2014. godini). Prosjek Europske Unije za 2011. godinu iznosi 9,7 (prema bazi podataka Svjetske zdravstvene organizacije „Zdravlje za sve“).

Niži fertilitet („starenje odozdo“) uvijek dovodi do starijeg stanovništva. Niži mortalitet („starenje odozgo“) čini populacije mlađim kada su stope mortaliteta visoke, a starijim kada su stope niske i kada se očekivano trajanje života produljuje. U posljednjem desetljeću **očekivano trajanje života** pri rođenju u Hrvatskoj se povećavalo prosječno za 2 do 4 mjeseca godišnje, dok se očekivano trajanje života za osobe u dobi od 65 i više godina povećavalo prosječno godišnje za 1 do 2 mjeseca.

Tabela 3 - Očekivano trajanje života u Krapinsko-zagorskoj županiji

GODINA	KRAPINSKO-ZAGORSKA ŽUPANIJA: Očekivano trajanje života za osobe stare:				UKUPNA STOPA FERTILITETA
	0 godina		65 godina		
	Muški	Žene	Muški	Žene	
2001./2002.	67,14	76,84	11,57	16,32	1,37
2008./2009.	68,81	78,16	12,29	17,17	1,46

Izvor: DZS, Projekcije stanovništva Republike Hrvatske 2010. – 2061. godina, Zagreb, 2011. godina, CIP: 767809

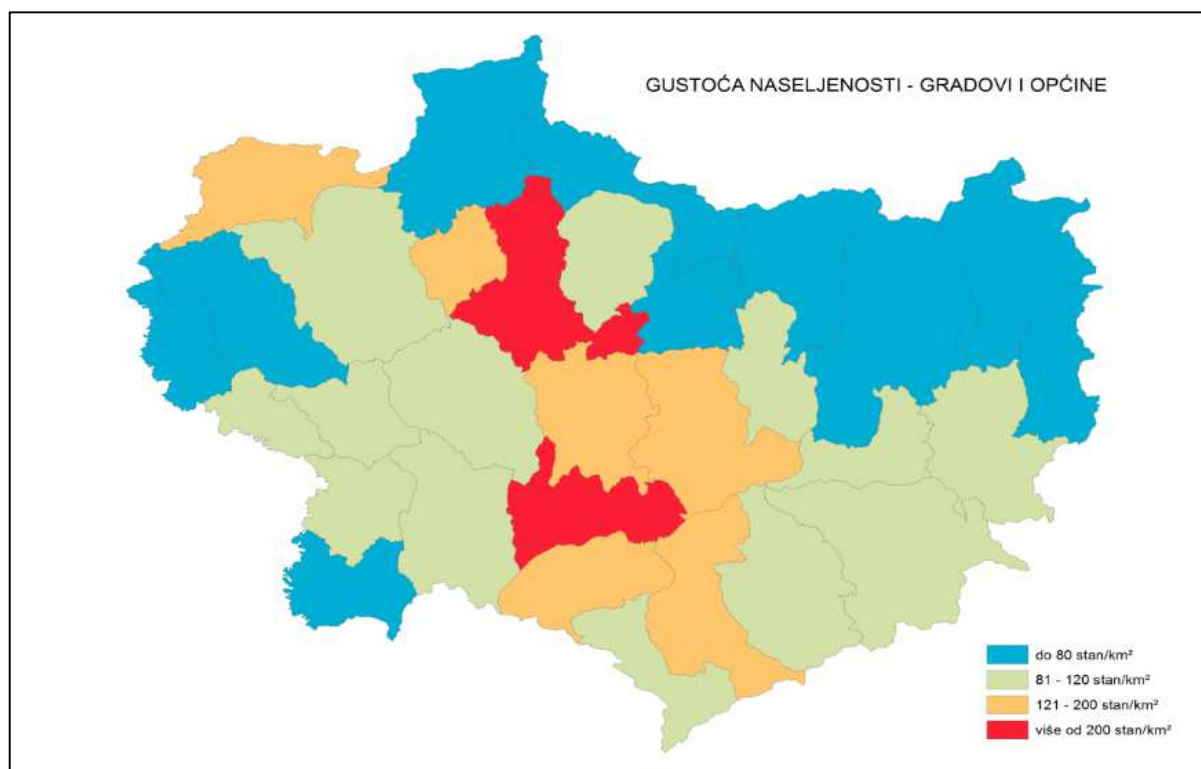
1.1. Prostorna distribucija stanovništva

Cijeli teritorij Krapinsko-zagorske županije je nejednoliko naseljen, od vrlo rijetkih do gusto naseljenih prostora u odnosu na prosjek Krapinsko-zagorske županije. Ispod prosječnu naseljenost bilježe jedinice Budinščina, Desinić, Hrašćina, Jesenje, Kraljevec na Sutli, Novi Golubovec i Zagorska Sela s gustoćom manjom od 70 stanovnika/km². Gradska područja Krapine, Oroslavja i Zaboka bilježe najveću gustoću naseljenosti (veća od 195 stanovnika/km²).

S obzirom da gustoća naseljenosti ovisi o prirodnim uvjetima, prirodnom bogatstvu, kao i stupnju gospodarske razvijenosti, na primjeru gustoće naseljenosti gradova i općina Krapinsko-zagorske županije, vidljivo je da su najgušće naseljena urbana područja u kojima postoji koncentracija gospodarske aktivnosti te kvalitetnija ponuda usluga u sektoru obrazovanja, zdravstva te dodatnih usluga koje jačaju kvalitetu života (provođenje slobodnog vremena).

Slika 1 - Gustoća naseljenosti Krapinsko-zagorske županije, 2011. godina

Izvor: DZS, obrada Zagorska razvojna agencija d.o.o.

U administrativne svrhe u Republici Hrvatskoj razlika između ruralnih i urbanih područja temelji se na teritorijalnoj podjeli gdje se manje administrativne jedinice, općine, smatraju ruralnim, dok se gradovi smatraju urbanim područjima. Na temelju takvog administrativnog kriterija, od ukupnog stanovništva Krapinsko-zagorske županije 36,79% (**stupanj urbanizacije**) stanovnika (48 897) smatra se urbanim stanovništvom, a 63,21% (83 995) smatra se ruralnim stanovništvom. Usporedbe radi, u Republici Hrvatskoj 70,4% ljudi živi u gradovima, a 29,6% u općinama. Stupanj urbanizacije u Kontinentalnoj hrvatskoj nalazi se na razini od 69,79% pri čemu je važno napomenuti da Krapinsko-zagorska županija, uz Međimursku županiju, ima najmanji stupanj urbanizacije, odnosno više stanovnika stanuje u ruralnim područjima, a manje u urbanim (36% stanovništva živi u gradovima). Koncentrirana urbanizacija imala je za posljedicu i neravnomjeran regionalni razvoj te produbljivanje nejednakosti između urbanih i ruralnih područja.

Kao najčešći međunarodno priznat i korišten kriterij za razlikovanje ruralnih i urbanih područja koristi se definicija OECD-a, koja se temelji na gustoći naseljenosti stanovništva. Na lokalnoj razini (LAU 1/2 – općine, gradovi u Republici Hrvatskoj) područja se klasificiraju kao ruralna ili urbana temeljem praga od 150 stanovnika na km². Sukladno toj podjeli 31,47% stanovništva Krapinsko-zagorske županije živi u urbanim područjima, a 68,53% u ruralnim područjima.

Tabela 4 - Stanovništvo gradova i općina Krapinsko-zagorske županije

GRADOVI/ OPĆINE	Broj stanovnika	Površina u km ²	Gustoća naseljenosti	
			Stanovnik/km ²	Tip zajednice
Donja Stubica	5.680	43,48	130,6	ruralno
Klanjec	2.915	25,52	114,22	ruralno
Krapina	12.480	47,54	262,51	urbano
Oroslavje	6.138	31,2	196,73	urbano
Pregrada	6.594	67,25	98,05	ruralno

Zabok	8.994	34,88	257,85	urbano
Zlatar	6.096	75,78	80,44	ruralno
UKUPNO GRADOVI	48.897	325,65	162,91	urbano
Bedekovčina	8.041	51,76	155,35	urbano
Budinščina	2.503	55,18	45,36	ruralno
Desinić	2.933	45,04	65,11	ruralno
Đurmanec	4.235	58,43	72,47	ruralno
Gornja Stubica	5.284	49,31	107,15	ruralno
Hrašćina	1.617	27,05	59,77	ruralno
Hum na Sutli	5.060	36,83	137,38	ruralno
Jesenje	1.560	23,84	65,43	ruralno
Konjščina	3.790	44,17	85,8	ruralno
Kraljevec na Sutli	1.727	26,78	64,48	ruralno
Krapinske Toplice	5.367	48,46	110,75	ruralno
Kumrovec	1.588	17,57	90,38	ruralno
Lobor	3.188	42,98	74,17	ruralno
Maće	2.534	27,88	90,88	ruralno
Marija Bistrica	5.976	71,38	83,72	ruralno
Mihovljan	1.938	24,43	79,32	ruralno
Novi Golubovec	996	15,44	64,5	ruralno
Petrovsko	2.656	18,84	140,97	ruralno
Radoboj	3.387	33,21	101,98	ruralno
Stubičke Toplice	2.805	27,52	101,92	ruralno
Sveti Križ Začretje	6.165	40,37	152,71	urbano
Tuhelj	2.104	23,97	87,77	ruralno
Veliko Trgovišće	4.945	46,65	106	ruralno
Zagorska Sela	996	24,68	40,35	ruralno
Zlatar Bistrica	2.600	24,91	104,37	ruralno
UKUPNO OPĆINE	83.995	906,68	91,52	ruralno
UKUPNO ŽUPANIJA	132.892	1232,33	107,14	ruralno

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011. godine, obrada: Zagorska razvojna agencija d.o.o.

Gradovi Krapinsko-zagorske županije imaju veliku ulogu u daljnjem ravnomjernom razvoju te povezivanju ruralnih i urbanih područja. Važno je da grad svojom veličinom, tj. gospodarskom i društvenom infrastrukturom, zadrži stanovništvo određenog područja. Gradovi koje okružuju depopulacijski prostori moraju imati središnju ulogu u gospodarskom i demografskom oporavku i tako postati nositelji općeg razvoja u svom gravitacijsko-funkcionalnom okruženju.

1.2. Migracijska kretanja

Demografske karakteristike stanovništva Krapinsko-zagorske županije moguće je promatrati preko neto migracijskog salda. Uz prirodni prirast i broj stanovnika, migracijski saldo spada u osnovne demografske pokazatelje.

Tabela 5 - Vanjska migracija, Republika Hrvatska i Krapinsko-zagorska županija, 2010. - 2014. godina

Godina	Krapinsko-zagorska županija		Republika Hrvatska	
	Doseljeno	Odseljeno	Doseljeno	Odseljeno
2010.	65	36	4985	9860
2011.	78	45	8534	12699
2012.	59	114	8959	12877
2013.	56	124	10378	15262
2014.	79	256	10638	20858

Iz navedenih podataka vidljivo je da je **saldo migracije stanovništva** Krapinsko-zagorske županije s **inozemstvom** negativan. Navedeni pokazatelj u promatranom razdoblju 2010. – 2014. godine bio je pozitivan samo 2010. i 2011. godine. Na razini Republike Hrvatske, vrijednosti ovog pokazatelja u promatranim godinama su konstantno negativne.

Tabela 6 - Unutarnja migracija, Republika Hrvatska i Krapinsko-zagorska županija, 2010. - 2014. godina

Godina	Krapinsko-zagorska županija				Republika Hrvatska		
	Doseljeno iz druge županije	Odseljeno u drugu županiju	Preseljeno stanovništvo među naseljima istoga grada/općine	Preseljeno stanovništvo među gradovima/općinama	Među naseljima istog grada/općine	Među gradovima/općinama iste županije	Među županijama
2010.	565	644	378	685	16136	27419	27798
2011.	573	726	386	680	15008	25885	25846
2012.	549	663	404	695	14314	26908	27617
2013.	662	746	491	815	16827	30054	29959
2014.	747	818	426	829	15983	30947	33806

Izvor: DZS, MIGRACIJA STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE U 2014., Priopćenje, 10. srpnja 2015. godine, ISSN: 1330 – 0350, MIGRACIJA STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE U 2013., Priopćenje, 15. srpnja 2014. godine, ISSN: 1330 – 0350, MIGRACIJA STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE U 2011., Priopćenje, 29. lipnja 2011. godine, ISSN: 1330 – 0350, MIGRACIJA STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE U 2012., Priopćenje, 1. srpnja 2013. godine, ISSN: 1330 – 0350, MIGRACIJA STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE U 2010., Priopćenje, 15. lipnja 2011. godine, ISSN: 1330 – 0350

U 2014. mjesto stanovanja unutar Republike Hrvatske promijenilo je 80 736 osoba. Od ukupnog broja preseljenog stanovništva u 2014. najviše osoba (41,9%) selilo se između županija, između gradova/općina iste županije selilo se 38,3% osoba, a između naselja istoga grada/općine 19,8% osoba. Migracije stanovništva između gradova/općina iste županije u 2014. bile su najveće u Splitsko-dalmatinskoj županiji i Primorsko-goranskoj županiji. Najveću međužupanijsku migraciju stanovništva imali su Grad Zagreb i Zagrebačka županija. Od ukupno dvadeset županija te Grada Zagreba međužupanijski pozitivan migracijski saldo (više doseljenih nego odseljenih) ima sedam županija i Grad Zagreb, a najviši je u Gradu Zagrebu (3 421 osoba). Negativan saldo migracije među županijama ima trinaest županija, s time da je najveći u Vukovarsko-srijemskoj županiji (-1 272 osobe) i Brodsko-posavskoj županiji (-906 osoba). **Migracijski saldo (unutarnje migracije)** za Krapinsko-zagorsku županiju u 2014. godini je negativan (-71 osoba). Iako je 2010. godine vrijednost ovog pokazatelja bila na -50 osoba, u narednim godinama (2011. – 2013.) on se kreće na razini od -153 osobe u 2011. godini nakon čega se vrijednost počinje smanjivati, odnosno primjetan je konstantan pad broja odseljenih.

Tabela 7 - Saldo ukupne migracije, Republika Hrvatska i Krapinsko-zagorska županija, 2010. - 2014. godina

Godina	Krapinsko-zagorska županija			Republika Hrvatska		
	Saldo ukupne migracije	Saldo migracije među županijama	Saldo migracije s inozemstvom	Saldo ukupne migracije	Saldo migracije među županijama	Saldo migracije s inozemstvom
2010.	-50	-79	29	/ ²	0	-4 875
2011.	-120	-153	33	/	0	-4 165
2012.	-169	-114	-55	/	0	-3 918
2013.	-152	-84	-68	/	0	-4 884
2014.	-248	-71	-177	/	0	-10 220

Izvor: DZS, MIGRACIJA STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE U 2014., Priopćenje, 10. srpnja 2015. godine, ISSN: 1330 – 0350, MIGRACIJA STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE U 2013., Priopćenje, 15. srpnja 2014. godine, ISSN: 1330 – 0350, MIGRACIJA STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE U 2011., Priopćenje, 29. lipnja 2011. godine, ISSN: 1330 – 0350, MIGRACIJA STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE U 2012., Priopćenje,

² Podaci za ukupno ne iskazuju se jer su uključena i preseljenja unutar Republike Hrvatske.

U 2014. godini ukupan migracijski saldo pozitivan je samo u Istarskoj (653), Dubrovačkoj (114) i Primorsko-goranskoj županiji (38) te Gradu Zagrebu (3040), dok ostale županije bilježe negativan saldo ukupne migracije. Najvišu vrijednost salda ukupne migracije u 2014. godini bilježi Vukovarsko–srijemska županija (-2579). Krapinsko-zagorska županija se, uz Šibensko–kninsku (-228) nalazi među županijama s manjim negativnim saldom ukupne migracije u odnosu na druge županije.

2. Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi

2.1. Kvaliteta života

Kvaliteta života za potrebe ocjene stanja razvoja Krapinsko-zagorske županija prati se putem rezultata istraživanja koje je proveo Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) 2006. godine. Rezultati su reprezentativni na županijskoj razini.³ Kako bi se omogućila usporedba s ostalim zemljama EU u kojima je provedena identična anketa za praćenje kvalitete života, ujednačena srednja vrijednost dohotka domaćinstva izražena je u obliku standarda kupovne moći (PPS) koji predstavlja imaginarnu valutu i omogućuje usporedbu životnog standarda različitih zemalja.

S 267 PPS, Bjelovarsko-bilogorska županija bilježi najniži dohodak kućanstava u Hrvatskoj, dok je prosjek za Hrvatsku iznosio 470 PPS, a najviši je zabilježen u Istarskoj županiji (769 PPS). Krapinsko-zagorska županija zabilježila je 471 PPS, što je svrstava u prosjek Hrvatske. U ostalim zemljama EU, najviša primanja u iznosu od 1.771 PPS zabilježena su u Luksemburgu, dok su najniža zabilježena u Rumunjskoj (210 PPS).

Krapinsko-zagorska županija spada u županije s **prosječnom razinom materijalne deprivacije**, što znači da si od 6 izabranih pokazatelja životnog standarda (održavanje doma toplim, platiti godišnji odmor izvan mjesta boravišta, zamijeniti istrošeni namještaj, kupiti novu odjeću, imati obrok s mesom ili ribom svaki drugi dan, platiti jednom mjesečno izlazak s prijateljima ili obitelji na piće/obrok izvan kuće) ne mogu priuštiti ukupno 1,7 pokazatelja (navedenih u tekstu iznad), što je u prosjeku jednako s razinom Republike Hrvatske.

Krapinsko-zagorska županija spada u županije gdje je većina kućanstava izjavila da uzgaja voće ili povrće za vlastite potrebe (80% osoba u ruralnim područjima odgovorilo je pozitivno).

U prosjeku, oko 5% kućanstava ostvaruje novčane transfere iz lokalnih izvora, a najveći udio je ispitanika (15,2%) upravo u Krapinsko-zagorskoj županiji izjavilo da dobiva neki oblik novčane (dječji doplaci, jednokratne pomoći, pomoći za stanovanje i sl.). U Krapinsko-zagorskoj županiji je 32% kućanstava izjavilo da imaju poteškoća sa zadovoljavanjem svojih osnovnih životnih potreba (spajanja „kraja s krajem“), dok je prosjek za RH 31%.

Krapinsko-zagorska županija je četvrta županija u Republici Hrvatskoj u kojoj zaposlene osobe imaju i dodatni posao te se znatno ističe po broju žena koju imaju drugi posao (dok je udio muškaraca manji od državnog prosjeka).

Ispitanici Krapinsko-zagorske županije imaju nešto nižu razinu zadovoljstva životom (6,8) od prosjeka Republike Hrvatske (7,6) i unatoč tome gledaju optimistično na budućnost (78% ispitanika, u odnosu na nacionalni prosjek od 72%).

Sukladno provedenom istraživanju (UNDP, 2006. godina), ukupno 12,5% ispitanika smatra se **socijalno isključenim u odnosu na ukupni broj stanovnika**. Vrijednost ovog pokazatelja na razini Kontinentalne Hrvatske iznosi 16,02%, a Republike Hrvatske 14,13%. U Istarskoj županiji je najniži udio socijalno isključenih ispitanika (1,7%).

Državni zavod za statistiku redovito prati stanje siromaštva, prema standardnoj metodologiji EU-a za mjerenje relativnog rizika od siromaštva, no samo na državnoj razini jer prikupljeni podaci nisu reprezentativni za županijsku razinu.⁴ Jedan od relevantnih pokazatelja rizika od siromaštva o kojem redovito izvještava Ministarstvo za socijalnu

³ Kvaliteta života u Hrvatskoj: regionalne nejednakosti, UNDP, 2007., dostupno na www.undp.hr, preuzeto iz Socijalnog plana Krapinsko-zagorske županije za razdoblje 2014. – 2020. godine, <http://www.kzz.hr/akcijski-plan-socijalnih-usluga-2015-i-2016>

⁴ Na razini EU-a, SILC je obavezno istraživanje i referentni izvor podataka za praćenje statistike dohotka, siromaštva i socijalne uključenosti. Pokazatelji se temelje na konceptu relativnog siromaštva, koji uzima u obzir raspoloživi dohodak kućanstva, broj članova kućanstva i distribuciju dohotka unutar populacije.

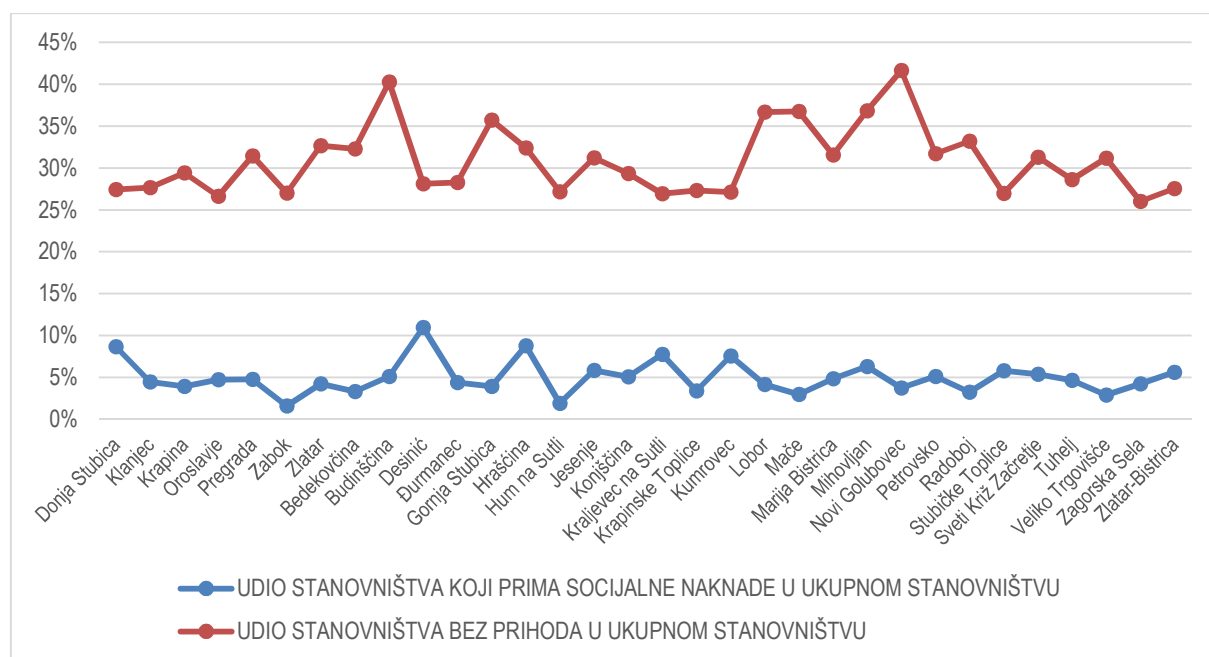
politiku i mlade odnosi se na udio primatelja socijalnih pomoći u ukupnom broju stanovnika županije. Primjerice, u 2012. godini, u prosjeku je 2,6% stanovnika u Hrvatskoj primalo pomoć za održavanje (sadašnju zajamčenu minimalnu naknadu) uz najmanje primatelja u Istarskoj županiji (0,7%) i najviše u Šibensko-kninskoj županiji (8%).

Krapinsko-zagorska županija bilježi niži postotak obuhvaćenosti stanovništva zajamčenom minimalnom naknadom u Republici Hrvatskoj te je tako u 2014. godini spomenuto pravo koristilo 1,2% stanovništva županije, dok je na državnoj razini taj udio činio 2,6%.

Prema podacima Svjetske banke, **stopa siromaštva (2002. – 2004.)** u Krapinsko-zagorskoj županiji iznosi 19,2% što je slično vrijednostima Virovitičko-podravске županije (19,8%) te Osječko-baranjske županije (19,9%). Na razini Kontinentalne Hrvatske, vrijednost ovog pokazatelja iznosi 17,09%, a na razini Republike Hrvatske 13,64%.

Na razini EU-28 u 2014. godini (DZS, Pokazatelji siromaštva, usporedba između zemalja Europske unije i Republike Hrvatske, 2014. godina, prethodni podatci, rujna 2015. godine), **prosječni udio osoba s rizikom od siromaštva i socijalne isključenosti u ukupnom stanovništvu** u Republici Hrvatskoj iznosio je 29,3%, a stopa rizika od siromaštva nalazi se na razini od 19,4%. Najmanja stopa rizika od siromaštva zabilježena je u Danskoj (11,9%), a najviša u Španjolskoj (22,2%).

Grafikon 3 - Stanovništvo po gradovima/općinama Krapinsko-zagorske županije bez prihoda ili koje prima socijalne naknade, 2011. godina

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011. godine, STANOVNIŠTVO PREMA GLAVNIM IZVORIMA SREDSTAVA ZA ŽIVOT I SPOLU

2.2. Rasprostranjenost kriminaliteta

Kvalitetu života možemo mjeriti i kroz rasprostranjenost kriminaliteta te opću stopu kriminaliteta. U promatranom razdoblju od 2010. do 2014. godine u Krapinsko-zagorskoj županiji dolazi do pada broja kriminalnih djela te isti

Osnovni je pokazatelj stopa rizika od siromaštva, koja označava postotak osoba čiji je raspoloživi ekvivalentni dohodak niži od praga rizika od siromaštva. On ne pokazuje koliko je osobe stvarno siromašne, nego koliko njih ima dohodak ispod praga rizika od siromaštva (DZS Pokazatelji siromaštva u 2013. godini, konačni rezultati, str. 1).

trend prate odabrane županije Sjeverozapadne Hrvatske, statistička regija Kontinentalna Hrvatska i Republika Hrvatska u cijelosti.

Tabela 8 - Rasprostranjenost kriminaliteta u Krapinsko-zagorskoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj, Republici Hrvatskoj i odabranim županijama, 2010. - 2014. godine

Godina	Krapinsko-zagorska županija	Varaždinska županija	Međimurska županija	Zagrebačka županija i grad Zagreb	Kontinentalna Hrvatska	Republika Hrvatska
2010.	1214	2453	1835	20331	45024	73328
2011.	1546	2295	1929	21821	46967	75620
2012.	1288	2044	1935	21317	44849	72171
2013.	1060	1531	1646	18545	40045	62708
2014.	945	1816	1593	16165	36426	56851

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova, PREGLED TEMELJNIH SIGURNOSNIH POKAZATELJA I REZULTATA RADA za 2010., 2011., 2012., 2013. i 2014. godinu, <http://www.mup.hr/main.aspx?id=180991>

Na razini Europske unije (EU-28) rasprostranjenost kriminaliteta veća je u naseljenijim zemljama te je tako 2012. godine rasprostranjenost kriminaliteta najveća u Njemačkoj, Španjolskoj te Engleskoj i Walesu. U apsolutnom iznosu, u Hrvatskoj je 2012. na 100 stanovnika počinjeno 1,68 kaznenih djela, a u 2014. godini 1,32 kaznenih djela. U Krapinsko-zagorskoj županiji počinjeno je 2014. godine 0,7 kaznenih djela na 100 stanovnika, odnosno 0,9 u 2012. godini. Prikazani podaci ukazuju na smanjenu **rasprostranjenost kriminaliteta** u Krapinsko-zagorskoj županiji u odnosu na ostatak Republike Hrvatske.

Iz navedene tablice vidljivo je da u Krapinsko-zagorskoj županiji, kao i ostalim promatranim županijama, dolazi do smanjenja **udjela kriminaliteta** u ukupnoj rasprostranjenosti kriminaliteta u Republici Hrvatskoj. Udio kriminaliteta u Krapinsko-zagorskoj županiji u 2014. godini iznosi 1,66% ukupnih kaznenih djela u Republici Hrvatskoj. Trend pokazuje konstantno smanjenje udjela u ukupnim kaznenim djelima u Republici Hrvatskoj što prati smanjenje rasprostranjenosti. Na razini Kontinentalne Hrvatske dolazi do rasta udjela u ukupnim kaznenim djelima pri čemu je najveći udio Grada Zagreba i Zagrebačke županije u ukupnim djelima, a što je u skladu s konstatacijom da je kriminalitet veći što je veći broj stanovnika.

2.3. Institucionalna obilježja socijalne skrbi

Usluge socijalne skrbi na području Krapinsko-zagorske županije pružaju centri za socijalnu skrb, domovi socijalne skrbi i obiteljski domovi.

U Krapinsko-zagorskoj županiji **djeluju 4 centra za socijalnu skrb** (CZSS): Donja Stubica, Krapina, Zabok i Zlatar Bistrica i dvije podružnice: Klanjec i Zabok, s ukupno 71 zaposlenog djelatnika. Također, pri Centru za socijalnu skrb Krapina djeluje i Podružnica Obiteljski centar koja pruža usluge stanovništvu na cijelom području Krapinsko-zagorske županije (procijenjen broj korisnika usluga Obiteljskog centra – 7500 korisnika).

U Županiji djeluju **4 ustanove socijalne skrbi** koje pružaju usluge **smještaja starijih i nemoćnih osoba**, sve osnovane od strane privatnog osnivača, s ukupnim kapacitetom od 265 korisnika. Na području Županije nije osnovana ni jedna ustanova za smještaj starijih i nemoćnih osoba u vlasništvu županije ili JLS, no Županija, gradovi i općine pružaju podršku putem izvan institucijskih oblika skrbi kao što je pomoć u kući i dostava obroka.

U sustavu socijalne skrbi ustanove se dijele prema određenim korisničkim skupinama: domovi za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, skloništa za žrtve obiteljskog nasilja, domovi za ovisnike o opojnim drogama i

prihvatilišta za beskućnike. U Krapinsko-zagorskoj županiji **postoji sedam takvih ustanova** prema podacima u tablicama koje slijede.

Tabela 9 – Domovi socijalne skrbi u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2014. godina

Domovi za psihički bolesne odrasle osobe u Krapinsko-zagorskoj županiji				
Br.	Grad/općina	Vrsta/naziv	Osnivač	Kapacitet/Broj korisnika
1.	Općina Desinić	Dom za psihički bolesne odrasle osobe "Bidružica" - Desinić	Republika Hrvatska / MSPM	Kapacitet: 310 Stalni smještaj: 312 Organiziranje prehrane: 36
2.	Općina Lobar	Dom za psihički bolesne odrasle osobe "Lobor-grad" - Lobar	Republika Hrvatska / MSPM	Kapacitet: 331 Stalni smještaj: 306 Organizirano stanovanje: 21 Stručna pomoć u obitelji – patronaža: 2 Organiziranje prehrane: 57 Pomoć u kući: 5
3.	Općina Sveti Križ Začretje	Dom za psihički bolesne odrasle osobe Zagreb, Podružnica Mirkovec - Sveti Križ Začretje	Republika Hrvatska / MSPM	Kapacitet: 68 Stalni smještaj: 80 Organiziranje prehrane: 38
Domovi za osobe s tjelesnim, intelektualnim i osjetilnim oštećenjima u Krapinsko-zagorskoj županiji				
4.	Općina Budinščina	Centar za odgoj i obrazovanje Zajezda - Budinščina	Republika Hrvatska / MSPM	Kapacitet: 77 Stalni smještaj: 20 Tjedni smještaj: 18 Privremeni smještaj: 2 Povremeni boravak: 5 Poludnevni boravak: 10
5.	Grad Donja Stubica	Centar za radnu terapiju i rehabilitaciju - Varaždin - Podružnica Pustodol - Donja Stubica	Ustanova za zdravstvenu njegu Lekić	Kapacitet: 250 Stalni smještaj: 247
6.	Općina Krapinske Toplice	Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju - Krapinske Toplice	Krapinsko-zagorska županija	Kapacitet: 72 Stalni smještaj: 1 Tjedni smještaj: 9 Cjelodnevni boravak: 4
Domovi za djecu i mlade s problemima u ponašanju u Krapinsko-zagorskoj županiji				
7.	Općina Bedekovčina	Odgojni dom Bedekovčina	Republika Hrvatska / MSPM	Kapacitet: 38 Stalni smještaj: 32

Izvor: MSPM-ov adresar na: www.mspm.hr i MSPM – Godišnje statističko izvješće o domovima i korisnicima socijalne skrbi u 2014. godini - stanje 31. prosinca 2014.

S obzirom na oblik institucionalne skrbi, sljedeća tablica ocrtava glavne pokazatelje institucionalne socijalne skrbi u Krapinsko-zagorskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2014. godini (Godišnje statističko izvješće o domovima i korisnicima socijalne skrbi u 2014. godini - stanje 31. prosinca 2014., Ministarstvo socijalne politike i mladih).

Tabela 10 - Domovi socijalne skrbi, Krapinsko-zagorska županija i Republika Hrvatska, 2013. godina

Vrsta doma	KRAPINSKO-ZAGORSKA ŽUPANIJA		REPUBLIKA HRVATSKA	
	Ukupno domova	Ukupno korisnika	Ukupno domova	Ukupno korisnika
Domovi za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi	0	0	14	867

Domovi za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju	1	32	11	1030
Domovi za djecu i odrasle osobe s tjelesnim ili intelektualnim poteškoćama	1	20	28	4706
Domovi za starije i nemoćne osobe	0	0	2	164
Domovi za psihički bolesne odrasle osobe	3	786	18	2886
NEDRŽAVNI DOMOVI SOCIJALNE SKRBI				
	Ukupno domova	Ukupno korisnika	Ukupno domova	Ukupno korisnika
Domovi za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi	0	0	3	229
Domovi za djecu i odrasle osobe s tjelesnim ili intelektualnim poteškoćama	1	250	13	1496
Domovi za starije i nemoćne osobe	4	382	128	15324
Domovi za psihički bolesne odrasle osobe	0	0	11	936
Domovi za ovisnike o alkoholu, drogama i drugim opojnim sredstvima	0	0	1	75
Domovi za djecu i odrasle osobe – žrtve obiteljskog nasilja	0	0	3	46

Izvor: DZS, Statistički ljetopis za 2013. godinu.

Na području Županije djeluje i 7 obiteljskih domova koji pružaju usluge smještaja starijim i nemoćnim osobama, ukupnog smještajnog kapaciteta za 92 osoba. U Županiji djeluje i Obiteljski dom za osobe s tjelesnim, intelektualnim i osjetilnim oštećenjima u Humu na Sutli u kojem je smješteno 10 djece i mladih s teškoćama u razvoju.

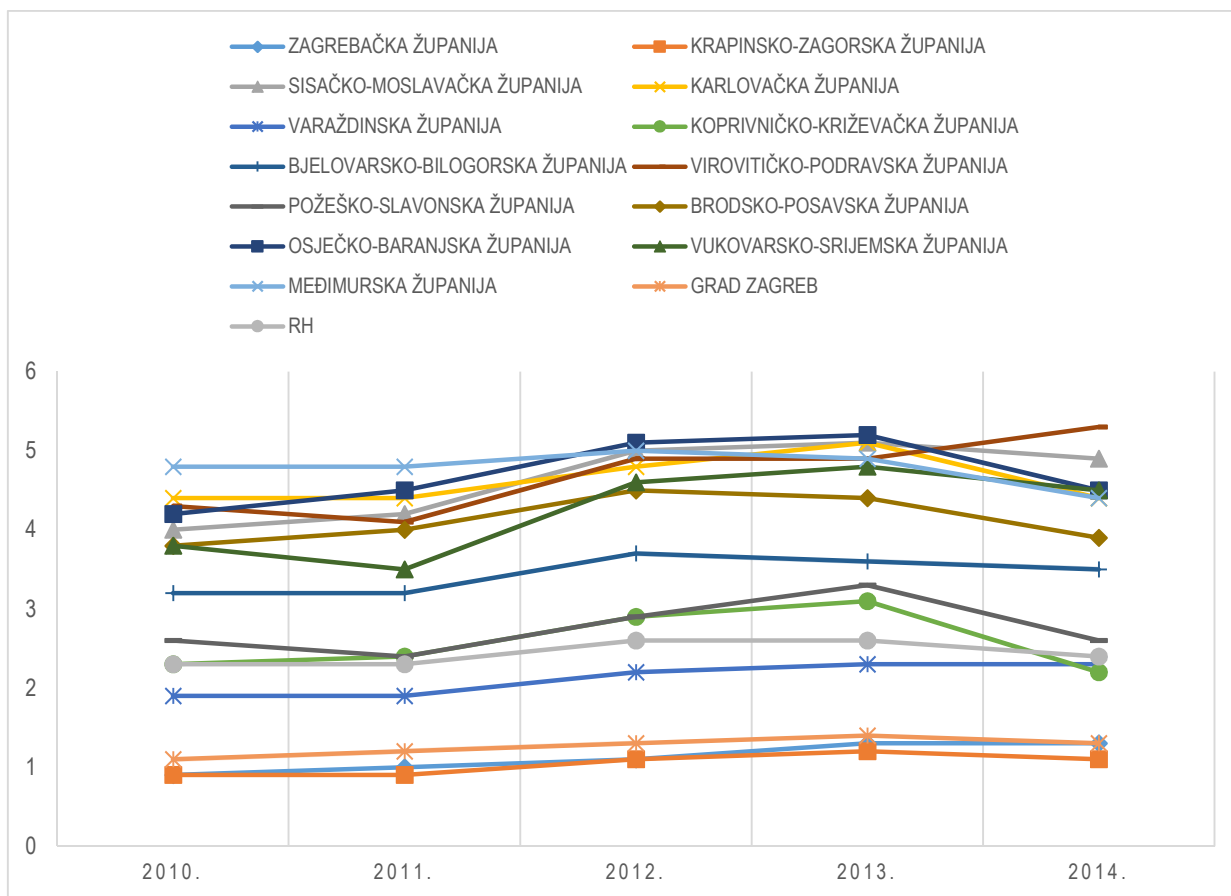
Premda u Krapinsko-zagorskoj županiji postoje brojne organizacije civilnog društva, manji broj ih je uspio razviti kapacitete za pružanje socijalnih usluga, primjerice gradska društva Crvenog križa, društva Naša djeca. Aktivni su klubovi liječenih alkoholičara koji pružaju usluge bivšim ovisnicima, a Udruga za prevenciju ovisnosti o opojnim drogama, pomoć ovisniku i povremenom uzimatelju droge i obitelji 'Moji dani' iz Krapine osnovala je i Komunu Đurmanec, dom za rehabilitaciju ovisnika o drogama. Udruga Centar za edukaciju i savjetovanja žena – CESI iz Zagreba u suradnji s Krapinsko-zagorskom županijom i Povjerenstvom za ravnopravnost spolova KZZ provodi SOS telefon za žene žrtve nasilja KZZ-a kojeg sufinancira Krapinsko-zagorska županija.

2.3.1. Novčane naknade/socijalna pomoć

Stopa obuhvaćenosti stanovništva s pomoći za uzdržavanje u Krapinsko-zagorskoj županiji u 2014. godini iznosi 1,1% što je manje u odnosu na prosjek Republike Hrvatske (2,4). Na razini Kontinentalne Hrvatske, ukupno je 46,2% osoba u 2014. godini obuhvaćeno nekim oblikom pomoći za uzdržavanje.

Dinamički gledano, stopa obuhvaćenosti stanovništva s pomoći za uzdržavanje u razdoblju 2010. – 2014. godine u Krapinsko-zagorskoj županiji raste do 2013. godine da bi u 2014. godini vrijednost ponovo pala na vrijednost iz 2012. godine. Shematski, u odnosu na ostale županije Kontinentalne Hrvatske te Republiku Hrvatsku, kretanje opće stope obuhvaćenosti stanovništva s pomoći za uzdržavanje prikazano je u sljedećem grafikonu.

Grafikon 4 - Kretanje opće stope obuhvaćenosti stanovništva sa pomoći za uzdržavanje, Krapinsko-zagorska županija, Kontinentalna Hrvatska, Republika Hrvatska, 2010. – 2014. godina

Izvor: Ministarstvo socijalne politike i mladih, GODIŠNJE STATISTIČKO IZVJEŠĆE O PRIMIJENJENIM PRAVIMA SOCIJALNE SKRBI, PRAVNOJ ZAŠTITI DJECE, MLADEŽI, BRAKA, OBITELJI I OSOBA LIŠENIH POSLOVNE SPOSOBNOSTI TE ZAŠTITI TJELESNO ILI MENTALNO OŠTEĆENIH OSOBA U REPUBLICI HRVATSKOJ U 2010., 2011., 2012., 2013. i 2014. GODINI, http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/socijalna_skrb/statisticka_izvjesca

Rashodi za socijalnu zaštitu jedinica lokalne samouprave u Krapinsko-zagorskoj županiji u razdoblju od 2010. do 2013. godine kreću se na razini 20 milijuna kuna. U 2013. godini iz proračuna lokalnih i regionalne jedinice izdvojeno je 20,3 milijuna kuna što iznosi 2,18% rashoda Kontinentalne Hrvatske (931,7 milijuna kuna) te 1,4% ukupnih rashoda Republike Hrvatske.

Tabela 11 - Rashodi za socijalnu zaštitu jedinica lokalne samouprave u Krapinsko-zagorskoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj te Republici Hrvatskoj, 2010. - 2013. godina

Godina	Krapinsko-zagorska županija		Kontinentalna Hrvatska		Republika Hrvatska
	Apsolutni iznos u kunama	Udio u RH	Apsolutni iznos u kunama	Udio u RH	Apsolutni iznos u kunama
2010.	20.637.784	1,3%	981.327.689	63,6%	1.542.521.997
2011.	20.431.185	1,3%	972.894.207	63,8%	1.524.703.079
2012.	20.902.045	1,5%	932.224.437	65,2%	1.429.831.561
2013.	20.341.269	1,4%	931.762.080	64,9%	1.434.897.143

Izvor: Ekonomski institut Zagreb, Analitička podloga za izradu Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske, Zagreb, veljača 2015.

Tablica 12 prikazuje vrste naknada i broj korisnika kojima su ta prava odobrena temeljem rješenja CZSS-a u Krapinsko-zagorskoj županiji u 2011., 2012., 2013. i 2014. godini.

Broj korisnika zajamčene minimalne naknade, ranije pomoći za uzdržavanje, kontinuirano se povećava od 2011. do 2013. godine, da bi u 2014. godini bio zabilježen blagi pad. Djelomično je povećan broj korisnika osobne invalidnine dok je, u odnosu na 2013. godinu, vidljivo smanjenje broja korisnika doplatka za pomoć i njegu i to za 77 korisnika.

Značajan je pad smanjenja prava na pomoć za troškove stanovanja i ogrijeva, odnosno prava u nadležnosti lokalne i regionalne samouprave. Razlog tome je zakonska novina prema kojoj se pravo na troškove ogrijeva odobravaju samo korisnicima zajamčene minimalne naknade pri centrima za socijalnu skrb.

U 2014. godini došlo je do povećanja broja djece i odraslih smještenih u udomiteljske obitelji s 236 smještenih korisnika na 259 korisnika. Broj osoba smještenih u domove socijalne skrbi na razini je prethodne godine te je tijekom 2014. godine smješteno 676 korisnika.

Tabela 12 - Primijenjena prava socijalne skrbi u Krapinsko-zagorskoj županiji prema Zakonu o socijalnoj skrbi, 2011. – 2014. godina

Pravo u socijalnoj skrbi		Broj korisnika i pomoći			
		2011.	2012.	2013.	2014.
I	STALNA POMOĆ/POMOĆ ZA UZDRŽAVANJE / ZAJAMČENA MINIMALNA NAKNADA	2207	2357	2540	2349
	1. Ukupno pomoći (samaca i obitelji)	883	924	966	953
	2. Ukupno obuhvaćenih osoba	1.324	1.433	1.574	1.396
II	JEDNOKRATNA POMOĆ/NAKNADA, Ukupno pomoći u izvještajnoj godini	2.730	3.203	4.050	3.134
III	POTPORE ZA OBRAZOVANJE/NAKNADE U VEZI S OBRAZOVANJEM ⁵	131	209	206	19
IV	OSOBNA INVALIDNINA	733	809	831	840
V	DOPLATAK ZA POMOĆ I NJEGU	2.631	2.677	2.408	2.337
VI	STATUS RODITELJA NJEGOVATELJA	154	159	178	177
VII	POMOĆ I NJEGA U KUĆI - ukupno korisnika	90	80	81	156
VIII	USLUGA POMOĆI PRI UKLJUČIVANJU U PROGRAME ODGOJA I OBRAZOVANJA - ukupno korisnika ⁶	3	4	28	/
IX	SKRB IZVAN VLASTITE OBITELJI - UKUPNO	974	966	935	953
	Smještaj u udomiteljsku obitelj djece i odraslih	221	215	236	259
	Smještaj u obiteljski dom djece i odraslih	9	14	23	18
	Smještaj u dom socijalne skrbi za djecu i odrasle	744	737	676	676

Izvor: MSPM, Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti te zaštitu tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2011., 2012., 2013. godini MSPM i pojedinačna izvješća centara za socijalnu skrb u Krapinsko-zagorskoj županiji za 2014. godinu.

⁵ U izvješću Ministarstva socijalne politike i mladih za 2014. godinu navode se naknade u vezi s obrazovanjem umjesto dotadašnjih potpora za obrazovanje.

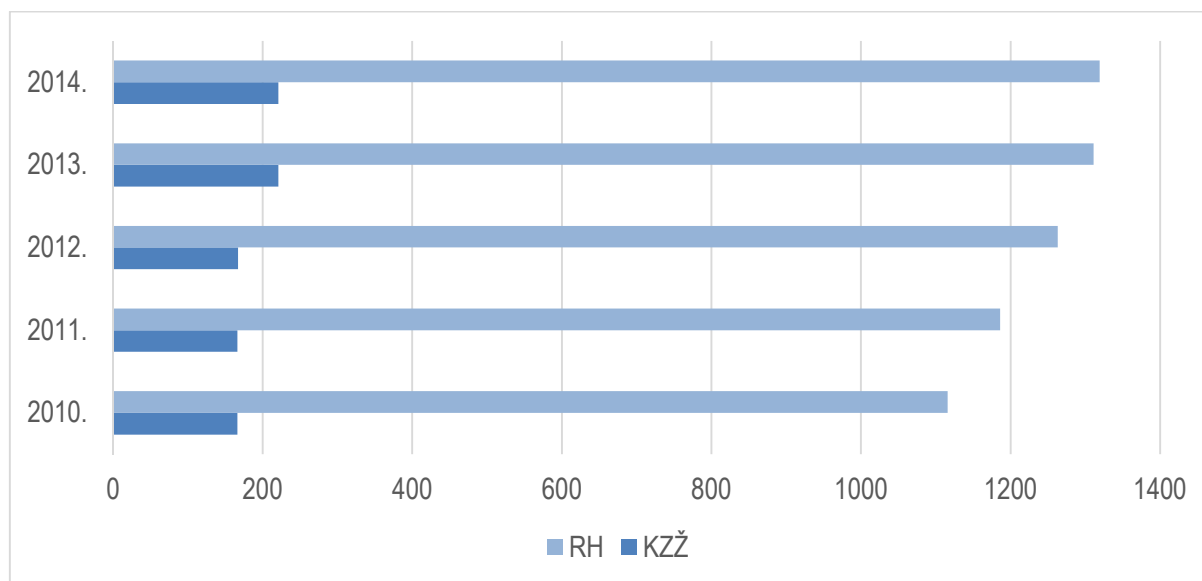
⁶ U izvješću Ministarstva socijalne politike i mladih za 2014. godinu ne iskazuju se podaci za uslugu pomoći pri uključivanju u programe odgoja i obrazovanja.

3. Društvena i zdravstvena infrastruktura

3.1. Zdravstvena infrastruktura

Analiza kvalitete zdravstvene usluge temelji se na nekoliko pokazatelja: broju ukupnih zdravstvenih ustanova, broju medicinskog osoblja, broju stanovnika po zdravstvenom radniku te broju postelja na 1000 stanovnika.

Grafikon 5 - Broj zdravstvenih ustanova u Krapinsko-zagorskoj županiji i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2014. godina

Izvor: Hrvatski zdravstveno statistički ljetopis za 2010., 2011., 2012., 2013. i 2014. godinu

Pokrivenost zdravstvenim ustanovama je zadovoljavajuća te Krapinsko-zagorska županija ima kvalitetno i dobro organiziranu zdravstvenu zaštitu.

Tabela 13 - Broj zdravstvenih ustanova prema kategorijama na području Krapinsko-zagorske županije za 2014. godinu

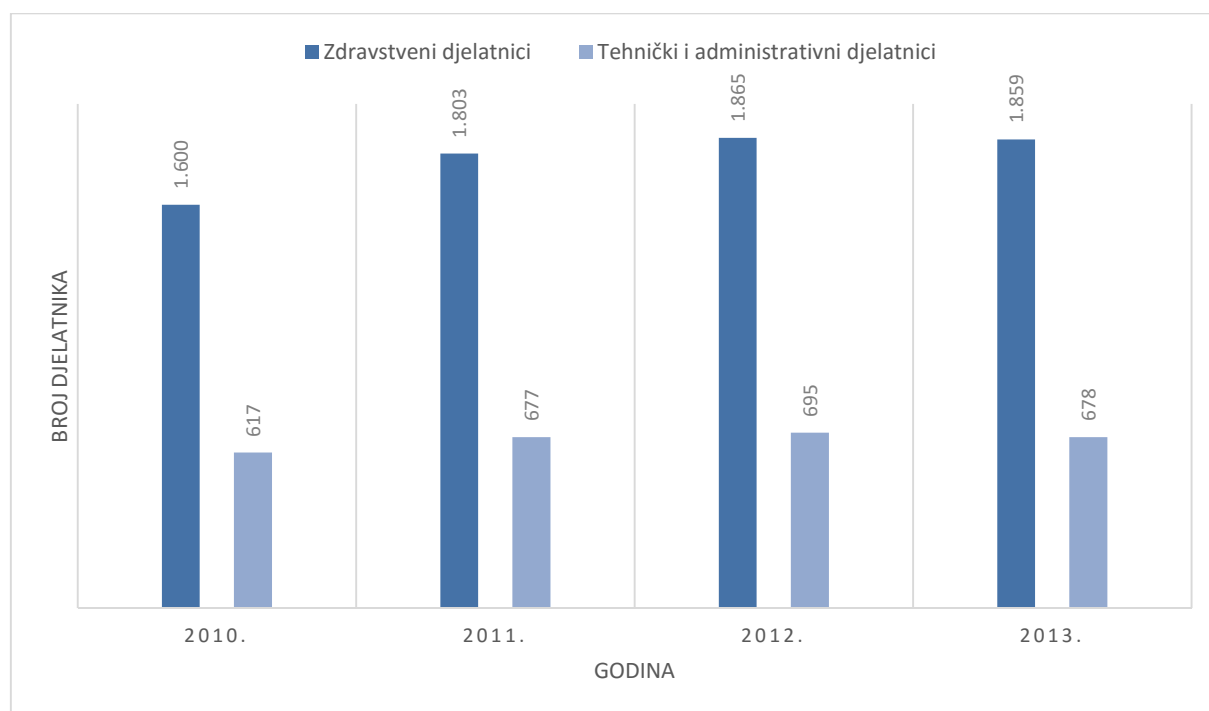
Zdravstvene ustanove prema kategorijama	Broj zdravstvenih ustanova 2014. godine
Bolnica	6
Dom zdravlja	1
Ambulanta	199 timova/32 lokacije
Ljekarna	13 ljekarni s 33 ljekarničke jedinice
Zavod za javno zdravstvo KZŽ	1
Zavod za hitnu medicinu KZŽ	1
UKUPNO	221

Izvor: Krapinsko-zagorska županija

Promatrajući **broj bolnica na 100.000 stanovnika**, u Krapinsko-zagorskoj županiji na 100.000 stanovnika u 2014. godini dolazi 4,5 bolnica. Promatrajući zadnje dostupne podatke na razini Republike Hrvatske iz 2012. godine u Hrvatskoj na 100.000 stanovnika dolazi 1,4 bolnice. Od županija koje spadaju u Kontinentalnu Hrvatsku, uz Krapinsko-zagorsku županiju veći broj bolnica na 100.000 stanovnika u odnosu na prosjek Hrvatske imaju

Varaždinska županija, Bjelovarsko-bilogorska te Požeško-slavonska županija. Krapinsko-zagorska županija se 2012. godine nalazila na razini od 3,09 bolnica na 100.000 stanovnika.

Grafikon 6 - Djelatnici zdravstvenih ustanova u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2010. - 2013. godina

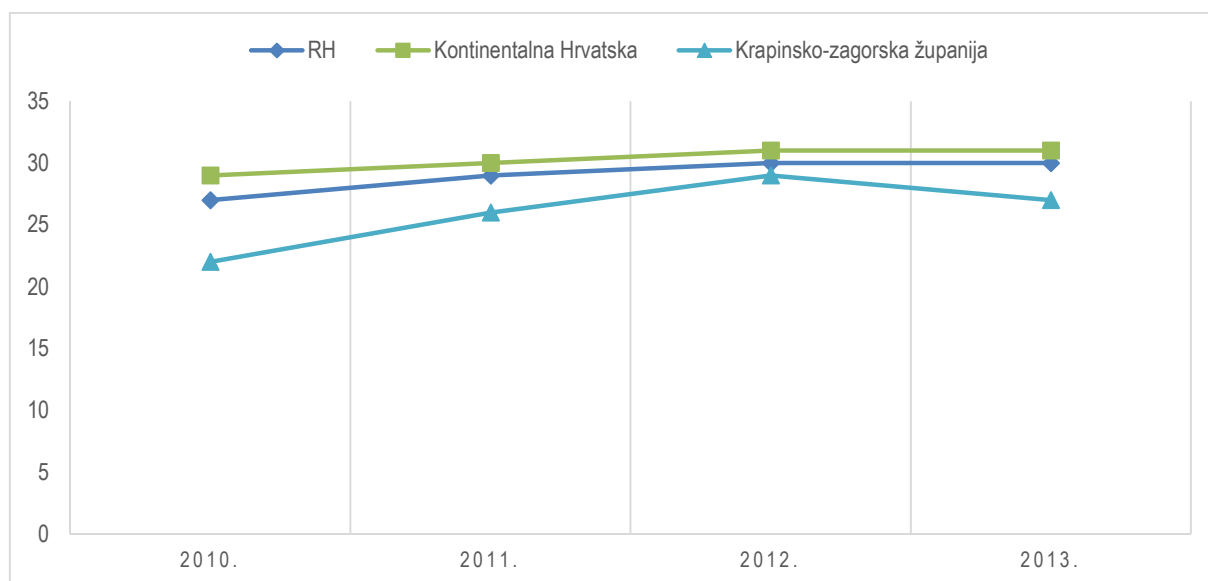

Izvor: Hrvatski zdravstveno statistički ljetopis za 2010., 2011., 2012. i 2013. godinu

Udio zdravstvenih radnika u zdravstvenim ustanovama u Krapinsko-zagorskoj županiji iznosi 73% u odnosu na ukupni broj radnika u tim ustanovama. Na razini Republike Hrvatske taj udio iznosi 77% čime je Krapinsko-zagorska županija blizu nacionalnog prosjeka. Varaždinska županija se po udjelu zdravstvenog osoblja nalazi iza Krapinsko-zagorske županije dok se Međimurska, Koprivničko-križevačka i Zagrebačka županija te grad Zagreb nalaze ispred. Gledajući strukturu zaposlenih, od 2010. do 2012. godine bilježen je porast broja doktora medicine, farmaceuta, administrativnog i tehničkog osoblja, nakon čega tijekom 2013. godine dolazi do njihovog smanjenja. S druge strane, u istom vremenskom razdoblju bilježi se kontinuirano smanjenje broja doktora dentalne medicine, nakon čega, dolazi do blagog porasta tijekom 2013. godine.

Broj doktora medicine na 10.000 stanovnika u Krapinsko-zagorskoj županiji u 2013. godini iznosi 27. Na razini Kontinentalne Hrvatske, na 10.000 stanovnika dolazi 31 liječnik medicine, što je više od prosjeka Republike Hrvatske u 2013. godini (30 liječnika). Istočne županije (Požeško-slavonska, Brodsko-posavska, Osječko-baranjska) te Karlovačka županija imaju više liječnika na 10.000 stanovnika od Krapinsko-zagorske županije pri čemu grad Zagreb ima najviše liječnika medicine na 10.000 stanovnika (53).

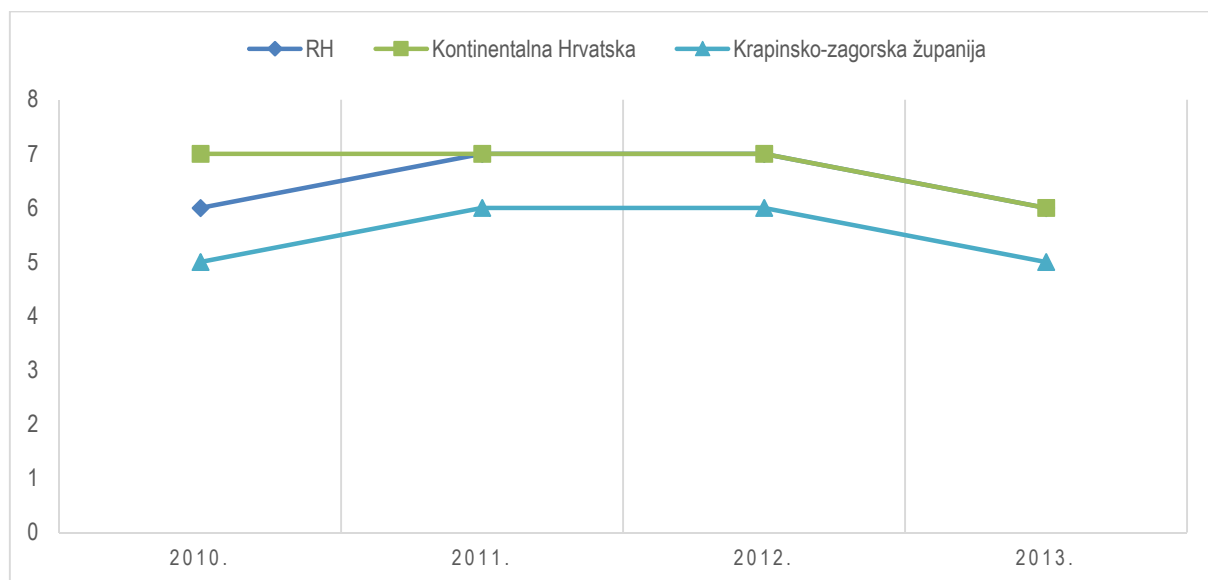
Grafikon 7 - Broj liječnika medicine na 10.000 stanovnika u Kontinentalnoj Hrvatskoj, Republici Hrvatskoj i Krapinsko-zagorskoj županiji, 2010. - 2013. godina

Izvor: Hrvatski zdravstveno statistički ljetopis za 2010., 2012. i 2013. godinu

Kada promatramo **omjer doktora dentalne medicine na 10.000 stanovnika** u Krapinsko-zagorskoj županiji u 2013. godini, na 10.000 stanovnika dolazi **5 doktora dentalne medicine**. Prosjek Republike Hrvatske iznosi 7 doktora dentalne medicine na 10.000 stanovnika što je jednako razini Kontinentalne Hrvatske. Ovaj omjer nije se mijenjao u posljednje 4 godine na nacionalnoj razini, razini statističke regije ili promatrane Krapinsko-zagorske županije.

Grafikon 8 - Omjer farmaceuta na 10.000 stanovnika u Kontinentalnoj Hrvatskoj, Republici Hrvatskoj i Krapinsko-zagorskoj županiji, 2010. - 2013. godina

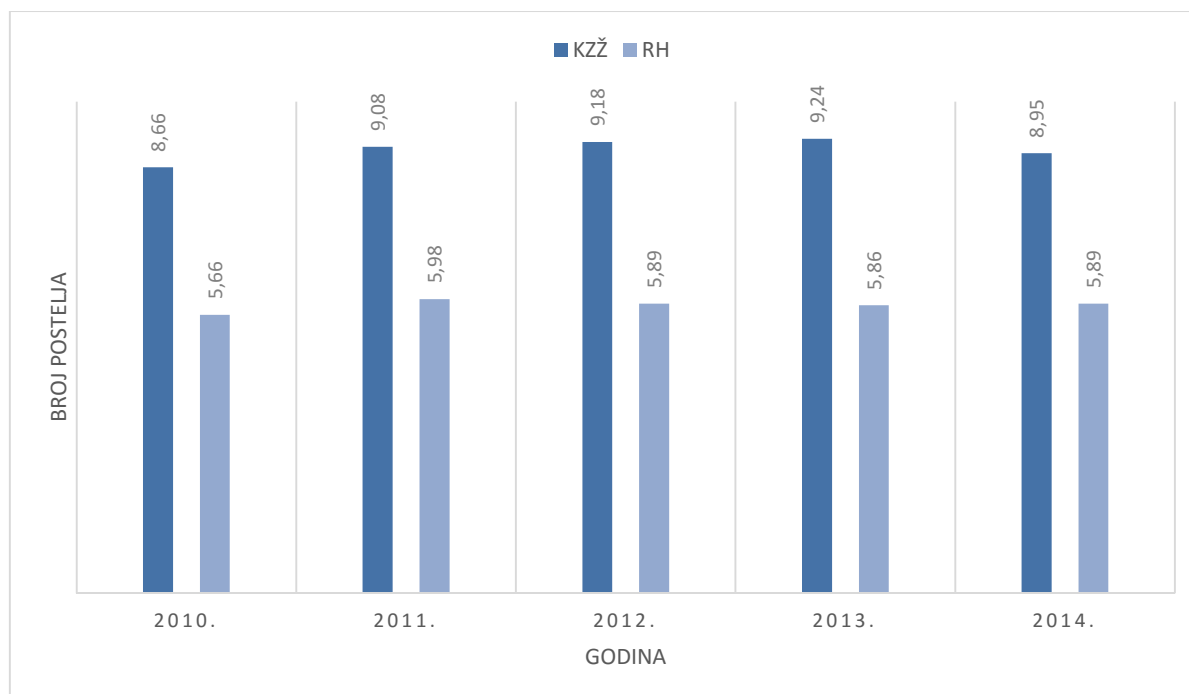

Izvor: Hrvatski zdravstveno statistički ljetopis za 2010., 2012. i 2013. godinu

Promatrajući **omjer farmaceuta na 10000 stanovnika** u Krapinsko-zagorskoj županiji u 2013. godini, vidljivo je da on iznosi 5 farmaceuta što je za 1 manje od prosjeka Republike Hrvatske i Kontinentalne Hrvatske. U promatranom razdoblju nema značajnijih odstupanja u ovom omjeru.

Analizom broja postelja u zdravstvenim ustanovama na 1000 stanovnika u 2014. godini, Krapinsko-zagorska županija (8,95) nalazi se iznad prosjeka Republike Hrvatske (5,89). Na razini Krapinsko-zagorske županije u promatranim godinama vidljiv je pozitivan trend dok na razini Republike Hrvatske broj postelja ostaje na istoj razini.

Grafikon 9 - Broj postelja na 1000 stanovnika, usporedba RH i KZŽ, 2010. - 2014. godina

Izvor: Hrvatski zdravstveno statistički ljetopis za 2010., 2011., 2012., 2013. i 2014. godinu

3.1.1. Bolesti stanovništva

Najčešći uzroci umiranja stanovništva Krapinsko-zagorske županije su bolesti cirkulacijskog sustava, zatim novotvorine i kao treća skupina su bolesti probavnog sustava. Među pojedinačnim dijagnozama najčešće se bilježi smrt od kronične ishemične bolesti srca, infarkta miokarda, moždanog udara, raka pluća, insuficijencije srca, kronične opstruktivne bolesti pluća.

Tabela 14 - Udio određenih skupina bolesti u ukupnom broju smrti na području Krapinsko-zagorske županije

Skupine bolesti	2011.	2012.	2013.	2014.
Ukupno umrlih	1916	1867	1898	1882
Bolesti cirkulacijskog sustava	50,21%	49,33%	47,68%	47,93%
Novotvorine	22,18%	23,25%	24,82%	23,75%
Bolesti probavnog sustava	8,04%	7,50%	6,16%	7,01%
Ozljede, trovanja i dr. poslj. vanjskih uzroka	7,15%	6,16%	5,85%	5,95%
Bolesti dišnog sustava	3,39%	4,77%	4,53%	5,26%

Izvor: Umrle osobe u Hrvatskoj, 2011. – 2014., Zavod za javno zdravstvo Krapinsko-zagorske županije

Krapinsko-zagorska županija je među prvim županijama u Republici Hrvatskoj koja je donijela Plan za zdravlje. To je strateški dokument kojim se utvrđuju ciljevi, prioritetni zadaci, nositelji i izvršitelji pojedinih zadataka, mogući izvori financiranja, kontrola provođenja aktivnosti te uključivanje stanovništva i medija u aktivnosti koje se provode na poboljšanju zdravlja i kvalitete života na području županije.

Utvrđeni prioriteti zdravstva su povećanje kontrole vode za piće, smanjenje depopulacije, smanjenje broja konzumenata alkoholnih pića kod djece srednjoškolske i osnovnoškolske dobi, unaprjeđenje skrbi o starijim osobama te rad na prevenciji bolesti cirkularnog sustava.

3.2. Društvena infrastruktura

Kvantitativna analiza društvene infrastrukture u sferi kulture i umjetnosti prikazana je kroz pokazatelje stanja i razmještaja infrastrukture – kazališta, kina, radio postaja, kinematografa i knjižnica.

Broj kazališta u Krapinsko-zagorskoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj i Republici Hrvatskoj prikazan je u tabeli u nastavku. U Krapinsko-zagorskoj županiji u promatranom razdoblju (2010. – 2013. godina) radi se isključivo o amaterskim kazalištima, dok se na razini Kontinentalne Hrvatske i cijelog teritorija Republike Hrvatske mogu naći profesionalna kazališta, profesionalna kazališta za djecu i amaterska kazališta. Najveća koncentracija kazališta nalazi se naravno u Gradu Zagrebu.

Tabela 15 - Broj kazališta u Krapinsko-zagorskoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2013. godina

Godina	Krapinsko-zagorska županija	Kontinentalna Hrvatska	Republika Hrvatska
2010.	1	96	126
2011.	4	108	137
2012.	2	127	163
2013.	2	131	172

Izvor: DZS, Statistička izvješća, Kultura i umjetnost, 2010., 2011., 2012., 2013. godina

Broj kinematografa u Krapinsko-zagorskoj županiji u razdoblju 2010. – 2013. godine je konstantan (1 kinematograf) i odnosi se na kinematografa u gradu Zaboku. U 2013. godini, potrebno je istaknuti da uz Krapinsko-zagorsku županiju, po jednog kinematografa imaju Bjelovarsko-bilogorska, Virovitičko-podravska, Požeško-slavonska, Brodsko-posavska, Osječko-baranjska i Vukovarsko-srijemska županija. Na razini Republike Hrvatske, na 100.000 stanovnika dolaze 2 kina, pri čemu je prosjek Kontinentalne Hrvatske 1 (1 kino na 100000 stanovnika). U Krapinsko-zagorskoj županiji taj omjer iznosi 0,7 za sve promatrane godine.

Tabela 16 - Broj kinematografa u Krapinsko-zagorskoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2013. godina

Godina	Krapinsko-zagorska županija	Kontinentalna Hrvatska	Republika Hrvatska
2010.	1	34	72
2011.	1	41	78
2012.	1	39	77
2013.	1	37	74

Izvor: DZS, Statistička izvješća, Kultura i umjetnost, 2010., 2011., 2012., 2013. godina

Broj radiopostaja u Krapinsko-zagorskoj županiji kreće se na razini 5 – 6 postaja u promatranom razdoblju. Radiopostaje su 2010./2011. godine postojale u Donjoj Stubici, Krapini (2), Zlataru, Mariji Bistrici i Zaboku. Od 2012. godine aktivne su sve radio postaje osim jedne u Krapini.

Tabela 17 - Broj radiopostaja u Krapinsko-zagorskoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2013. godina

Godina	Krapinsko-zagorska županija	Kontinentalna Hrvatska	Republika Hrvatska
2010.	6	87	148
2011.	6	88	148
2012.	5	87	146
2013.	5	87	142

Izvor: DZS, Statistička izvješća, Kultura i umjetnost, 2010., 2011., 2012., 2013. godina

Broj radio pretplatnika povećao se u Krapinsko-zagorskoj županiji u razdoblju 2010. – 2013. godine za 0,7% dok je u istom razdoblju porastao broj radio pretplatnika u Kontinentalnoj Hrvatskoj za 1,8%, a u Republici Hrvatskoj za 4,26%. Broj televizijskih pretplatnika prati rast radio pretplatnika te se u promatranom razdoblju u Krapinsko-zagorskoj županiji povećao za 0,8% dok na razini Kontinentalne Hrvatske raste za 0,5%, odnosno Republike Hrvatske za 3,43%. Na 1000 stanovnika u 2013. godini je ukupno 273 radio pretplatnika, odnosno 247 televizijskih pretplatnika.

Tabela 18 - Broj radio i televizijskih pretplatnika u Krapinsko-zagorskoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2013. godina

RADIO PRETPLATNICI			
Godina	Krapinsko-zagorska županija	Kontinentalna Hrvatska	Republika Hrvatska
2010.	36073	859057	1321020
2011.	35983	861347	1336054
2012.	36210	873337	1362759
2013.	36331	874662	1377412
TELEVIZIJSKI PRETPLATNICI			
Godina	Krapinsko-zagorska županija	Kontinentalna Hrvatska	Republika Hrvatska
2010.	33572	784519	1210465
2011.	32566	782182	1219322
2012.	32774	788543	1238585
2013.	32864	788466	1252001

Izvor: DZS, Statistička izvješća, Kultura i umjetnost, 2010., 2011., 2012., 2013. godina

Broj knjižnica je u Krapinsko-zagorskoj županiji u razdoblju 2010. – 2012. godine konstantan te se radi o 11 narodnih knjižnica. U Kontinentalnoj Hrvatskoj, Krapinsko-zagorska županija zauzima udio od 7,85% ukupnog broja narodnih knjižnica (u 2012. godini). Na 100000 stanovnika u Županiji dolazi 8,72 knjižnica što je više od prosjeka za Kontinentalnu Hrvatsku (5 knjižnica na 100000 stanovnika u 2012. godini). Knjižnom građom raspolaže 13 narodnih (Gradska knjižnica i čitaonica Donja Stubica, Gradska knjižnica i čitaonica Antun Mihanović Klanjec, Gradska knjižnica Krapina, Gradska knjižnica Oroslavje, Gradska knjižnica Pregrada, Gradska knjižnica „Ksaver Šandor Gjalski“ (Zabok), Gradska knjižnica Zlatar, Općinska knjižnica i čitaonica Bedekovčina, Općinska knjižnica i čitaonica Hum na Sutli, Općinska knjižnica Krapinske Toplice, Općinska knjižnica i čitaonica Marija Bistrica, Općinska knjižnica i čitaonica Sveti Križ Začretje) i 4 specijalizirane knjižnice (Knjižnica hrvatskog Nacionalnog

svetišta Majke Božje Bistričke, Zbirka Kajkaviana, Knjižnica franjevačkog samostana u Klanjcu i Knjižnica franjevačkog samostana u Krapini) te 33 osnovnoškolskih i 9 srednjoškolskih knjižnica diljem Županije (<http://www.kdkz.hr/>, 2015. godina).

Tabela 19 - Broj knjižnica u Krapinsko-zagorskoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2013. godina

Godina	Krapinsko-zagorska županija	Kontinentalna Hrvatska	Republika Hrvatska
2010.	11	142	257
2011.	11	140	249
2012.	11	140	249

Izvor: DZS, Statistička izvješća, Kultura i umjetnost, 2010., 2011., 2012., 2013. godina

Muzejsko-galerijska djelatnost Krapinsko-zagorske županije (sama Županija nije osnivač ni jedne od tih ustanova u kulturi) obuhvaća: Galeriju grada Krapine, Galeriju izvorne umjetnosti Zlatar, Muzej Ljudevita Gaja, Muzej grada Krapine, Muzej grada Pregrade „Dr. Zlatko Dragutin Tudjina“ te ustanovu Muzeji Hrvatskog zagorja sa sjedištem u Gornjoj Stubici (sastavljenu od 5 ustrojbenih jedinica: Dvor Veliki Tabor, Muzej „Staro selo“ Kumrovec, Muzej krapinskih neandertalaca, Muzej seljačkih buna, Galeriju Antuna Augustinčića). Od memorijalnog značaja vrijedi izdvojiti stalni postav Spomen kuće dr. Franje Tuđmana te zbirke franjevačkih samostana u Klanjcu i Krapini kao i Muzej Žitnicu u Sv. Križu Začretju.

Na razini zajednice unutar zajednice sportova djeluju **3 udruge više razine** osnovane u jedinicama lokalne samouprave (Krapinski športski savez, Športska zajednica Grada Zaboka, Zajednica športskih udruga općine Veliko Trgovišće), **15 saveza te 19 samostalnih udruga**. Školski športski savez broji **42 školska športska društva**: 33 ŠŠD-a osnovnih škola i 9 ŠŠD-a srednjih škola. Aktivno se treniraju sportovi kao što su: cross, košarka, nogomet, odbojka, rukomet, stolni tenis, šah i streljaštvo te se za vrijeme školske godine organiziraju športska natjecanja za učenike osnovnih i srednjih škola (<http://www.zagorski-skolski-sport.hr/index.php>).

Pregled ostalih objekata društvene infrastrukture po gradovima/općinama u Krapinsko-zagorskoj županiji (sportsko igralište, dječje igralište, sportska dvorana, dom kulture, pošta, sud, policija) dan je u nastavku.

Tabela 20 - Pregled objekata društvene infrastrukture po gradovima i općinama u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2015. godina

OPĆINA/GRAD	SPORTSKO IGRALIŠTE	DJEČJE IGRALIŠTE	SPORTSKA DVORANA	DOMOVI KULTURE	POŠTA	SUD	POLICIJA
BEDEKOVČINA	8	0	3	0	da	ne	ne
BUDINŠČINA	4	1	0	3 1 u izgradnji	da	ne	ne
DESINIĆ	5	4	1	0	da	ne	ne
DONJA STUBICA	4	1	1 sportska dvorana pred završetkom	1 koji nije u funkciji	da	ne	da
ĐURMANEC	7 2 u izgradnji	3	u izgradnji	0	da	ne	ne
GORNJA STUBICA	7	1	1	0	ne	ne	ne
HRAŠČINA	2	0	0	1	da	ne	ne

HUM NA SUTLI	9	0	1	1 kino dvorana	da	ne	ne
JESENJE	4	3	1	1 dom kulture, 1 DVD dom, 1 Lovački dom, 1 dom uz igralište	da	ne	ne
KLANJEC	4	4	1	0	da	ne	da
KRALJEVEC NA SUTLI	2	3	0	1 dom za puhački orkestar, 1 lovački dom, 6 DVD domova	da	ne	ne
KRAPINA	19	8	3	pučko otvoreno učilište	da	da	da
KRAPINSKE TOPLICE	10	1	1	3	da	ne	ne
KONJŠČINA	2	2	1	1	da	ne	ne
KUMROVEC	5	2	1	0	da	ne	ne
LOBOR	4	1 igralište u postupku uređenja	1	3 1 u postupku izgradnje	da	ne	ne
MAČE	5	1	1	1	da	ne	ne
MARIJA BISTRICA	6	3	1	1	da	ne	ne
MIHOVLJAN	3	0	1	1 lovački dom, 1 društveni dom	da	ne	ne
NOVI GOLUBOVEC	4	1	1	2	da	ne	ne
OROSLAVJE	5	8	1	1	da	ne	ne
PETROVSKO	5	0	0	1 dom kojem treba obnova 1 nedovršeni dom	da	ne	ne
PREGRADA	13	4	2	0	da	da	da
RADOBOJ	9	9	1	2 u funkciji, 1 nije u funkciji	da	ne	ne
STUBIČKE TOPLICE	3	5	0	0	da	ne	ne
SVETI KRIŽ ZAČRETJE	13	10	1	0	da	ne	ne
TUHELJ	1	1	1	0	da	ne	ne
VELIKO TRGOVIŠĆE	4	2	1	1	da	ne	ne
ZABOK	9	26	2 1 u izgradnji	16 i 1 nije u funkciji = 5 su društvene namjene, 4 DVD doma, 2 lovačka doma, 2 ribička	da	općinski sud - stalna služba	da

				doma, 1 planinarski dom, 2 NK doma, 1 dom SC			
ZAGORSKA SELA	4	2	0	0	da	ne	ne
ZLATAR	2	4	0	1 ali nije u funkciji	da	da	ne
ZLATAR BISTRICA	1	3	1	3	da	ne	da

Izvor: Gradovi i općine

3.2.1. Civilno društvo

Uvidom u Registar udruga Republike Hrvatske, vidljivo je da na području Krapinsko-zagorske županije u ožujku 2016. godine djeluje 1.265 aktivnih udruga. Ne postoji jedinstveni dokument u kojem bi se iščitali neki od osnovnih zbirnih podataka, a iako je veći dio tih udruga usmjeren na svoju lokalnu zajednicu i potrebe koje se u njoj javljaju, ključno je imati na umu da civilno društvo ima iznimno značajnu ulogu u pretvaranju globalnih standarda i ciljeva u strateške dokumente niže razine.

Tabela 21 - Organizacije civilnog društva u Krapinsko-zagorskoj županiji s obzirom na područje djelovanja, 2015. godina

PODRUČJE DJELOVANJA	BROJ UDRUGA
BRANITELJI I STRADALNICI	22
DEMOKRATSKA I POLITIČKA KULTURA	81
DUHOVNOST	19
GOSPODARSTVO	197
HOBISTIČKA DJELATNOST	14
KULTURA I UMJETNOST	257
LJUDSKA PRAVA	80
MEĐUNARODNA SURADNJA	100
NOMENKLATURA SPORTOVA	156
OBRAZOVANJE, ZNANOST I ISTRAŽIVANJE	97
ODRŽIVI RAZVOJ	46
OSTALA PODRUČJA DJELOVANJA	5
SOCIJALNA DJELATNOST	148
SPORT	327

Izvor: Registar udruga Republike Hrvatske

<https://registri.uprava.hr/#!udruga/9gIBAAEAAAAAmwQBAAABAgAAAAGA7LqLAAAAAQEAAAABAgAAAAAQBAQAQAAAABBAAAAAAAAAABAQFvae!CAYhj>

Organizacije civilnog društva odražavaju raznolikost demokracije, često skreću pažnju na razvoj, ali i probleme – kako na globalnoj, tako i na razini lokalne zajednice. Raznolikost i fleksibilnost jedna je od glavnih prednosti organizacija civilnog društva i čini važnu skupinu dionika koji su relevantni za društveni, ekonomski, politički i drugi razvoj društva, ovisno o njihovim poljima djelovanja.

Savjet za razvoj civilnoga društva Krapinsko-zagorske županije osnovan je početkom 2015. godine. Ono je savjetodavno tijelo Županijske skupštine, a djeluje kroz suradnju izabраних predstavnika i njihovih zamjenika organizacija civilnoga društva s područja Županije i predstavnika i zamjenika regionalne samouprave te ustanova

koje je osnovala Županija. Jedan od ciljeva Savjeta za razvoj civilnoga društva KZZ-a je sudjelovanje u praćenju i kreiranju politika prema organizacijama civilnoga društva, davanju mišljenja o pitanjima za civilno društvo, razvoj međusektorske suradnje, filantropije i druge aktivnosti vezane uz razvoj civilnoga društva.

Najveći izazovi s kojima se udruge susreću svakako su nedostatak prostora za djelovanje, nedostatak materijalnih i kadrovskih kapaciteta te izazovi pisanja prijedloga projekata te i provođenje istih. Za kvalitetan rad i provođenje projekata posljednjih se godina radi na razvoju međusektorske suradnje. OCD-ovima su pruženi temelji za povezivanje, suradnju i partnerstvo kroz međusektorsku suradnju. Povezivanje je omogućeno kroz Partnersko vijeće za tržište rada, kroz Lokalne akcijske grupe, ali potrebno je raditi na samoinicijativnosti OCD-a te promociji mogućnosti za međusektorsku suradnju. Iako u usponu, još je uvijek nedovoljna suradnja među OCD-ovima te je potrebno raditi na podizanju svijesti o potrebi međusobne suradnje radi ostvarivanja kvalitetnih projekata, projekata sa sinergijskim/multiplicirajućim učincima posebice projekata financiranih iz Europskih fondova. Nedostaje podrška, i na lokalnoj i na nacionalnoj razini, koja bi osigurala sredstva za pred financiranje, sufinanciranje i među financiranje projekata udruge te je to jedan od razloga financijske nelikvidnosti i nestabilnosti OCD-ova. Potrebno je osigurati fond za OCD-ove koji uspiju povući sredstva Europske unije kako bi im se pružila potpora za predfinanciranje, sufinanciranje i međufinanciranje projekata ali i drugih organizacija koje djeluju za opće dobro. Također, nedostaju institucionalne potpore, različitih financijskih kategorija, za rad OCD-a koje bi dodatno osigurale konstantnost rada i financijsku stabilnost.

Pojam socijalnog/društvenog poduzetništva sve se više koristi među OCD-ovima te kroz edukaciju i motivaciju potiču se OCD-ovi na osnivanje socijalnih/društvenih poduzeća/zadruga. Potrebno je pružiti podršku OCD-ovima koji se odluče na osnivanje socijalnog/društvenog poduzeća i drugih oblika dohodovnih djelatnosti te socijalnih inovacija kako bi doprinijeli društveno-ekonomskom razvoju. OCD-i na području Krapinsko-zagorske županije već provode razne kreativne projekte i programe koje možemo prepoznati i kao socijalne inovacije i kao socijalne usluge. Mali broj OCD-a se bavi i društvenim poduzetništvom, ali ne u obliku formiranja društvenog poduzeća, već većinom kroz obavljanje dopuštenih gospodarskih djelatnosti. Društveno poduzetništvo, odnosno uspostava socijalne zadruge mjera je koja razvija dobra i usluge na trajnoj osnovi u djelatnostima i u skladu sa znanjima i vještinama kojima će ciljna skupina aktivno unaprijediti rješenja za socijalne probleme. Socijalna zadruga podrazumijeva poduzetničke aktivnosti za ostvarenje šire društvene misije; nudeći proizvode i usluge čiji će tržišni učinci posredno riješiti društveni problem, izravno utjecati na negativne trendove tržišta rada kroz ekonomsku aktivnost ciljnih skupina te posebno efikasnu borbu protiv siromaštva, socijalne isključenosti i marginalizacije. Socijalne usluge su sve aktivnosti koje se bave prepoznavanju i rješavanju problema a tendencijom i njihova sprječavanja za pojedince, skupine ili zajednicu s ciljem poboljšanja njihova života. One se mogu pružati kao izvan institucijske (većinom ih pružaju OCD-i) ili kao institucijske usluge (poput centara za socijalnu skrb). Najčešći oblici socijalnih usluga su informiranje, savjetovanje, pružanje direktne pomoći ali i smještaja ili boravka pojedincima.

3.3. Stanogradnja i stanovanje

Kvaliteta stanovanja ukazuje na kvalitetu života koju nudi određeni prostor, ali podrazumijeva i primjenu standarda kvalitete u prostornom planiranju stambenih naselja. Kvalitetno stanovanje podrazumijeva osiguravanje potrebnih sadržaja u susjedstvu, mobilnost i dostupnost javne mreže te društvene infrastrukture. Sustavno podizanje kvalitete stanovanja preduvjet je za podizanje kulture stanovanja kao što je i visoka razina društvene svijesti o značaju izgrađenog prostora preduvjet za ostvarivanje njegove kvalitete.⁷

---

⁷ Analitička podloga za izradu Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske, Ekonomski institut, Zagreb, veljača 2015. godine

Tabela 22 - Završeni stanovi za stanovanje, Kontinentalna Hrvatska, Republika Hrvatska, 2010. - 2014. godina

Županija	2010. godina	2011. godina	2012. godina	2013. godina	2014. godina
Zagrebačka	1084	771	803	49	449
Krapinsko-zagorska	243	236	180	148	96
Sisačko-moslavačka	346	285	305	276	166
Karlovačka	123	139	157	184	176
Varaždinska	392	256	265	192	236
Koprivničko-križevačka	146	211	133	121	111
Bjelovarsko-bilogorska	338	182	153	170	168
Virovitičko-podravska	149	139	144	93	39
Požeško-slavonska	124	176	78	64	101
Brodsko-posavska	431	378	213	336	156
Osječko-baranjska	845	603	406	398	534
Vukovarsko-srijemska	498	422	324	301	211
Međimurska	342	172	173	236	227
Grad Zagreb	3938	2388	2729	250	638
KONTINENTALNA HRVATSKA	8999	6358	6063	2818	3308
REPUBLIKA HRVATSKA	14814	12284	11710	10090	7805

Izvor: DZS, Statistička priopćenja, Završene zgrade i stanovi, 2010. – 2014. godina

Najviše završenih stanova u Kontinentalnoj Hrvatskoj je u Gradu Zagrebu, Osječko-baranjskoj županiji i Zagrebačkoj županiji. Krapinsko-zagorska županija nalazi se na pretposljednem mjestu po broju završenih stanova za stanovanje u Kontinentalnoj Hrvatskoj, a ispred Virovitičko-podravske županije (podaci za 2014. godinu).

Tabela 23 - Prosječan broj stanovnika po završenom stanu, Kontinentalna Hrvatska i Republika Hrvatska, 2014. godina

Županija	Završeni stanovi za stalno stanovanje u 2014. godini	Procjena broja stanovnika 2014. godine	Prosječan broj stanovnika po završenom stanu
Zagrebačka	449	318.453	709,2
Krapinsko-zagorska	96	129.967	1353,8
Sisačko-moslavačka	166	163.975	987,8
Karlovačka	176	124.127	705,3
Varaždinska	236	173.454	735,0
Koprivničko-križevačka	111	113.688	1024,2
Bjelovarsko-bilogorska	168	115.536	687,7
Virovitičko-podravska	39	82.162	2106,7
Požeško-slavonska	101	74.991	742,5
Brodsko-posavska	156	154.082	987,7
Osječko-baranjska	534	298.272	558,6
Vukovarsko-srijemska	211	173.441	822,0
Međimurska	227	113.159	498,5
Grad Zagreb	638	798.424	1251,4
KONTINENTALNA HRVATSKA	3308	2.833.731	856,6
REPUBLIKA HRVATSKA	7805	4.238.389	543,0

Izvor: DZS, Statistička priopćenja, Završene zgrade i stanovi, Procjene stanovništva Republike Hrvatske, 2014. godina

Najmanji broj stanovnika po stambenoj jedinici zabilježen je u Međimurskoj županiji, a najveći broj u Virovitičko-podravskoj županiji. Nakon Virovitičko-podravske županije u Krapinsko-zagorskoj županiji je zabilježen drugi po redu najveći prosječan broj stanovnika po završenom stanu, a slijede Grad Zagreb i Koprivničko-križevačka županija. U Krapinsko-zagorskoj županiji prosječan broj stanovnika po završenom stanu odskaka za 57% od prosječnog broja za Kontinentalnu Hrvatsku.

U promatranom razdoblju 2010. – 2014. godine izdano je ukupno 23666 odobrenja za građenje stanova u Kontinentalnoj Hrvatskoj, a prosječno je godišnje građeno 4733 stanova. U Krapinsko-zagorskoj županiji u istom razdoblju izdano je 605 odobrenja za građenje, odnosno prosječno 121 godišnje što je znatno manje od prosjeka Kontinentalne Hrvatske.

Tabela 24 - Stanovi za koje su izdana odobrenja za građenje, Kontinentalna Hrvatska, Republika Hrvatska, 2010. - 2014. godina

Županija	2010. godina	2011. godina	2012. godina	2013. godina	2014. godina
Zagrebačka	815	710	598	345	269
Krapinsko-zagorska	152	140	152	77	84
Sisačko-moslavačka	285	284	191	268	73
Karlovačka	227	130	159	178	119
Varaždinska	468	446	145	185	232
Koprivničko-križevačka	204	182	80	83	85
Bjelovarsko-bilogorska	195	230	142	99	90
Virovitičko-podravska	168	157	78	37	52
Požeško-slavonska	144	161	76	56	73
Brodsko-posavska	285	309	228	102	159
Osječko-baranjska	662	501	692	237	194
Vukovarsko-srijemska	426	656	215	113	236
Međimurska	188	197	144	228	155
Grad Zagreb	2283	2272	1605	1163	1292
KONTINENTALNA HRVATSKA	6502	6375	4505	3171	3113
REPUBLIKA HRVATSKA	13378	13470	9742	4573	7743

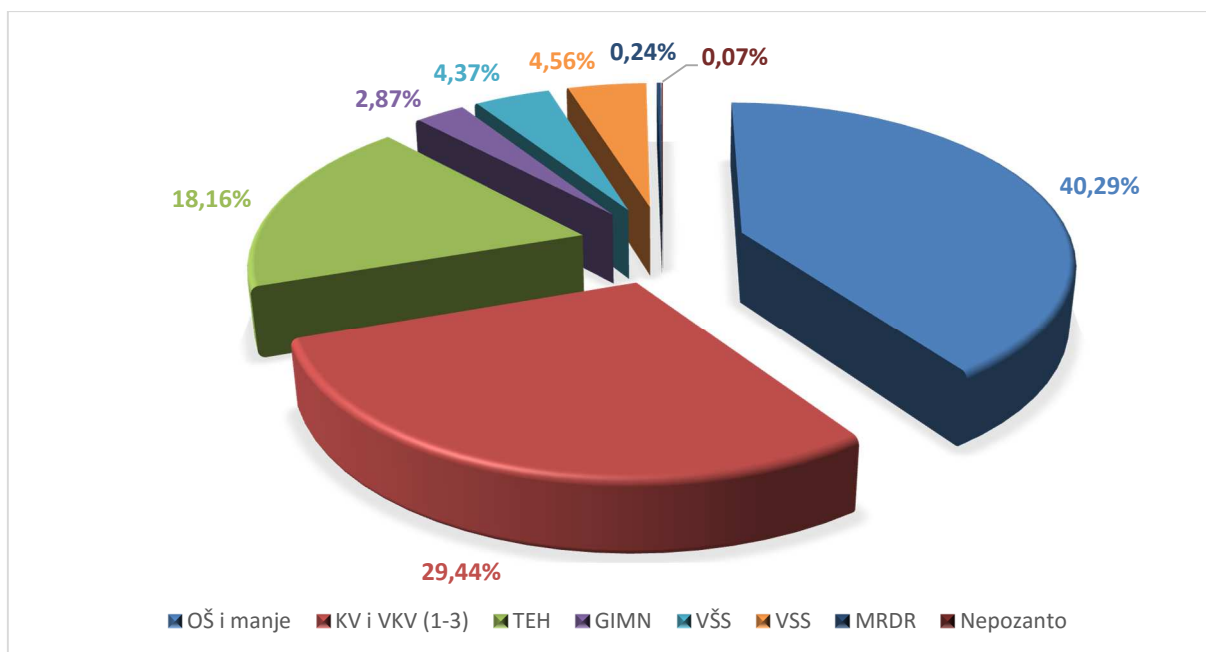
Izvor: DZS, Statistička priopćenja, Izdana odobrenja za građenje, 2010. – 2015.

4. Obrazovanje

4.1. Obrazovna struktura

Obrazovna struktura jedna je od bitnih značajki stanovništva neke regije ili zemlje. Struktura u kojoj nema nepismenih osoba, a istodobno postoji mnogo stručne radne snage, pogotovo visokoobrazovane, temelj je za dobar gospodarski, kulturni i socijalni razvoj. Obrazovna struktura stanovništva Krapinsko-zagorske županije ukazuje na najveći udio osoba sa završenim trogodišnjim i četverogodišnjim tehničkim školama (47,60%). Značajan udio čine osobe čija je najveća razina obrazovanja osnovna škola (40,29%) dok je 2,87% ljudi sa završenom gimnazijom. Fakultetski obrazovane osobe čine samo 9,17% stanovništva. U taj broj uključeni su i magistri i doktori znanosti. Spomenuti podaci pokazuju kako je u Krapinsko-zagorskoj županiji malen broj visokoobrazovane radne snage te bi raznim obrazovnim reformama i mjerama stimuliranja visokog obrazovanja udio takvih osoba trebalo povećati.

Grafikon 10 - Obrazovna struktura stanovništva Krapinsko-zagorske županije

Izvor: DZS, Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi, obrazovnim područjima i spolu, Popis 2011, Zagreb

4.2. Predškolsko obrazovanje

Mreža dječjih vrtića Krapinsko–zagorske županije u pedagoškoj godini 2014./2015. obuhvaća 21 dječji vrtić te 10 drugih pravnih osoba koje ostvaruju programe predškolskog odgoja (osnovne škole, igraonice u knjižnicama te druge zdravstvene kulturne, sportske ustanove i udruge koje su ostvarivale programe predškolskog odgoja). Dva su privatna vrtića u Krapini i jedan u Oroslavju. Problem predškolskog obrazovanja je njihov premali broj te prostorna ograničenost ustanova s obzirom na broj djece. Prema podacima za 2014. godinu, u 19 vrtića postoje i jaslische grupe s ukupno 397 djece. Svi vrtići provode redoviti, 10-satni program, a od dodatnih programa provode se kraći programi ranog učenja jezika, programi ritmike, sportski programi i drugo. Osnivači – jedinice lokalne samouprave – sufinanciraju (u veći slučajeva riječ je o 50-postotnom iznosu) ekonomsku cijenu redovnog programa vrtića.

U pedagoškoj godini 2014./2015. broj djece po dječjem vrtiću iznosi 118. Na razini Kontinentalne Hrvatske (ukupno 902 vrtića i drugih pravnih osoba koje se bave predškolskim odgojem), prosječan broj djece po dječjem vrtiću iznosi 99, a za Republiku Hrvatsku taj pokazatelj iznosi 84.

U odnosu na broj odgajatelja, broj djece po odgajatelju u Krapinsko-zagorskoj županiji u pedagoškoj godini 2014./2015. iznosi 17 (Kontinentalna Hrvatska = 11, Republika Hrvatska = 12). Državni pedagoški standard propisuje dva odgojitelja u grupi po maksimalno 25 djece što znači da bi trebalo povećati broj odgajatelja u ustanovama predškolskog odgoja u Krapinsko-zagorskoj županiji kako bi se udovoljilo pedagoškim standardima.

Tabela 25 - Broj djece upisane u dječje vrtiće, Krapinsko-zagorska županija, Kontinentalna Hrvatska i Republika Hrvatska u šk. godinama 2010./2011. – 2014./2015. godina

Školska godina	2010./2011.		2011./2012.		2012./2013.		2013./2014.		2014./2015.	
	Broj upisane djece	Odgajatelji	Broj upisane djece	Odgajatelji	Broj upisane djece	Odgajatelji	Broj upisane djece	Odgajatelji	Broj upisane djece	Odgajatelji
Pokazatelj										

Krapinsko-zagorska županija	2823	203	2815	210	2811	199	2801	188	3786	217
Republika Hrvatska	125166	10046	1127066	10466	128046	10591	131037	10785	133764	11215
Kontinentalna Hrvatska	84342	6636	84389	6856	85118	6923	87215	7038	89392	8124

Izvor: DZS, Priopćenje, DJEČJI VRTIĆI I DRUGE PRAVNE OSOBE KOJE OSTVARUJU PROGRAME PREDŠKOLSKOG ODGOJA, početak ped. g. 2010./2011., 2011./2012., 2012./2013., 2013./2014. i 2014./2015., ISSN 1330-0350

Unatrag tri godine upis djece u predškolu je gotovo stopostotni. Prema evidenciji Ureda državne uprave u školskoj godini 2012./2013. tzv. malu školu prošlo je 1.184 djece, školsku godinu 2013./2014. ukupno 1.119 djece, a u školskoj godini 2014./2015. je upisano 1328 djece u prvi razred.

Što se tiče prostornog razmještaja vrtića, primjetno je da u 13 jedinica lokalne samouprave ne postoji dječji vrtić (Đurmanec, Gornja Stubica, Hrašćina, Kraljevec na Sutli, Mače, Mihovljan, novi Golubovec, Petrovsko, Radoboj, Zagorska Sela). Djeca s područja ovih jedinica koriste usluge predškolskog odgoja i obrazovanja u drugim ustanovama (susjednim jedinicama).

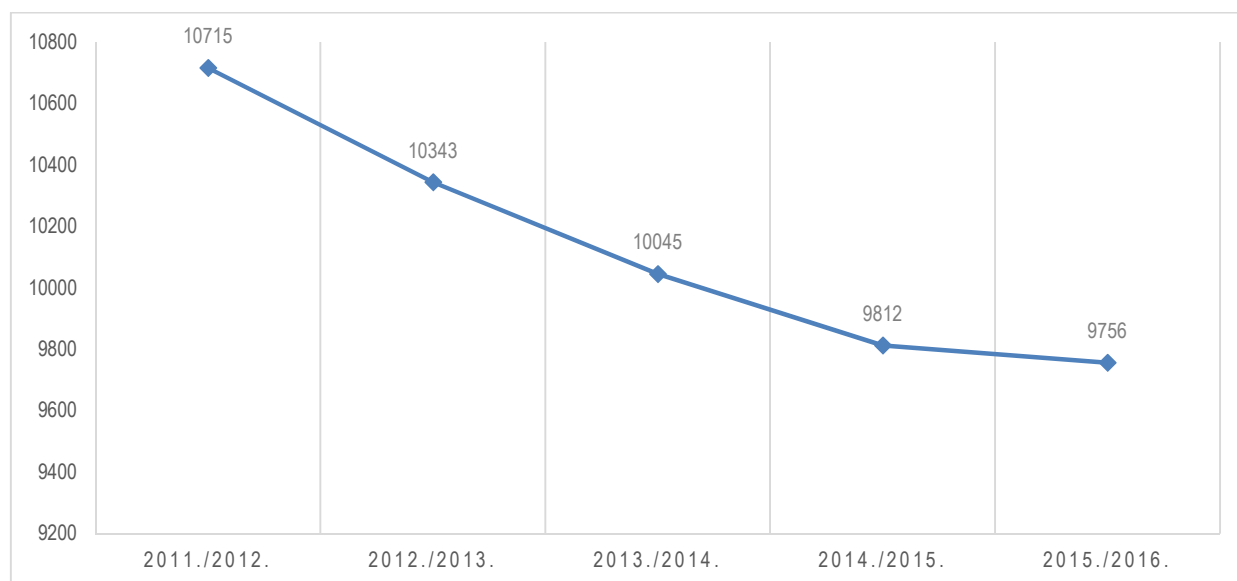
Izražena potreba u dječjim vrtićima je integracija djece s posebnim potrebama u redovni program predškolskog odgoja i obrazovanja. Potrebno je uvesti institut pomoćnika za djecu s posebnim potrebama u odgojno-obrazovnim ustanovama u predškolskom odgoju.

4.3. Osnovnoškolsko obrazovanje

Osnovnoškolsko obrazovanje u Krapinsko-zagorskoj županiji organizirano je kroz mrežu 33 osnovne i 54 područne škole. Na području Krapinsko-zagorske županije jedino u općini Zagorska Sela nema ni jedne škole. To može dovesti do negativnih posljedica budući da je škola jedan od glavnih centara aktivnosti i zbivanja, a što u konačnici utječe na daljnje iseljavanje stanovništva iz ovog kraja.

Kretanje broja učenika u osnovnim školama pokazuje trend opadanja što je u skladu i negativnim podacima o natalitetu.

Grafikon 11 - Broj učenika u osnovnim školama Krapinsko-zagorske županije, 2011. - 2015. godina

Promatrajući **broj učenika po osnovnoj školi**, u školskoj godini 2015./2016. u osnovno školskom sustavu se u prosjeku po školi nalazi 112 učenika. Zadnji dostupni podatak za školsku godinu za županije Kontinentalne Hrvatske je za školsku godinu 2012./2013. godina te prosječan broj djece po školi iznosi 162 učenika. Od 2001. do 2013. godine vidljiv je negativan trend (opadanje) broja djece po školama. Smanjenje broja upisane djece u osnovne škole zabilježeno je u svim županijama Kontinentalne Hrvatske pri čemu se najmanje djece po školi nalazi u Virovitičko-podravskoj (89) i Požeško-slavonskoj županiji (89), a najveći broj u Gradu Zagrebu (404) te Zagrebačkoj županiji (207).

Osnovno glazbeno obrazovanje organizirano je u Glazbenoj školi u sklopu Osnovne škole Augusta Cesarca u Krapini, Osnovne škole Ksavera Šandora Gjalskog u Zaboku, Osnovne škole Marija Bistrica te u samostalnoj Glazbenoj školi u Pregradi.

Posebna ciljana skupina na koju je potrebno usmjeriti pažnju kod osnovnoškolskog obrazovanja su učenici s teškoćama te daroviti učenici kojima se u redovnom osnovnoškolskom obrazovnom sustavu ne pridaje dovoljno pažnje.

Analizom stanja vezanom uz darovite učenike utvrđeno je da ne postoji jedinstvena baza darovitih učenika te se posebni programi izobrazbe tih učenika ne provode u dovoljnoj mjeri. Tek nekoliko škola u Krapinsko-zagorskoj županiji osmislilo je izvannastavne programe za darovite učenike koji ovise o vanjskom financiranju programa (kroz razne natječaje i donacije na nacionalnoj razini) te bi na razini Krapinsko-zagorske županije trebalo osmisliti poseban obrazovni program (izvannastavna aktivnost) i sustav financiranja takvog programa. Stoga je potrebno izraditi detaljnu analizu stanja kojom je nužno obuhvatiti sve škole u Županiji iz koje će proizaći aktivnosti koje je potrebno pokrenuti.

Učenici s poteškoćama u redovnom se obrazovanju prate kroz prilagođene nastavne programe i kroz osiguravanje asistenata u nastavi. U školskoj godini 2014./2015. u 27 osnovnih škola i 4 srednje škole djelovalo je 69 pomoćnika u nastavi za 99 učenika s teškoćama. Program asistenata u nastavi bio je sufinanciran kroz ESF u iznosu od 81% i od strane Krapinsko-zagorske županije od 19%. Također je i nekoliko JLS- sufinanciralo pomoćnike u nastavi iz svojih proračuna za učenike s teškoćama koji su naknadno prijavljeni u sustav.

U školskoj godini 2015/16. se taj način financiranja pomoćnika u nastavi za učenike s teškoćama nastavlja i to: ESF u iznosu od 86% te ostali partneri u projektu s 14%. U školskoj godini 2015./2016. djeluje 83 pomoćnika na 121 učenika.

Također, za ovu ciljanu skupinu djece, u tijeku je izrada analize stanja koja će utvrditi broj djece s poteškoćama u učenju i razvoju te će se identificirati najnužniji oblici potpore djeci u obrazovnom sustavu, s mogućnošću proširenja na predškolsku populaciju djece.

U cilju poboljšanja uvjeta školovanja darovite djece, Krapinsko-zagorska županija je u ožujku 2014. godine osnovala radnu skupinu odgojno-obrazovnih djelatnika, entuzijasta koji žele unaprijediti podršku darovitim učenicima i promicati njihova prava i specifične potrebe. U proteklom razdoblju radna skupina je provela niz aktivnosti u svrhu povećanja kvalitete rada s darovitim učenicima. Neke od aktivnosti su: izrađen je letak i plakat o darovitim učenicima; organiziran je dan darovitih u OŠ AK Zlatar dana 26.03.15. povodom Dana darovitih; uveden je besplatni telefon 0800 205 208 na koji zainteresirani građani mogu svaki ponedjeljak 17.00 - 19.00 sati dobiti besplatni savjet glede darovitosti; za vrijeme uskršnjih školskih praznika u školama su organizirane radionice za darovite i talentirane učenike; izvršena je identifikacija darovitih učenika u 3 škole. Radna skupina djeluje i dalje, povećava broj svojih članova koji i dalje provode brojne aktivnosti, s ciljem da se uskoro u jednoj školi uspostavi Županijski centar za darovite učenike.

Glavni razvojni problemi osnovnoškolskog obrazovanja su zapuštenost zgrada određenih škola, veličina škola s obzirom na broj učenika te da se nastava u većini škola provodi u dvije smjene (u 20 od ukupno 33) što nije u skladu s pedagoškim standardima; većina škola nema mogućnosti za organiziranje produženog boravka djece, oprema za rad administrativnog osoblja te oprema koja se koristi u nastavi ne odgovara propisanim pedagoškim standardima (uvode se e-dnevnicima – još uvijek u manje škola, upravo zbog nedostatka financijskih sredstava potrebnih za provođenje modernizacije – u tom dijelu se nazire poboljšanje, s obzirom na najavu CARnet-a i provedbe projekta e-škole u većini osnovnih i srednjih škola u Županiji).

Organizacija prijevoza učenika u školama Krapinsko-zagorske županije je kompleksna s obzirom na raštrkanost naselja i njihove udaljenosti od škola. Učenici osnovnih škola imaju pravo na besplatan organizirani prijevoz ako su udaljeni od škole više od 3 (razredna nastava, niži razredi), odnosno 5 kilometara (predmetna nastava, viši razredi). Za učenike koji nemaju pravo na organizirani prijevoz, Krapinsko-zagorska županija sufinancira troškove prijevoza u iznosu od 50% dogovorene cijene, a ostatak snose roditelji ili gradovi/općine. U školskoj godini tako pravo na besplatan prijevoz u punom iznosu ostvaruje oko 2.800 učenika (27%), dok je 15% učenika uključeno u subvencionirani prijevoz u iznosu od 50%. Osnovni problem kod organiziranog prijevoza je njegova relativno visoka cijena u strukturi obrazovnih troškova te sve manje fiskalne mogućnosti JLS-a da sufinanciraju isti u dijelu gdje se očekuje doplata roditelja (takozvani prijevoz po odredbama Državnog pedagoškog standarda).

Pored financijskih prepreka, jedan od glavnih problema su i neosigurane prometnice za djecu koja stanuju unutar 3 kilometra od škole (nepostojanje nogostupa, neobilježene trake za pješake, neodgovarajuća vertikalna i horizontalna signalizacija), neobilježena i neosigurana autobusna stajališta čime se ugrožavaju pješaci u prometu.

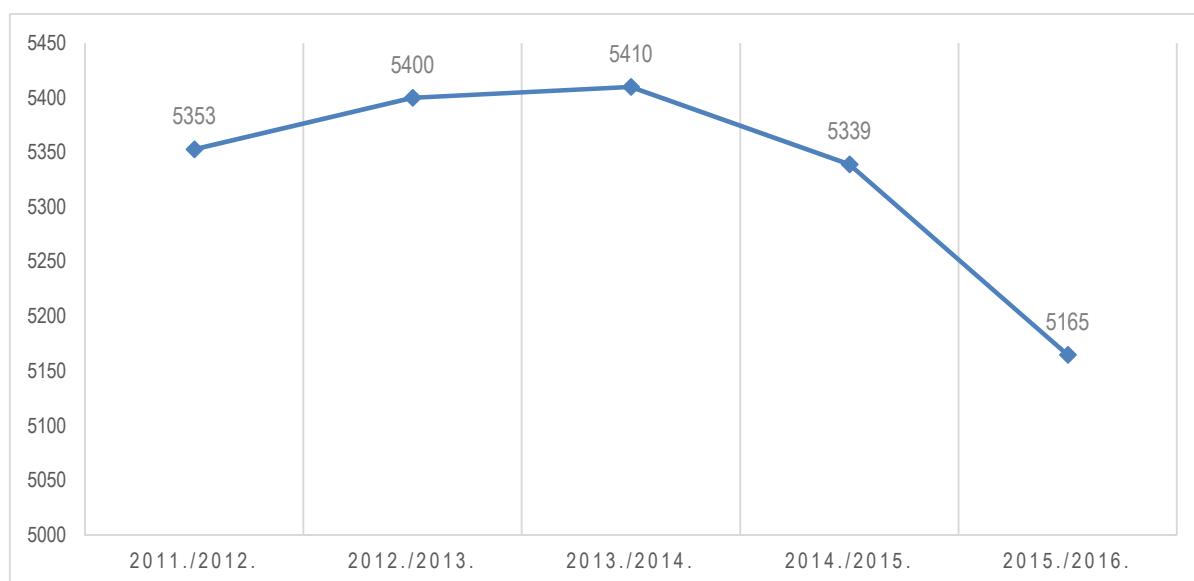
4.4. Srednjoškolsko obrazovanje

U Krapinsko-zagorskoj županiji djeluje 10 srednjih škola koje provode programe trogodišnjeg, četverogodišnjeg i petogodišnjeg obrazovanja. Srednje škole su organizirane kao gimnazije, strukovne, umjetničke (glazbene, likovne) i gospodarske škole. Jedna srednja škola je isključivo samo gimnazija (u Zaboku), jedna je isključivo glazbena, a ostale imaju kombinirane programe u četverogodišnjem, trogodišnjem ili dvogodišnjem trajanju.

Uz srednje škole u Bedekovčini i Pregradi postoje učenički domovi u koje se može smjestiti do 290 učenika (svake školske godine popunjenost je oko 90%). Iako postojeći kapaciteti učeničkih domova zadovoljavaju potrebu za istima, iz godine za godinom izražavaju se želje roditelja o otvaranju učeničkih domova u Krapini i Zaboku. Teritorijalno gledano srednje škole su dobro razmještene što je u skladu s uobičajenim gravitacijskim tokovima stanovništva.

Broj učenika u razdoblju 2011. - 2014. godine kontinuirano raste, da bi se 2015. evidentirala stagnacija. Za 10 srednjih škola u Županiji (osnivač njih 9 je Krapinsko-zagorska županija te 1 Grad Pregrada) putem e-aplikacije odobrava se upis oko 1550 učenika. Taj broj je uvijek u skladu s brojem učenika koji završavaju 8 razred osnovne škole, uvećan za 200, s obzirom da ima sve više primjera da se jedan dio učenika iz drugih županija upisuje u srednje škole Krapinsko-zagorske županije, kao što se jedan dio učenika iz Krapinsko-zagorske županije upisuje u srednje škole drugih županija (upisno područje za srednje škole nije ograničeno – jedinstveno je za cijelu državu).

Grafikon 12 - Broj učenika u srednjim školama Krapinsko-zagorske županije, 2011. - 2015. godina

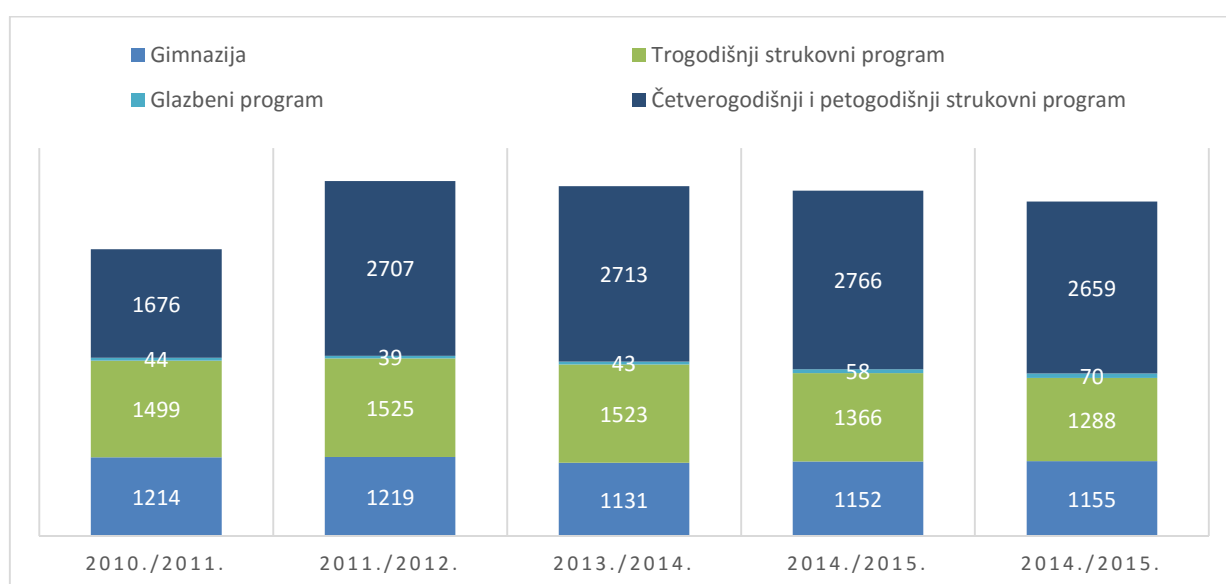

Izvor: Krapinsko-zagorska županija, 2015. godina, Upravni odjel za obrazovanje, kulturu, šport i tehničku kulturu

U prosjeku u 2015. godini **na jednu srednju školu u Krapinsko-zagorskoj županiji otpada 516 učenika**. U 2014. godini taj omjer iznosi 533 učenika po školi. Uspoređujući zadnje dostupne podatke na razini Republike Hrvatske i Kontinentalne Hrvatske u 2013. godini, prosjek učenika po srednjoj školi kreće se od 186 učenika u Karlovačkoj županiji do 381 učenika u Gradu Zagrebu (Kontinentalna Hrvatska =287) te 255 učenika po srednjoj školi na razini Republike Hrvatske. Vidljiv je pad broja učenika u srednjim školama u školskoj godini 2014./2015. godine u odnosu na prijašnje godine što se može opisati smanjenjem broja djece općenito (negativnim demografskim promjenama), ali i činjenicom da dio učenika školovanje nastavlja u srednjim školama izvan Krapinsko-zagorske županije.

S obzirom na program obrazovanja (strukovni, gimnazijski i umjetnički), vidljivo je da svaki od tih programa također bilježi porast broja upisanih učenika. Ne postoje podaci o tome koliko učenika nastavlja sa studiranjem odnosno koliko ih se nakon srednje škole zaposli.

Grafikon 13 - Broj učenika prema programima srednjih škola, 2011. - 2015. godina

Izvor: Krapinsko-zagorska županija, 2015. godina, Upravni odjel za obrazovanje, kulturu, šport i tehničku kulturu

Vrsta i programi obrazovanja koji se provode u srednjim školama Krapinsko-zagorske županije raznoliki su i obuhvaćaju gimnazije, umjetničke, strukovne te obrtničke škole u vremenskom trajanju od 3 te 2 godine obrazovanja. Škole s gimnazijskim programima provode obrazovanje općeg, jezičnog te prirodoslovno-matematičkog smjera. Nadalje, provode se strukovni programi za zanimanja ekonomist, komercijalist, hotelijersko-turistički tehničar, turističko-hotelijerski komercijalist za koje obrazovni program traje četiri godine, kao i programi obrazovanja za tehničare za mehatroniku, tehničara za računalstvo, arhitektonskog te građevinskog tehničara.

Osim toga, srednjoškolske institucije obrazuju i za zanimanja agrotehničar, potom za zanimanje tehničara za logistiku i špediciju, upravnog referenta, za medicinske sestre (škola traje pet godina), fizioterapeutske, farmaceutske tehničare te zubotehničare.

U srednjim školama na području Krapinsko-zagorske županije također se provode trogodišnji programi obrazovanja za zanimanja: cvječar, vrtlar, prodavač, grafičar pripreme, dorade i tiska, kuhar i konobar, zatim za zanimanja CNC operater, automehatroničar, bravar, elektrotehničar, elektroinstalater, elektromehaničar, instalater grijanja i klimatizacije, plinoinstalater, potom za zanimanja soboslikar, zidar, tesar, monter suhe gradnje, rukovatelj građevinskih i rudarskih strojeva, keramičar, klesar, strojobravar, tokar, stolar, kao i za zanimanja frizer i kozmetičar.

Također se provode i programi obrazovanja u sektoru umjetnosti (likovne, glazbene), sektoru grafičke tehnologije i audiovizualnog oblikovanja (web dizajner, medijski tehničar, grafičar pripreme, dorade i tiska) te odjeći (šivač odjeće).

Od 2011. godini pri Školi za umjetnost, dizajn, grafiku i odjeću Zabok djeluje i srednja glazbena škola s odobrenim programima i zanimanjima deset glazbenih instrumenata te glazbene teorije. Škola može provoditi glazbeno obrazovanje kroz samostalni općeobrazovni glazbeni razredni odjel (koji uključuje općeobrazovni dio i stručni dio), kao i integracijom učenika u dijelu općeobrazovnih predmeta u postojeće razredne odjele likovne umjetnosti i dizajna ili programe medijski tehničar i web dizajner. Uz to, učenici srednje glazbene škole mogu pohađati gimnazije i druge srednje škole i upisati samo stručni dio glazbenog programa. Većina srednjih škola etablirane su obrazovne ustanove s brojnim uspjesima svojih učenika i nastavnika, nizom provedenih projekata sufinanciranih s nacionalne i europske razine te bogatim izvanškolskim programima.

Od kolovoza 2013. godine, može se reći da je prijevoz srednjoškolaca besplatan. Vlada RH od tog dana svojim odlukama utvrđuje kriterije za subvenciju jednolinijskog srednjoškolskog prijevoza na način da država daje subvenciju od 75%, a preostalih 25%, popola sufinanciraju Županija i JLS. Tu subvenciju na godišnjoj razini koristi oko 4.400 učenika (autobus i željeznica). Uz to, iz županijskog se proračuna sufinancira prijevoz učenicima koji od kuće do škole nemaju organizirani javno linijski prijevoz – njih oko 15 u školskoj godini.

Do 2013. godine Obrtnička komora Krapinsko-zagorske županije provodila je prezentaciju obrtničkih i ostalih srednjoškolskih zanimanja u svim osnovnim školama. Na taj su način, u suradnji s HZZ Područnim uredom Krapina i srednjim školama s područja Krapinsko-zagorske županije svi učenici osmih razreda i njihovi roditelji dobivali uvid u različita zanimanja, posebno deficitarna, a provodilo se i anketiranje učenika vezano uz njihov interes za obrtnička zanimanja. Od 2014. godine ovakav način prezentacija provodi HZZ PU Krapina.

Većina učenika na srednjoškolskoj razini uključena je u strukovno obrazovanje koje po definiciji karakterizira povezanost s gospodarskim kretanjima i potrebama tržišta rada. Strukovno obrazovanje predstavlja vrlo važnu sastavnicu odgoja i obrazovanja, stoga je nužno ulagati u razvoj učeničkih strukovnih kompetencija kroz uključivanje i izradu novih strukovnih kurikuluma kojima će se postojeći programi mijenjati i modernizirati. Naime, sadašnji sustav mreže strukovnih škola to ne omogućuje u potpunosti, jer se ne prate brze promjene tehnološkog razvoja u sustavu te nema usklađenosti s potrebama gospodarstva i tržišta rada. Nužno je provesti ozbiljniju analizu usklađenosti programa s gospodarskim razvojnim potrebama županije te osigurati optimalne uvjete rada svih odgojno-obrazovnih ustanova. Dugoročni razvoj resursa u sektoru turizma županija vidi i u projektu uspostave

Regionalnog centra kompetencija za ugostiteljstvo i turizam u Zaboku koji se pokreće uz tehničku pomoć Ministarstva turizma.

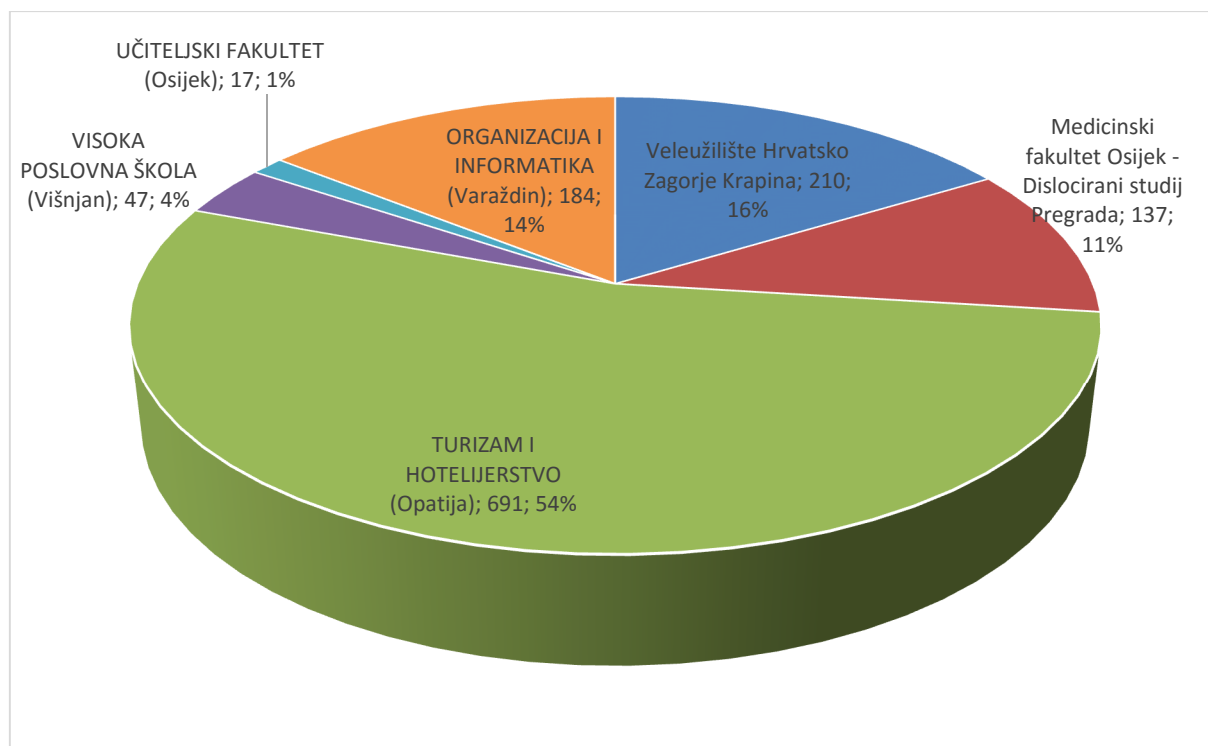
Uz srednjoškolsko, jednako kao i visokoškolsko obrazovanje, ključno je spomenuti preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja, odnosno Uredbu Vlade RH o praćenju, analizi i predviđanju potreba tržišta rada koja je na snazi od 2010. Analiza i prognoza potreba tržišta rada za pojedinim zvanjima provodi se na temelju statističkih podataka i relativnih pokazatelja o zapošljavanju nezaposlenih osoba prema obrazovnom programu koji su završile (brzina zapošljavanja, stopa zapošljavanja), podataka o nedostatku radnika pojedinih zanimanja dobivenih anketom poslodavaca, uvida dobivenih posredovanjem te podacima iz strategija i planova gospodarskog razvoja, odnosno planova i najava investicija na regionalnoj i lokalnoj razini. Pri tome su u obzir uzeti i podaci o broju već upisanih učenika i studenata u pojedine obrazovne programe. U izradi preporuka za područje Krapinsko-zagorske županije sudjeluje i Tematska radna skupina za tržište rada KZZ-a, sukladno Sporazumu regionalnog partnerstva za praćenje i procjenu potreba izrađuje se lista obrazovnih programa u kojima treba povećati broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata, odnosno smanjiti broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata. Preporuke imaju kvalitativni karakter. Preporučuje se povećanje ili smanjenje broja upisanih i stipendiranih učenika i studenata u pojedinim obrazovnim programima, ali se ono ne određuje kvantitativno. Opetovanom pojavljivanju pojedinih obrazovnih programa trebat će pridavati sve veću težinu i uzimati ga u obzir sve ozbiljnije prilikom donošenja odluka. Prema tim Preporukama, vidljivo je da se unatrag 3 godine ponavljaju pojedini srednjoškolski programi u kojima treba povećati broj upisanih i stipendiranih učenika – poput CNC operatera, tokara, konobara, bravara ili tesara. Iako na tržištu rada na području Županije, u posljednje vrijeme postoje opravdane potrebe za zanimanjima u sektoru tekstila (šivač, krojač), zanimanje je potpuno ugašeno zbog nezainteresiranosti učenika i roditelja te nestimulativnim metodama gospodarstvenika (relativno slaba plaća, nema stipendija i slično). U istom razdoblju ponavljaju se i zanimanja za koje je predloženo da se smanji broj upisanih i stipendiranih učenika, a među njima su primjerice prodavač, automehaničar, frizer, komercijalist, upravni referent, hotelijersko-ugostiteljski tehničar te ekonomist.

Glavni razvojni problemi kao i na osnovnoškolskoj razini obrazovanja odnose se na nedovoljno uređene prostorne kapacitete određenih škola, zastarjelu opremu, organizacijske probleme uslijed rada u dvije smjene što nije u skladu s pedagoškim standardima. U nekoliko škola su uvedeni e-dnevници, no, rješenje za cijeli sustav nazire se tek kroz provedbu najavljenog CARnetovog projekta e-škole.

4.5. Visoko obrazovanje

Visoka učilišta nalaze se u tri grada Krapinsko-zagorske županije, tj. u Krapini, Pregradi i Zaboku. Studiji u Pregradi i Zaboku organizirani su kao dislocirani odjeli visokih učilišta iz drugih županija. Naime, u Pregradi trenutno djeluje dislocirani studij Sestrinstva Medicinskog fakulteta u Osijeku (prostori Srednje škole Pregrada). Također, u Zaboku djeluje dislocirani studij Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija Sveučilišta u Rijeci, dislocirani studij Fakulteta organizacije i informatike u Varaždinu (voditeljstvo studija u sklopu Pučkog otvorenog učilišta Zabok), potom dislocirani studij Učiteljskog fakulteta Osijek te Visoke poslovne škole Višnjan. U akademskoj godini 2013./2014. na ovim je fakultetima ukupno 1.601 student, a postotak od ukupnog broja prema navedenim visokim učilištima prikazan je sljedećem grafikonu.

Grafikon 14 - Studenti na visokim učilištima na području Krapinsko-zagorske županije 2015./2016.

Izvor: Krapinsko-zagorska županija, 2015. godina, Upravni odjel za obrazovanje, kulturu, šport i tehničku kulturu; Pučko otvoreno učilište Zabok, 2014.; obrada Zagorska razvojna agencija d.o.o.

Posebno treba napomenuti da je samo određeni postotak studenata na ovim studijima iz Krapinsko-zagorske županije. Dok je na Veleučilištu Hrvatsko zagorje Krapina od ukupno 199 studenata u akademskoj godini 2013./2014. većina iz Krapinsko-zagorske županije, na dislociranom studiju Veleučilištu Lavoslav Ružička u Pregradi od 90 studenata njih 45 posto je iz Krapinsko-zagorske županije, a 55 posto od ukupno 112 studenata na studiju sestrinstva u Pregradi je iz Krapinsko-zagorske županije. Među 195 studenata dislociranog studija FOI Varaždin u Zaboku njih 44 posto je iz Krapinsko-zagorske županije, od ukupno 845 studenata FMTU Opatija u Zaboku ih je 20 posto, od ukupno 93 studenta na dislociranom studiju Učiteljskog fakulteta Osijek u Zabok ih je 46 posto, a Visoke poslovne škole Višnja u Zaboku 50 posto.

Broj upisanih studenata (statistika prema županiji prebivališta) u akademskoj godini 2013./2014.⁸ iznosio je 4.158. **Broj studenata u promatranoj godini na 1000 stanovnika** iznosi 31. Promatrajući trend, vidljiv je porast prosječnog broja studenata na 1000 stanovnika u Krapinsko-zagorskoj županiji (od 23. u ak. godi. 2008./2009. do 31 u ak. god. 2013./2014.). Prosjek Kontinentalne Hrvatske u promatranoj godini iznosi 34, a nacionalni prosjek je 35. Podaci o prolaznosti na studiju odnosno mogućnosti zapošljavanja na području Krapinsko-zagorske županije ne postoje.

Prema dostupnim podacima Državnog zavoda za statistiku tijekom 2013. godine diplomiralo je 966 osoba s područja Krapinsko-zagorske županije. Ovo predstavlja povećanje od čak 33% u odnosu na 2010. godinu kada je diplomiralo 724 osoba s područja Krapinsko-zagorske županije. Općenito, u promatranom vremenskom razdoblju od 2010. do 2013. godine, vidljiv je porast broja diplomiranih studenata, s izuzetkom 2012. godine kada je došlo do smanjenja u odnosu na godinu ranije. Ohrabrujuće je što je za razliku od državnog prosjeka tijekom većine navedenih godina došlo do povećanja broja diplomiranih studenata. Valja napomenuti kako je promatranom

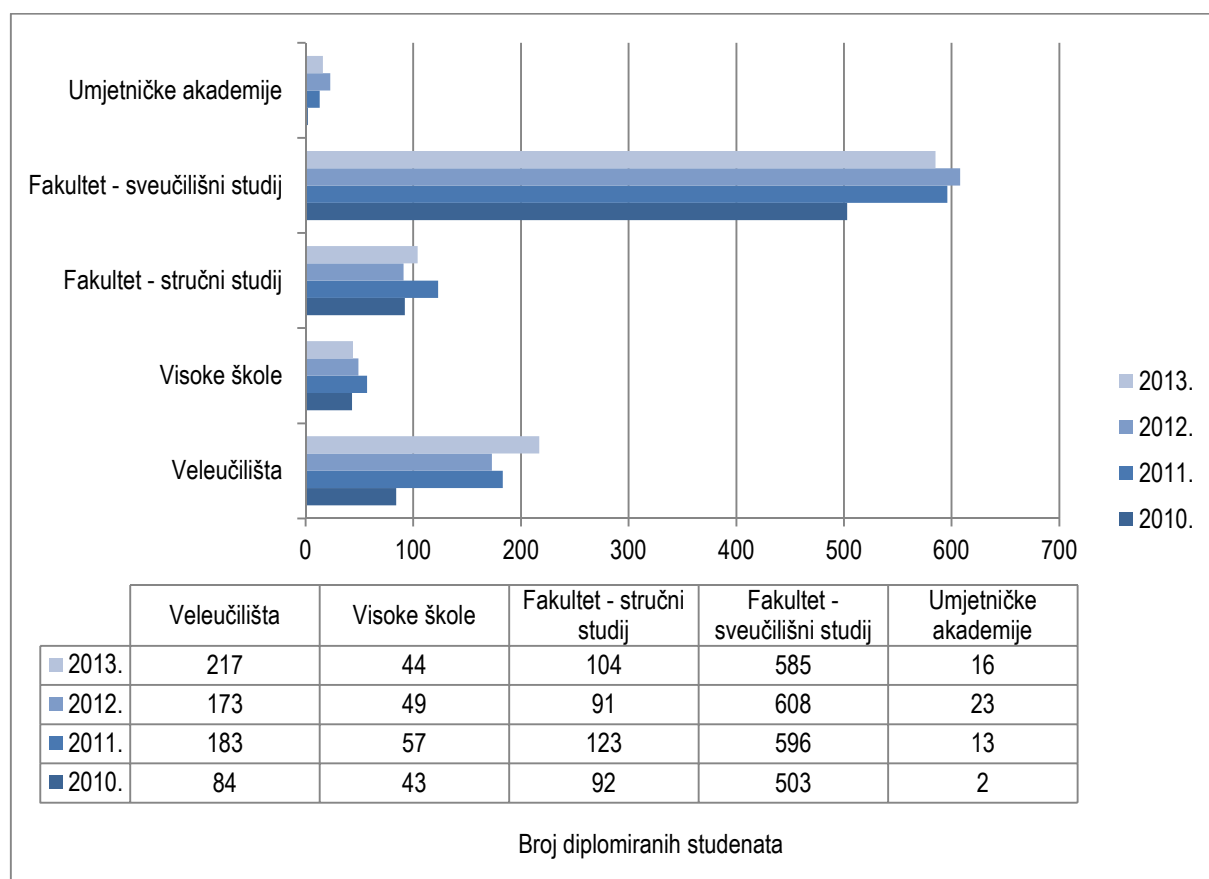
⁸ Posljednji dostupni podatak prema DZS-u – Statističko izvješće ISSN 1845-9927, Studenti u akademskoj godini 2013./2014., br. 1523.

vremenskom razdoblju većina studenata bila ženskog spola. **Broj diplomiranih studenata na 1000 stanovnika** u Krapinsko-zagorskoj županiji u 2013. godini iznosi 7. Prosjek Kontinentalne Hrvatske iznosi 8 studenata na 1000 stanovnika što je u skladu s nacionalnim prosjekom u 2013. godini.

Grafikon 6 pokazuje raspodjelu diplomiranih studenata s obzirom na vrstu studija. Vidljivo je kako je u odnosu na 2010. godinu tijekom 2013. godine došlo do povećanja u svim studijskim područjima, osim visokih škola gdje je broj diplomiranih studenata ostao isti. Većina diplomiranih studenata (gotovo 70%) bili su redoviti studenti. S obzirom na prebivalište, najviše je diplomiranih studenata u gradu Krapini (114) te Zaboku (102), a od općina u Mariji Bistrici (51), Gornjoj Stubici (46), Bedekovčini (44) te Svetom Križu Začretju (44).

Broj magistara u 2012. godini iznosi 20 te bilježi povećanje od 80% u odnosu na 2010. i 2011. godinu (11 magistara znanosti). Tijekom 2013. godine na području Krapinsko-zagorske županije evidentirano je 15 doktora znanosti, što predstavlja povećanje od čak 114% u odnosu na prijašnju godinu kada je evidentirano 7 doktora znanosti na području Krapinsko-zagorske županije.

Grafikon 15 - Diplomirani studenti 2010. – 2013. godina prema vrsti studija (prebivalište na području Krapinsko-zagorske županije)

Izvor: DZS, Statistička izvješća 1522/2014, 1498/2013, 1472/2012, 1444/2011

Prema Preporukama za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja za Krapinsko-zagorsku županiju spomenutu i u prethodnom poglavlju, vidljivo je da se u razdoblju 2012. – 2014. ponavljaju obrazovni programi u kojima treba povećati broj upisanih ili stipendiranih studenata. To su programi sestrinstva te medicina, anglistika, strojarstvo, elektrotehnika, matematika, informatika, edukacijska rehabilitacija te farmacija. Među programima za koje se u istom razdoblju predlaže smanjenje broja upisanih i stipendiranih studenata su primjerice ekonomija, politologija te promet – cestovni smjer.

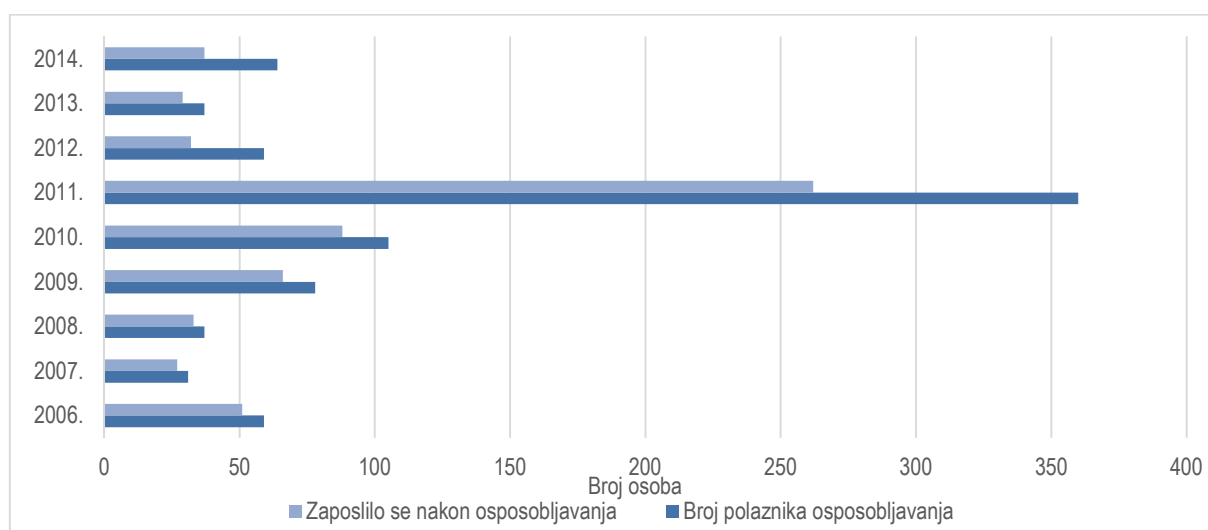
Krapinsko-zagorska županija kontinuirano dodjeljuje studentske stipendije, sukladno Pravilniku o stipendiranju, koji među kriterijima – osim uspjeha, natjecanja, socijalnog statusa te otežavajućih okolnosti u obitelji - obuhvaća i dodatno bodovanje ako je riječ o školovanju za zanimanja od prioritarnog interesa za Županiju. Stipendije se dodjeljuju za kalendarsku godinu, a za 2012. su odobrene 33 učeničke i 35 studentskih, 2013. godine 30 učeničkih i 35 studentskih te za 2014. godinu - 28 učeničkih i 22 studentske stipendije. Već više godina učenička stipendija iznosi 400 kn, a studentska 600 kn na mjesec.

4.6. Ostalo obrazovanje

Verificirane programe osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja odraslih, dokvalifikacije, prekvalifikacije te stručna usavršavanja i tečajeve, osim srednjih škola, izvode i Pučka otvorena učilišta u Donjoj Stubici, Oroslavju, Krapini i Zaboku te dva privatna učilišta stranih jezika. Ponuda pučkih otvorenih učilišta uključuje tečajeve stranih jezika, razne oblike prekvalifikacija, osposobljavanja, usavršavanja i informatičkih tečajeva. Prema podacima navedena tri učilišta te tri srednje škole koje provode obrazovanje odraslih, u 2011. godini različite programe obrazovanja završilo je 477 osoba, godinu kasnije 399 osoba, a 2013. godine 359 osoba.

U okviru svojih mjera, na obrazovanje nezaposlene osobe upućuje i Hrvatski zavod za zapošljavanje Područni ured Krapina. Grafikon 7 prikazuje broj osoba koje su prošle obrazovanje putem ovih mjera te udio onih koje su se nakon toga zaposlile u razdoblju od 2006. do 2014. godine. Tijekom 2011. godine zamjetan je značajan porast broja osoba na obrazovanju, na što je izravno utjecao znatno veći iznos financijskih sredstava za ovu mjeru iz državnog proračuna, no u narednim godinama broj se vratio na uobičajene prosjeke, a mjere su usmjerene više prema poslodavcima. Nakon provedbe osposobljavanja u prosjeku se zaposli 77% polaznika.

Grafikon 16 - Broj osoba zaposlenih nakon obrazovanja (2006. - 2014.)

Izvor: HZZ PU Krapina, 2015., Obrada: Zagorska razvojna agencija d.o.o.

S obzirom na turbulentno tržište rada i brze tehnološke promjene, poseban je osvrt na posljednjih nekoliko godina. Prema podacima HZZ Područnog ureda Krapina vidljivo da je 2012. godine na obrazovanje upućeno 59 osoba. Radilo se o zanimanjima za CNC operatere, vozače motornih vozila, montere foto naponskih sustava, proizvođače tradicionalnih mesnih proizvoda, pekare, šivače i druge, a obrazovanje se provodilo putem pučkih otvorenih učilišta, srednjih škola i drugih obrazovnih ustanova na području Krapinsko-zagorske županije te u Zagrebu. U 2013. godini na ovaj je način obrazovanje završilo 37 osoba, u program je uvršteno i obrazovanje za zavarivače, zaštitare te slastičare. U 2014. završeno je obrazovanje za 64 osobe za zanimanja zavarivač, šivač, knjigovođa, računalni operater, monter suhe gradnje, njegovateljica, konobar i sobarica.

Osim ovih programa, na području Krapinsko-zagorske županije princip cjeloživotnog učenja, uključujući obrazovanje za verificirane programe, provodio se i kroz više projekata sufinanciranih iz fondova Europske unije, a koji su djelomični odgovor na specifične ciljeve prethodne strategije. Riječ je o obrazovanju temeljenom na potrebama poslodavaca, no specifično dizajniranom za osobe s invaliditetom, potom obrazovnim aktivnostima u području turizma kao jedne od ključnih razvojnih područja, zatim razvoju novih kurikuluma u obrazovanju za poljoprivredu i drugo.

GOSPODARSTVO

5. Opća gospodarska kretanja

5.1. Razvojni položaj Krapinsko-zagorske županije u Republici Hrvatskoj

Prema pokazatelju bruto domaćeg proizvoda po stanovniku, u 2012. godini, KZŽ je znatno ispod nacionalnog prosjeka. Kada se uključi i Grad Zagreb nalazi se na 17. mjestu od svih županija u Republici Hrvatskoj. Njen BDP po stanovniku je 2011. iznosio 6.246 €, što je manje od prosjeka RH za 39%. Primjetan je pad BDP-a od 2008. godine uz lagano povećanje u 2011. godini. Najvažniji razlog tomu je svjetska gospodarska kriza koja nije zaobišla ni Krapinsko-zagorsku županiju uslijed čega je došlo do zatvaranja određenih gospodarskih subjekata, smanjenja investicija te pada zaposlenosti. Uvođenje dodatnih poreza, realno povećanje cijena te smanjenje zaposlenosti smanjuje osobnu potrošnju što smanjuje domaću potražnju, a time dolazi i do pada BDP-a.

U odnosu na BDP po stanovniku Kontinentalne Hrvatske, Krapinsko-zagorska županija ima 40% niži BDP po stanovniku. U usporedbi s EU 28, Krapinsko-zagorska županija nalazi se na 25% prosjeka EU 28 u 2012. godini. U istoj godini, Republika Hrvatska nalazila se na 40% prosjeka EU 28. Ujedno, Krapinsko-zagorska županija činila je 1,87% ukupnog BDP-a Republike Hrvatske.

Tabela 26 - Razvojni položaj Krapinsko-zagorske županije prema indikatoru BDP/st u €

Županija	BDP/stanovniku (€)				INDEKS 2012./2009.	2012. godina (RH=100)
	2009. godina	2010. godina	2011. godina	2012. godina		
Kontinentalna Hrvatska	10.111	10.147	10.514	10.500	103,8	102
Grad Zagreb	17.814	18.645	18.503	18.506	103,9	179,7
Zagrebačka županija	7.803	7.164	7.786	7.791	99,8	75,7
Krapinsko-zagorska županija	6.576	6.085	6.300	6.246	95	60,7
Varaždinska županija	8.834	8.209	8.285	8.300	94	80,6
Koprivničko-križevačka županija	9.371	8.086	8.524	9.156	97,7	88,9
Međimurska županija	8.349	7.885	8.459	8.436	101	81,9
Bjelovarsko-bilogorska županija	7.677	6.720	7.062	6.879	89,6	66,8
Virovitičko-podravska županija	6.399	5.869	6.333	6.199	96,9	60,2
Požeško-slavonska županija	6.229	6.053	6.281	6.101	97,9	59,3
Brodsko-posavska županija	5.606	5.357	5.882	5.853	104,4	56,8

Osječko-baranjska županija	8.112	7.539	8.271	8.093	99,8	78,6
Vukovarsko-srijemska županija	5.974	5.521	6.217	5.996	100,4	58,2
Karlovačka županija	7.634	7.404	7.709	7.621	99,8	74
Sisačko-moslavačka županija	8.325	8.362	8.214	8.148	97,9	79,1
Jadranska Hrvatska	9.764	9.876	9.941	9.885	101,2	96
Primorsko-goranska županija	12.305	12.343	12.724	13.110	106,5	127,3
Ličko-senjska županija	8.707	8.278	8.081	7.764	89,2	75,4
Zadarska županija	8.388	8.182	8.302	8.169	97,4	79,3
Šibensko-kninska županija	7.239	7.887	7.930	7.869	108,7	76,4
Splitsko-dalmatinska županija	7.952	8.072	8.072	7.875	99	76,5
Istarska županija	12.810	12.897	12.991	12.677	99	123,1
Dubrovačko-neretvanska županija	9.990	10.457	9.807	9.861	98,7	95,8
Republika Hrvatska	10.111	10.057	10.325	10.297	101,8	100

Izvor: DZS, Priopćenje veljača 2014. 2013., 2012. godina, Bruto domaći proizvod za Republiku Hrvatsku, NKPJS – 2. razina i županije u 2009., 2010. i 2011. godini,

Prema podacima objavljenim u *Regionalnom indeksu konkurentnosti Republike Hrvatske 2013.*, u kojem se mjere statistički i perceptivni pokazatelji konkurentnosti županija i regija, Krapinsko-zagorska županija u sveukupnom poretku županija zauzima 12. mjesto u 2013. godini te je pala za jedno mjesto u odnosu na 2010. godinu čime i dalje zaostaje za županijama u okruženju.

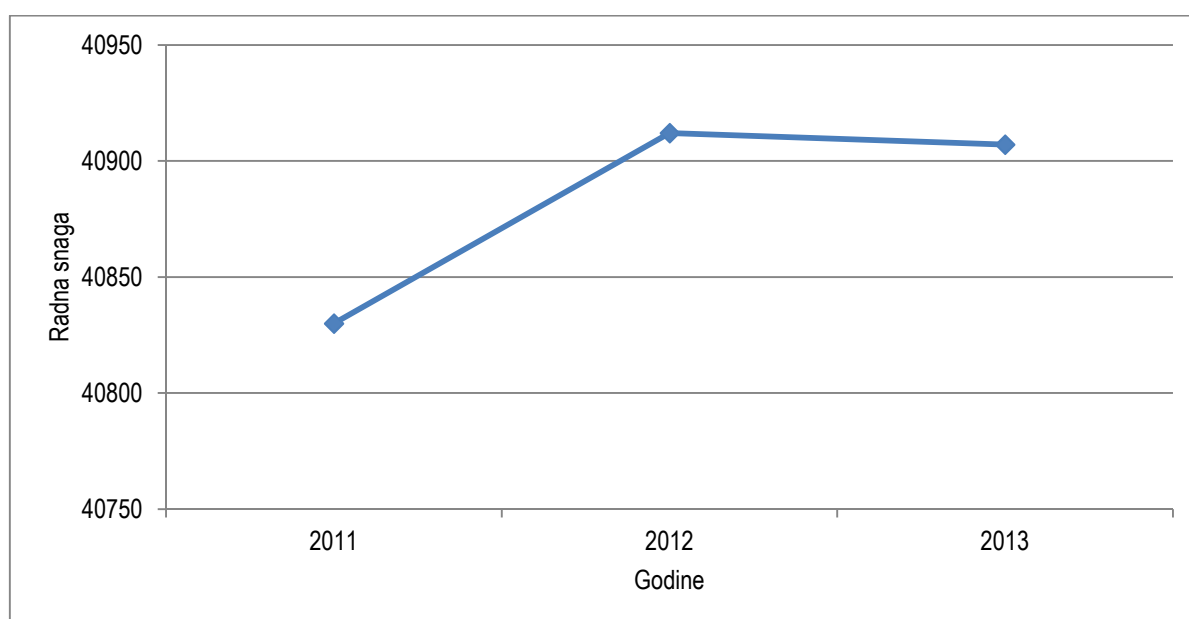
Poslovni sektor postao je manje konkurentan – analiza statističkih indikatora konkurentnosti pokazuje kako je usprkos povećanju broja poduzetnika, zaposlenika i neto plaći poslovni sektor postao manje konkurentan tj. na rang listi pao je za 2 mjesta i sada se nalazi na 12 mjestu. Razlog tome je smanjenje izvoza te općenito manji stupanj brzine kvalitetnog razvoja poslovnog sektora u odnosu na ostatak Republike Hrvatske. U kvaliteti poslovnog okruženja, pozitivan pomak učinjen je u području poslovne infrastrukture (poduzetničke zone, komunalne naknade). Te mjerljive pozitivne promjene faktora kojima se mjeri konkurentnost prati i znatna promjena u perceptivnim indikatorima konkurentnosti, posebno onima kojima se opisuje poslovno okruženje (skok s 13. mjesta na 12.) što se može povezati s investiranjem u poboljšanje poslovne infrastrukture.

6. Tržište rada

6.1. Radna snaga

Radnu snagu čine ukupno zaposlene i nezaposlene osobe. Sukladno evidenciji Državnog zavoda za statistiku, ukupno je u pravnim osobama 2013. godine bilo zaposleno 25.611 osoba od čega 13.309 žena. U slobodnim profesijama i obrtima bilo je zaposleno prosječno 6.748 osoba u 2013. godini. Prosječan broj nezaposlenih iste godine iznosio je 8.548 osoba. Ukupna radna snaga na području Krapinsko-zagorske županije iznosila je u 2013. godini ukupno 40.907 osoba što iznosi ukupno 45,72% ukupno radno sposobnog stanovništva (prema Popisu stanovništva 2011. godine ukupno je u radno aktivnoj dobi evidentirano 89.545 stanovnika Krapinsko-zagorske županije. Kretanje radne snage prikazano je grafikonom u nastavku.

Grafikon 17 - Kretanje radne snage 2011. - 2013. godine

Izvor: DZS, Priopćenja 2011., 2012., 2013. godina

Analiza svih komponenti radne snage ukazuje da je porast radne snage između 2011. godine i 2012. rezultat porasta broja zaposlenih uz smanjenje zaposlenih u pravnim osobama i zaposlenim u obrtima i slobodnim zanimanjima. Ukupan broj nezaposlenih u 2013. godini u odnosu na 2012. godinu se smanjuje, raste broj ukupno zaposlenih u pravnim osobama, ali se smanjuje broj zaposlenih u obrtima i slobodnim zanimanjima. Ovi podaci rezultat su zatvaranja velikog broja obrta i većih trgovačkih društava u Krapinsko-zagorskoj županiji (npr. Tvornica glinenih crjepova u Bedekovčini), no i posljedica osnivanja takozvanih jednostavnih društva s ograničenom odgovornošću u 2013. godini.

Tabela 27 - Radno sposobno stanovništvo Krapinsko-zagorske županije, 2011. godina

	15 - 64 godine	15 - 24 godine	55 - 64 godine
UKUPNO	89.545	16.305	17.217
Muškarci	46.093	8.442	8.617
Žene	43.452	7.863	8.600

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011. godina

Radno-sposobno stanovništvo čini ukupno 89545 osoba u dobi 15 - 64 godine prema Popisu stanovništva. Udio radno sposobnog stanovništva u dobi 24 – 54 godine (56293 osobe) u ukupno radno sposobnom stanovništvu Županije iznosi 62,86%.

6.2. Zaposlenost i plaće

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, statističke informacije o zaposlenosti i plaćama, ukupno je 2014. godine Krapinsko-zagorskoj županiji bilo **zaposleno 24536 osoba** što čini 2,42% ukupno zaposlenih na nacionalnoj razini.

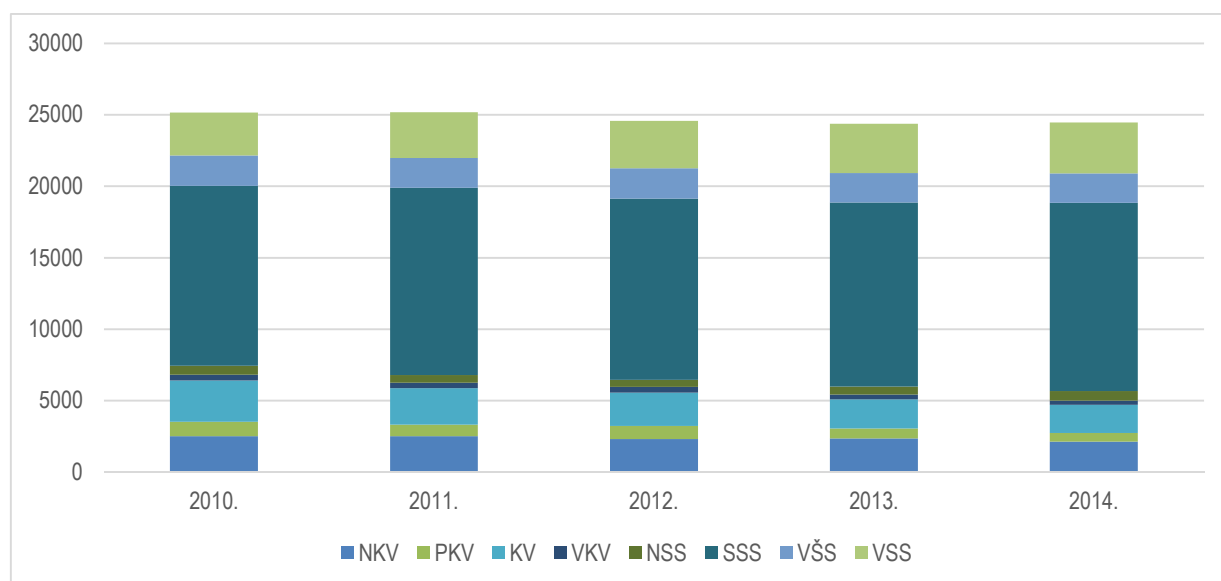
Tabela 28 - Ukupan broj zaposlenih u pravnim osobama u Krapinsko-zagorskoj županiji u razdoblju 2010. - 2014. godine

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
KZŽ	25554	25293	24659	24448	24536
RH	1111575	1078011	1066328	1037321	1009841

Izvor: DZS, Statistička izvješća. Zaposlenost i plaće u 2011., 2012., 2013. i 2014. godini, ISSN 1331-5048, br. 1449, 1476, 1502, 1526, 1549

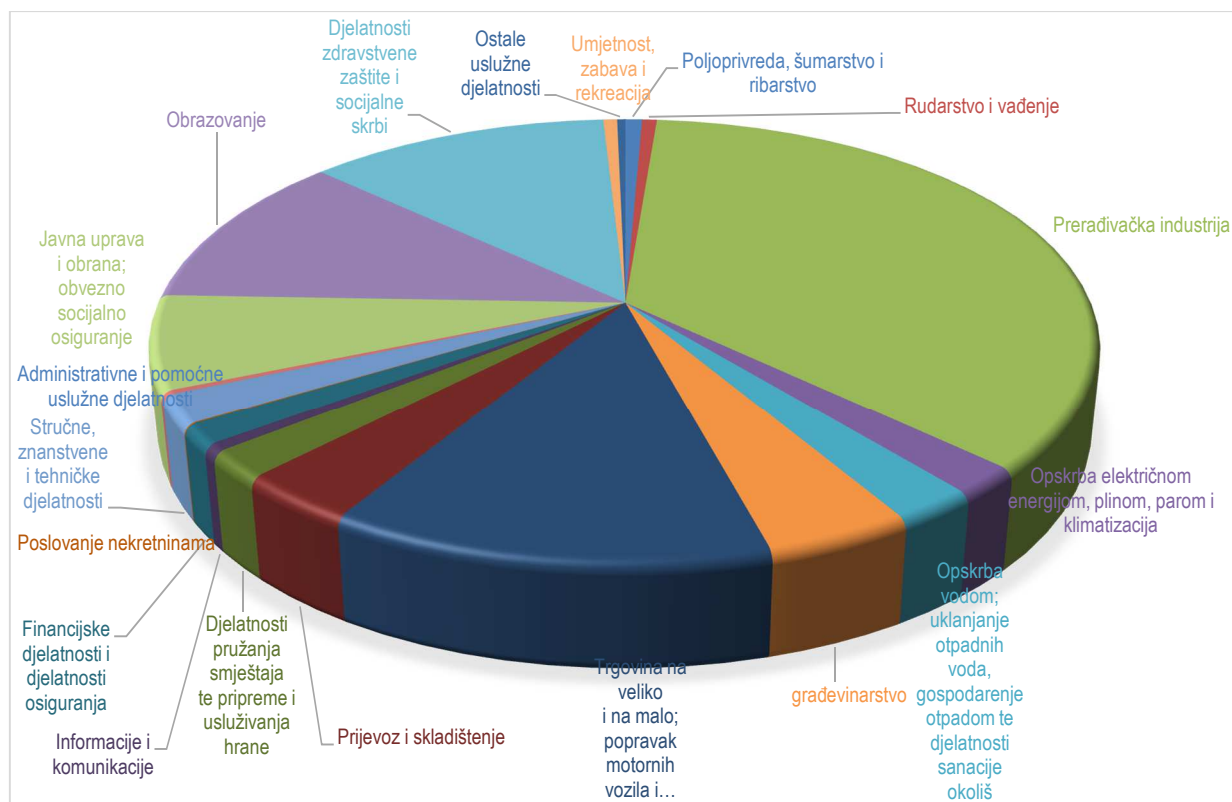
Prema razini obrazovanja, najviše je **zaposlenih u pravnim osobama** sa srednjom stručnom spremom (2014. godina, stanje 31.3.2014. godine = 13179). Udio zaposlenih s doktoratom u 2014. godini iznosi 0,13% (32 osobe, 2013. godine = 30 osoba) te 0,36% zaposlenih s magisterijem (89 osoba, 2013. godina = 81 osoba).

Grafikon 18 - Zaposleni u pravnim osobama u Krapinsko-zagorskoj županiji prema razini obrazovanja, 2010. - 2014. godina

Izvor: DZS, Statistička izvješća. Zaposlenost i plaće u 2011., 2012., 2013. i 2014. godini, ISSN 1331-5048, br. 1449, 1476, 1502, 1526, 1549

Grafikon 19 - Struktura zaposlenih u pravnim osobama prema djelatnosti, 2014. godina

Izvor: DZS, Statistička izvješća. Zaposlenost i plaće u 2014. godini, ISSN 1331-5048, br. 1549

Ako usporedimo plaće zaposlenih u Republici Hrvatskoj s plaćama zaposlenih u Krapinsko-zagorskoj županiji, dolazimo do izračuna da zaposleni u Krapinsko-zagorskoj županiji imaju plaće u 2015. godini manje za 776,00kn, odnosno 15,47%, što predstavlja smanjenje razlike u odnosu na 2010. godinu kada su prosječne bruto plaće u Krapinsko-zagorskoj županiji bile niže 18,13%.

Tabela 29 - Neto plaće u Krapinsko-zagorskoj županiji i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2015. godina

Godina	Republika Hrvatska, kune	Krapinsko-zagorska županija, kune	Udio KZŽ/RH
2010.	4685	3836	81,87%
2011.	4751	3984	83,85%
2012.	4769	3999	83,85%
2013.	4819	4141	85,93%
2014.	4878	4141	84,89%
2015.	5019	4243	84,53%

Izvor: FINA, obrada HGK ŽK Krapina

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Područnog ureda u Krapini, tijekom 2014. godine u većini slučajeva zapošljavane su osobe s prethodnim radnim iskustvom (77,7%), a 22,3% osoba zaposleno je prvi puta, dok je najveći broj osoba, njih više od 90% zaposleno na određeno vrijeme (zaposleni temeljem zasnivanja radnog odnosa). Kroz godine raste udio zaposlenih bez prethodnog radnog iskustva (2010. godine = 14,7%, 2012. godine = 16,7%), dok je udio zapošljavanja na određeno vrijeme konstantan kroz nekoliko posljednjih godina (oko 92%).

6.3. Nezaposlenost i tržište rada

Negativan trend porasta broja nezaposlenih osoba vidljiv od 2010. do 2013 godine konačno je prekinut 2014. godine. Prema podacima HZZ-a, tijekom 2014. godine evidentirano je prosječno 7.893 nezaposlenih osoba što je smanjenje od 7,66% u odnosu na prethodnu godinu, ali je manje od prosjeka za RH koji iznosi 4,90%, pri čemu je veći udio muškaraca. Prethodnih godina Krapinsko-zagorska županija imala je značajno više stope rasta registrirane nezaposlenosti u odnosu na prosjek RH (2012./2011. +11,3% (RH +6,2%), 2011./2010. +8,0% (RH +1,0%)). U navedenoj tablici prikazano je kretanje prosječnog broja nezaposlenih osoba u RH i Krapinsko-zagorskoj županiji u razdoblju od 2010. godine do 2014. godine.

Tabela 30 - Kretanje prosječnog broja nezaposlenih u Krapinsko-zagorskoj županiji i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2014. godina

Godina	Krapinsko-zagorska županija	Republika Hrvatska
2014.	7.893	328.187
2013.	8.548	345.112
2012.	8.214	324.324
2011.	7.380	305.333
2010.	6.835	302.425

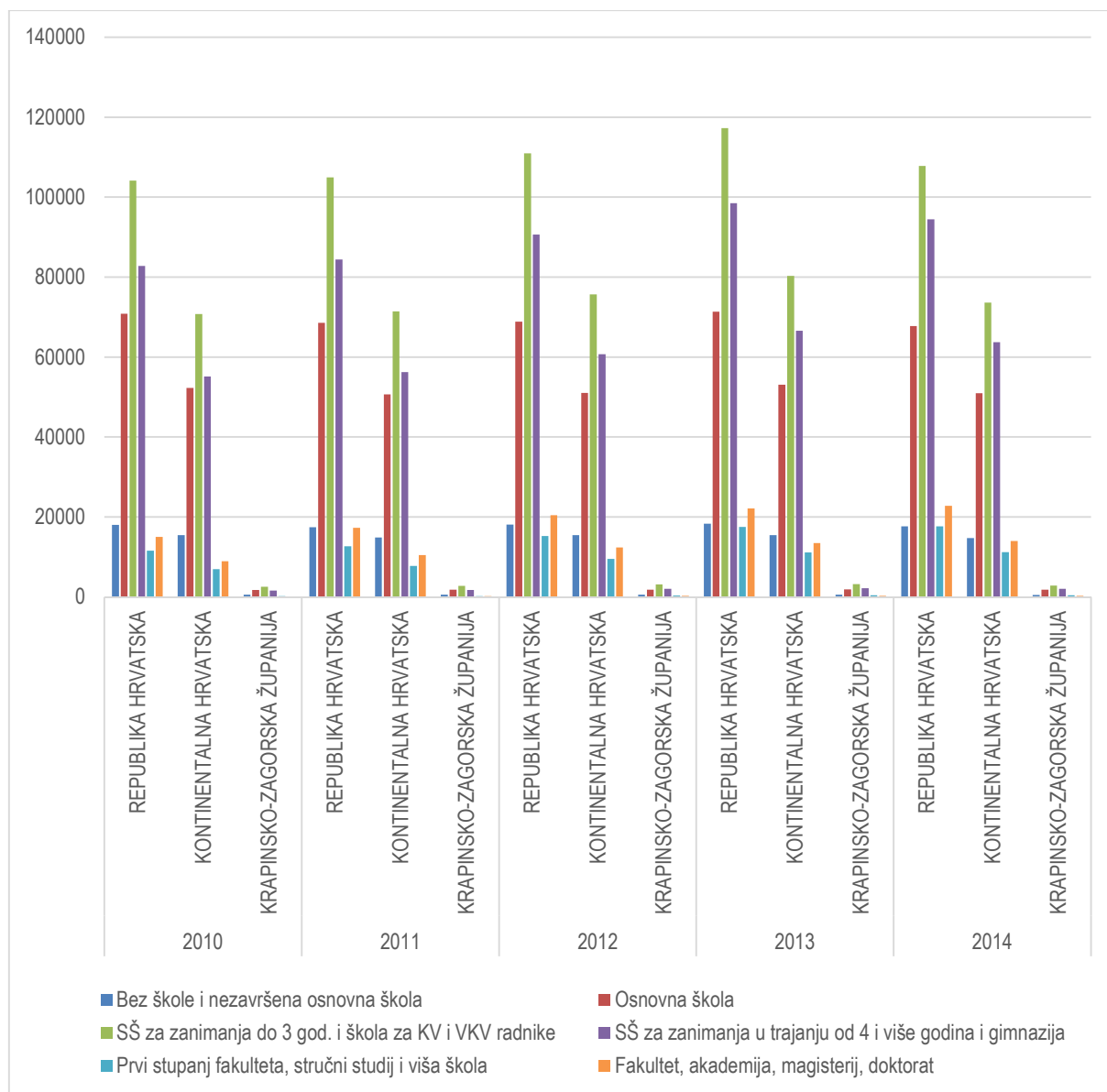
Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje: www.hzz.hr -> Statistika ON line -> Registrirana nezaposlenost

Godišnji prosjek nezaposlenih osoba s obzirom na razinu obrazovanja u 2014. godini (ukupno 7893 osoba) pokazuje da je najviše nezaposlenih osoba sa srednjom stručnom spremom (2685 ili 36,30%, SŠ za zanimanja do 3 god. i škola za KV i VKV radnike), zatim slijede osobe sa završenom četverogodišnjom srednjom školom (2015 osobe ili 25,53%) i osobe sa završenom osnovnom školom (1.800 osoba ili 22,82%) te osobe bez škole i s nezavršenom osnovnom školom (485 ili 6,15%). Najmanje je nezaposlenih osoba s prvim stupnjem fakulteta stručni studij ili viša škola (5,54%) te završenim fakultetom, akademijom, magisterijem i doktoratom (3,66%). Usporedbom broja nezaposlenih osoba u 2014. g. u odnosu na 2010. godinu primjetno je smanjenje nezaposlenosti među skupinama bez škole i nezavršene osnovne škole, sa završenom osnovnom školom, sa srednjoškolskim obrazovanjem u trajanju od 3 godine, sa završenom gimnazijom. S druge strane, porast nezaposlenosti zabilježen je kod skupina s višom školom, I. stupnjem fakulteta i stručnim studijem, sa završenim fakultetom, akademijom, magisterijem i doktoratom i sa srednjoškolskim obrazovanjem u trajanju od 4 i više godina.

S obzirom na razinu obrazovanja u Krapinsko-zagorskoj županiji, nezaposlenost prati trendove na razini Republike Hrvatske. Kao i u Županiji, na nacionalnoj razini najveći je udio nezaposlenih osoba sa srednjoškolskim zanimanjima do 3 godine (i škola za KV i VKV radnike). U odnosu na Kontinentalnu Hrvatsku, prosječan broj nezaposlenih osoba u 2014. godini zauzima udio od 3,46% ukupno nezaposlenih osoba, pri čemu se taj udio u promatranom razdoblju (2010. – 2014.) kreće na približnoj istoj razini oko 3%.

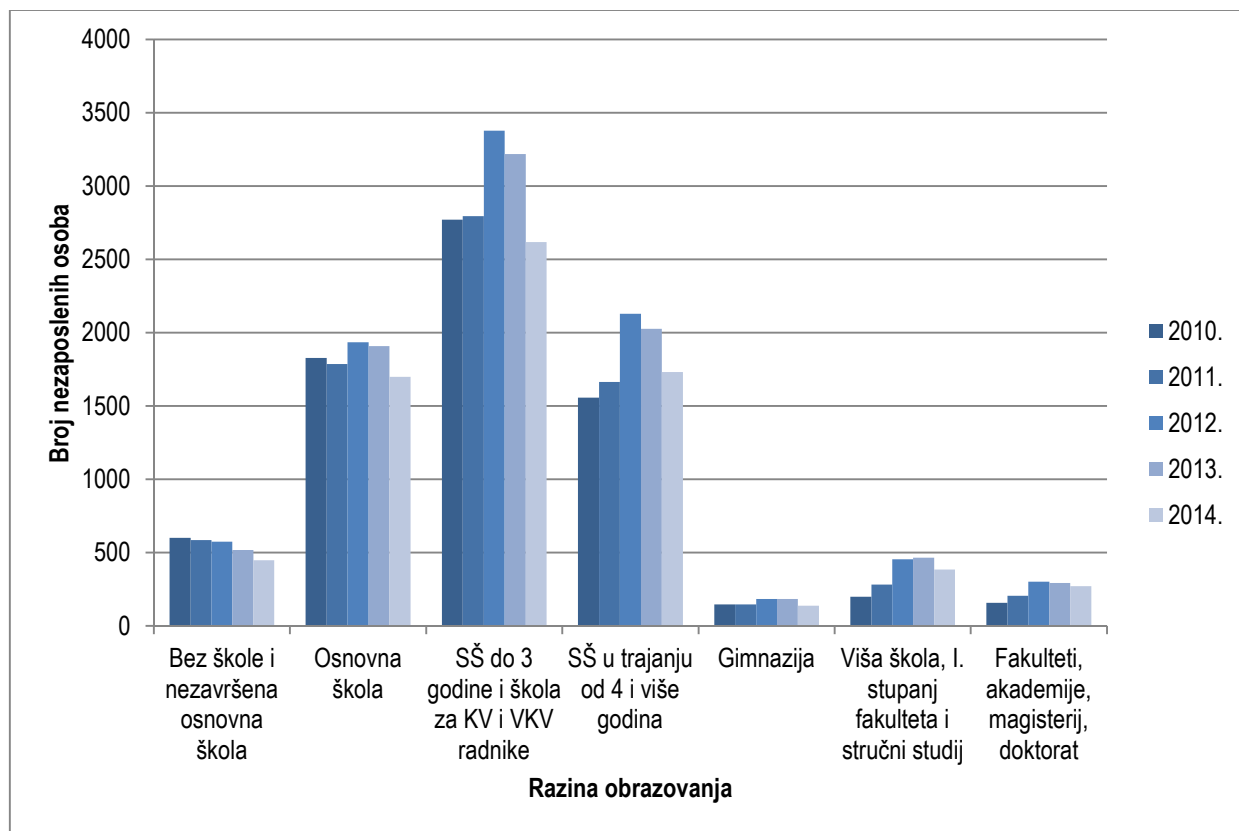

Grafikon 20 - Nezaposlene osobe prema razini obrazovanja, Krapinsko-zagorska županija, Kontinentalna Hrvatska i Republika Hrvatska, 2010. - 2014. godine

Izvor: HZZ PU Krapina, 2015. godina

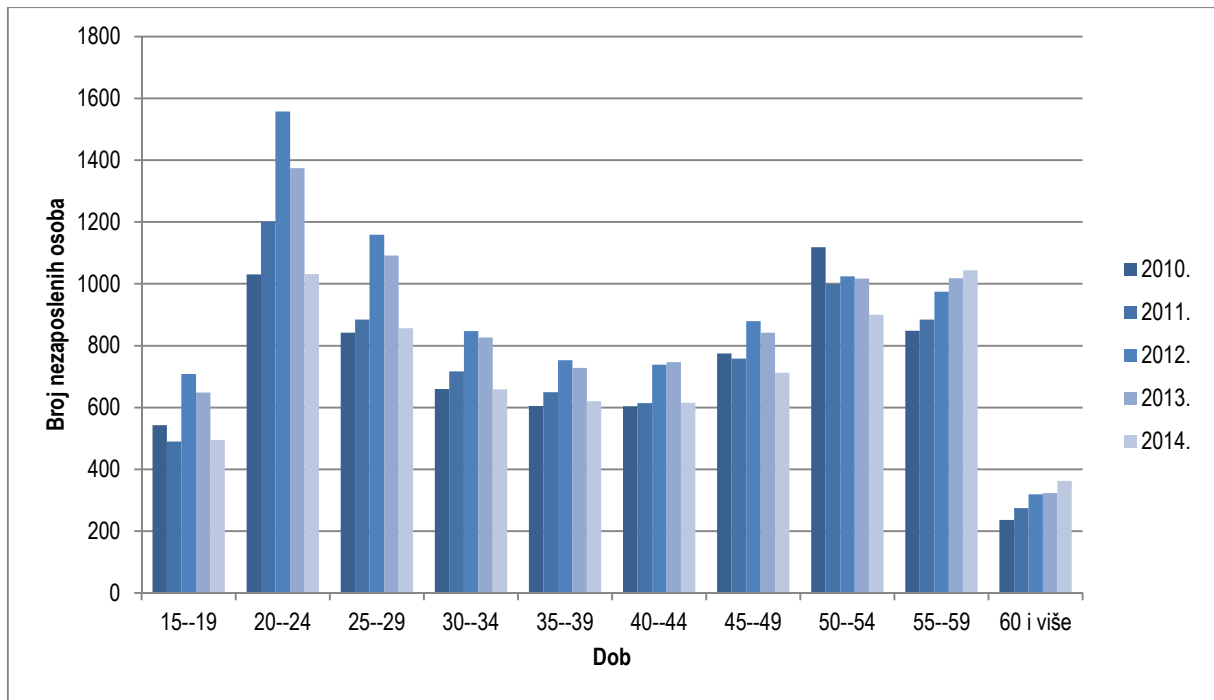
Grafikon 21 - Nezaposlenost prema razinama obrazovanja u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2010. - 2014. godina

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje: www.hzz.hr -> Statistika On-line -> Registrirana nezaposlenost -> Razina obrazovanja

Promatrano prema spolu, pretežiti udio nezaposlenih čine muškarci u nižim razinama obrazovanja (bez škole i nezavršena osnovna škola, završena osnovna škola i srednja škola za trogodišnja zanimanja, KV i VKV zanimanja), dok je pretežiti udio nezaposlenih žena u višim razinama obrazovanja (završena četverogodišnja srednja škola, gimnazija, prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola te fakultet, akademija, magisterij i doktorat).

Grafikon 22 - Nezaposlenost prema dobnim skupinama, 2010. - 2014. godina

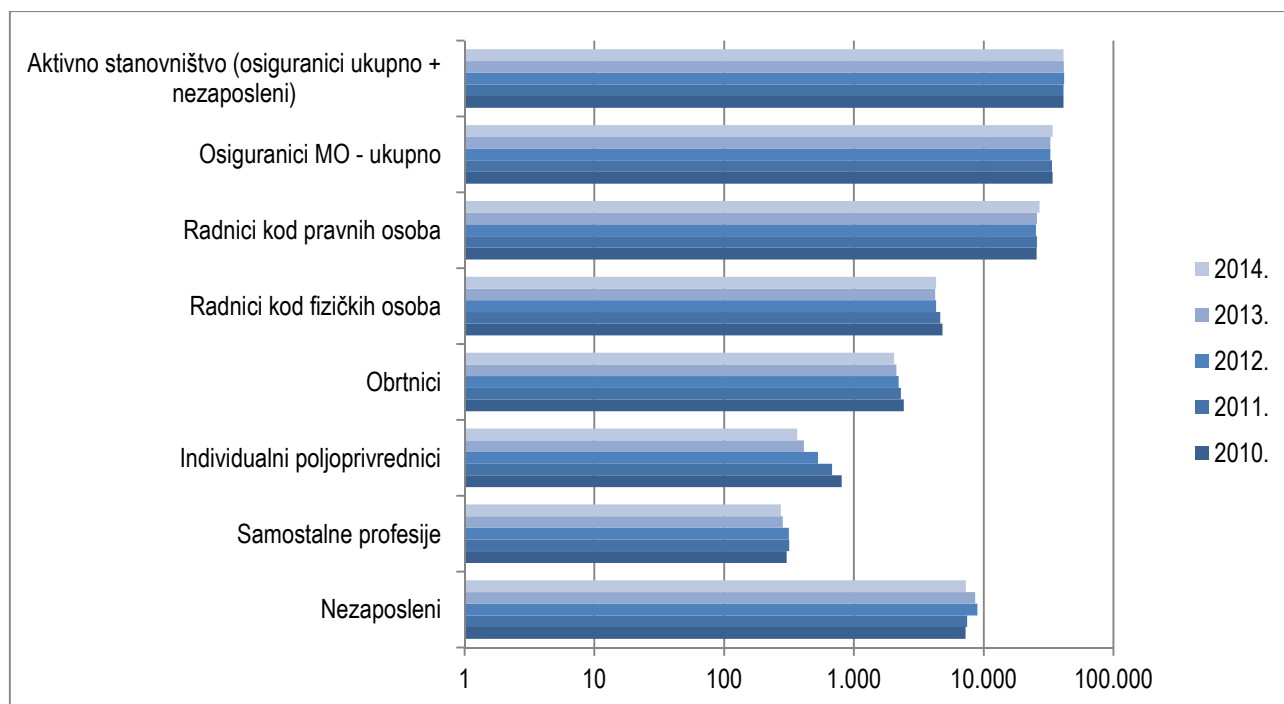
Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje: www.hzz.hr -> Statistika On-line -> Registrirana nezaposlenost -> Dob

Krajem 2014. godine najveći broj nezaposlenih osoba bio je star između 55 i 59 godina (1.044 osobe ili 14,31%). Ovo predstavlja promjenu u odnosu na prethodne tri godine (2011. - 2013.) kada je najviše nezaposlenih osoba bilo staro između 20 i 24 godine. Upravo je među mlađim dobnim skupinama (15 - 19 g., 20 - 24 g. i 25 - 29 g.) tijekom 2011. i 2012. godine zabilježen najveći porast nezaposlenosti, dok je tijekom 2013. i 2014. godine došlo do smanjenja broja nezaposlenih u navedenim dobnim skupinama. Razlog rasta je globalna kriza koja je ponajviše utjecala na mogućnost zapošljavanja mladih osoba. U okvirima ograničene poslovne aktivnosti, sukladno podacima Ankete poslodavaca 2013. godine, kao najčešća poteškoća kod zapošljavanja ističe se nedostatak radnog iskustva koji je prisutan u mlađim dobnim skupinama. Zabrinjavajuće je što je među starijom populacijom (55 - 59 g., 60 i više godina) tijekom posljednjih pet godina zabilježen kontinuiran porast broja nezaposlenih osoba.

Usporedbom broja nezaposlenih krajem 2014. g. u odnosu na 2010. godinu, nezaposlenost je smanjena u dobnim skupinama 50 - 54 godine (-19,57%), 15 - 19 godina (-8,84%), 45 - 49 godina (-8%) i 30 - 34 godine (-0,15%). S druge strane, u odnosu na 2010. godinu broj nezaposlenih se najviše povećao među dobnim skupinama od 60 i više godina (53,39%) te 55 - 59 godina (23,11%).

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje i Hrvatskog zavoda za zapošljavanje na dan 31.12.2014. godine u Krapinsko-zagorskoj županiji evidentirano je 41.185 aktivnih stanovnika, od čega se 33.889 odnosi na aktivne osiguranike Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, a 7.296 na nezaposlene osobe. Aktivno stanovništvo smanjilo se za 0,44% u odnosu na prosinac 2013. godine. Broj osiguranika mirovinskog osiguranja padao je 2010. - 2012. g., a u naredne dvije godine primjetan je porast od 0,32% (2013. godina) i 3,48% (2014. godina). Kretanje nezaposlenosti pokazuje isti trend budući da je rasla sve do 2012. godine, nakon čega dolazi do njenog smanjenja za 3,85% (2013. godina) odnosno 15,31% tijekom 2014. godine.

Grafikon 23 - Osiguranici mirovinskog sustava, 2010. - 2014. godina

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (www.mirovinsko.hr - Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje), Hrvatski zavod za zapošljavanje (www.hzz.hr), izračun Hrvatski zavod za zapošljavanje Područni ured Krapina

Vežano uz fluktuaciju aktivnih zaposlenika prema osnovama osiguranja, krajem prosinca 2014. godine prisutan je rast zaposlenih kod pravnih osoba za 4,64% u odnosu na prosinac 2013. godine, dok broj zaposlenih kod fizičkih osoba bilježi porast od 2,01%. Istodobno, zabilježen je pad broja registriranih obrtnika za 3,91%, dok je kod poljoprivrednika došlo do smanjenja od čak 11,41%, a kod samostalnih profesionalnih djelatnosti za 3,18%.

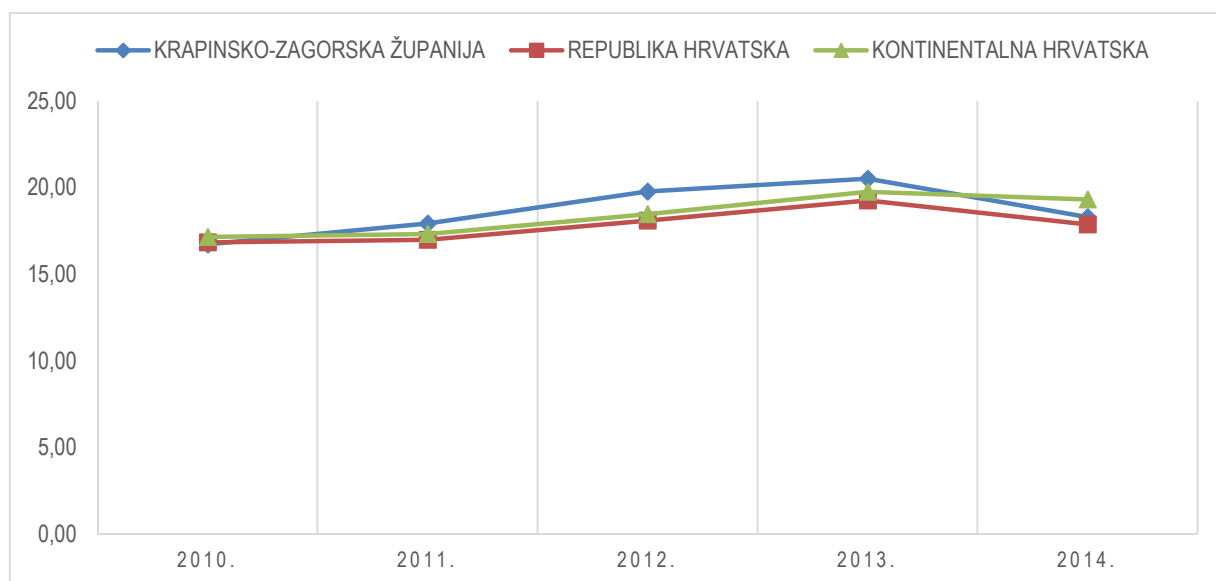
Tabela 31 - Stopa nezaposlenosti u Krapinsko-zagorskoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj, Republici Hrvatskoj i EU-28 (godišnji prosjek.), 2010. - 2014. godina

Godina	Krapinsko-zagorska županija	Kontinentalna Hrvatska	Republika Hrvatska	EU-28
2010.	16,74%	16,84%	17,17%	9,6%
2011.	17,94%	16,99%	17,32%	9,7%
2012.	19,79%	18,09%	18,48%	10,5%
2013.	20,52%	19,27%	19,76%	10,9%
2014.	18,30%	17,88%	19,32%	10,2%

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (www.mirovinsko.hr - Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje), Hrvatski zavod za zapošljavanje (www.hzz.hr), izračun Hrvatski zavod za zapošljavanje Područni ured Krapina

Stopa nezaposlenosti 2014. godine u Krapinsko-zagorskoj županiji iznosila je 18,30%, što je smanjenje stope za 2,2 postotna boda u odnosu na prosjek 2013. godine. Najmanje stope nezaposlenosti u RH krajem 2014. godine su u Gradu Zagrebu (9,1%), Istarskoj (7,3%) i Varaždinskoj županiji (12,6%), a najveće stope nezaposlenosti su u Sisačko-moslavačkoj (34,8%), Virovitičko-podravskoj (33,5%) i Vukovarsko-srijemskoj županiji (32,7%).

Grafikon 24 - Kretanje prosječne stope nezaposlenosti u Krapinsko-zagorskoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj i Republici Hrvatskoj u razdoblju 2010. - 2014. godine

Izvor: HZZ PU Krapina, 2015. godina

U Krapinsko-zagorskoj županiji osnovano je Partnersko vijeće za tržište rada koje služi za kreiranje i razvoj regionalnih politika zapošljavanja te je aktivno uključeno u razvoj i primjenu modela za identifikaciju deficitarnih zanimanja. Partnersko vijeće aktivno djeluje već 5 godine te okuplja širok krug dionika iz privatnog, javnog i nevladinog sektora. Vijeće je aktivno u provođenju projekata Europske unije putem kojeg financira svoje redovne djelatnosti te provodi edukaciju svojih članova, zainteresiranih zaposlenih i nezaposlenih osoba te osmišljava nove mehanizme utjecaja na tržište rada.

6.4. Osjetljive skupine na tržištu rada

Osobe s invaliditetom

Prema Izvješću Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo u Krapinsko-zagorskoj županiji, na dan 30.1.2014., živi 19.937 osoba s invaliditetom, pa prema tim podacima zauzima vodeće mjesto prema udjelu osoba s invaliditetom u ukupnom stanovništvu Županije od 15%. Najveći broj osoba s invaliditetom, njih 10.344 (52%) je u radno aktivnoj dobi.

Oko 77% osoba s invaliditetom, prema dostupnim podacima o obrazovanju, nema završenu osnovnu školu ili ima samo osnovnoškolsko obrazovanje, 16% ima srednju stručnu spremu dok je oko 1% osoba s visokom ili višom stručnom spremom. Specijalno obrazovanje ima oko 6% osoba s invaliditetom. Prema podacima iz baze zaposlenih osoba s invaliditetom, u Krapinsko-zagorskoj županiji je 620 zaposlenih (zaposleni, privremeno radno nesposobni) osoba s invaliditetom (67% muškaraca, 33% žena).

Na dan 31.12.2014. g. u HZZ PU Krapina evidentirane su 262 osobe s invaliditetom (OSI) ili 3,6% od ukupnog broja nezaposlenih osoba (prema udjelu 2. županija u RH). Udio osoba s invaliditetom u Krapinsko-zagorskoj županiji je rastao kroz godine (s 2,6% krajem 2010. g. na 3,6% krajem 2014. g.) dok je na razini RH udio OSI stabilan kroz godine i kreće se oko 2%. U strukturi OSI udio žena iznosi 40,8%, dok je udio muškaraca 59,2%.

Prema načinu stjecanja invalidnosti najviše je osoba s invaliditetom kojima je ranije (tijekom školovanja) utvrđen status učenika s teškoćama u razvoju (84,0%), slijede ostali invalidi (8,8%), invalidi rada (4,9%), vojni invalidi (1,5%) i invalidi domovinskog rata (0,8%).

Prema vrsti oštećenja u evidenciji nezaposlenih je najviše OSI s intelektualnim poteškoćama (42,0%), kombiniranim smetnjama (26,0%) i tjelesnim invaliditetom (16,4%).

Nezaposlene osobe s invaliditetom evidentirane u evidenciji HZZ PU Krapina najvećim dijelom su srednjoškolskog obrazovanja (236 ili 90,1%) od čega je 207 osoba s invaliditetom završilo trogodišnju srednju školu, a 29 nezaposlenih osoba s invaliditetom ima završenu četverogodišnju srednju školu.

Promatrano prema dobi, u evidenciji HZZ Područnog ureda Krapina najveći broj nezaposlenih OSI je u mlađim dobnim skupinama: osobe između 25 i 34 godine (88 ili 33,6% od ukupnog broja nezaposlenih osoba s invaliditetom) i OSI do 25 godina (76 ili 29,0%).

Tijekom 2014. godine iz evidencije nezaposlenih HZZ PU Krapina zaposlene su 93 osobe s invaliditetom (u 2013. godini 82 osobe), a kroz mjere aktivne politike zapošljavanja uključeno je 30 osoba s invaliditetom (2013. g. 23 osobe).

Negativni stavovi, predrasude i nepriznavanje jednakih mogućnosti dovode do isključivanja osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju iz društva na svim razinama. Osobe s invaliditetom su skupina kojoj je potrebna potpora društva kako bi se u što većoj mjeri uključile u društvo i svijet rada.

Mladi (15 - 29 godina)

Posebnu skupinu nezaposlenih osoba čine mlade osobe do 29 godina starosti. Iako se prema međunarodnoj klasifikaciji mladima smatraju osobe 15 - 24 godina, ovdje definiramo mlade kao osobe 15 - 29 godina starosti jer je ta dobnja skupina uključena u pojedine mjere aktivne politike zapošljavanja.

Na dan 31.12.2014. godine u HZZ PU Krapina evidentirano je 2.383 mladih osoba do 29 godina starosti ili 32,7% od ukupnog broja nezaposlenih osoba (prema udjelu 5. županija u RH). Prosječan udio mladih rastao je od 2010. s 32,5% na 36,6% u 2012. g., da bi ponovno pao na 34,3% u 2014. godini. Udio mladih na nacionalnoj razini u razdoblju od 2010. do 2014. g. imao je isto kretanje ali je udio mladih bio niži za više od 3 postotnih bodova. U strukturi mladih nezaposlenih osoba udio žena iznosi 53,1%, dok je udio muškaraca 46,9%. Više nezaposlenih mladih muškaraca je u nižim razinama obrazovanja, a žena u višim razinama obrazovanja (četverogodišnje srednje škole, gimnazije, više škole i fakulteti).

Pretežni udio nezaposlenih mladih osoba (77,3%) završio je srednju školu, 18,0% nezaposlenih mladih završilo je visokoškolsko obrazovanje, a 4,7% mladih (113 osoba) čine osobe bez završene OŠ i sa završenom OŠ. Na nacionalnoj razini viši je udio nezaposlenih mladih osoba nižih razina obrazovanja (10,1%), a niži je udio mladih osoba sa završenom srednjom školom (71,5%).

Prema prethodnom radnom iskustvu, najviše je mladih nezaposlenih osoba bez radnog iskustva (945 ili 39,7%), zatim slijede osobe s manje od 1 godine radnog iskustva (496 ili 20,8%) te osobe s 1 - 2 g. radnog iskustva (435 ili 18,3%). Udio mladih osoba bez radnog iskustva raste kroz godine – krajem 2010. g. bilo je 34,6% mladih bez radnog iskustva, krajem 2011. godine 36,2%, krajem 2012. 40,1%, a krajem 2013. 41,3%. Ipak, krajem 2014. dolazi do pada udjela mladih na već spomenutih 39,7%.

Više od 58% nezaposlenih mladih osoba čeka na zaposlenje kraće od 6 mjeseci, dok oko 26% nezaposlenih mladih osoba čeka na zaposlenje više od 1 godine.

Broj zaposlenih mladih iz evidencije HZZ PU Krapina rastao je kroz godine (od 1.849 u 2010. godini na 3.531 u 2014. godini), dok u strukturi zapošljavanja u 2014. godini preko 57% svih zaposlenih čine mladi (na nacionalnoj razini udio zaposlenih mladih u ukupnom zapošljavanju niži je za gotovo 10 postotnih bodova).

Nezaposlenost mladih predstavlja jedan od najvećih problema na tržištu rada. Visoka stopa nezaposlenosti, a zatim i neusklađenost obrazovnog sustava s tržištem rada društveni je problem koji čine život mladih danas, nakon završetka školovanja, vrlo teškim.

Nužne su aktivnosti na poboljšanju položaja mladih na tržištu rada i osiguranja njihove budućnosti, kako bi se prevladale prepreke za veću integraciju mladih na tržište rada i kako bi se bolje odgovorilo na njihove potrebe.

Žene

Na području Krapinsko-zagorske županije od veljače 2010. godine udio nezaposlenih žena niži je od udjela nezaposlenih muškaraca, što je najvećim dijelom uzrokovano padom gospodarske aktivnosti u djelatnosti građevinarstva gdje su većinom zaposleni muškarci. To je vidljivo iz podataka o broju osiguranika mirovinskog osiguranja gdje je primjetan pad broja osiguranika u djelatnosti građevinarstva za 954 osobe ili 25,6% u razdoblju 2010. - 2013. godine. I kod osiguranika HZMO-a krajem 2014. godine više je evidentiranih muškaraca 17.156 ili 50,5% u odnosu na 16.836 ili 49,5% žena.

Na dan 31.12.2014. g. u evidenciji HZZ PU Krapina bilo je 7.296 nezaposlenih osoba, od čega je 3.512 ili 48,1% žena. Na razini RH istovremeno je veći udio žena – 53,9%.

Najviše nezaposlenih žena završilo je trogodišnje (1.087 ili 31,0% ukupno nezaposlenih žena) i četverogodišnje srednjoškolsko obrazovanje (976 ili 27,8%), a slijede nezaposlene žene sa završenom osnovnom školom (801 ili 22,8%). Udio nezaposlenih žena u odnosu na muškarce veći je u višim razinama obrazovanja – srednja škola za zanimanja u trajanju 4 i više godina (976 ili 56,4%), gimnazija (139 ili 68,3%), viša škola, I. stupanj fakulteta i stručni studij (386 ili 58,0%) te fakulteti, akademije, magisterij, doktorat (272 ili 71,3%).

S obzirom na dobnu strukturu, žene od 15 do 24 godine čine 21,5% nezaposlenih žena (756 žena), od 25 do 34 godine 25,5% (894 žene), od 35 do 44 godine 18,5% (649 žena), od 45 do 54 godine 21,4% (752 žene) te iznad 55 godina 13,1% (461 žena). Veći je udio nezaposlenih žena u odnosu na muškarce u dobnim skupinama od 25 do 34 godine (59,1%) i od 35 do 44 godine (52,6%), dok je manji udio nezaposlenih žena kod osoba iznad 55 godina (32,8%), osoba od 45 do 54 godine (46,6%) te kod mladih osoba do 24 godine starosti (49,5%).

U posebno teškom položaju na tržištu rada su žene zbog dvostruke diskriminacije – temeljene na spolu i dobi. Diskriminacija na temelju spola najprisutnija je upravo u svijetu rada i u procesima zapošljavanja. Najvažniji pokazatelj neravnopravnosti je činjenica da u RH žene čine 53,9% nezaposlenih te su podložne različitim oblicima diskriminacije pri zapošljavanju i prilikom napredovanja u karijeri, zbog dobi, reproduktivnog statusa ili predrasuda i stereotipa o ulogama i sposobnostima žena.

Dugotrajno nezaposlene osobe

U evidenciji nezaposlenih osoba HZZ PU Krapina krajem prosinca 2014. g. bilo je 3.627 dugotrajno nezaposlenih osoba (u evidenciji više od 12 mjeseci) – 49,7% ukupno nezaposlenih (na nacionalnoj razini udio dugotrajno nezaposlenih bio je za 2,3 postotnih bodova niži i iznosio je 47,4%). Nešto je manje dugotrajno nezaposlenih žena (1.781 ili 49,1%) međutim udio dugotrajno nezaposlenih žena u ukupnom broju žena od 50,7% veći je nego kod istog udjela muškaraca koji iznosi 48,8%.

Ako promatramo prosječan broj dugotrajno nezaposlenih osoba kroz godine i ovdje je rast broja i udjela dugotrajno nezaposlenih bio prisutan od 2010. godine (2.747 osoba, udio 40,2%) do 2014. godine (3.894 osobe, udio 49,3%). Na nacionalnoj razini taj rast nije toliko izražen – tijekom 2010., 2011. i 2012. godine prosječan broj dugotrajno nezaposlenih osoba bio je viši nego u KZZ-u za nekoliko postotnih bodova, da bi u 2013. i 2014. godini bio za 0,4 odnosno 0,7 postotnih bodova niži nego u KZZ-u.

Prema razini obrazovanja čak 40% dugotrajno nezaposlenih nema završenu osnovnu školu ili ima završenu osnovnu školu), a značajan je i udio dugotrajno nezaposlenih sa završenom trogodišnjom srednjom školom s više od 34%. Udio dugotrajno nezaposlenih u ukupnom broju nezaposlenih prema razinama obrazovanja pada od nižih razina obrazovanja prema višima: kod nezavršene OŠ 79,3% svih nezaposlenih je dugotrajno nezaposleno, kod završene OŠ 64,5%, kod završene trogodišnje SŠ 47,7%, kod četverogodišnje SŠ 40,0%, kod prvog stupnja fakulteta, stručnih studija 29,8% dok kod fakulteta udio dugotrajno nezaposlenih u ukupnom broju nezaposlenih iznosi 18,4%.

Prema dobi najviše dugotrajno nezaposlenih je starije od 55 godina (30,5%) te između 45 i 54 godina (27,4%), a najmanje kod osoba mlađih od 25 godina (9,9%).

Visoka razina nezaposlenosti izazvana nedovoljnom potražnjom za radom povezana je i s velikim opsegom dugotrajne nezaposlenosti. Dugotrajna nezaposlenost osobito je štetna jer dovodi do gubitka radnih navika, znanja i vještina te tako umanjuje potencijalnu produktivnost odnosno zapošljivost nezaposlenih osoba.

Osim toga kod dugotrajne nezaposlenosti dulje traju razne socijalne potpore i naknade nezaposlenima. Nove mjere moraju biti usmjerene na brže zapošljavanje, što se može postići obrazovanjem i stjecanjem novih vještina potrebnih na tržištu rada.

7. Poslovno okruženje

7.1. Položaj gospodarstva Krapinsko-zagorske županije u gospodarstvu Hrvatske

Republiku Hrvatsku općenito karakterizira disperziranost malog broja poduzetnika na samo nekoliko županija. Tako je vidljivo da je najviše poduzetnika u 2015. godini (32,9%) koncentrirano na području Grada Zagreba te Zagrebačke županije. U Krapinsko-zagorskoj županiji nalazi se ukupno 1,7% od ukupnog broja poduzetnika u Republici Hrvatskoj što ju svrstava ispred Koprivničko-križevačke županije (1,4%), no iza Varaždinske (3%) i Međimurske (2,5%) županije.

U skladu s trendom na razini Hrvatske, disperziranost poduzetnika karakteristična je i za Krapinsko-zagorsku županiju. Očekivano najveći broj poduzetnika u 2015. godini registriran je u gradovima Krapini (271), Zaboku (204) i Oroslavju (109) te općinama Bedekovčina (104) i Sveti Križ Začretje (90). Ujedno, tvrtke u navedenim jedinicama lokalne samouprave zapošljavaju 47,48% od ukupnog broja zaposlenih u poduzećima u KZŽ-u (2015. godina = 18.378, a 2014. godina = 17.122).

Prema neto dobiti poduzetnika, Krapinsko-zagorska županija se u 2015. godini nalazi na 10. mjestu u Republici Hrvatskoj, prema broju poduzetnika na 13. mjestu, a prema ukupnom prihodu na 11. mjestu od svih županija u Hrvatskoj.

Na popisu najbolje rangiranih općina u Republici Hrvatskoj po kriteriju ukupnog prihoda poduzetnika, visoko 4. mjesto zauzima općina Hum na Sutli. Zanimljivost proizlazi iz činjenice kako je u prvih 10 gradova/općina po veličini neto dobiti poduzetnika samo jedna općina, Hum na Sutli i to 8. po neto dobiti. Najveća dobit poduzetnika općine Hum na Sutli rezultat je pozitivnog poslovanja tvrtke VETROPACK STRAŽA tvornica stakla d.o.o. koja je u 2014. godini ostvarila 96,7 milijuna kuna neto dobiti. Značajne tvrtke, s obzirom na visinu ostvarenog prihoda, su OMCO CROATIA d.o.o. (Hum na Sutli, 59,6 mil. kuna), Jedinstvo d.d. (Krapina, 53,9 mil. kuna), Aquafilcro d.o.o., (Oroslavje, 14,2 mil. kuna) te MASS Shoes (Klanjec, 14,0 mil. kuna).

Tabela 32 - Osnovni pokazatelji poduzetništva u Krapinsko-zagorskoj županiji

Godina	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Broj poduzetnika	1.263	1.586	1.621	1.595	1.670	1.765	1.829
Ukupni prihodi*	9.074	9.341	9.797	9.705	9.969	9.889	10.128
Ukupni rashodi*	8.808	9.338	9.898	9.687	9.631	9.623	9.656
Dobit nakon oporezivanja*	369	301	384	457	466	557	565
Gubitak nakon oporezivanja*	186	358	522	474	207	347	174
Neto plaće u HRK	3.812	3.836	3.984	3.999	4.137	4.141	4.243
Broj zaposlenih	15.912	16.974	16.660	16.446	16.571	17.638	18.378

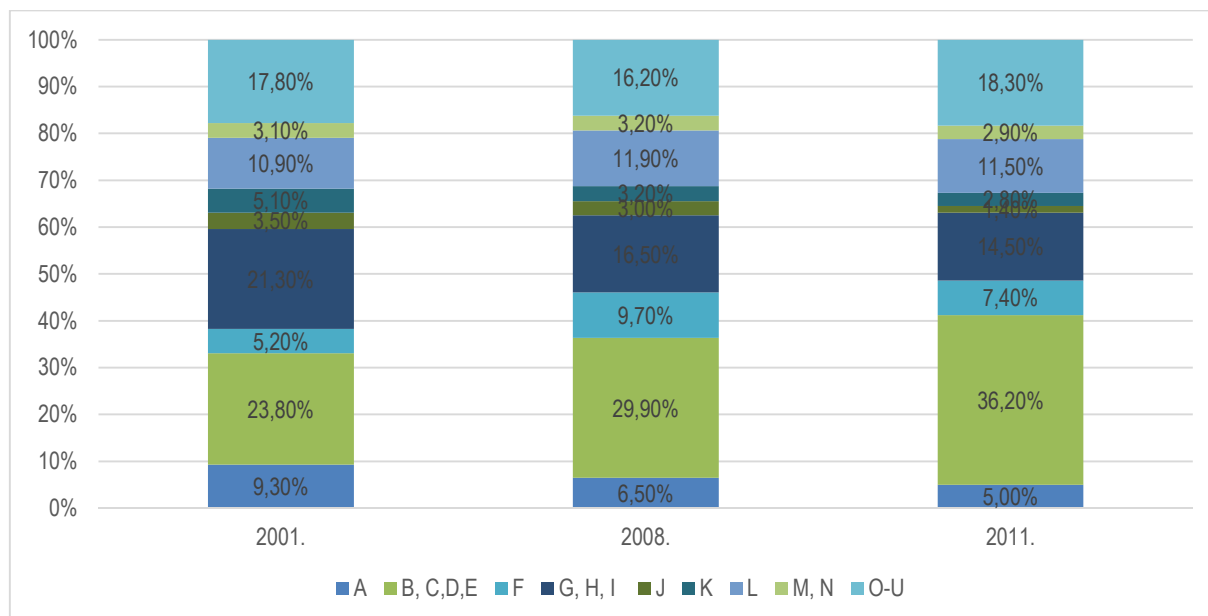
Izvor: Fina; obrada: Zagorska razvojna agencija d.o.o.

*Iznosi u milijunima kuna

Prosječna mjesečna neto plaća zaposlenih u poduzećima na području Krapinsko-zagorske u proteklih pet godina porasla je za 7,95% tj. sa 3.836 kuna 2010. godine na 4.243 kuna 2015. godine (RH = 5.019,00 kuna). S obzirom na veličinu poduzeća, 2014. godine u ukupnom broju poduzeća mikro poduzetnika je 1477, malih 245, srednjih 38 te velikih 5.

Osnovna obilježja strukture gospodarstva mogu se utvrditi izračunom udjela bruto dodane vrijednosti (BDV) pojedine djelatnosti (odnosno skupina djelatnosti NKD-a) u ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti te izračunom **indeksa specijalizacije**. Za Krapinsko-zagorsku županiju vidljivo je da u BDV-u najveći udio u promatranim godinama (2001. – 2011.) zauzimaju djelatnosti rudarstva i vađenja, prerađivačka industrija, opskrba električnom energijom i opskrba vodom s vidljivim intenzivnim pozitivnim trendom. Pozitivan trend vidljiv je i u djelatnostima O – U (obrazovanje, javna uprava, zdravstvena zaštita i socijalna skrb te ostale djelatnosti – navedeno pod referencom broj 1 na dnu stranice).

Grafikon 25 - Udio bruto dodane vrijednosti pojedine djelatnosti u ukupnom BDV-u KZZ-a, 2001., 2008. i 2011. godina

Izvor: MRRFEU - Analitička podloga za izradu Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske, veljača 2015.⁹

⁹ Slovne oznake djelatnosti prema NKD 2007 – A - Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, B - Rudarstvo i vađenje, C - Prerađivačka industrija, D - Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija, E - Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te

Nastavno na udjele BDV-a u ukupnom BDV-u **Krapinsko-zagorske županije, indeks specijalizacije** (omjer udjela pojedine djelatnosti u ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti) pokazuje da je KZŽ konkurentnija upravo u navedenim sektorima u kojima ima i znatniji udio BDV-a u ukupnom BDV-u (indeks specijalizacije veći od 1). Podaci ukazuju na homogenu strukturu gospodarstva s većim udjelom tradicionalnih djelatnosti i prerađivačke industrije kao tradicionalne djelatnosti Krapinsko-zagorske županije. Na razini Kontinentalne Hrvatske, indeks specijalizacije veći do 1 imaju djelatnosti poljoprivreda, šumarstvo i rudarstvo, informacije i komunikacije te financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja.

Proizvodnost rada pokazuje učinkovitost gospodarstva. Za Krapinsko-zagorsku županiju, proizvodnost rada (BDP po zaposlenom) kreće se na razini od 181.793 kune u 2011. godini (manje za 22,8% od nacionalnog prosjeka). Kretanje proizvodnosti rada u Krapinsko-zagorskoj županiji u razdoblju 2001. – 2011. godina te u Kontinentalnoj Hrvatskoj i na nacionalnoj razini prikazano je u tablici u nastavku. Proizvodnost rada u Kontinentalnoj Hrvatskoj u 2011. godini nalazi se na 76% prosjeka EU 28.

Tabela 33 - Proizvodnost rada (BDP po zaposlenom), Krapinsko-zagorska županija, Kontinentalna Hrvatska, Republika Hrvatska, 2001. - 2011. godina

Godina	KZŽ	Kontinentalna Hrvatska	Republika Hrvatska	Proizvodnost rada KZŽ, RH = 100
2001.	156.128	171.981	168.789	92,5
2008.	185.112	223.067	223.551	82,8
2009.	173.206	217.358	218.384	79,3
2010.	172.601	226.859	226.842	76,1
2011.	181.793	236.092	235.564	77,2

Izvor: Analitičke podloge za izradu Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske, MRRFEU, 2015. godina

7.2. Investicije u dugotrajnu imovinu, istraživanje i razvoj

Od ukupnog broja poduzetnika u Krapinsko-zagorskoj županiji u 2014. godini samo je 28% uložilo dodatna sredstva u dugotrajnu imovinu. U odnosu na Republiku Hrvatsku, poduzetnici zauzimaju 2,4% ukupnog broja investitora čime je Krapinsko-zagorska županija ispod nacionalnog prosjeka (20%) te u okruženju susjednih županija iza Varaždinske, Međimurske i Zagrebačke županije. Apsolutni iznos investiranih sredstava iznosi 538 milijuna kuna (1,5% u odnosu na RH).

Tabela 34 - Investicije poduzetnika u dugotrajnu imovinu, 2010. - 2015. godina, Krapinsko-zagorska županija; Republika Hrvatska, Kontinentalna Hrvatska

Godina	Investicije u milijunima kuna	Udio u ukupnim investicijama RH	Udio u ukupnim investicijama Kontinentalna Hrvatska	Investicije po zaposlenom KZŽ/kn
2010.	348	1,1	1,9	20.501
2011.	491	1,2	1,8	29.471
2012.	646	1,9	2,6	39.280
2013.	425	1,1	1,5	25.647
2014.	538	1,5	2,0	30.502
2015.	851	2,1	2,9	N/A

djelatnosti sanacije okoliša, F – Građevinarstvo, G - Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila, H - Prijevoz i skladištenje, I - Pružanje smještaja te pripreme i usluživanja hrane, J - Informacije i komunikacije, K - Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja, L - Poslovanje nekretninama, M - Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, N - Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, O - Javna uprava i obrana, obavezno socijalno osiguranje, P – Obrazovanje, Q - Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, R - Umjetnost, zabava, rekreacija, S - Ostale uslužne djelatnosti, T - Djelatnosti kućanstva kao poslodavca, djelatnosti kućanstava koja proizvode različitu robu i pružaju različite usluge za vlastite potrebe, U - Djelatnosti izvan teritorijalnih organizacija i tijela.

Kada promatramo **investicije po zaposlenom**, u 2014. godini, apsolutni iznos za Krapinsko-zagorsku županiju iznosi 30.502 kuna, a za Republiku Hrvatsku iznos ulaganja u dugotrajnu imovinu iznosi 43.810 kuna. **Indeks ulaganja u dugotrajnu materijalnu imovinu u 2014. godini** po poduzetniku RH/KZZ iznosi 69, odnosno 31% su manje investicije po zaposlenom u Krapinsko-zagorskoj županiji u odnosu na Republiku Hrvatsku. Promatrajući **ulaganja po investitoru**, u 2014. godini ukupno je 491 poduzeće ulagalo u dugotrajnu materijalnu imovinu što iznosi prosječno 1,09 milijuna kuna ulaganja po investitoru (2013. godina = 0,9 mil. kuna). Na razini Republike Hrvatske u 2014. godini, taj omjer iznosi 1,71 milijun kuna (2013. godina = 1,87 mil. kuna).

7.3. Izravna strana ulaganja

Izravna strana ulaganja u Krapinsko-zagorskoj županiji pokazuju pozitivan trend u promatranom razdoblju. Negativni predznak ispred iznosa ulaganja znači neto povlačenje ulaganja za razdoblje za koje je iznos prikazan. Negativni iznos ulaganja može nastati kao posljedica:

- povlačenja uloženog kapitala,
- prodaje postojećih vlasničkih udjela rezidentima,
- gubitaka u poslovanju ili isplaćivanja dividendi većih od ostvarene dobiti, koji onda utječu na negativnu zadržanu dobit u okviru izravnih ulaganja,
- povlačenje ostalog kapitala u okviru izravnih ulaganja npr. vraćanje pozajmice poduzeću vlasniku u inozemstvo i sl.

Tabela 35 - Izravna strana ulaganja u Krapinsko-zagorsku županiju, 2010. -2014. godina, milijuni EUR

Djelatnost	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	UKUPNO
PROIZVODNJA PROIZVODA OD METALA, OSIM STROJEVA I OPREMA	1,2	1,6	3,3	3,8	3,5	13,4
POSLOVANJE NEKRETNINAMA	-0,1	-0,4	0,5	-1,3	9,9	8,6
UKLANJANJA OTPADNIH VODA, ODVOZ SMEĆA, SANITARNE I SLIČNE DJELATNOSTI	0,0	8,5	0,0	0,0	0,0	8,5
PROIZVODNJA TEKSTILA	-2,0	-0,8	1,1	3,4	5,2	6,9
GRAĐEVINARSTVO	1,7	0,3	0,3	0,5	0,9	3,8
PROIZVODNJA CELULOZE, PAPIRA I PROIZVODA OD PAPIRA	3,6	-2,4	-0,2	1,1	1,0	3,2
HOTELI I RESTORANI	2,1	0,0	-0,5	-0,8	-0,2	0,6
PROIZVODNJA HRANE I PIĆA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5
TRGOVINA NA VELIKO I POSREDOVANJE U TRGOVINI	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,3
VLASNIČKA ULAGANJA U NEKRETNINE	0,1	0,0	0,1	0,0	-0,1	0,1
PROIZVODNJA MOTORNIM VOZILA, PRIKOLICA I POLUPRIKOLICA	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1
TRGOVINA MOTORNIM VOZILIMA; POPRAVAK MOTORNIM VOZILA	-0,1	-0,4	-0,4	0,0	0,0	-0,9
RECIKLAŽA	0,0	-0,6	-0,3	-0,5	-0,1	-1,5
PROIZVODNJA METALA	-0,5	-0,5	0,0	-0,5	0,0	-1,5
PROIZVODNJA ODJEĆE; DORADA I BOJENJE KRZNA	-1,4	-1,4	0,0	0,0	0,0	-2,8
PROIZVODNJA OSTALIH NEMETALNIH MINERALNIH PROIZVODA	-17,7	2,9	0,3	-6,6	10,2	-10,8

<i>Ostalo</i> ¹⁰	-0,7	0,1	0,0	-0,1	0,3	-0,3
UKUPNO	-13,7	7,1	4,5	-1,0	31,1	27,9

Izvor: HNB, 2015. godina

Analiza izravnih stranih ulaganja prikazuje pozitivne trendove ulaganja u djelatnostima proizvodnje proizvoda od metala, osim strojeva i oprema, poslovanje nekretninama, proizvodnja tekstila te proizvodnji ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda. Uspoređujući županije Sjeverozapadne Hrvatske (prema Analičkim podlogama za izradu Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske, Zagreb, 2015.), Varaždinska i Međimurska županija bilježe sličnu dinamiku i visinu stranih ulaganja po sektorima (posebice proizvodnja tekstila, proizvodnja proizvoda od metala).

7.4. Pokazatelji uspješnosti poslovanja poduzetnika

Prema pokazatelju produktivnosti rada, mjerenom ukupnim prihodom po zaposlenom, Krapinsko-zagorska županija ostvaruje 561.000 kuna po zaposlenom u 2014. godini. Produktivnost rada mjerena neto dobiti (dobit minus gubici) po zaposlenom u Krapinsko-zagorskoj županiji iznosi 11.886 kuna neto dobiti što govori o visokoj produktivnosti i učinkovitosti rada.

Tabela 36 - Pokazatelji produktivnosti, ekonomičnosti i rentabilnosti poduzetnika u Krapinsko-zagorskoj županiji tijekom 2012. - 2014. godine

Godina	Pokazatelj	Ukupni prihodi po zaposlenom (000 kn)	Neto dobit ili gubitak razdoblja po zaposlenom (kn)	Ekonomičnost poslovanja (%)	Rentabilnost prometa, neto (%)	Rentabilnost ukupne imovine, neto (%)	Rentabilnost vlastitog kapitala (%)
2012.	Krapinsko-zagorska županija	590	-1.058	100,2	-0,2	-0,1	-0,8
2013.	Krapinsko-zagorska županija	602	15.634	103,5	2,6	2	9,4
2014.	Krapinsko-zagorska županija	561	11.886	102,8	2,1	2	6,6
2012.	Republika Hrvatska	736	5.954	101,5	0,8	0,5	1,3
2013.	Republika Hrvatska	737	4.248	101,2	0,6	0,3	0,9
2014.	Republika Hrvatska	745	11.750	102,3	1,6	0,9	2,5

Izvor: FINA, obrada Zagorska razvojna agencija d.o.o.

Prema pokazatelju ukupne ekonomičnosti poslovanja, poduzetnici u Krapinsko-zagorskoj županiji poslovali su pozitivno te su ostvarili više prihoda od rashoda u poslovanju. Ostvaren je pozitivan prinos u poslovanju (rentabilnost) čime su poduzetnici u Krapinsko-zagorskoj županiji poslovali iznad rentabilnosti poduzetnika u drugim županijama Sjeverozapadne Hrvatske.

Broj poduzeća na 1000 stanovnika te po kilometru kvadratnom površine županije u Krapinsko-zagorskoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj te na nacionalnoj razini prikazan je u nastavku.

¹⁰ Stavka Ostalo uključuje dio prikupljenih podataka obuhvaćenih statističkim istraživanjem za koje nije raspoloživ podatak o djelatnosti izvještajnog subjekta i dio podataka koji se odnosi na procjenu za onaj dio populacije koji nije obuhvaćen statističkim istraživanjem. To se odnosi na dužničke transakcije koje su zbog vlasničke povezanosti dužnika i vjerovnika uključene u izravna ulaganja, a dijelom su statistike inozemnog duga u sklopu koje se posebno procjenjuju stanja i transakcije za dio populacije koji istraživanjem nije obuhvaćen. Za taj dio populacije nije raspoloživa informacija o djelatnosti izvještajnog subjekta.

Tabela 37 - Broj poduzeća na 1000 stanovnika te po kilometru kvadratnom površine, Krapinsko-zagorska županija, Kontinentalna Hrvatska i Republika Hrvatska, 2010. - 2014. godina

Godina	KRAPINSKO-ZAGORSKA ŽUPANIJA		KONTINENTALNA HRVATSKA		REPUBLIKA HRVATSKA	
	Broj poduzeća na 1000 stanovnika	Broj poduzeća na km ²	Broj poduzeća na 1000 stanovnika	Broj poduzeća na km ²	Broj poduzeća na 1000 stanovnika	Broj poduzeća na km ²
2010.	11,7	1,3	20,0	1,8	21,9	1,7
2011.	12,2	1,3	20,9	1,9	23,0	1,7
2012.	12,1	1,3	28,7	1,9	22,8	1,7
2013.	12,6	1,4	21,6	1,9	23,6	1,8
2014.	13,2	1,4	28,15	2,3	24,4	1,8

Izvor: Analitičke podloge za izradu Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske, MRRFEU 2015., Analiza financijskih rezultata poslovanja poduzetnika Republike Hrvatske u 2014. godini po županijama, Fina, 2015. godina

7.5. Osnovni pokazatelji poduzetništva prema djelatnostima

Analiza temeljne gospodarske strukture Krapinsko-zagorske županije pokazuje dominantnu ulogu prerađivačke industrije koja je u 2015. godini ostvarila 48,20% ukupnog prihoda Krapinsko-zagorske županije. Druga po redu je djelatnost trgovine na veliko i malo s ostvarenih 23,08%, a treća prijevoz, skladištenje i veze s 8,35% ukupnog prihoda u KZZ-u.

Tabela 38 - Ukupni prihodi prema djelatnostima u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2010. - 2015. godina

PODRUČJE DJELATNOSTI	2015.		2014.		2013.		2012.		2011.		2010.	
	UKUPNI PRIHOD	%	UKUPNI PRIHOD	%	UKUPNI PRIHOD	%	UKUPNI PRIHOD	%	UKUPNI PRIHOD	%	UKUPNI PRIHOD	%
A Poljoprivreda, lov, šumarstvo i ribarstvo	148.279	1,46	165.098	1,83	207.816	2,28	194.390	2	198.396	2,03	154.257	1,65
B Rudarstvo i vadenje	120.317	1,19	106.928	1,19	105.564	1,16	112.646	1,16	115.088	1,17	119.398	1,28
C Prerađivačka industrija	4.881.522	48,20	4.454.941	49,41	4.094.850	44,97	4.252.033	43,81	4.208.208	42,96	3.937.831	42,15
D Opskrba el. energijom, plinom, parom i klimatizacija	146.789	1,45	155.611	1,73	199.415	2,18	196.239	2,02	197.852	2,02	202.795	2,17
E Opskrba vodom	273.101	2,7	226.634	2,51	138.397	1,52	203.372	2,1	212.905	2,17	138.015	1,48
F Građevinarstvo	541.604	5,35	508.431	5,64	409.070	4,49	720.304	7,42	887.469	9,06	997.727	10,68

G	Trgovina na veliko i malo	2.337.536	23,08	2.168.530	24,05	2.475.411	27,18	2.601.631	26,81	2.577.413	26,31	2.492.033	26,68
H	Prijevoz, skladištenje i veze	845.579	8,35	516.683	5,73	438.845	4,82	609.586	6,28	579.119	5,91	491.213	5,26
I	Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	170.006	1,68	125.675	1,39	119.840	1,32	126.852	1,31	155.374	1,59	139.507	1,49
J	Informacije i komunikacije	58.657	0,58	44.751	0,5	35.558	0,39	32.592	0,34	32.366	0,33	33.566	0,36
K	Financijsko posredovanje	3.836	0,04	1.985	0,02	2.323	0,03	3.597	0,04	3.141	0,03	2.201	0,02
L	Poslovanje nekretnimama	36.321	0,36	33.958	0,38	40.081	0,44	40.970	0,42	41.881	0,43	24.921	0,27
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	323.110	3,19	272.794	3,03	614.764	6,75	/	/	/	/	/	/
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	14.953	0,15	31.077	0,34	19.221	0,21	/	/	/	/	/	/
P	Obrazovanje	16.830	0,17	13.093	0,15	12.772	0,14	11.288	0,12	10.222	0,1	10.044	0,11
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	178.709	1,76	170.163	1,88	176.271	1,94	181.596	1,87	183.029	1,87	190.244	2,04
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	3.318	0,03	724	0,01	1.901	0,02	2.220	0,02	1.248	0,01	300	0
S	Ostale uslužne djelatnosti	26.187	0,26	18.708	0,21	14.432	0,16	415.193	4,28	393.042	4,01	407.430	4,36
T	Djelatnosti kućanstva kao poslodavca	511	0,01	169	0	3	0	/	/	/	/	/	/
	UKUPNO	10.127.167	100,00	9.015.959	100	9.106.544	100	9.704.509	100	9.796.753	100	9.341.482	100

Izvor: Fina, Obrada HGK ŽK Krapina, Zagorska razvojna agencija d.o.o.

Najviše je poduzetnika u 2015. godini registrirano u djelatnostima trgovine na veliko i malo (23%), zatim u prerađivačkoj industriji (20%) te građevinarstvu (15%). Najviše je osoba zaposleno u prerađivačkoj industriji (49%), zatim trgovini na veliko i malo (16%) te građevinarstvu (8%). Omjer broja poduzetnika i zaposlenih u pojedinim

djelatnostima kreće se na istoj razini u promatranom razdoblju od 2010. do 2015. godini. Primjetno je povećanje broja poduzetnika u građevinarstvu, ali i povećanje broja zaposlenih tek u 2015. godini, dok je u razdoblju od 2010. do 2014. godine primjetan pad broja zaposlenih u građevinarstvu što je posljedica stagnacije tog sektora na nacionalnoj razini te nedostatak kapitalnih investicija. U tom sektoru dolazi posljedično i do smanjenja ukupnih prihoda.

Najznačajnije djelatnosti unutar prerađivačke industrije su proizvodnja tekstila i tekstilnih proizvoda te proizvodnja gotovih metalnih proizvoda.

S obzirom na otvaranje/zatvaranje tvrtki po županijama, vidljivo je da je u petogodišnjem razdoblju (2010. – 2014. godina) u Krapinsko-zagorskoj županiji otvoreno ukupno 2,48% novootvorenih tvrtki u Kontinentalnoj Hrvatskoj (1,64% ukupnog broja na razini RH), a zatvoreno je 2,26% ukupno zatvorenih tvrtki u Kontinentalnoj Hrvatskoj, odnosno 1,43% na razini Republike Hrvatske.

Tabela 39 - Otvorene/zatvorene tvrtke po županijama Kontinentalne Hrvatske, 01.01.2010. - 31.12.2014.

ŽUPANIJA	Ukupan broj otvorenih tvrtki	Ukupan broj zatvorenih tvrtki
UKUPNO HRVATSKA	67.573	62.037
UKUPNO KONTINENTALNA HRVATSKA	44.726	39.308
Grad Zagreb	22.439	20.222
Zagrebačka županija	4.180	3.391
Osječko-baranjska	3.977	2.859
Varaždinska	1.908	1.999
Međimurska	1.704	1.603
Vukovarsko-srijemska	1.540	1.214
Bjelovarsko-bilogorska	1.386	1.334
Sisačko-moslavačka	1.343	992
Brodsko-posavska	1.333	1.313
Koprivničko-križevačka	1.258	1.092
Karlovačka	1.214	1.141
Krapinsko-zagorska	1.111	889
Virovitičko-podravska	709	673
Požeško-slavonska	624	586

Izvor: HGK ŽK Krapina, 2015. godina

S obzirom na veličinu tržišta Krapinsko-zagorske županije, ali i veličinu domaćeg tržišta (nacionalnog), nužno je da poduzetnički sektor Krapinsko-zagorske županije postane konkurentniji te da bude u mogućnosti svoje proizvode plasirati na domaće i inozemno tržište. Konkurentnost će se postići minimiziranjem troškova proizvodnje (materijala i proizvoda potrebnih za proizvodnju) te ulaganjem u modernizaciju proizvodnje – novu opremu i postrojenja.

Na razini Krapinsko-zagorske županije, osim kreditnih linija za poticanje malog i srednjeg poduzetništva te lokalnog jamstvenog fonda koji izdaje jamstva za kredite u prerađivačkoj industriji, ne postoji sveobuhvatan sustav mjera za poticanje malih i srednjih poduzeća te obrta. Stoga je potrebno osmisliti kvalitetne mjere koje će doprinijeti poticanju razvoja novih proizvoda, nabavku nove opreme koja će automatizirati proizvodnju, povećati profitabilnost tvrtki i povećati neto prihode tvrtki. Osim izravnih gospodarskih mjera (odnosno usmjerenog sustava poticaja za konkurentnost gospodarstva), nužno je unaprijediti pristup financiranja za gospodarstvo i to kroz povećanje dostupnog kapitala, unapređenje kvantitete i kvalitete investicijskih i kreditnih ponuda za sektor poduzetništva i obrtništva.

7.6. Lokacijski kvocijent

Lokacijski kvocijent prikazuje koncentraciju gospodarskog sektora u lokalnoj ekonomiji u odnosu na nacionalnu/referentnu ekonomiju. Izračunava se kao broj zaposlenih u nekom gospodarskom sektoru kao udio ukupnog broja zaposlenih na lokalnoj razini u odnosu na broj zaposlenih u nekom gospodarskom sektoru kao udio ukupnog broja zaposlenih na nacionalnoj/referentnoj razini. Rezultat veći od 1 ukazuje na sektore koji imaju veću koncentraciju na lokalnoj razini odnosno koji su produktivniji, konkurentniji i proizvode viškove za izvoz (izvan lokalne ekonomije).

Prilikom izračuna lokacijskog kvocijenta za područje Krapinsko-zagorske županije u odnosu na RH korišteni su podaci Državnog zavoda za statistiku (Statističko izvješće SI-1502 Zaposlenost i plaće u 2012.) gdje su dostupni podaci o zaposlenima u pravnim osobama i zaposlenima u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija stanje 31. ožujka 2012. g. po županijama. Kod zaposlenih u pravnim osobama istraživanjem nisu obuhvaćene djelatnosti T (djelatnosti kućanstva kao poslodavaca; djelatnosti kućanstava koja proizvode različitu robu i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe) i U (Djelatnosti izvan teritorijalnih organizacija i tijela) pa navedene djelatnosti ne uzimamo u razmatranje. Kod zaposlenih u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija postoje i nerazvrstani prema djelatnosti (820 u RH i 1 osoba u KZZ) koje također ne uzimamo u razmatranje.

Prema izračunu, lokacijski kvocijent na području Krapinsko-zagorske županije iznad 1 imaju djelatnosti C prerađivačka industrija (1,7), zatim D opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija, F građevinarstvo i Q djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi s lokacijskim kvocijentom 1,4 te B rudarstvo i vađenje (1,1) gdje je relativno mali broj zaposlenih. Lokacijski kvocijent 1,0 ima djelatnost P obrazovanje. Od djelatnosti sa značajnijim brojem zaposlenih u Krapinsko-zagorskoj županiji lokacijski kvocijent ispod 1 imaju sljedeće djelatnosti: G trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala (0,9), H prijevoz i skladištenje (0,8), I djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (0,8) te O javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje (0,6).

Podaci o lokacijskom indeksu potvrđuju važnost prerađivačke industrije u kojoj je zaposleno 50% ukupno zaposlenih u Krapinsko-zagorskoj županiji te u kojoj posluje preko 20% ukupnog broja poduzetnika. Konkurentsku prednost Krapinsko-zagorska županija posjeduje i u zdravstvenom sektoru zbog velikog broja lječilišta/specijalnih bolnica koje zapošljavaju medicinsko osoblje te jedne opće bolnice na području Županije. Županija mora uložiti dodatna sredstva kako bi razvila svoje konkurentske prednosti te pomoći malom i srednjem poduzetništvu prerađivačke industrije, ali i osnažiti zdravstveni sektor kako bi se pružila sveobuhvatna zdravstvena usluga izvan institucionalnog sustava te stvorili novi programi koji mogu pozitivno biti valorizirani u sektoru turizma.

7.7. Vanjskotrgovinski partneri Krapinsko-zagorske županije

Vanjskotrgovinski promet Krapinsko-zagorske županije u 5 godina za koje su dostupni podatci (2010. – 2014.) je pozitivan iako rezultira povećanjem uvoza, dok izvoz u 2012. godini doživljava pad od 1% u odnosu na 2011. godinu, a uvoz pada za 8,6%. Smanjenje izvoza, a i u daljnjim godinama povećanje uvoza, uzrokovano je produblivanjem postojeće ekonomske krize kako u Hrvatskoj tako i u Krapinsko-zagorskoj županiji.

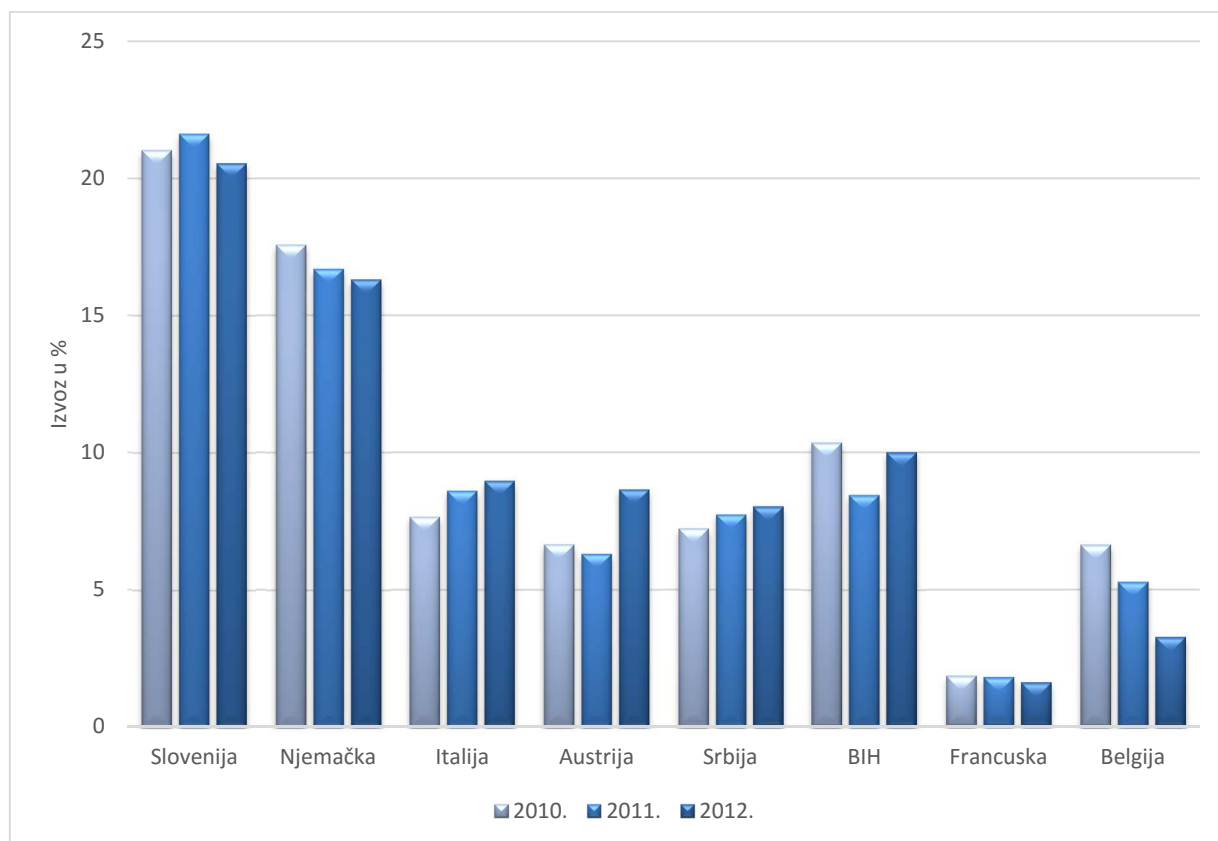
Tabela 40 - Uvoz i izvoz - Krapinsko-zagorska županija, 2010. - 2014. godina, kune

Pokazatelj/Godina	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
IZVOZ	2.111.394	2.338.701	2.380.751	2.664.083	3.075.464
UVOZ	1.466.891	1.627.340	1.487.210	1.806.176	1.970.568
KOEFICIJENT POKRIVENOSTI UVOZA IZVOZOM	1,4	1,6	1,5	1,5	1,5

Izvor: Fina, obrada: HGK ŽK Krapina

Grafikon 26 - Najznačajniji vanjskotrgovinski partneri u izvozu

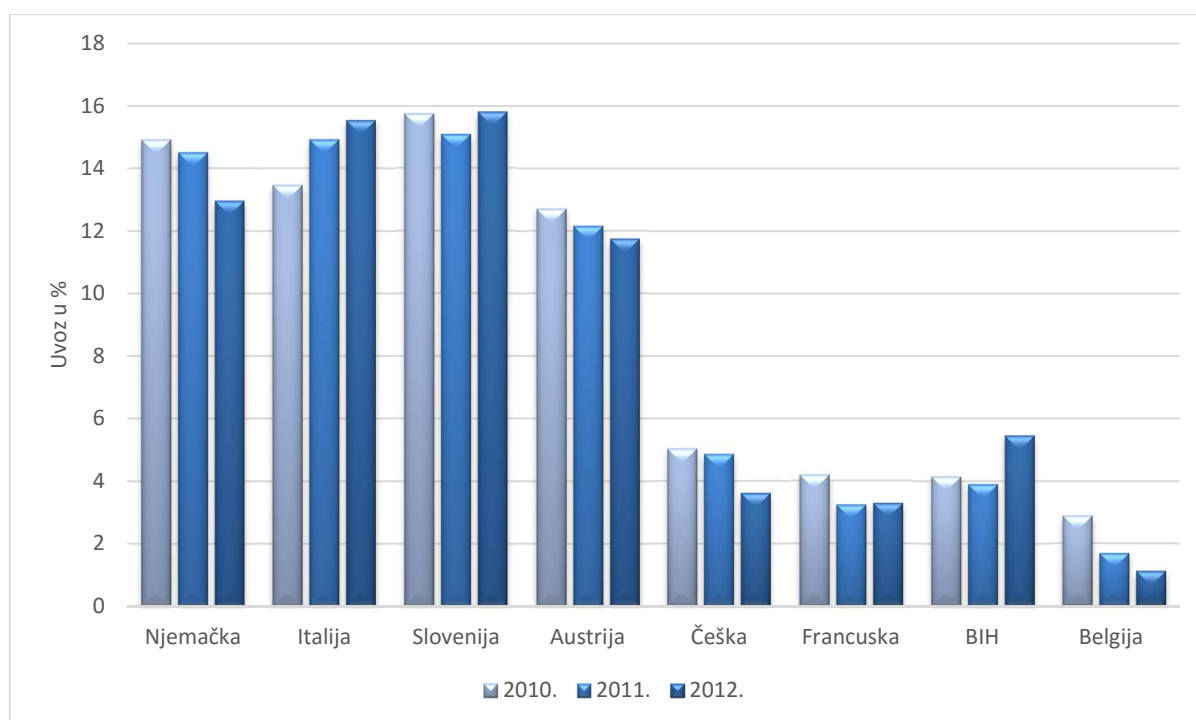

Izvor: HGK, ŽK Krapina

Vidljivo je da je vanjskotrgovinska bilanca s partnerima u izvozu konstantna da nema značajnijih promjena u zemljama prema kojima je usmjeren izvoz. Iako je vidljivo lagano smanjenje izvoza u Sloveniju, Njemačku, Francusku i Belgiju, raste izvoz u Italiju, Austriju, Srbiju i BiH.

Najviše se izvozi staklenih proizvoda, kotlova, strojeva i aparata, zatim pokućstva, opreme za krevete, umjetna i sintetička vlakna, odjeća i pribor za odjeću te sjemenje i plodovi te industrijsko i ljekovito bilje. S obzirom na strukturu proizvoda koji se izvoze, vidljivo je da su to proizvodi dominantnih industrija u Krapinsko-zagorskoj županiji. Potrebno je poraditi na većem stupnju obrade proizvoda koji se izvoze kako bi se potaknuo izvoz gotovih proizvoda, smanjio izvoz poluproizvoda ili sirovina (kao ljekovito bilje, vata, pređa, netkani materijali, sintetička vlakna i slično koji zauzimaju više od 20% izvoza u 2012. godini).

Grafikon 27 - Najznačajniji vanjskotrgovinski partneri u uvozu

Izvor: HGK, ŽK Krapina

Najviše se roba uvozi iz Italije, Slovenije, Njemačke i Austrije. S obzirom na vrstu robe koja se uvozi, najviše je kotlova, mehaničkih dijelova kotlova za proizvodnju pare, zatim plastične mase i proizvoda od plastične mase, umjetni ili sintetički filamenti, vrpce, sintetička vlakna, papir i karton, željezo i čelik te mineralna gnojiva. Vidljivo je također da se najviše robe uvozi upravo za proizvodnju proizvoda u najjačim industrijama (proizvodnja metalnih proizvoda npr.)

Važan element vanjskotrgovinske bilance je sektor prerađivačke industrije koji pokriva najveći dio izvoza (više od 80% u 2014. godini). Najzastupljeniji sektori u prerađivačkoj industriji su proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda, proizvodnja gotovih metalnih proizvoda te proizvodnja tekstila. Isti sektori najzastupljeniji su u sektoru uvoza. Identificirani problem je zastupljenost malih poduzeća u izvozu što je u skladu i s trendom na nacionalnoj razini. Jačanje malih izvoznika uz konstantno ulaganje u kvalitetu proizvoda doveli bi do jačih izvoznih rezultata i jačanju domaće proizvodnje proizvoda koji bi zamijenili uvozne proizvode.

S obzirom na važnost prerađivačke industrije u Krapinsko-zagorskoj županiji te njezinom utjecaju na izvoz, nužno je poticati razvoj ovih djelatnosti i unaprijediti izvozne rezultate gospodarstva. Nužno je uvesti mehanizme koji bi pomogli upravama društva poglavito malih i srednjih tvrtki u upravljanju ljudskim potencijalima te kako bi kvalitetno ušli na nova tržišta i na njima poslovali uspješno u budućnosti. Hrvatska gospodarska komora u te svrhe razvila je uslugu „Poduzetnik izvoznik“. Ovaj mehanizam služi kao potpora tvrtkama u internacionalizaciji poslovanja te je prilagođena individualnim, konkretnim potrebama i zahtjevima pojedinačnih tvrtki.

7.8. Gospodarske zone Krapinsko-zagorske županije

U Krapinsko-zagorskoj županiji registrirana je 61 poslovna zona (u prostornim planovima). Krajem 2013. godine u funkciji je bila 21 poslovna zona.

Tabela 41 - Gospodarske zone Krapinsko-zagorske županije, 2013. godine

IME ZONE	PODRUČJE	U funkciji	Broj tvrtki	Broj zaposlenih
Poduzetnička zona Hruševac i Lepa Ves	Grad Donja Stubica	NE		
Poduzetnička zona Matenačka - Kolodvorska		DA	5	186
Poduzetnička zona Golubovec - Zapad		DA	1	72
Poduzetnička zona Golubovec - Istok		NE		
Poduzetnička zona Vučak	Grad Klanjec			
Poslovna zona Lepoglavec II				
Zona malog gospodarstva	Grad Krapina	DA	5	250
Poduzetnička zona Krapina Nova - Zapad		DA	2	40
Poduzetnička zona Krapina Nova - Jug		DA	5	62
Radna zona Mokrice	Grad Oroslavje	DA	5	160
Poslovna zona Pregrada	Grad Pregrada	DA	9	481
Gospodarska zona Grada Zaboka	Grad Zabok	DA	90	1809
Poslovna zona grada Zlatara	Grad Zlatar	NE		
Poduzetnička zona Bedekovčina I	Općina Bedekovčina	DA	4	402
Poduzetnička zona Poznanovec		NE		
Poduzetnička zona Bedekovčina II		NE		
Poduzetnička zona Bedekovčina III		NE		
Poduzetnička zona Gotalovec	Općina Budinščina	NE		
Poduzetnička zona Krapinica		NE		
Poduzetnička zona Turnišće Desiničko	Općina Desinić	NE		
Poduzetnička zona Velika Horvatska		NE		
Zona trgovačkog centra	Općina Đurmanec	NE		
Zona obrtničkih i uslužnih djelatnosti (naselje Ravninsko)		NE		
Zona obrtničkih i uslužnih djelatnosti (naselje Hromec)		NE		
Zona obrtničkih i uslužnih djelatnosti (naselje Gornji)		NE		
Poduzetnička zona Zelenka	Općina Gornja Stubica	DA	1	6
Poduzetnička zona Jarek Habekov	Općina Hrašćina	NE		
Poduzetnička zona Vrbovo		NE		
Zona malog gospodarstva Dražja	Općina Hum na Sutli	DA	4	821
Poduzetnička zona Gornje Jesenje - Slivnjak	Općina Jesenje	NE		
Poduzetnička zona Gornje Jesenje - Gorjak		DA	1	26
Poduzetnička zona Donje Jesenje - Tuf		NE		
Poduzetnička zona Cerje Jesenjsko - Koritiše		NE		
Poduzetnička zona Cerje Jesenjsko - Kod pilane		DA	1	22
Poduzetnička zona Donje Jesenje - Zabavni park		NE		
Zona malog gospodarstva Konjščina I	Općina Konjščina	DA	4	111
Poduzetnička zona Mala Lasača		NE		
Poduzetnička zona Pešćeno		NE		
Poduzetnička zona Jertovec		NE		
Poduzetnička zona Kraljevec na Sutli	Općina Kraljevec na Sutli	NE		
Poduzetnička zona	Općina Krapinske Toplice	NE		
Radno gospodarska i poslovna zona Razvor	Općina Kumrovec	DA	3	43
Poduzetnička zona Lohor	Općina Lohor	DA	3	87
Gospodarska zona naselja Mače	Općina Mače	NE		
Gospodarska zona naselja Veliki Komor		NE		
Gospodarska zona naselja Mali Bukovec		NE		
Poduzetnička zona Tugonica 1	Općina Marija Bistrica	DA	1	18
Poduzetnička zona Tugonica 2		NE		
Gospodarska namjena-poslovna - Mihovljan	Općina Mihovljan	NE		
Gospodarska namjena-poslovna - Frkuljevec		NE		
Gospodarska namjena - zona privrede I2		NE		
Gospodarska namjena - zona privrede I1		NE		

Poduzetnička zona Risnica	Općina Novi Golubovec	NE		
Poduzetnička zona	Općina Petrovsko	NE		
Gospodarska zona proizvodno-poslovne namjene "Brod"	Općina Radoboj	DA	1	/
Poduzetnička zona Stubaki	Općina Stubičke Toplice	NE		
Poduzetnička zona Strmec Stubički				
Zona malog gospodarstva "LUG"	Općina Sveti Križ Začretje	DA	20	565
Gospodarska zona Veliko Trgovišće	Općina Veliko Trgovišće	DA	8	540
Poduzetnička zona Zagorska Sela	Općina Zagorska Sela	NE		
Gospodarska zona Jugo-zapad	Općina Zlatar Bistrica	DA	9	737
UKUPNO			182	6438

Izvor: OSNIVANJE I ULAGANJA U OPREMANJE I RAZVOJ PODUZETNIČKIH ZONA NA PODRUČJU KRAPINSKO-ZAGORSKE ŽUPANIJE, Državni ured za reviziju, listopad 2014. godine

Najveći broj tvrtki nalazi se na području poslovne zone grada Zaboka s 90 tvrtki, zatim slijedi Sveti Križ Začretje s cca 20 tvrtki te poslovna zona Krapina Nova Zapad s 12 tvrtki. Poslovne zone u kojima se ne posluje su prazne, a razlog tome je je neatraktivnost prostora samih zona, udaljenost od frekventnih prometnica, nedovoljno privlačenje investitora od strane jedinica lokalnih samouprava te općenito neadekvatna procjena same izgradnje tih poslovnih zona.

Kako bi se potaknuo daljnji razvoj poslovnih zona, potrebno je dodatno uložiti u izgradnju infrastrukture samih zona, raditi na međusobnom povezivanju zona u jedinicama lokalne samouprave koje su susjedne te se strateški opredijeliti za djelatnosti koje se žele poticati u određenim dijelovima Županije i određenim gospodarskim zonama. Stoga je nužno konsenzusom svih jedinica lokalne samouprave te Županije odrediti strateško usmjerenje poslovnih zona i sukladno tome raditi na daljnjem promoviranju zona.

Osim Zagorske razvojne agencije i partnera HGK-a, OKKŽŽ-a, HZZ-a i Krapinsko-zagorske županije koje čine *One stop service centre* za investitore, ne postoje razvijeni sustavi potpore poduzetnicima u poslovanju u zonama. **Jedina registrirana poduzetnička potporna institucija** u *Registru poduzetničke infrastrukture* Ministarstva poduzetništva i obrta je Zagorska razvojna agencija d.o.o.. Pojedine općine/gradovi na području Županije nude usluge poduzetnicima prilikom osnivanja tvrtke ili uspostavljanja poslovanja u zoni, no ne postoji dovoljno operabilne podrške na regionalnoj razini. Potrebno je unaprijediti sustave suradnje između regionalne i lokalne razine te uspostaviti jedinstven sustav podrške za promicanje ulaganja. Pripremljena je projektna dokumentacija za izgradnju poduzetničkog inkubatora u Krapini čiji bi cilj bio brži razvoj poduzetništva, a time i unapređenje lokalnog i regionalnog razvoja. Na razini Kontinentalne Hrvatske vidljiv je zamjetan broj poduzetničkih potpornih institucija (2 tehnološka parka, 17 poduzetničkih inkubatora, 4 inkubatora za nove tehnologije, 16 poduzetničkih centara, 17 razvojnih agencija i 3 razvojne agencije za određene djelatnosti).

7.9. Obrtništvo

Obrtnička komora Krapinsko-zagorske županije prema teritorijalnom principu obuhvaća **devet udruženja obrtnika**: UO Bedekovčina, UO gradova Donja Stubica, Oroslavje i općina Marija Bistrica, Gornja Stubica, Stubičke Toplice, MUO Klanjec, UO grada Krapine i općina Đurmanec, Jesenje, Petrovsko i Radoboj, UO Krapinske Toplice, UO Pregrada, Hum na Sutli, Desinić, UO Sveti Križ Začretje, UO Zabok, UO Zlatar. Najveći broj obrtnika KZZŽ-a koncentriran je upravo na području većih gradova kao što su Donja Stubica, Krapina, Zlatar i Zabok.

Tabela 42 - Usporedba broja obrtnika KZŽ-a, 31.12.2013. i 31.12.2014.

UDRUŽENJE	Uslužni obrt	Proizv. obrt	Prijevoz	Trgovina	Ugostiteljstvo	Trad. obrt	Grad i teljstvo	Frizeri	Proizv. tekstila	UKUPNO
BEDEKOVČINA	29	20	13	21	20	3	20	7	2	135
DONJA STUBICA	184	107	25	87	69	20	0	30	0	522
KLANJEC	34	47	25	18	19	1	31	5	2	182
KRAPINA	131	50	39	41	48	4	53	31	14	411
KRAP.TOPLICE	20	22	6	9	15	1	29	7	0	109
PREGRADA	52	21	68	16	23	2	60	17	0	259
S.K.ZAČRETJE	36	21	7	9	15	1	11	6	3	109
ZABOK	75	37	11	45	52	1	52	17	14	304
ZLATAR	58	113	45	37	54	12	23	24	6	372
UKUPNO	619	438	239	283	315	45	279	144	41	2.403
RAZLIKA 31.12.2014.- 31.12.2013.	-46	-30	0	-6	-5	0	-1	0	0	-88

Izvor: OKKZŽ, 2015. godina

Uspoređujući broj obrta u Krapinsko-zagorskoj županiji tijekom 2014. godine vidljivo je kako je u odnosu na 2013. godinu poslovalo 88 obrta manje. Ovo predstavlja nastavak negativnog trenda budući da je u prijašnjim godinama zabilježeno 131 (2012. u odnosu na 2011. godinu) i 105 (2013. u odnosu na 2012. godinu) obrta manje. Pored zatvaranja dijela obrta zbog financijskih gubitaka, razlog smanjenja njihovog broja valja potražiti i u preregistraciji dijela obrtnika u jednostavna društva s ograničenom odgovornošću i društva s ograničenom odgovornošću. Broj aktivnih obrta u Krapinsko-zagorskoj županiji tijekom 2013. godine čini 3,1% od ukupnog broja aktivnih obrta u Republici Hrvatskoj. U usporedbi s drugim županijama u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj, samo Varaždinska županija ima veći udio (3,3%) dok Međimurska (1,7%) i Koprivničko-križevačka županija (1,6%) imaju manji udio na nacionalnoj razini.

S obzirom na vlasništvo, tijekom 2013. godine evidentirano je više vlasnika od vlasnica obrta (72%), a što je više od prosjeka Republike Hrvatske (68,1%). Valja napomenuti kako je većina vlasnika obrta spadala u dobne skupine od 45 do 54 godine (32,1%) i od 35 do 44 godine (31,9%). Ovo je u skladu s nacionalnim prosjekom budući da u navedene dobne skupine spada 60,3% vlasnika obrta.

Gledajući strukturu zaposlenih u obrtima, radnici čine 61,3% a vlasnici 38,7% zaposlenih u obrtima na području Krapinsko-zagorske županije. Ovakva struktura zaposlenih odgovara situaciji u drugim županijama Sjeverozapadne Hrvatske. S druge strane, na nacionalnoj razini primjetan je približno jednak omjer radnika (55%) i vlasnika (45%) u ukupnoj strukturi zaposlenih u obrtima.

Financijska analiza poslovanja obrta zasniva se na podacima iz prijave poreza na dohodak i poreza na dobit Porezne uprave Ministarstva financija. Prepreku pri interpretaciji rezultata analize predstavlja činjenice da podaci iz prijave poreza na dohodak prate zbirno obrte i slobodna zanimanja te poljoprivredu i šumarstvo pa je obrte nemoguće izdvojiti iz raspoloživog skupa podataka.

Hrvatska obrtnička komora u okviru svojih ovlasti koje proizlaze iz Zakona o obrtu iz 1994. godine ima javnu ovlast u području obrazovanja za potrebe obrtništva. Temeljem te ovlasti OKKZŽ naročito skrbi o: licenciranju obrtničkih radionica za primanje naučnika na naukovanje (od 523 izdanih licenci aktivnih je 394). Obrtnici osiguravaju potrebnu opremu za realizaciju programa naukovanja kao i majstore-mentore čija je zadaća što kvalitetnije provoditi

propisani program praktične nastave. Obrtnička komora Krapinsko-zagorske županije (OKKZŽ) u suradnji s Ministarstvom poduzetništva i obrta svake godine stipendira učenike obrtničkih zanimanja, a za školsku godinu 2013./2014. stipendira sveukupno 18 učenika koji se školuju za deficitarna obrtnička zanimanja.

OKKZŽ skrbi o cjeloživotnom obrazovanju obrtnika kroz majstorske ispite i ispite stručne osposobljenosti. Tako je do sada majstorski ispit od prijavljenih 662 kandidata položilo 582 majstora, a ispit stručne osposobljenosti od prijavljenih 603 kandidata uspješno je položilo 560 osoba.

7.10. Inovacijski potencijal Krapinsko-zagorske županije

Inovacijski potencijal možemo procijeniti pomoću podataka Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo Republike Hrvatske te podataka FINA-e o poslovnim rezultatima poduzetnika koji djeluju u odabranim ICT djelatnostima te prema podacima o izdacima poduzeća za razvoj i broju zaposlenih u djelatnosti istraživanja i razvoja. Tablica u nastavku prikazuje podatke o distribuciji kumulativnog broja prijavljenih patenata, priznatih patenata, konsenzualnih patenata, priznatih žigova i priznatom dizajnu unutar Kontinentalne Hrvatske te na razini Republike Hrvatske ukupno.

Tabela 43 - Zaštita industrijskog i intelektualnog vlasništva, Kontinentalna Hrvatska i Republika Hrvatska, 2008. - 2014. godina

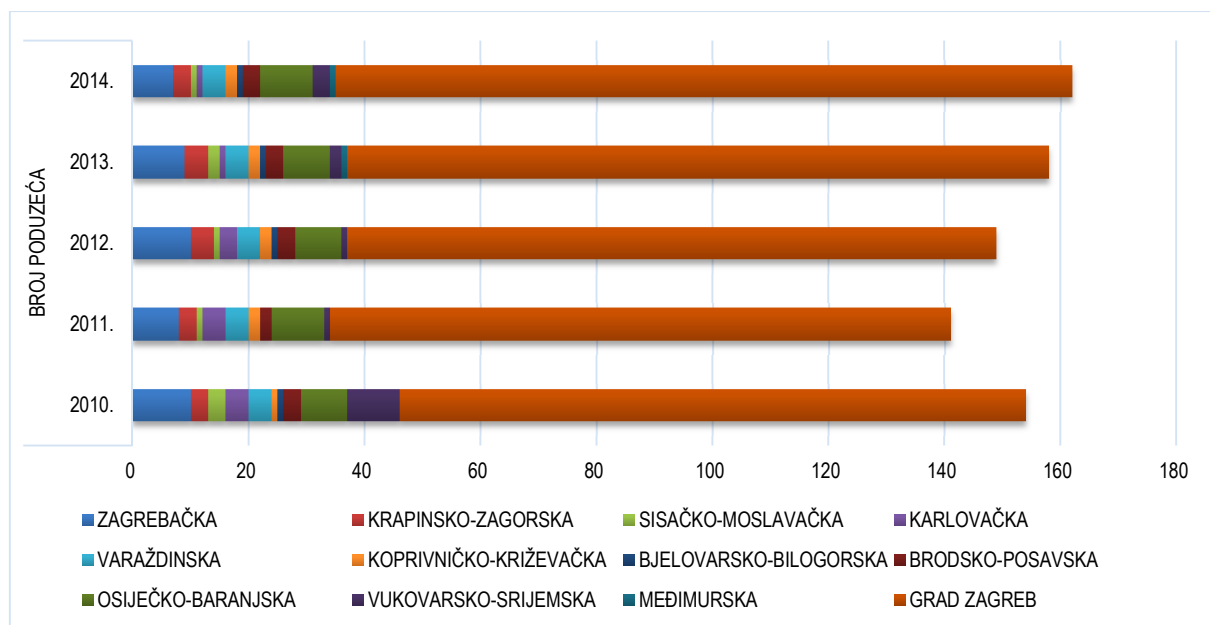
Županija	Prijavljeni patenti		Priznati patenti		Konsenzualni patenti		Priznati žigovi		Priznati dizajn	
	2008. – 2013.	2014. godina	2008. – 2013.	2014. godina	2008. – 2013.	2014. godina	2008. – 2013.	2014. godina	2008. – 2013.	2014. godina
Grad Zagreb i Zagrebačka županija	617	68	55	23	196	3	5432	787	583	108
Osječko-baranjska	90	10	3	3	29	0	259	32	50	9
Varaždinska	41	6	5	3	26	0	300	30	29	5
Međimurska	66	10	2	1	18	1	68	11	33	4
Vukovarsko-srijemska	42	6	3	1	16	1	71	5	14	1
Bjelovarsko-bilogorska	14	0	0	0	2	0	59	1	35	3
Sisačko-moslavačka	26	5	3	1	4	0	58	19	12	0
Brodsko-posavska	53	9	0	1	9	0	58	10	19	3
Koprivničko-križevačka	12	2	1	1	9	1	218	29	3	0
Karlovačka	48	6	3	3	22	0	75	9	23	4
Krapinsko-zagorska	20	3	2	3	3	0	75	10	21	5
Virovitičko-podravska	36	2	0	3	11	0	52	7	4	0
Požeško-slavonska	5	2	2	0	6	0	38	4	13	1
KONTINENTALNA HRVATSKA	1.070	129	102	43	539	6	8.094	954	1.095	143
REPUBLIKA HRVATSKA	1.523	176	122	69	580	6	8.333	1.166	1.122	188

Izvor: Analitičke podloge za izradu Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske, MRRFEU 2015., Državni zavod za intelektualno vlasništvo Republike Hrvatske, 2015. godina

Prema spomenutim podacima, vidljivo je da je inovativna aktivnost koncentrirana u Zagrebu i Zagrebačkoj županiji, Osječko-baranjskoj i Međimurskoj županiji što možemo povezati s činjenicom da su to ujedno i središta većih sveučilišnih obrazovnih institucija. Krapinsko-zagorska županija nalazi se na dnu ljestvice s malim brojem priznatih patenata.

Što se tiče istraživanja i razvoja, prema podacima FINA-e za djelatnost istraživanja i razvoja (M72), iz grafikona ispod vidljivo je da je najviše poduzeća u djelatnosti istraživanja i razvoja registrirano u gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji.

Grafikon 28 - Broj poduzeća u djelatnosti istraživanja i razvoja, Kontinentalna Hrvatska, 2010. - 2014. godina

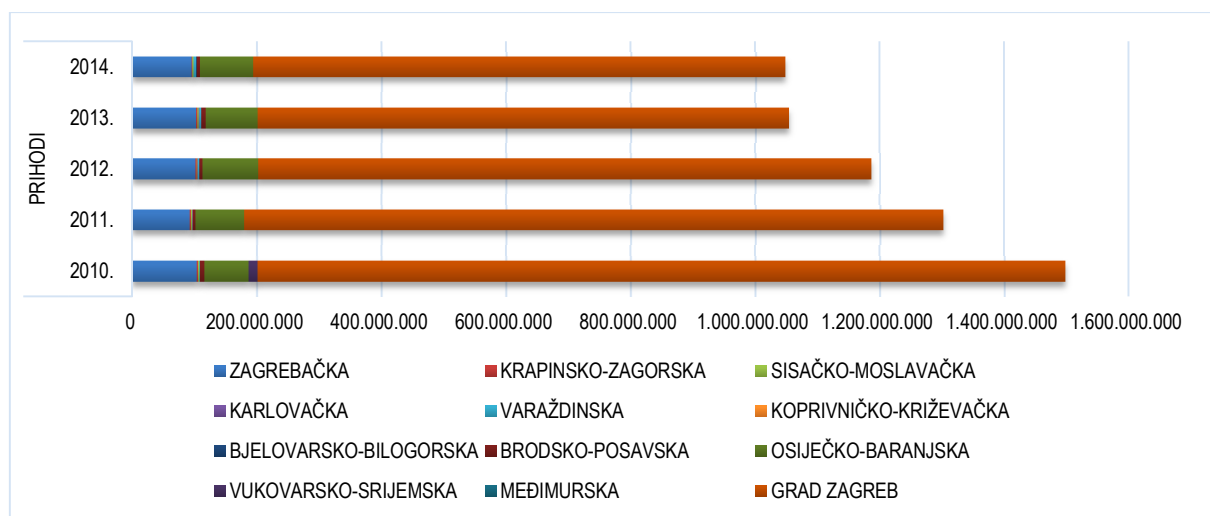

Izvor: FINA; 2015. godina

Najviše prihoda od istraživanja i razvoja ostvareno je također u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji. U Krapinsko-zagorskoj županiji se prihodi od istraživanja i razvoja kreću na prosječnoj razini od 2 milijuna kuna godišnje uz ukupno 3 – 4 tvrtke koje se bave istraživanjem i razvojem.

Prema podacima FINA-e, jedino se u gradu Zagrebu u promatranom razdoblju (2010. – 2014. godina) izdvajalo za istraživanje i razvoj, dok ni u jednoj drugoj županiji nisu zabilježena izdvajanja za istraživanje i razvoj. U Krapinsko-zagorskoj županiji nisu zabilježena ni ulaganja u koncesije, patente i licence u navedenom razdoblju. Ukupan broj zaposlenih kreće se na razini 6 - 9 osoba, dok je najviše zaposlenih u djelatnosti istraživanja i razvoja upravo u Gradu Zagrebu.

Grafikon 29 - Ostvareni prihodi od djelatnosti istraživanja i razvoja, Kontinentalna Hrvatska, 2010. - 2014.

Izvor: FINA; 2015. godina

Ograničena poslovna ulaganja te istraživanje i razvoj pridonose proizvodnji proizvoda niže dodane vrijednosti temeljeno na sektorima niske i srednje–niske tehnologije, stoga je potrebno aktivnosti usmjeriti na preobrazbu strukture proizvodnje i izvoza prema proizvodima koji intenzivno koriste tehnologiju i visokoobrazovanu radnu snagu. Prema provedenom istraživanju u Krapinsko-zagorskoj županiji¹¹ potrebno je uvesti financijske poticaje za inovativna rješenja, posredovanje u povezivanju u inovativna partnerstva, administrativno-pravne savjete, pomoć u prijavljivanju inovativnih projekata na natječaje i izravno financiranje proizvoda i usluga. Potrebno je umrežiti poslovni sektor s istraživačkim institucijama i drugim potpornim institucijama kako bi pokrenuli stvaranje novih proizvoda više dodane vrijednosti.

Što se tiče sektora informacijske i komunikacijske tehnologije,¹² vidljivo je da u Kontinentalnoj Hrvatskoj konstantno raste broj registriranih tvrtki u ovoj djelatnosti. U Krapinsko-zagorskoj županiji broj poduzetnika raste s 38 u 2010. godini na 58 u 2014. godini, dok je najviše registriranih tvrtki u djelatnosti informacijske i komunikacijske tehnologije u Gradu Zagrebu, Zagrebačkoj i Varaždinskoj te Osječko-Baranjskoj županiji. Prihodi poduzetnika u ICT djelatnosti u Krapinsko-zagorskoj županiji kreću se između 37 i 53 milijuna kuna godišnje (201. – 2014. godina) što je više od Virovitičko-podravске županije, Požeško-slavonske, Brodsko-posavske i Vukovarsko-srijemske. Uspoređujući sa županijama Sjeverozapadne Hrvatske, Krapinsko-zagorska županija posljednja je po ostvarenom prihodu – više prihoda u ICT djelatnosti ostvaruju tvrtke u Varaždinskoj, Međimurskoj, Zagrebačkoj županiji i Gradu Zagrebu. Promatrajući izdatke za razvoj ICT djelatnosti, u Krapinsko-zagorskoj županiji u promatranom razdoblju tvrtke nisu izdvajale za razvoj, dok su u 2014. godini tvrtke u Gradu Zagrebu izdvojile više od 29 milijuna kuna, u Zagrebačkoj županiji više od 1 milijun kuna kao i u Međimurskoj županiji, a u Karlovačkoj više od 4 milijuna kuna. Iako u Krapinsko-zagorskoj županiji nije bilo izdataka za razvoj, tvrtke su ulagale u koncesije, patente i licencije i to od 17 tisuća kuna (2011. godina) do 93 tisuće kuna u 2014. godini. Najviše ulaganja u koncesije patente i licencije ostvareno je u Gradu Zagrebu (više od 2 mlrd. kuna u 2014. godini), dok se županije Sjeverozapadne Hrvatske kreću na razini ulaganja od 316 tisuća kuna u Koprivničko-križevačkoj županiji do 2,4 milijuna kuna u Varaždinskoj županiji. Najviše zaposlenih u ovoj djelatnosti je u Gradu Zagrebu, a u Krapinsko-zagorskoj županiji broj zaposlenih u 2014. godini iznosi 135 osoba.

---

¹¹ Analiza inovacijskog potencijala poduzeća i R&D institucija na hrvatskom i slovenskom prostoru (Podravsko-pomurska i Međimurska regija) projekta SPRINT, ožujak 2013.

¹² U ICT industriju svrstane su djelatnosti: C26 – Proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda, J582 – Izdavanje softvera, J61 – Telekomunikacije, J62 – Računalno programiranje, savjetovanje i djelatnosti povezane s njima, J631 – Obrada podataka, usluge poslužitelja i djelatnosti povezane s njima, internetski portali, S95 – popravak računala i komunikacijske opreme.

Tabela 44 - Podaci o tvrtkama, ostvarenim rezultatima te ulaganjima u djelatnosti istraživanja i razvoja (M72) u Kontinentalnoj Hrvatskoj i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2014. godina

NAZIV ŽUPANIJE	BROJ PODUZEĆA					PRIHODI					IZDACI ZA RAZVOJ				
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
ZAGREBAČKA	10	8	10	9	7	102.687.315	91.296.671	100.411.858	101.629.215	94.769.681	0	0	0	0	0
KRAPINSKO-ZAGORSKA	3	3	4	4	3	2.198.432	2.038.115	1.989.998	2.778.864	1.213.915	0	0	0	0	0
SISAČKO-MOSLAVAČKA	3	1	1	2	1	1.964.261	2.349.504	1.717.158	1.836.628	1.763.700	0	0	0	0	0
KARLOVAČKA	4	4	3	1	1	600.222	802.678	503.579	406.767	370.525	0	0	0	0	0
VARAŽDINSKA	4	4	4	4	4	98.162	462.290	2.442.172	3.288.376	3.720.152	0	0	0	0	0
KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA	1	2	2	2	2	80.229	68.304	88.538	318.603	477.286	0	0	0	0	0
BJELOVARSKO-BILOGORSKA	1	0	1	1	1	318.899	0	164.283	66.741	72.583	0	0	0	0	0
BRODSKO-POSAVSKA	3	2	3	3	3	7.202.171	3.634.543	4.569.739	7.302.590	6.096.495	0	0	0	0	0
OSJEČKO-BARANJSKA	8	9	8	8	9	71.032.224	78.170.585	89.618.132	82.478.419	84.894.018	0	0	0	0	0
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	9	1	1	2	3	14.853.614	16	12	12.929	74.935	0	0	0	0	0
MEĐIMURSKA	0	0	0	1	1	0	0	0	73.420	109.338	0	0	0	0	0
GRAD ZAGREB	108	107	112	121	127	1.296.193.163	1.122.512.051	984.300.682	852.515.201	853.792.693	10.876.648	6.012.085	1.684.308	1.441.697	5.355.281
RH	186	176	185	199	208	1.540.866.189	1.363.501.951	1.338.693.512	1.492.605.659	1.338.206.746	11.399.635	6.012.085	1.684.308	1.826.873	5.720.457

Nastavak tabele

NAZIV ŽUPANIJE	KONCESIJE, PATENTI, LICENCIJE					ZAPOSLENI				
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
ZAGREBAČKA	24.043	14.153	6.946	948	4.780	139	139	140	144	135
KRAPINSKO-ZAGORSKA	0	0	0	0	0	7	6	9	9	7
SISAČKO-MOSLAVAČKA	4.058	2.319	1.365	521	257	16	16	16	15	14
KARLOVAČKA	4.950	1.500	1.920	0	0	2	1	2	2	2
VARAŽDINSKA	0	66.739	56.529	124.980	131.624	0	2	7	7	10
KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA	0	0	0	1.222	855	1	3	2	3	3
BJELOVARSKO-BILOGORSKA	0	0	0	0	0	2	0	2	1	1
BRODSKO-POSAVSKA	0	28.600	28.600	35.661	35.661	29	19	26	29	37
OSJEČKO-BARANJSKA	0	45.376	23.623	209.236	280.236	253	263	263	281	273
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	18.127	0	0	0	0	41	0	0	4	3
MEDIMURSKA	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
GRAD ZAGREB	8.516.555	6.172.454	20.795.692	19.339.627	20.261.721	2.355	2.034	1.891	1.834	1.794
RH	8.687.331	6.514.387	22.935.292	21.995.452	22.611.597	2.938	2.622	2.768	2.769	2.814

Izvor: FINA, 2015. godina

Tabela 45 - Podaci o poslovanju tvrtki u djelatnosti informacijske i komunikacijske tehnologije u Kontinentalnoj Hrvatskoj i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2014. godina

NAZIV ŽUPANIJE	BROJ PODUZEĆA					PRIHODI					IZDACI ZA RAZVOJ				
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
ZAGREBAČKA	219	236	247	285	297	470.290.308	461.971.445	481.722.925	467.374.223	463.335.618	101.288	392.207	870.981	1.678.540	1.158.440
KRAPINSKO- ZAGORSKA	38	41	43	45	58	38.961.524	37.972.379	42.380.180	50.571.470	53.312.479	0	0	0	0	0
SISAČKO- MOSLAVAČKA	54	57	53	61	65	196.350.256	209.034.261	196.436.446	183.215.499	178.011.114	956.785	0	0	89.980	531.854
KARLOVAČKA	55	54	51	61	65	82.581.830	88.746.371	63.909.756	64.928.953	77.546.480	1.705.518	1.231.595	1.409.601	4.081.463	4.337.984
VARAŽDINSKA	111	123	131	143	156	131.231.380	147.278.201	178.377.641	196.807.642	220.998.591	25.993	25.993	25.993	25.993	25.993
KOPRIVNIČKO- KRIŽEVAČKA	31	30	35	34	40	20.615.544	22.271.463	23.909.477	51.931.972	79.707.012	0	0	0	90.000	90.000
BJELOVARSKO- BILOGORSKA	51	52	52	57	59	107.972.453	111.737.590	118.039.545	127.281.269	152.313.510	0	0	0	11.574	7.919
VIROVITIČKO- PODRAVSKA	16	16	15	19	21	6.473.303	4.903.397	2.697.981	4.377.092	8.206.724	0	0	0	0	0
POŽEŠKO- SLAVONSKA	24	29	26	23	23	18.205.484	19.884.853	13.180.906	11.574.916	11.257.146	0	0	0	0	0
BRODSKO- POSAVSKA	43	44	38	42	52	64.602.438	62.718.298	50.327.599	56.692.869	70.955.839	0	0	0	0	0
OSJEČKO- BARANJSKA	119	124	126	144	163	129.801.500	152.969.324	122.709.805	137.311.596	151.492.044	0	108.690	183.906	0	0
VUKOVARSKO- SRIJEMSKA	34	40	45	47	43	25.992.012	22.354.158	27.316.899	28.186.949	35.139.492	0	333.801	50.563	60.283	58.103
MEDIMURSKA	77	85	81	101	106	159.916.137	165.709.429	156.038.205	122.971.141	134.480.617	0	0	789.400	920.365	890.292
GRAD ZAGREB	1.701	1.826	1.913	2.061	2.202	24.417.328.602	23.894.312.026	23.837.941.919	23.393.860.998	24.507.589.277	8.064.853	5.736.298	22.403.530	26.747.648	29.698.670
RH	3.476	3.704	3.810	4.180	4.455	27.334.876.683	26.890.091.555	26.781.407.235	26.503.877.399	27.901.597.007	16.956.481	16.561.890	36.352.129	51.583.549	55.346.546

Nastavak tabele

NAZIV ŽUPANIJE	KONCESIJE, PATENTI, LICENCIJE					ZAPOSLENI				
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
ZAGREBAČKA	1.676.685	1.356.148	2.880.963	4.384.322	2.183.906	715	710	722	765	730
KRAPINSKO-ZAGORSKA	30.377	17.383	19.551	43.489	93.513	90	93	104	110	135
SISAČKO-MOSLAVAČKA	267.460	263.591	347.080	208.402	203.381	1.271	1.292	1.026	913	886
KARLOVAČKA	38.206	114.839	87.368	96.400	3.215.408	171	178	179	200	234
VARAŽDINSKA	2.812.967	1.809.422	2.189.020	2.514.795	2.455.756	373	408	470	553	594
KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA	91.653	41.854	56.768	147.859	316.981	67	74	85	108	140
BJELOVARSKO-BILOGORSKA	7.213.778	6.249.302	7.022.274	6.708.839	8.537.735	191	227	248	260	270
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	367.363	364.231	362.154	246.749	255.749	14	16	20	30	41
POŽEŠKO-SLAVONSKA	1.893	78.758	59.612	23.800	21.363	134	119	70	48	43
BRODSKO-POSAVSKA	22.256	7.642	6.766	17.905	96.477	241	239	217	279	337
OSJEČKO-BARANJSKA	270.603	474.562	320.098	450.680	355.925	508	559	502	543	575
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	766.043	108.908	148.881	260.383	218.804	88	86	101	118	136
MEDIMURSKA	1.643.427	343.186	740.178	1.689.458	1.740.215	321	350	361	354	370
GRAD ZAGREB	1.517.374.824	1.374.721.228	1.663.845.601	2.237.055.922	2.214.284.697	19.329	19.599	19.718	20.796	21.648
RH	1.564.175.381	1.418.286.035	1.705.694.662	2.287.747.471	2.279.523.276	26.969	27.570	27.550	29.141	30.501

Izvor: FINA, 2015. godina

8. Turizam i kultura

8.1. Turistička ponuda

Na području Krapinsko-zagorske županije postoji raznovrsna ponuda smještajnih kapaciteta - privatni smještaj, pansioni, hosteli i hoteli. Najveći udio u smještajnim kapacitetima na području Krapinsko-zagorske županije čini hotelski smještaj te privatni smještaj.

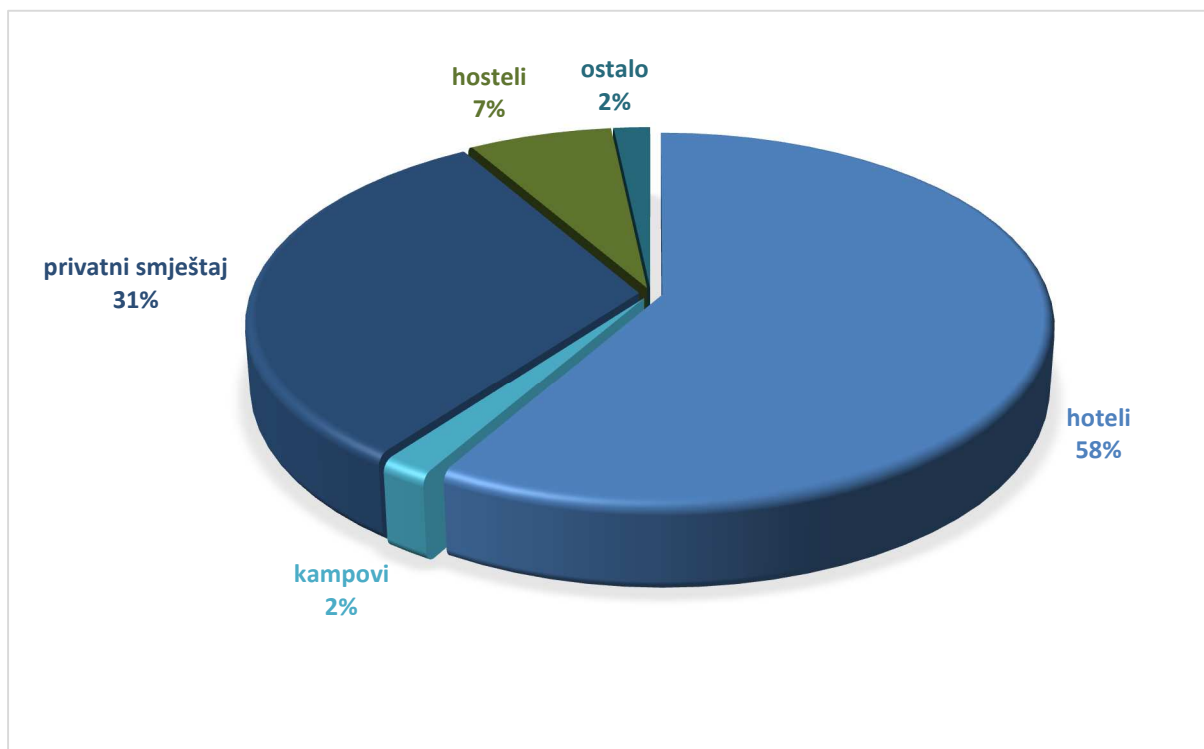
Tabela 46 - Smještajni kapaciteti u Krapinsko-zagorskoj županiji u 2014. godini

Smještajni objekt	Broj objekata	Broj smještajnih jedinica	Broj kreveta
Hoteli	9	574	1284
Kampovi	1	30	90
Privatni smještaj	92	254	737
Hostel	3	21	97

Izvor: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije

Promatrajući strukturu smještajnih kapaciteta vidljivo je kako hoteli čine 58% smještajnih kapaciteta, privatni smještaj 31%, dok hosteli čine 7% smještajnih kapaciteta.

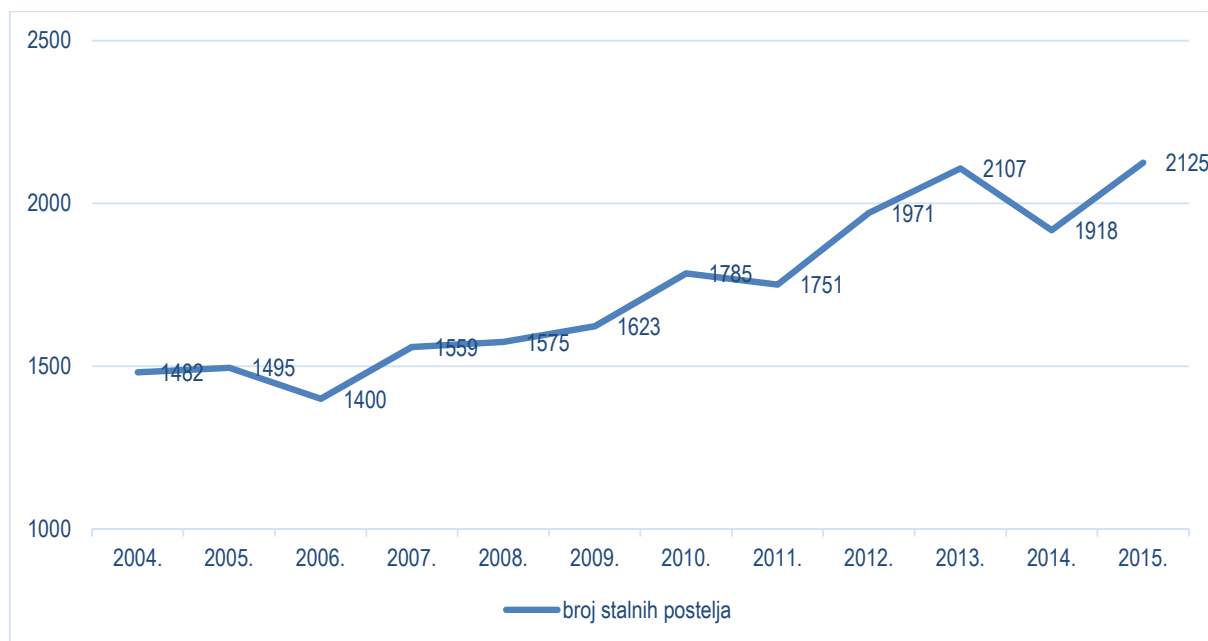
Grafikon 30 - Smještajni kapaciteti u 2014. godini u Krapinsko-zagorskoj županiji

Izvor: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije, 2015. godina

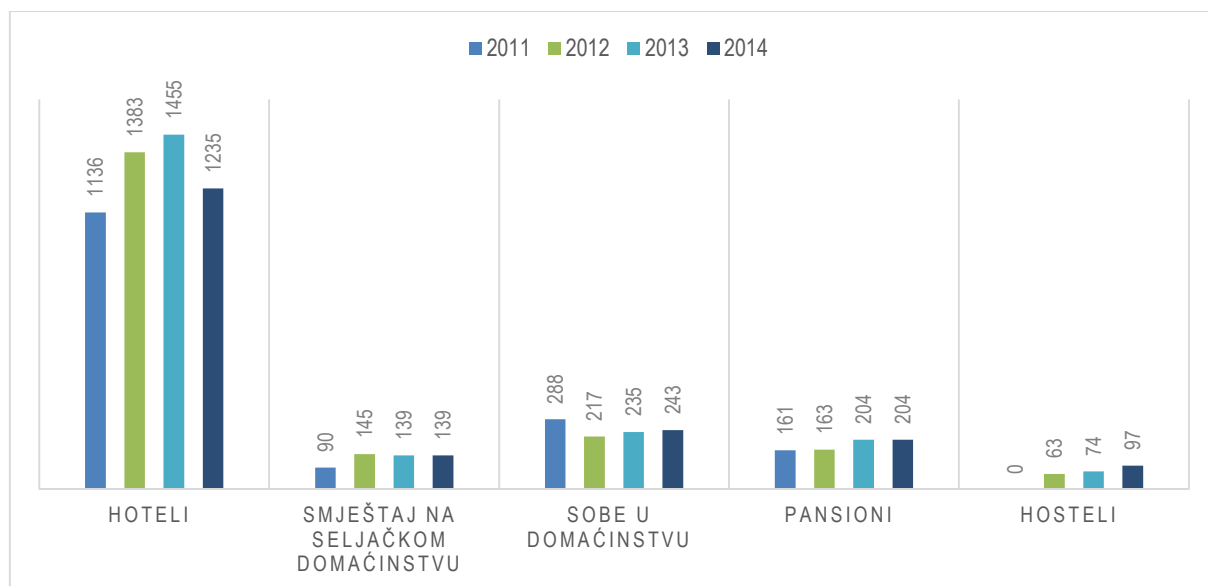
Tijekom posljednjih desetak godina vidljiv je kontinuiran porast broja stalnih postelja na području Krapinsko-zagorske županije. U 2014. godini zatvoren je jedan hotel s 220 ležaja što je, usprkos otvaranju novih smještajnih kapaciteta, dovelo do blagog pada stalnih postelja. Već početkom 2015. godine, isti se hotel ponovno otvorio čime je ostvaren ponovni rast smještajnih kapaciteta.

Grafikon 31 - Broj stalnih postelja u Krapinsko-zagorskoj županiji

Izvor: Državni zavod za statistiku, Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije

Grafikon 32 - Struktura smještajnih kapaciteta u KZZ-u po broju stalnih postelja

Izvor: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije, 2015. godina

Hoteli broje više od 50% smještajnih kapaciteta te ostvaruju gotovo 80% noćenja, stoga predstavljaju ključan element razvoja turizma.

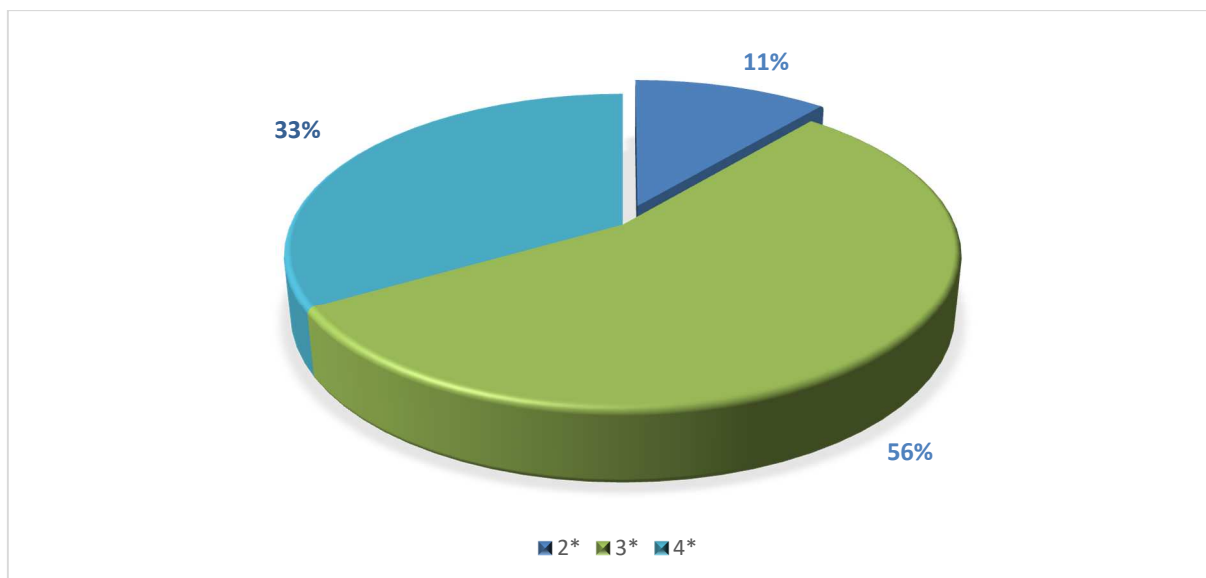
Tabela 47 – Pregled smještajnih kapaciteta u hotelima u Krapinsko-zagorskoj županiji,

R.br.	Hotel	Broj smještajnih jedinica	Broj stalnih kreveta	Broj pomoćnih kreveta
1.	Villa Magdalena ****	9	22	14
2.	Terme Tuhelj****	264	505	100
3.	Bluesun Hotel Kaj ****	65	120	0
4.	Terme Jezerčica***	47	103	14
5.	Toplice Hotel***	133	221	16
6.	Hotel Puntar ***	9	18	5
7.	Hotel SE-MI***	8	15	0
8.	Hotel Gjalski ***	19	43	5
9.	Hotel Matija Gubec**	97	144	72

Izvor: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije, 2015. godine

Razina kvalitete posebice je vidljiva u hotelskom smještaju, u kojem se i nalazi najveći broj ležaja. Na području Krapinsko-zagorske županije djeluje 9 hotela, kategorizacije 2 - 4*.

Grafikon 33 - Struktura hotela u Krapinsko-zagorskoj županiji po kategorijama, 2015. godina

Izvor: Ministarstvo turizma, 2015. godina

Budući da su i najveći smještajni kapaciteti smješteni upravo u toplicama, važnu ulogu u atrakcijskom smislu imaju vodeni sadržaji. Ukupno 7 hotela u Krapinsko-zagorskoj županiji raspolaže vodenim sadržajima kapaciteta za 5938 kupaca. U nastavku se nalazi pregled vodenih atrakcija na području Krapinsko-zagorske županije.

Tabela 48 - Kupališni kapaciteti i atrakcije u Krapinsko-zagorskoj županiji

Naziv objekta	Lokacija	Sadržaji	Kapacitet – kupaci
Hotel Matija Gubec - Terme Stubaki	Stubičke Toplice	Bazen	100
Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju	Stubičke Toplice	Bazen Maksimilijan, wellness oaza	100
Aquae Vivae	Krapinske Toplice	Bazeni (plivački, dječji, ronilački, s valovima, vanjski...)	1200
Hotel Villa Magdalena	Krapinske Toplice	Bazeni - wellness oaza	8
Toplice Hotel	Krapinske Toplice	Bazeni - wellness program	30
Terme Jezerčica	Donja Stubica	Unutarnji i vanjski vodeni park	2000
Vodeni planet Terme Tuhelj	Tuheljske Toplice	UNUTARNJI BAZENI - jacuzzi s masažom i wellness bazen s atraktivnim vodenim učincima: 2 jacuzzi, vodeni slapovi, podvodni masažni kreveti, vodene i zračne masaže, gejziri. VANJSKI BAZENI - bazeni s valovima, dječji bazen s četiri tobogana i vodenim topovima, bazen za najmlađe s vodenim igračkama i špricalicama, relaksacijski bazen s gejzirima, vodeni tornjevi i podvodna masaža.	2500

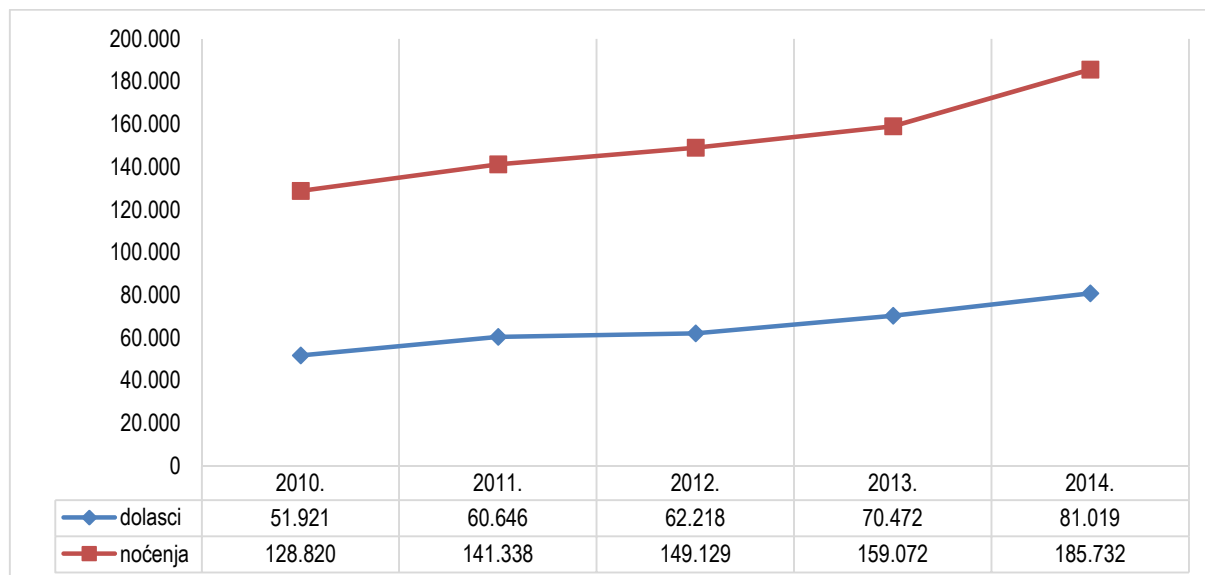
Izvor: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije, 2015. godine

8.2. Potražnja u sektoru turizma

U posljednje 3 godine Krapinsko-zagorska županija bilježi kontinuirani porast broja turističkih dolazaka i noćenja. Vidljivo je da u razdoblju 2012.-2014. dolazi 33% više turista, a broj noćenja se u istom razdoblju povećao za 26%.

Grafikon 34 - Broj turističkih dolazaka i noćenja u Krapinsko-zagorskoj županiji u razdoblju 2011. - 2014. godine

Izvor: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije, 2015. godine

Analizirajući strukturu gostiju, uočen je kontinuiran porast broja turističkih dolazaka, a posebno je značajan porast stranih gostiju.

Tabela 49 - Ukupan broj dolazaka i noćenja prema strukturi gostiju, Krapinsko-zagorska županija, 2011. - 2014. godina

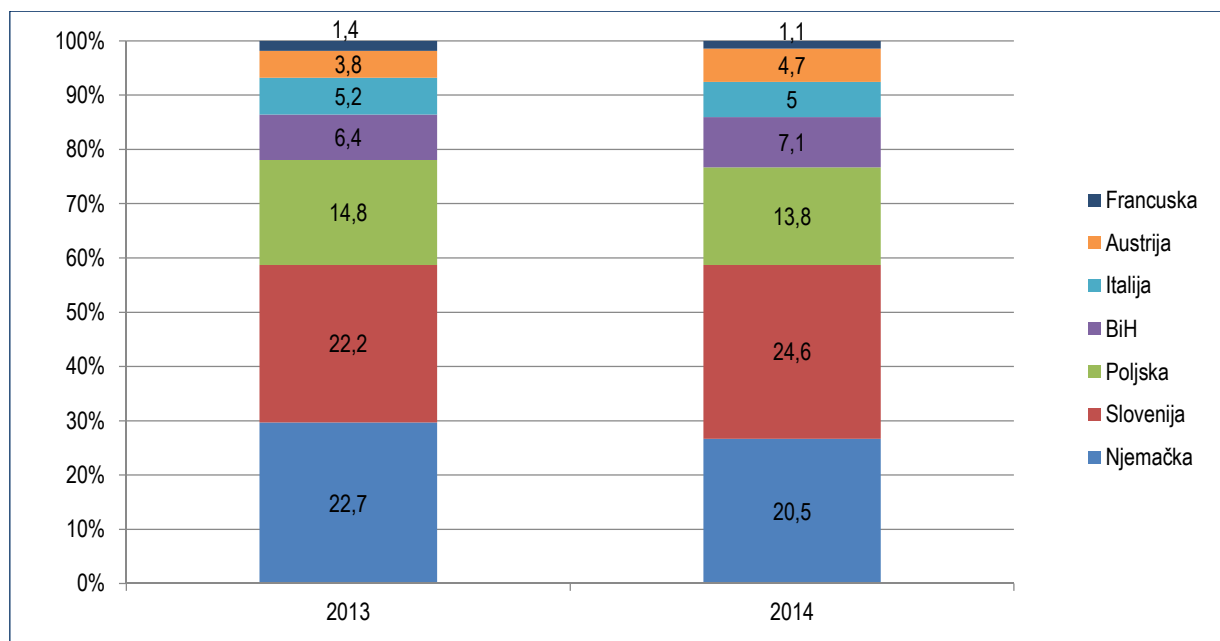
Godina	Dolasci		Noćenja	
	Domaći gosti	Strani gosti	Domaći gosti	Strani gosti
2010.	40.465	11.456	118.108	27.303
2011.	45.978	14.668	109.434	31.904
2012.	41.229	20.989	102.067	47.062
2013.	42.463	29.342	98.606	62.840
2014.	48.714	34.000	113.867	73.953

Izvor: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije, 2015. godine, Turizam 2010. godina, kumulativni podatci, DZS, veljača 2011.

Ovaj porast stranih gostiju ide u prilog naporima turističkih djelatnika da kroz županijski brend „Bajku na dlanu“ osiguraju prepoznatljivost destinacije na europskom tržištu. Usmjeravanje ponude k stranim tržištima predstavlja imperativ razvoja turizma u Krapinsko-zagorskoj županiji.

Ključna emitivna tržišta u Krapinsko-zagorskoj županiji je Slovenija, a zatim slijedi Njemačka, Poljska, Bosna i Hercegovina te Italija, što je vidljivo iz narednog grafikona.

Grafikon 35 - Glavna emitivna tržišta prema broju noćenja u 2014. godini

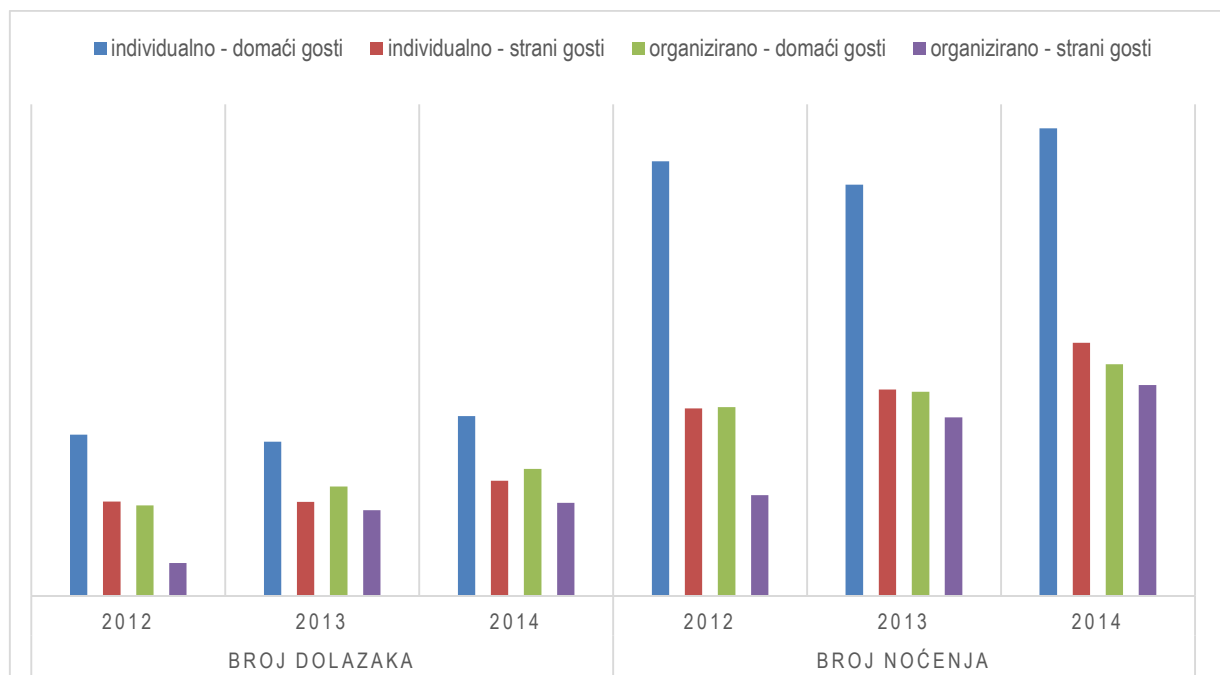

Izvor: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije

Najveći broj stranih gostiju dolazi iz Slovenije, Njemačke, Poljske, BiH, Italije, i Austrije, upravo iz zemalja u kojima postoji kultura zdravstveno-topličkog života odnosno gdje je potražnja za zdravstveno-topličkim turizmom najveća.

Kod organiziranih dolazaka, primijećen je izuzetno visok porast, i to povećanje od 21% domaćih te čak 161% stranih organiziranih dolazaka, uz istovremeno, tek neznatno smanjenje individualnih dolazaka. Uspoređujući 2014. i 2012. godinu, ukupno je 78% više organiziranih dolazaka te 52% više noćenja u organiziranom aranžmanu.

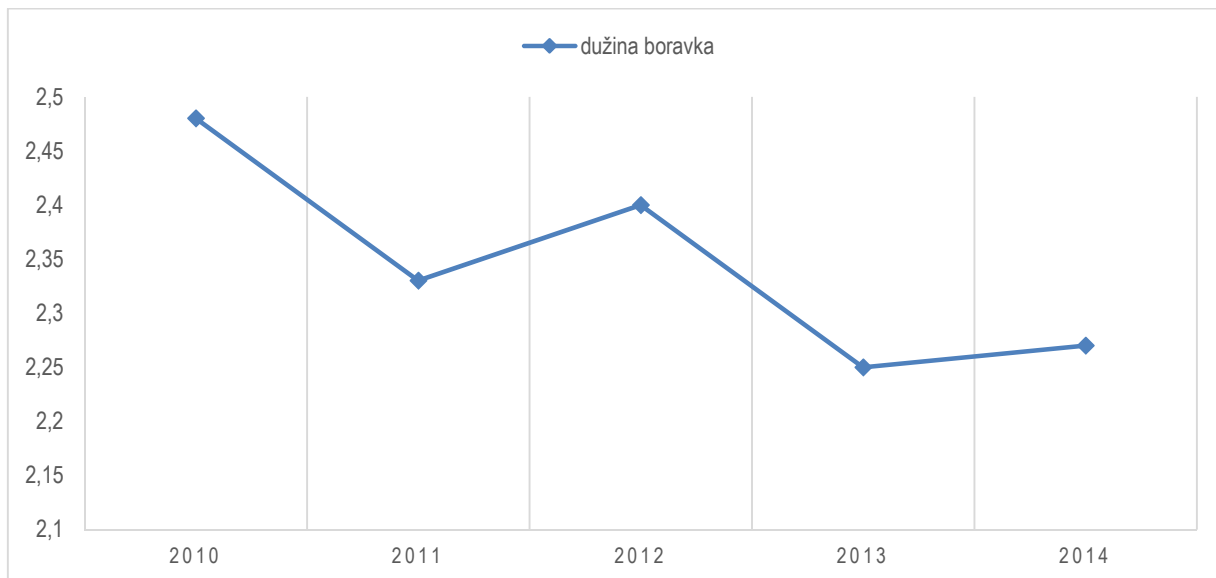
Grafikon 36 - Dolasci i noćenja turista u Krapinsko-zagorskoj županiji prema načinu dolaska

Izvor: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije, 2014. godina

Prosječna dužina boravka gostiju u Krapinsko-zagorskoj županiji u 2014. godini bila je 2,3 dana. Kada se promatra razdoblje 2010. - 2014. prosječna dužina boravka kreće se između 2,3 i 2,5 dana. Međutim, također je uočeno kako je 2010. godine prosječna duljina iznosila 2,5 dana, dok je u 2014. godini bila 2,3 dana.

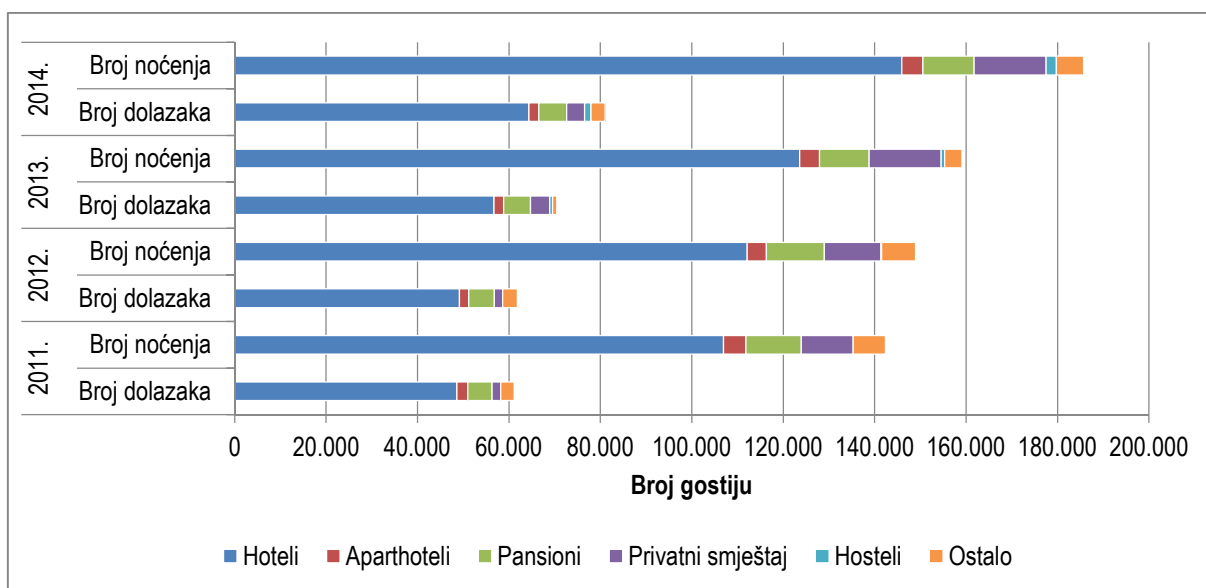
Grafikon 37 - Prosječna dužina boravka gostiju u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2010. - 2014. godina

Izvor: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije, 2015. godine

Iz navedenog je vidljivo kako dolazi više gostiju koji ostaju kraće, što može biti pokazatelj nedostatka dostatne ponude zanimljive turistima, a i pokazatelj trenda kraćeg boravka turista.

Grafikon 38 - Dolasci i noćenja turista u Krapinsko-zagorskoj županiji prema vrsti objekata, 2011. – 2014.

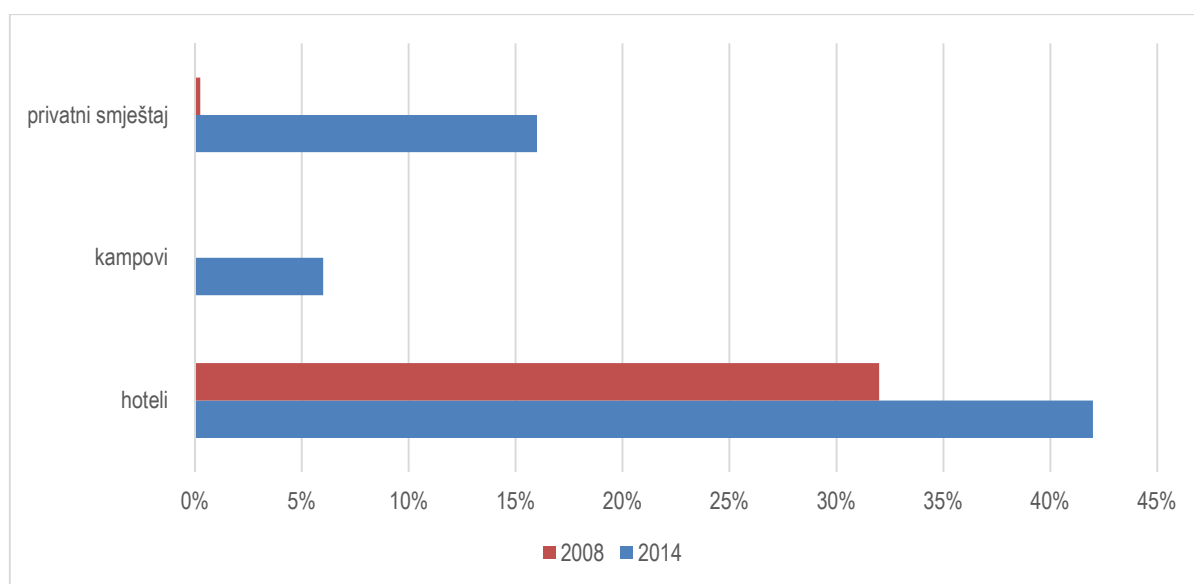

Izvor: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije, 2014. godine

Gosti koji dolaze najviše odsjedaju u hotelima, zatim u pansionima i privatnom smještaju. S obzirom da u Krapinsko-zagorskoj županiji, najveći broj smještajnih kapaciteta predstavlja hotelski smještaj, očekivano upravo hotelski smještaj ostvaruje najveći broj noćenja. Uspoređujući strukturu noćenja prema vrsti smještajnih kapaciteta u 2012. i 2014. godini, vidljivo je da se ostvaruje 29% više noćenja u hotelima, svega 3% više noćenja u privatnom smještaju te iznimno velik porast noćenja u hostelima (1.770%).

Promatrajući broj smještajnih kapaciteta te ostvarene dolaske i noćenja u 2014. te 2008. godini po objektima uočen je višestruk porast stope zauzetosti po objektima, tako primjerice stopa zauzetosti zagorskih hotela u 2014. godini iznosi 42% dok je 2008. iznosila 32%. Porast stope zauzetosti uočen je i kod privatnog smještaja (16% u 2014. godini naspram 0,26% u 2008. godini) te kampova (16% u 2014. godini, 0,26% u 2008. godini).

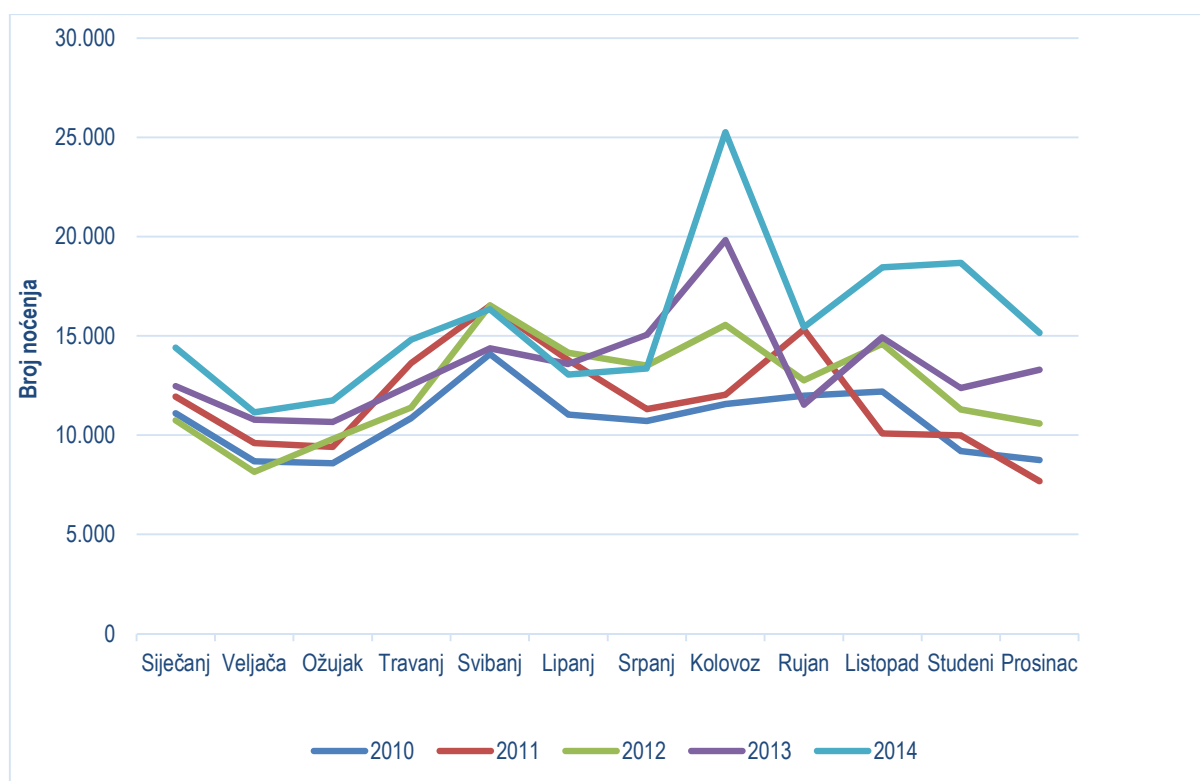
Grafikon 39 - Stope zauzetosti po objektima

Izvor: Turističke zajednice gradova i općina

Kao i većinu kontinentalnih regija, Krapinsko-zagorska županija nema velika odstupanja u broju noćenja tijekom godine. U razdoblju od siječnja do svibnja ostvaruje se 39,4% noćenja, u ljetnim mjesecima (lipanj – rujna) 36,5%, dok se najmanje noćenja ostvaruje u razdoblju listopad - prosinac (24,1%). Iz sljedećeg grafikona vidljivo je kako se broj ostvarenih noćenja kontinuirano povećava svake godine. Ujedno, vidljivo je kako je značajno odstupanje u ostvarenom broju noćenja ostvareno u kolovozu 2014. godine. Moguć razlog ovakvog odstupanja jest tranzitni turizam za goste koji putuju na Jadran ili se vraćaju s Jadrana te ovdje odluče prenoćiti prije nastavka puta.

Grafikon 40 - Sezonalnost prema ostvarenim noćenjima u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2010. – 2014. godina

Izvor: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije, 2015. godina

Značajan oblik selektivnog turizma u Krapinsko-zagorskoj županiji predstavlja religijski turizam, gdje tradicija hodočašćenja u nacionalno svetište Mariju Bistricu traje više od tri stoljeća. Važno je napomenuti kako su prihodi koji se ostvaruju od vjerskog turizma znatno manji u Krapinsko-zagorskoj županiji nego u zemljama iz okruženja (Bosna i Hercegovina – Međugorje; Slovenija – Slovensko narodno svetište Marije Pomoćnice na Brezju; Mađarska – Marija Jud).

Nadalje, resursnu osnovu kulturnog turizma čine i Muzeji Hrvatskog zagorja te brojni spomenici, dvorci, kurije, sakralni objekti, arheološka nalazišta, itd. Pregled najvažnijih kulturnih atrakcija nalazi se u nastavku.

kulturne atrakcije

- Muzej seljačkih buna – Dvorac Oršić
- Dvor Veliki Tabor
- Muzej krapinskih neandertalaca i nalazište Hušnjakovo
- Galerija Antuna Augustinčića
- Muzej Staro selo
- Spomenik himni Zelenjak
- Franjevački samostan i sarkofazi obitelji Erdődy

Navedeni muzeji čine ključan kulturno-turistički proizvod koji godišnje posjeti oko 168.000 posjetitelja, međutim detaljna analiza dolazaka u muzeje ukazuje da trenutni muzejski programi nisu dovoljno atraktivni odnosno ukazuje na nedostatak atrakcija i muzejskih programa koji bi zadovoljili potrebe gosta tehnološkog doba.

Tabela 50 - Broj posjetitelja u kulturnim atrakcijama, 2012. – 2014. godina, Krapinsko-zagorska županija

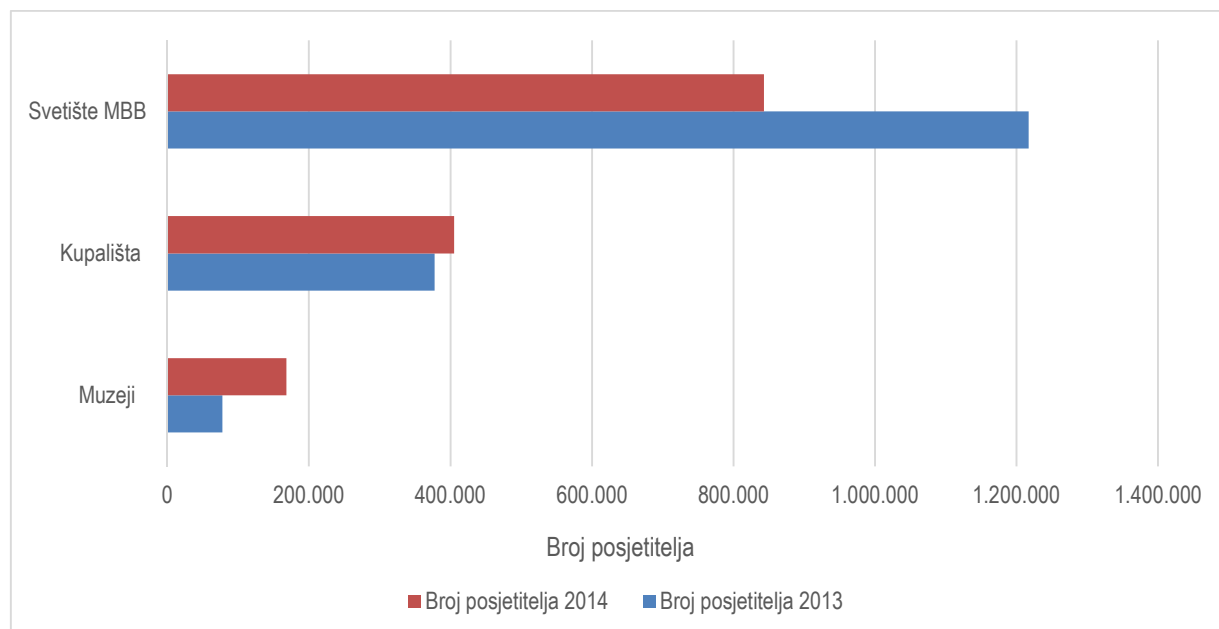
Kulturna atrakcija	Broj posjetitelja		
	2012.	2013.	2014.
Muzej seljačkih buna – Dvorac Oršić	16.191	16.806	15.629
Dvor Veliki Tabor	28.761	24.795	25.903
Muzej krapinskih neandertalaca	83.563	77.352	77.125
Galerija Antuna Augustinčića	3.532	3.682	2.324
Muzej Staro selo	48.128	47.951	47.133
Spomenik himni Zelenjak*	45.000	45.000	45.000
Franjevački samostan i sarkofazi obitelji Erdődy*	3.500	3.500	3.500

Izvor: Muzeji hrvatskog zagorja, 2015. godina

* Procijenjen broj posjetitelja sukladno dolascima obližnjih kulturnih atrakcija

U promatranom razdoblju 2012. - 2014. godina vidljivo je kako broj posjetitelja u kulturne atrakcije kontinuirano pada što ukazuje na nedostatne dodatne turističke sadržaje te turistima nedovoljno zanimljive programe.

Grafikon 41 - Broj posjetitelja prema obliku turističke atrakcije, Krapinsko-zagorska županija, 2013. i 2014. godina

Izvor: Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije, 2015. godine

S obzirom na oblik turističke djelatnosti, kao posljedica zatvaranja jednog od najpoznatijih kupališta – Stubičkih Toplica, unatrag dvije godine vidljivo je smanjenje broja posjetitelja u kupališta/toplice Krapinsko-zagorske županije. Nakon prvotnog porasta broja posjetitelja u muzeje Krapinsko-zagorske županije uzrokovano otvaranjem svjetski

poznatog Muzeja krapinskog neandertalca u Krapini, dolazi do laganog pada broja posjetitelja što ukazuje na potrebu za osmišljavanjem novih programa i muzejskih atrakcija u ovom segmentu.

8.3. Turistički brend županije

Krapinsko-zagorska županija kroz brendiranje županije te slogan „Bajka na dlanu“ želi se pozicionirati kao destinacija za opuštajući odmor po mjeri posjetitelja. Tvrtka Branddoctor d.o.o. je za Krapinsko-zagorsku županiju kao naručitelja 2002. godine izradila branding temeljem čega je i kreiran vizualni identitet – logotip koji povezuje nekoliko elemenata u cjelinu koja označava prirodni krajolik, toplinu i gostoljubivost ljudi i čarobni, bajkovit dojam koji ovaj kraj ostavlja svojim izgledom i emocijom te slogan Zagorje – Bajka na dlanu kao potpora vizualnom identitetu.

Projekt brandiranja donio je pozitivne promjene s aspekta prepoznatljivosti i percepcije javnosti, međutim tijekom razdoblja implementacije branda uočeno je kako zasad još uvijek nije uspostavljena vertikalna i horizontalna usklađenost promocije turističkog brenda na regionalnoj i lokalnoj razini.

8.4. Turistička infrastruktura

Osim resursne osnove kao temelja za razvoj turističke ponude destinacije, ključna je i turistička infrastruktura kao što su centri za posjetitelje, turistički-informativni centri, smeđa signalizacija i slično. Na području Krapinsko-zagorske županije provedeno je nekoliko EU projekata kojima je sufinancirana izrada smeđe signalizacije što je omogućilo poprilično kvalitetnu infrastrukturu putokaza. Međutim, zbog prezasićenosti smeđe signalizacije odnosno prevelikog broja tabli na pojedinim lokacijama teško je percipirati sve table i sve na tablama pozicionirane objekte. Usprkos tablama financiranim iz EU projekata, privatne inicijative ugostiteljskih objekata te inicijative javnih turističkih atrakcija dovele su do kvalitetne pokrivenosti smeđom signalizacijom. Velik problem nastaje kod manjih atrakcija lokalnog karaktera koje zbog nedostatka financijskih sredstava ostaju neobilježene, a samim time i neprepoznate. Postojeća smeđa signalizacija ne odgovara stvarnom stanju – na tablama se nalaze i objekti koji su zatvoreni i neaktivni, a istovremeno postoji inicijativa da se novi objekti pozicioniraju na table, no zbog niza administrativnih ograničenja zasad se nije pronašlo adekvatno rješenje. Također, turistička infrastruktura Krapinsko-zagorske županije u pogledu turističko-informativnih centara ili centara za posjetitelje poprilično je ograničena. Od 32 jedinice lokalne samouprave tek njih 8 pokriveno je profesionalnim turističkim uredom sa zaposlenim osobama koje su na raspolaganju za pružanje turističke informacije, promociju i organizaciju turističke djelatnosti te statističko praćenje rezultata.

U Krapinsko-zagorskoj županiji, prema podacima županijskog Zavoda za prostorno uređenje, trenutna površina koja je u upotrebi kao građevinsko zemljište iznosi 10.668 ha, a planirano je još 6.652 ha. Za turističke svrhe namijenjeno je ukupno 106 lokacija ukupne površine 608,72 ha od čega je trenutno izgrađeno 60,26 ha.

- Na području Krapinsko-zagorske županije postoje tek 4 zone veće od 40 ha (Donja Stubica – Jezerčica – Zaluke – Boka (43,6 ha; Mihovljan - Zona turističke izgradnje komplementarnih smještajnih kapaciteta, pansioni, apartmani, vile (91,06 ha), Donje Jesenje – Turistička zona Karpeta (71,24 ha) i Sveti Križ Začretje – Turistička zona Vrankovec – Šemničke Toplice (48,54 ha) planirane za turističko-rekreativne sadržaje.

- Izuzevši navedene četiri turističke zone, ostale planirane površine za turističko-rekreativne sadržaje predstavljaju relativno male površine, a prosječna površina turističkih zona iznosi 3,18 ha.
- Izuzevši turističku zonu u Mihovljanu površine 91,06 ha te turističke zone Karpeta u Jesenju, preostale površine znatno su manje.
- Većina planiranih zona su turističke zone, dok je manji udio rekreativnih zona.
- Rekreativne zone su planirane u Donjoj Stubici (Jezerčica – Zaluke – Boka (43,64 ha), Krapinskim Toplicama (23,4 ha) te Kumrovcu (4,15 ha).
- Tek 10% planiranih površina je izgrađeno, što govori o nedovoljnoj izgrađenosti turističke infrastrukture odnosno o dostatnim površinama planiranim za izgradnju turističko-rekreativnih sadržaja.
- Predviđene su i 3 rekreativne zone za sport i rekreaciju odnosno golf terene koje su međusobno susjedne te zapravo čine jednu zonu ukupne veličine 113,47 ha) – to su: rekreativne zone u Zlatar Bistrici (29,34 ha), Bedekovčini (27,96 ha) te Maču (56,17 ha).
- Postoji svega 7 turističko-rekreativnih zona većih od 20 ha, što ukazuje na nedostatnu površinu za golf terene.

Detaljan pregled turističkih zona nalazi se u nastavku.

Tabela 51 - Popis turističkih i rekreativnih zona u Krapinsko-zagorskoj županiji

Naziv postojeće lokacije:	Lokacija: JLS, (Naselja)	Površina lokacije u ha:	Tip
DONJA STUBICA			
Jezerčica - Zaluke - Boka	Donja Stubica, (Donja Stubica)	43,64 Izgrađeno: 2,99	T1,R1
Donja Stubica - Iznad Zaluke	Donja Stubica, (Donja Stubica)	0,65	T3
Donja Stubica - Istok	Donja Stubica, (Donja Stubica)	1,89	D,T
Donja Stubica - Jug	Donja Stubica, (Donja Stubica)	0,41	T3
Pustodol	Donja Stubica, (Pustodol)	3,26	D,T
Matenci	Donja Stubica, (Matenci)	0,88	T3
Hruševac Klanjčičev Jarek	Donja Stubica, (Hruševac)	0,51	T2
Hruševac Zimići	Donja Stubica, (Hruševac)	1,61	T2
Lepa Ves - Pavlići	Donja Stubica, (Lepa Ves)	0,42	T2
STUBIČKE TOPLICE			
Zdravilišni centar - Stubaki	Stubičke Toplice, (Stubičke Toplice)	12,35 Izgrađeno: 1,3	T
Stubičke Toplice - Hotel Sljeme	Stubičke Toplice, (Stubičke Toplice)	Izgrađeno: 0,41	T1

Stubičke Toplice - Centar 1	Stubičke Toplice, (Stubičke Toplice)	0,39	/
Stubičke Toplice - Hotel Matija Gubec	Stubičke Toplice, (Stubičke Toplice)	Izgrađeno: 6,41	T1
Idila Sport Strmec	Stubičke Toplice, (Stubičke Toplice)	3,48 Izgrađeno: 1,02	T1
Autokamp - Jarki	Stubičke Toplice, (Stubičke Toplice)	0,98	T3
Hunjka - Zvonimirov dom	Stubičke Toplice, (Sljeme)	Izgrađeno: 0,64	/
Apartmani Snježna Kraljica	Stubičke Toplice, (Sljeme)	Izgrađeno: 0,74	/
KRAPINSKE TOPLICE			
Krapinske Toplice	Krapinske Toplice, (Krapinske Toplice)	23,4 Izgrađeno: 6,15	T1,T2,T3,T4,R3
Turistička zona - Čavlek	Krapinske Toplice, (Krapinske Toplice)	4,86 Izgrađeno: 1,65	T
Turistička zona - Hršak Breg (Petrač)	Krapinske Toplice, (Hršak Breg, Slivonja Jarek)	3,01 Izgrađeno: 1,8	T2,2
TUHELJ			
Tuheljske Toplice - uz Terme (UPU)	Tuhelj, (Tuheljske Toplice)	5,6	T
Tuheljske Toplice - Terme Olimje	Tuhelj, (Tuheljske Toplice)	16,39 Izgrađeno: 16,14	T
Tuheljske Toplice - Sjever	Tuhelj, (Tuheljske Toplice)	0,93	T
Črešnjevec - Bleska Gorica	Tuhelj, (Črešnjevec)	0,89	T
Turistička zona - Tuhelj (UPU)	Tuhelj, (Tuhelj)	3,66	T
KRAPINA			
*podaci preuzeti iz GUP-a (Sl. br. Gl. 2/12)			
Zona tranzitnog turizma - Velika Ves (Betonara, Autohof)*	Krapina, (Velika Ves)	Izgrađeno: 3,56	T3
Motel*	Krapina, (Krapina)	Izgrađeno: 0,29	T1
Hotel - Hušnjakovo*	Krapina, (Krapina)	1,06 Izgrađeno: 0,25	Th,P
Golub Breg	Krapina, (Škarićevo)	1,40 Izgrađeno: 0,35	/
Ribnjak	Krapina, (Škarićevo)	1,55	/
Vuglec Breg	Krapina, (Škarićevo)	3,00 Izgrađeno: 0,65	/
Turističko-rekreacijski predio Šemničke Toplice	Krapina, (Donja Šemnica)	3,96	/
MARIJA BISTRICA			

UPU Hotel	Marija Bistrica, (Marija Bistrica)	1,71	T1
Prekopi	Marija Bistrica, (Podgorje Bistričko, Laz Bistrički)	4,36 Izgrađeno: 0,08	T
Šćurici	Marija Bistrica, (Podgorje Bistričko)	4,8	T
Turističko naselje Globočeci	Marija Bistrica, (globočec, Podgorje Bistričko)	27,07 Izgrađeno: 0,7	TZ
MIHOVLJAN			
Zona turističke izgradnje komplementarnih smještajnih kapaciteta, pansioni, apartmani, vile	Mihovljan, (Mihovljan, Frkuljevec Mihovljanski, Sutinske Toplice)	91,06	T4
MAČE			
Turističko zdravstveno-rekreativni kompleks - Sutinske Toplice	Mače, (Mali Komor, Veliki Komor)	29,14 Izgrađeno: 1,8	T
Sport i rekreacija – golf (relativna blizina Sutinskih Toplica)	Mače (Mali Komor)	56,17	R1
VELIKO TRGOVIŠĆE			
Turističko naselje - kamp - Turistička zona Velika Erpenja	Veliko Trgovišće, (Velika Erpenja)	10,7	T3,T2
Turistička zona Dubrovčan	Veliko Trgovišće, (Dubrovčan)	5,98	T
Turistička zona Mrzlo Polje	Veliko Trgovišće, (Mrzlo Polje)	4,8	T4
SVETI KRIŽ ZAČRETJE			
Turistička zona Pačetina	Sveti Križ Začretje, (Donja Pačetina, Završje Začretno)	20,7 Izgrađeno: 0,4	T2
Turistička zona Vrankovec - Šemničke T.	Sveti Križ Začretje, (Vrankovec, Galovec Začretni, Švaljkovec)	48,54 Izgrađeno: 0,64	T1,T2
KONJŠČINA			
Stari Grad	Konjščina, (Konjščina, Donja Konjščina)	1,57	T1,T4
GORNJA STUBICA			
Prostori za logorovanje i izviđački kampovi - Hum Stubički -Sjever	Gornja Stubica, (Hum Stubički)	0,47	T4
Ugostiteljsko turistički predjel Horvatov brijeg	Gornja Stubica, (Hum Stubički)	6,2 Izgrađeno: 0,19	T

Ugostiteljsko-turistički predio Šagudovec	Gornja Stubica, (Šagudovec)	3,95 Izgrađeno: 0,9	T
KLANJEC			
Tomaševac	Klanjec, (Tomaševac)	2,91 Izgrađeno: 0,23	T
Letovčan - Sjever	Klanjec, (Letovčan Novodvorski)	2,23	T
Letovčan - Jug	Klanjec, (Letovčan Novodvorski)	1,17	T
KRALJEVEC NA SUTLI			
Kraljevec na Sutli	Kraljevec na Sutli, (Gornji Čemehovec)	0,96	T
Pušava	Pušava, (Kraljevec na Sutli)	2,36 Izgrađeno: 0,23	T
ZAGORSKA SELA			
Naselje Harina Žlaka	Zagorska Sela, (Harina Žlaka)	2,8 Izgrađeno: 0,2	T1
Naselje Miljana	Zagorska Sela, (Miljana)	4,68	T3
Naselje Zagorska Sela	Zagorska Sela, (Zagorska Sela)	3,07	T4
Naselje Miljana - sjever	Zagorska Sela, (Miljana)	0,27	T2
KUMROVEC			
Znanstveni centar Kumrovec (spomen dom)	Kumrovec, (Kumrovec)	6,52 Izgrađeno: 0,84	T1
Turistička zona Kumrovec - 1	Kumrovec, (Kumrovec)	4,15	T1,R4, T6
Turistička zona Kumrovec - 2	Kumrovec, (Kumrovec)	0,86	T3
Turistička zona Kumrovec - 3	Kumrovec, (Kumrovec, Donji Škrnik)	1,07	T5
Turistička zona - Donji Škrnik	Kumrovec, (Donji Škrnik)	1,41	T5
Etno naselje	Kumrovec, (Risvica)	0,41	T7
Zelenjak	Kumrovec, (Risvica)	0,66 Izgrađeno: 0,2	T6
ĐURMANEC			
Donji Macelj	Đurmanec, (Donji Macelj)	3,49 Izgrađeno: 0,4	T
Gornji Macelj - Smiljanova graba	Đurmanec, (Gornji Macelj)	1,01 Izgrađeno: 3,19	T
PETROVSKO			
Turistička zona Benkovec Petrovski	Petrovsko, (Benkovec Petrovski)	0,40 Izgrađeno: 0,27	T
JESENJE			
Turističko područje - Karapeta	Jesenje, (Donje Jesenje)	71,24	T6

RADOBOJ			
Turistička zona - Radoboj	Radoboj, (Gorjani Sutinski, Gornja Šemnica)	1,42	T
PREGRADA			
Stari Kamenelom - Pregrada	Pregrada, (Pregrada)	1,58	T
Lovački dom	Pregrada, (Pregrada)	Izgrađeno: 0,34	T
Turistička zona - Jurišić	Pregrada, (Gabrovec)	0,12	T
Turistička zona - Antonić	Pregrada, (Velika Gora)	Izgrađeno: 0,37	T
HUM NA SUTLI			
Turistička zona - Hum na Sutli	Hum na Sutli, (Rusnica)	5,44	T
BEDEKOVČINA			
Ugostiteljski sadržaji i pojedinačni smještajni objekti	Bedekovčina, (Poznanovec)	9,2	T4
Turistička zona Poznanovec - istok	Bedekovčina, (Poznanovec)	4,94	T1
Sport i rekreacija – golf kod dvorca	Bedekovčina (Poznanovec)	27,96	R1
DESINIĆ			
Hum Kosnički - TZ 1	Desinić, (Hum Kosnički)	0,30 Izgrađeno: 0,07	T1
Hum Kosnički - TZ 2	Desinić, (Hum Kosnički)	0,65 Izgrađeno: 0,25	T1
Hum Kosnički - TZ 3	Desinić, (Hum Kosnički)	Izgrađeno: 0,52	T1
Hum Kosnički - TZ 4	Desinić, (Hum Kosnički)	1,12 Izgrađeno: 0,12	T1
Osredok Desinički	Desinić, (Osredok Desinički, Desinić)	1,72	T1
Desinić	Desinić, (Desinić)	1,95 Izgrađeno: 0,39	T1
Trnovec Desinički	Desinić, (Trnovec Desinički)	Izgrađeno: 0,8	T1
Šimunci - TZ 1	Desinić, (Šimunci)	Izgrađeno: 0,09	/
Šimunci - TZ 2	Desinić, (Šimunci)	Izgrađeno: 0,07	T1
Šimunci - TZ 3	Desinić, (Šimunci)	Izgrađeno: 0,11	T1
Škalić Zagorski	Desinić, (Škalić Zagorski)	0,95	T1
Gostenje	Desinić, (Gostenje)	1,74	T1
Jelenjak - TZ 1	Desinić, (Jelenjak)	Izgrađeno: 0,78	T1
Jelenjak - TZ 2	Desinić, (Jelenjak)	0,43 Izgrađeno: 0,02	T1
Jelenjak - TZ 3	Desinić, (Jelenjak)	Izgrađeno: 0,09	T1
ZABOK			
Gubaševo - Autokamp	Zabok, (Gubaševo)	4,74	T3

Pojedinačni objekti - Pavlovec Zabočki	Zabok, (Pavlovec Zabočki, Gubaševo)	3,03	T4
Pojedinačni objekti - Gubaševo	Zabok, (Gubaševo)	0,53	T4
Hotel Gjalski	Zabok, (Pavlovec Zabočki)	1,05 Izgrađeno: 0,37	T1
BUDINŠČINA			
Zajezda Sjever	Budinščina, (Zajezda)	3,83 Izgrađeno: 0,35	T5
Pokojec Sjever	Budinščina, (Zajezda, Pokojec)	18,42	T5
Pokojec	Budinščina, (Pokojec)	5,03	T4
Zajezda TZ - 1	Budinščina, (Zajezda)	0,45	T4
Zajezda TZ - 2	Budinščina, (Zajezda)	1,59	T4
Zajezda TZ - 3	Budinščina, (Zajezda)	0,24	T4
Zajezda TZ - 4	Budinščina, (Zajezda)	2,04	T4
Topličica - Gotalovec	Budinščina, (Topličica, Gotalovec)	Neizgrađeno: 1,33	T
Gotalovec	Budinščina, (Gotalovec)	2,83	T4,T5
HRAŠČINA			
//	//	//	//
LOBOR			
Petrova Gora	Lobor,(Stari Golubovec)	1,78	T5
Lobor	Lobor,(Lobor)	1,09	T4
Šipki	Lobor,(Šipki)	0,92 Izgrađeno: 0,76	T4
NOVI GOLUBOVEC			
Novi Golubovec	Novi Golubovec, (Novi Golubovec)	Izgrađeno: 0,14	T4
ZLATAR			
//	//	//	//
ZLATAR BISTRICA			
Sport i rekreacija – golf kod dvorca Poznanovec	Zlatar Bistrica (Lovrečan)	29,34	R1
OROSLAVJE			
//	//	//	//

Izvor: Gradovi i općine Krapinsko-zagorske županije

8.5. Aktivan odmor

Netaknuta priroda, zasad još uvijek nemasovnost zagorskog turizma te bogata kulturno-povijesna baština i gastro-običajna tradicija komparativne su prednosti na kojima Krapinsko-zagorska županija temelji specijaliziranu turističku ponudu namijenjenu pojedincima željnim novih iskustva i doživljaja.

Tabela 52 - Ponuda aktivnog turizma u Krapinsko-zagorskoj županiji

Planinarske staze	Planinarska staza Kunagora, Pregrada Planinarske staze na Strahinjčici Planinarske staze na Ivanščici Horvatove stube – Hunjka
Pješačke staze	Lovne staze krapinskog pračovjeka, Jesenje Po brvnu preko granice – Zagorska Sela (19 km) Od crkvice do crkvice – Zagorska Sela (22 km) K svetoj Emi – Zagorska Sela – Slovenija (10 km)
Poučne staze	Planinarsko-poučna staza Put orhideja, Radoboj Poučna eko-staza na Cesarskoj gori, Klanjec Povijesno-poučna staza Kamenjak
Moto staze	Moto cross staza Marof na lokaciji naselje Grbovec – Židovinjak Motociklistička staza Borje – Radoboj Off road staza – Lobor Staza za moto crosss, autocross i utrke quadova u Keblu (Auto moto klub Kebel)
Lokalne biciklističke rute	„Rimska cesta“, Radoboj (5,5 km) „Mirna“, Radoboj (6 km) „Put Klanjca i dolinom Sutle“ (41 km) „Okolicom Zaboka i Sv. Križa Začretja“ (32 km) „Pitoresknim brežuljcima i dolinama“ (22 km) „Ruta Vranyczany“ (47,5 km) „Okolicom Stubičkih Toplica“ (20 km) „Kroz Oroslavje dolinom rijeke Krapine“ (30 km) „Putovima Seljačke bune“ (36 km) „Put Medvednice i stubičkog kraja“ (50 km) „Od Marije Bistrice do Zeline“ (18 km) „Okolicom Lobora i zapadne Ivanščice“ (31 km) „Dvorcima, kurijama i brežuljcima središnjeg Zagorja“ (49 km) „Bregima, dolinama i vidikovcima sjeverno-istočnog Zagorja“ (42 km) „Uspon na Ivanščicu“ (27 km) „Putovima hrvatskih velikana“ (35 km) „Nezaboravni vidici s Vinagore“ (37 km) „Kroz pejzaž razigranih bregova“ (15 km) „Put vidikovaca“ (33 km) „Povijesnim putovima krapinskog pračovjeka“ (30 km) „Po obroncima Maceljske gore“ (38 km)

paragliding uzletišta

Marija Bistrica – Podgorje Bistričko (8 km)
Marija Bistrica (7 km)
Podgorje Bistričko (10 km)
Globočec – Poljanica – Šušobreg (12,5 km)
Tugonica – Poljanica (10 km)
Tugonica – Podgrađe – Selnica (4 km)
Podgrađe (6 km)
Selnica (8 km)
„Putevima dvaju izvora“ (33 km)
Biciklistička staza TD Tuhelj (36 km)
„Put kroz Dugnjevac“ (18 km)
„Gupčevim krajem“ (35 km)
Kumrovec – Škrnik – Brezakovec - Zagorska Sela (7 km)
„Po slovenskim i hrvatskim brdima“ – Zagorska Sela (29 km)
„Lagano dolinom zdravlja“ – Zagorska Sela (6 km)
„Uzbrdo i nizbrdo“ – Zagorska Sela (54 km)

Uzletište na Ivanščici – Grtovec, Pokojec
Uzletište na Kunagori, Pregrada
Uzletište u Petrovoj Gori, Lobar
Uzletište kod Planinarskog doma Strahinjčica, Radoboj

Izvor: Gradovi i općine Krapinsko-zagorske županije

Osim lokalnih biciklističkih ruta koje su rezultat lokalnih inicijativa te imaju različit stupanj razvijenosti (dio ruta označen, dio neoznačen, karte uglavnom nepostojeće, loša popratna biciklistička infrastruktura), kroz projekt Krapinsko-zagorske županije „Mreža biciklističkih turističkih ruta“, u suradnji s udrugom Ruralni tandem, identificirana je mreža biciklističkih ruta (21 ruta) ukupne dužine od 688 km, a rute su u rasponu 15 - 50 km. Biciklističke rute su zamišljene s namjenom i prilagodbom za rekreativne bicikliste (pojedince i grupe) te obitelji s djecom koji mogu dnevno prijeći 10 - 40 km, a maksimalno 70 km. Biciklističke rute prolaze uz turističke atrakcije i ostale kulturno-povijesne i prirodne znamenitosti na području Krapinsko-zagorske županije, a rute su povezane i sa Slovenijom na točkama nekadašnjih međunarodnih ili međudržavnih graničnih prijelaza. Vrsta podloge je uglavnom asfalt i makadam po prometnicama niskog/nizeg intenziteta prometa motornih vozila, a samo u iznimnim slučajevima kraće sekcije šumskih i poljskih putova. Također, samo u iznimnim slučajevima, kada za to nema prometne (cestovne) infrastrukturne alternative, kraće dionice biciklističkih ruta prolaze i prometnijim dijelovima prometnica. Mreža biciklističkih ruta prezentirana je putem četiri tiskana vodiča/karte te web portala www.zagorjebike.com.hr.

Osim navedenih rekreacijsko-sportskih resursa za aktivan odmor, važno je spomenuti i mogućnosti za sportski turizam. Vanjsko nogometno igralište u neposrednoj blizini Terma Tuhelj te vanjska igrališta (igralište za tenis i nogometno igralište) u Donjoj Stubici omogućavaju profesionalnim sportskim ekipama da održavaju kvalitetne pripremne treninge za važna natjecanja. Županijskim prostornim planom definirano je i područje predviđeno za golf terene koje se nalazi na tromeđi općina Bedekovčina (Poznanovec), Mače i Zlatar Bistrica.

Tabela 53 - Potencijali za daljnji razvoj dodatnih sadržaja i turističke ponude u Krapinsko-zagorskoj županiji

Pejzaž	Arheološka nalazišta	Atrakcije i lokaliteti
Betlehemska špilja u Stubičkim Toplicama	Hanžekova špilja u Belcu kod Zlatara	Mauzolej Jakoba Badla u Krapinskim Toplicama
Horvatove stube u Donjoj Stubici	Ravno Brezje, Kumrovec – prapovijesni arheološki lokalitet	Sarkofazi obitelji Erdödy

Kostelgrad kod Pregrade	Špičak (Zagorska Sela)	Rudnik sumpora u Radoboju
Lenartove stube u Pregradi	Arheološko nalazište "Stari grad" u Donjoj Stubici (Tahyjev grad)	Bedekovčanska jezera
Hrvatski vrt perunika u Donjoj Stubici	Brdo Zašat u Krapinskim Toplicama – kasno brončano doba	
	Nalazište fosila školjaka u Zaboku	
	Nalazište fosila vinove loze u Radoboju	

Izvor: Gradovi i općine Krapinsko-zagorske županije

8.6. Kultura

Prostorni planovi uređenja gradova i općina daju detaljnu obradu kulturne i prirodne baštine temeljem konzervatorskih podloga, sa smjernicama i mjerama zaštite. Potrebna je međutim nova sistematizacija zaštićenih i evidentiranih kulturnih dobara, budući da su mnogi devastirani, ruševni ili potpuno nestali te izgubili svojstva po kojima su bili proglašeni zaštićenima, preventivno zaštićenima ili evidentiranim za zaštitu temeljem prostorno-planske dokumentacije.

Krapinsko-zagorska županija obiluje raznovrsnom i vrijednom kulturno-povijesnom baštinom (arheološki lokaliteti, burgovi, dvorci, crkve, kurije, običaji...) što i danas obogaćuje kulturnu djelatnost županije kroz razne manifestacije, ustanove, institucije i susrete.

Sukladno zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, sačinjen je *Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske*. Sukladno navedenom registru, u Republici Hrvatskoj ukupno je zaštićeno 8.445 kulturnih dobara. U Krapinsko-zagorskoj županiji zaštićeno je ukupno 256 lokaliteta (3,03%). Detaljna analiza sukladno kategorizaciji prikazana je u tabeli 8.

Tabela 54 - Kategorizacija zaštićene kulturne baštine, 2014. godina

VRSTA ZAŠTITE	Broj
Nematerijalno kulturno dobro	3
Nepokretno kulturno dobro - kulturno-povijesna cjelina	12
Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno	184
Pokretno kulturno dobro- muzejska građa	6
Pokretno kulturno dobro – pojedinačno	38
Pokretno kulturno dobro – zbirka	13
UKUPNO	256

Izvor: Ministarstvo kulture, Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, 2014. godina

Posebno je važno napomenuti da su među 12 dobara iz Republike Hrvatske uvrštenih na UNESCO-vu *Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva* upisani umijeće izrade drvenih tradicijskih dječjih igračkaka s područja Hrvatskog zagorja te medičarski obrt na području sjeverne Hrvatske.

Tabela 55 - Broj zaštićenih nepokretnih kulturnih dobara, obnovljenih kulturnih dobara i kulturnih dobara u obnovi u razdoblju 1995. - 2011. godine

	Ukupni broj nepokretnih kulturnih dobara	N lista	Z lista	P lista	Obnovljena kulturna dobra	Udio u ukupnom broju	Kulturna dobra u obnovi	Udio u ukupnom broju
Krapinsko-zagorska županija	188	/	179	9	/	/	39	20,7%
Republika Hrvatska	5936	33	5305	631	1304	21,9%	665	11,2%
Udio KZŽ / RH	3,17%	/	3,37%	1,42%	/	/	5,86%	/

Izvor: Ministarstvo kulture, 2012. godina

Legenda: Z lista - Lista zaštićenih kulturnih dobara,

N lista - Lista kulturnih dobara nacionalnog značenja

P lista - Lista preventivno zaštićenih dobara

Od ukupno 188 nepokretnih kulturnih dobara, njih 15 (7,9%) nalazi se na listi ugroženih kulturnih dobara, odnosno 2,7% ukupno ugrožene kulturne baštine Republike Hrvatske. U skupinu ugroženih kulturnih dobara možemo ubrojiti većinu arheoloških nalazišta (6 lokaliteta u 2014. godini u Krapinsko-zagorskoj županiji), etnološku kulturnu baštinu, fortifikacijske građevine, dvorce i veći broj kulturno povijesnih cjelina zbog zapuštenosti ili neadekvatnih intervencija.

Problem zaštite nepokretnih kulturnih dobara, posebno preventivno zaštićenih i evidentiranih koji se štite prostorno-planskom dokumentacijom, ogleda se u nedonošenju odluka o njihovoj zaštiti sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, a imaoći kulturnih dobara često nisu upoznati o posjedu kulturnog dobra na lokalnoj razini. S obzirom da nema odluke o zaštiti kulturnog dobra, imaoći nisu upoznati s obvezama i pravima sukladno zakonskim propisima.

Bogata kulturna ostavština upotpunjenja raznim događanjima postaje zanimljiv turistički proizvod. Tako Muzeji Hrvatskog zagorja u čijem su sastavu: Muzej seljačkih buna smješten u Dvorcu Oršić, muzej Dvor Veliki Tabor u Desiniću, Muzej Staro selo u Kumrovcu, Muzej krapinskih neadnertalaca na arheološkom nalazištu Hušnjakovo u Krapini te Galerija Antuna Augustinčića u Klanjcu, raznim događanjima upotpunjuju stalni muzejski postav. Primjeri takvih događanja su: Srednjovjekovne svečanosti u Velikom Taboru, Tabor Film Festival, Geološka škola na Hušnjakovu, Noć krapinskog pračovjeka, Ljeto u Dvorcu Oršić, ili npr. Zagorska svadba u Muzeju Staro selo.

Osim navedenih događanja, tijekom cijele godine na području cijele Krapinsko-zagorske županije odvijaju se različita događanja s ciljem animiranja posjetitelja za destinaciju, s jedne strane te upotpunjavanja turističke ponude, s druge strane. Međutim, trenutna struktura i koncept događanja uglavnom dominantno privlači lokalno stanovništvo, dok pravih turističkih događanja koja generiraju noćenja i značajan dolazak posjetitelja izvan Zagorja još uvijek nema.

9. Poljoprivreda

Poljoprivredna djelatnost na području Krapinsko-zagorske županije uvjetovana je konfiguracijom terena, kvalitetom tla, razmještajem stanovnika i tradicionalnim načinom življenja na manjim posjedima. Za intenzivnije bavljenje poljoprivredom, prirodni uvjeti su slabi, teren je brdovit, manjim dijelom nizinski s neujednačenim režimom nadzemnih i podzemnih voda. Pored toga, nema većih melioracijskih zahvata u cilju privođenja tla za poljoprivrednu proizvodnju. Jedno od osnovnih obilježja poljoprivrednih gospodarstava je usitnjenost posjeda i njihova rascjepkanost.

Tabela 56 - Broj poljoprivrednih gospodarstava u Krapinsko-zagorskoj županiji

Godina	Obiteljska poljoprivredna gospodarstva	Obrti	Trgovačka društva	Zadruga	Ostali	UKUPNO
2003.	4.640	54	18	11	0	4.723
2012.	9.010	86	51	14	2	9.163
2013.	8.931	121	67	19	2	9.140
2014.	8.571	85	58	8	1	8.723

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2015. godina

Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, na području Krapinsko-zagorske županije, u 2014. godini upisano je ukupno 8.723 poljoprivrednih gospodarstava, od čega je 8.571 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Značajan udio čine i obrti koji su bilježili znatan rast u do 2013. godine. Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, na području Krapinsko-zagorske županije 70% je obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava čiji su nositelji muškarci, dok je samo 30% žena koje su nositeljice obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Poljoprivredne površine obuhvaćaju gotovo 16% ukupne površine Krapinsko-zagorske županije, a najveći udio poljoprivrednog zemljišta otpada na oranice (55,24%) te livade (33,64%). U promatranom razdoblju uočljiv je trend smanjenja površina pod vinogradima i miješanim višegodišnjim nasadima.

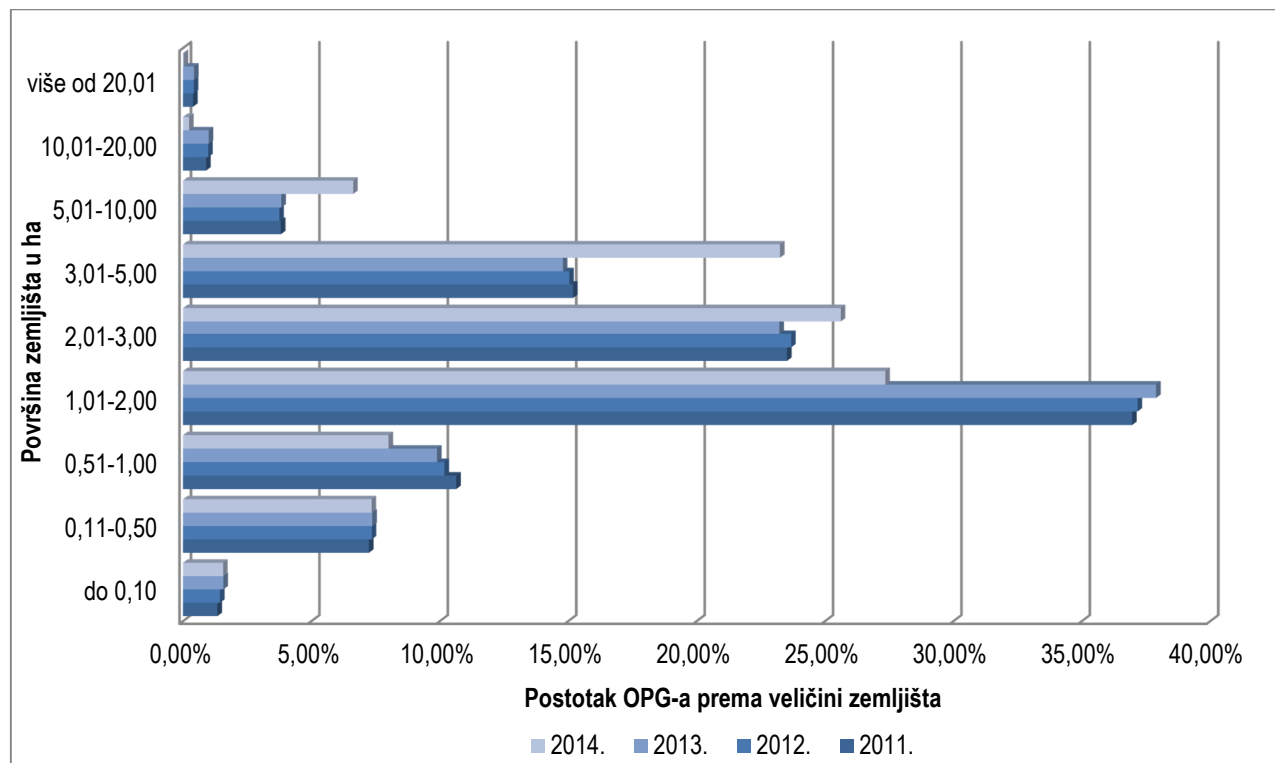
Tabela 57 - Površina zemljišta prema vrsti uporabe (ha)

Vrsta poljoprivrednog zemljišta	2011. godina	2012. godina	2013. godina	2015. godina
	Površina (ha)	Površina (ha)	Površina (ha)	Površina (ha)
Oranica	9.991	10.305	10.511	11.071
Staklenik/plastenik	10	10	10	11
Livada	6.724	6.705	6.529	6.743
Pašnjak	390	391	392	320
Vinograd	818	790	779	774
Voćnjak	849	880	902	1.012
Orašasti plodovi	86	92	93	-
Miješani višegodišnji nasad	71	72	67	61
Ostalo zemljište	39	38	49	51
Ukupno	18.978	19.283	19.332	20.043

Izvor: Arkod, 2014. godina

Prema podacima iz 2014. godine, najveći broj kućanstava imao je veličinu posjeda 1 - 3 ha (53%), zatim slijede kućanstva s posjedima veličine do 1 ha površine - 17%; dok je najmanje kućanstva koja imaju posjede veličine iznad 10 ha (0,3%). Međutim, u promatranom razdoblju vidljiv je blagi rast površina poljoprivrednog zemljišta, što slijedi povećanje broja poljoprivrednih gospodarstava. Posebno je značajan porast udjela poljoprivrednog zemljišta površine od 2,01 do 10 ha što dovodi do zaključka da su poljoprivredna gospodarstva počela s okrupnjivanjem zemljišta.

Grafikon 42 - Veličina zemljišta po kućanstvu

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2013.

Stočarstvo predstavlja značajan segment poljoprivrede u Krapinsko-zagorskoj županiji. Prirodni uvjeti s relativno blagom klimom, bez ekstremno visokih ljetnih temperatura pogoduju uzgoju goveda. Voluminozna krmiva kao najvažnija komponenta u ishrani goveda imaju u Županiji pogodne prirodne uvjete. Međutim, u promatranom razdoblju (2010. – 2014.) uočeno je da broj krava opada te se time smanjuje broj uzgajivača krava. Budući da se temeljem trenutno važećim zakonskih odredbi, svinje, ovce i koze ne označavaju, ne postoje relevantni podaci o stvarnom stanju u stočarstvu. Podaci su prikazani za uzgojno valjanu stoku sukladno evidenciji Hrvatske poljoprivredne agencije.

	2010. godina		2011. godina		2012. godina		2013. godina		2014. godina	
	Broj grla	Broj uzgajivača	Broj grla	Broj uzgajivača	Broj grla	Broj uzgajivača	Broj grla	Broj uzgajivača	Broj grla	Broj uzgajivača
Krave	7.599	3.785	7.235	3.358	6.718	-	6.275	-	5.973	-
Svinje	-	-	-	-	11.974	-	-	-	-	-
Ovce	197	8	170	8	165	7	130	7	225	8
Koze	207	4	203	4	162	3	92	2	0	0

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće

Napomena: Ovce – broj uzgojno valjanih ovaca u promatranim godinama,

Koze – broj uzgojno valjanih koza.

Na području Županije uzgojem svinja za vlastite potrebe bavi se oko 90% gospodarstava, dok je vrlo malo proizvođača koji se bave uzgojem tovljenika za potrebe tržišta i uzgajivača koji drže matične svinje.

Tabela 58 - Peradarstvo u Krapinsko-zagorskoj županiji

	2010. godina		2011. godina		2012. godina		2013. godina		2014. godina	
	Broj kljunova	Broj uzgajivača	Broj kljunova	Broj uzgajivača	Broj kljunova	Broj uzgajivača	Broj kljunova	Broj uzgajivača	Broj kljunova	Broj uzgajivača
Perad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zagorski puran	1.329	102	1.551	95	2.171	95	1.871	80	1.728	74

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće

Kao što je slučaj i u stočarstvu, temeljem trenutno važećih zakonskih odredbi, perad se ne označava te iz tog razloga ne postoje relevantni podaci o stvarnom stanju u peradarstvu. Također, podaci o uzgoju Zagorskog purana ukazuju isključivo na podatke o uzgojno-selekcijском odabiru.

Zagorski puran prvi je proizvod u kategoriji svježeg mesa koji je u Republici Hrvatskoj dobio Oznaku zemljopisnog podrijetla „Meso zagorskog purana“, što je jedan od načina zaštite autohtonih proizvoda koji su specifični za određeno zemljopisno područje, a imaju posebna prehrambena i organoleptička svojstva te kvalitetu koja je kod Zagorskog purana postignuta tradicionalnim načinom uzgoja na otvorenom. Time je Zagorski puran kao visoko vrijedan proizvod postao vrlo važna karika u prepoznatljivosti zemlje i regije.

Na području Krapinsko-zagorske županije djeluje Savez pčelarskih udruga koji okuplja sedam pčelarskih udruga s područja županije, a Savez trenutno broji 433 članova od kojih je 210 članova završilo pčelarsku školu. Od ukupnog broja pčelara, njih 34¹³ upisano je u Upisnik registriranih objekata u poslovanju s hranom životinjskog podrijetla.

U 2012. godini dobiveno je Rješenje za registraciju žiga Bagrem med zagorskih brega od Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo čime je zagorski bagremov med dobio potvrdu vrijednost kakvu i zaslužuje, a sama registracija doprinosi i komercijalnoj vrijednosti meda i mogućnosti prodaje, ali ne bilo kakve jer se radi o kontroliranoj proizvodnji. Višegodišnjem praćenjem botaničkog podrijetla bagremovog meda uočila se mogućnost njegove zaštite kao i kreiranja županijske robne marke.

S ciljem isticanja i izdvajanja izvrsnosti meda, kao i marketinške promocije Krapinsko-zagorska županija je 2005. godine u suradnji s Agronomskim fakultetom u Zagrebu pokrenula projekt „Bagrem med zagorskih brega“. Tijekom tri godine provodile su se fizikalno-kemijske analize na Prehrambenom biotehnoškom fakultetu te je utvrđeno da uzorci meda s područja Krapinsko-zagorske županije zadovoljavaju norme kemijskih i fizikalnih parametara prema istraživanjima provedenim od strane 15 vodećih europskih instituta za analitiku meda. Stoga su se rezultati

¹³ Prema popisu objekata upisanih u Upisnik registriranih objekata u poslovanju s hranom životinjskog podrijetla na dan 30. kolovoza 2012. Popis vodi Ministarstvo poljoprivrede RH.

provedenih fizikalnih i kemijskih parametara iskoristili za specifikaciju proizvoda potrebnog za pokretanje zaštite županijske robne marke bagremovog meda.

Krapinsko-zagorska županija, prema podjeli vinogradarskih područja, pripada podregiji Zagorje - Međimurje, a područje se smatra izrazito vinorodnim s višestoljetnom tradicijom uzgoja vinove loze. Rezultati provedenih analiza ukazuju da zagorski vinogradari danas rade visoko kvalitetna bijela vina koja pripremaju kao lagana do srednje jaka, suha ili srednje slatka. Sva su vina kristalno bistra ili bistra, a bijela su vina obilježena osobitim cvjetnim ili voćnim aromama. U proizvodnji vina prednjače chardonnay, pinot bijeli, pinot sivi, traminac, rizling rajnski i graševina. Svjetski poznata su i specijalna predikatna vina i ledene berbe. Vina proizvedena od crnih sorti vinove loze uglavnom su svježja, voćna i s niskim taninom.

Tabela 59 - Vinogradarstvo u Krapinsko-zagorskoj županiji

Godina	Ukupna površina, ha	Ukupan broj trsova	Broj vinogradara
2010.	667,49	4.122.782	4.912
2011.	671,86	4.146.507	4.920
2012.	677,25	4.178.402	4.923
2013.	686,03	4.225.397	4.927

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

U usporedbi s ukupnom površinom pod nasadima vinove loze iz 2003. godine (521,81) odnosno broja trsova (3.262.127) i ukupnog broja vinogradara (4.462), uočen je porast navedenih usporednih parametara. U odnosu na 2010. godinu tijekom 2013. godine broj vinogradara bio je veći za 0,3% što je ujedno dovelo do povećanja površina pod nasadima vinove loze (2,78%) te broja trsova (2,5%). Razlike u površini (ha) pod nasadima vinove loze u odnosu na površinu vinograda (ha) (tablica 29 Površina zemljišta (ha) prema vrsti uporabe) proizlaze iz različitih evidencija koje nas upućuju na aktivno bavljenje vinogradarstvo. Sukladno zakonskim odredbama, obveznici upisa u Vinogradarski registar su svi proizvođači koji posjeduju površinu zasađenu vinovom lozom od najmanje 0,1 ha ili imaju obvezu podnositi izjave o berbi, izjave o proizvodnji i izjave o zalihama, dok je upis u ARKOD obavezan za sva poljoprivredna zemljišta na poljoprivrednom gospodarstvu i/ili za sve poljoprivredne površine koje poljoprivredno gospodarstvo koristi. Dakle, iako na području Krapinsko-zagorske županije u 2013. godini ukupna površina pod vinogradima iznosi 778,76 ha, vinogradarstvom i inarstvom aktivno se bavi 4.927 vinogradara na ukupnoj površini 686,03 ha. Iako se ukupna površina pod vinogradima u promatranom razdoblju (2011. - 2013.) smanjuje, kada govorimo o aktivnom vinogradarstvu, u istom razdoblju broj vinogradara, ukupna površina te ukupan broj trsova kontinuirano raste.

Tabela 60 - Voćarstvo u Krapinsko-zagorskoj županiji

2012. godina		2013. godina		2014. godina		2015. godina	
Površina pod nasadima (ha)	Broj uzgajivača	Površina pod nasadima (ha)	Broj uzgajivača	Površina pod nasadima (ha)	Broj uzgajivača	Površina pod nasadima (ha)	Broj uzgajivača
875,28	3.786	888,88	3.830	890,49	3.839	1.011,52	4.017

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Krapinsko-zagorska županija je tradicionalno voćarsko proizvodno područje u kojem prevladavaju klimatski uvjeti za intenzivnu proizvodnju jabuka, krušaka, šljiva, marelica, bresaka, trešanja, višanja, oraha, lijeske i jagodičastog voća. Iz tabele 36. vidljivo je povećanje i površinama pod nasadima i broja uzgajivača. Posljednjih godina uočen je veliki interes za uzgojem egzotičnog voća kao što su goji bobice, tayberry i slično, no na području Krapinsko-

zagorske županije svakako prednjači uzgoj aronije gdje je uočen porast od 117% površina pod nasadima u razdoblju od dvije godine.

Posljednjih se godina velika pažnja usmjerava na poticanje integrirane i ekološke proizvodnje. Iz tabele 7 vidljivo je kako u integriranoj proizvodnji tijekom godina dolazi do oscilacije broja poljoprivrednih gospodarstava, no one su gotovo zanemarive, budući da je zamijećen rast različitih kultura pod integriranom proizvodnjom. U ekološkoj proizvodnji u promatranom razdoblju 2011. - 2014. uočen je kontinuirani rast kako poljoprivrednih gospodarstava i poljoprivrednih kultura sve do 2013. godine nakon čega u narednoj godini dolazi do smanjenja. Razlika između ukupnog broja poljoprivrednih gospodarstava i ukupnog broja poljoprivrednih kultura proizlazi iz činjenice da jedno gospodarstvo može uzgajati više različitih kultura što je posebno vidljivo u ekološkoj proizvodnji.

Tabela 61 - Integrirana i ekološka proizvodnja

Proizvodnja	Broj PG-a	Povrćarstvo	Voćarstvo	Vinogradarstvo	Ostalo	Ukupno	
Integrirana	2011.	11	-	10	2	-	12
	2012.	10	-	8	2	-	10
	2013.	9	-	9	2	-	11
	2014.	10	-	9	3	-	12
Ekološka	2011.	16	7	9	4	12	32
	2012.	17	12	12	5	22	51
	2013.	22	12	17	6	17	52
	2014.	32	11	16	6	6	39

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Krapinsko-zagorska županija kroz provedbu Mjera ruralnog razvoja nastoji potpomagati zagorske poljoprivrednike, podići razinu kvalitete poljoprivrednih prehrambenih i šumskih proizvoda te osigurati konkurentnost na tržištu. Riječ je o sklopu mjera usmjerenih na edukacije za korisnike mjera ruralnog razvoja, potpore za pripremu projekata, poticanje komercijalizacije tradicionalnih poljoprivredno-šumskih prehrambenih proizvoda i tradicionalnih zagorskih jela, promociju tradicionalno poljoprivredno-šumskih prehrambenih i obrtničkih proizvoda i tradicionalne zagorske kuhinje, uspostavu i jačanje proizvođačkih grupa i proizvođačkih organizacija, potporu samoopisrbrnim gospodarstvima koja proizvode za vlastite potrebe i tržišta, razvoj turističkih djelatnosti te na poticanje i promicanje integrirane i ekološke proizvodnje te održivog gospodarenja šumama. Navedene mjere provodile su se u razdoblju 2012. - 2013. godini putem Javnih poziva. Izrađena je i analiza temeljem koje je utvrđeno da je po Javnim pozivima u 2012. i 2013. godini zaprimljeno ukupno 411 prijava, od kojih je odobreno 347 te su isplaćena sredstva u iznosu od 3.622.668,30 kuna. Najviše prijava je pristiglo na Javni poziv za potporu za samoopisrbrna gospodarstva koja proizvode za vlastite potrebe i tržište te ta mjera ima najveći broj korisnika potpore, njih 185 u 2012. i 2013. godini. Kroz potporu za investicijska ulaganja u poljoprivredi u posljednje dvije godine isplatila su se sredstva u iznosu od 1.214.892,43 kune te je samim time navedena potpora u odnosu na ostale isplaćena u najvećem iznosu. Poticanje komercijalizacije tradicionalnih poljoprivredno šumskih prehrambenih proizvoda i tradicionalnih zagorskih jela je mjera putem koje je zabilježen slabi interes, ali su se planirana sredstva preusmjerila na podmjeru Potpora za investicijska ulaganja za koju je veliki interes poljoprivrednika. Mjera Uspostava i jačanje proizvođačkih grupa i proizvođačkih organizacija pokazala se kao najlošija mjera, jer u dvije godine njene provedbe nije zaprimljena ni jedna prijava.

Iz svega navedenog vidljivo je da područje Krapinsko-zagorske županije karakterizira usitnjena i nespecializirana poljoprivredna proizvodnja te nerazvijeno tržište. Potrebno je u područje poljoprivrede ugraditi marketinški način razmišljanja i tržišnog nastupa. Istraživanje i izrada programa proizvodnje autohtonih i specifičnih tradicionalnih proizvoda te koncipiranje strateških proizvodnih programa koji će omogućiti razvoj obiteljskih gospodarstava treba biti kontinuirani zadatak.

Na području poljodjelstva primarni je zadatak prostornog uređenja racionalno korištenje poljoprivrednog zemljišta i smanjivanje korištenja kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta za nepoljodjelske svrhe. Treba sprječavati degradaciju malih seoskih gospodarstava i depopulaciju ruralnog područja te poticati povećanje zemljišnog posjeda kao i bolje iskorištavati postojeće i privoditi svrsi do sada neobrađene i zapuštene poljodjelske površine osobito u pograničnom području. Kod korištenja poljodjelskih resursa potrebno je uzeti u obzir aspekte zaštite okoliša, demografsku i gospodarsku problematiku te donijeti propise i poticajne mjere kako bi se unaprijedilo "održivo" korištenje i upravljanje tlom.

Iz situacijske analize vidljivo je također da je potrebno poraditi na razvoju specijaliziranih, konkurentnih i dugoročno održivih gospodarstava kako bi se osigurao stabilan poljoprivredni dohodak i omogućio adekvatan životni standard poljoprivrednim proizvođačima. Važno je da se kontinuirano radi na razvoju i očuvanju ruralnih područja i očuvanju tradicionalnih ruralnih vrijednosti te na stvaranju uvjeta za održanje što većeg broja malih gospodarstava, kroz modernizaciju ili usmjeravanje na nove proizvode i djelatnosti. Kako su sve teži uvjeti u poljoprivrednoj proizvodnji, poljoprivredna gospodarstva bi trebalo organizirati i povezati zbog zajedničkog nastupanja poljoprivrednih gospodarstava, tj. lokalnih proizvođača radi zajedničke proizvodnje i plasmana proizvoda na tržište. Također treba poraditi na kvaliteti i kvantiteti poljoprivrednih proizvoda i dovesti ih na konkurentnu razinu s drugim proizvodima, odnosno potrebno je stvoriti robne marke poljoprivrednih proizvoda kako bi se stekla njihova prepoznatljivost i prepoznatljivost Krapinsko-zagorske županije.

STANJE U OKOLIŠU/PROSTORU

10. Kvaliteta okoliša, izloženost ekološkim rizicima i klimatskim opasnostima

Područje Krapinsko-zagorske županije zbog specifičnog geografskog položaja te reljefnih karakteristika prostora karakterizira kontinentalna klima s nekoliko specifičnih podtipova. Opće priznata klasifikacija W. Koeppena smješta prostor Hrvatskog zagorja u C tip klime: umjereno topla kišna klima s toplim ljetom i s najmanje oborina u zimskoj polovini godine, označena tipom Cfbwx. Najmanje oborina ima zimi, a najviše u toplijoj polovici godine, tj. u vegetacijskome razdoblju. U mjesecu lipnju, srpnju i kolovozu zabilježene su najviše maksimalne temperature dok su u siječnju i veljači zabilježene najniže minimalne temperature. Kako klima Krapinsko-zagorska županije spada u kontinentalno-panonsku klimu, podaci meteorološke postaje Zagreb-Maksimir uzeti su u obzir kod prikaza godišnjih osnovnih meteoroloških elemenata padalina (sukladno metodologiji Državnog hidrometeorološkog zavoda) – prikaz u tabeli u nastavku.

Tabela 62 - Srednje godišnje i godišnje vrijednosti važnijih meteoroloških elemenata, 2010. - 2013. godina

Godina	Srednje godišnje vrijednosti			Godišnje vrijednosti			
	Temperatura zraka °C	Tlak zraka, hPa	Relativna vlaga zraka, %	Količina oborina mm	Broj dana sa snježnim pokrivačem ≥ 1 cm	Vedri dani	Oblačni dani
2010.	11,3	998,7	75	1059,9	49	32	149
2011.	12,1	1003,5	71	517,0	9	68	112
2012.	12,5	1001,6	68	761,1	31	64	97
2013.	11,9	1000,7	74	1052,7	38	46	147

Izvor: Statistički ljetopis 2011., 2012., 2013. i 2014. godine, www.dzs.hr

Prema raspodjeli percentila, toplinske prilike Krapinsko-zagorske županije u posljednje 3 godine opisane su dominantnom kategorijom vrlo toplo u koju su svrstana i šira područja Varaždina i dio središnje Hrvatske. Županija spada u kategoriji **vrlo kišno** kao i dio Sjeverozapadne i Središnje Hrvatske, zatim dio sjevernog i srednjeg Jadrana s pripadnim zaleđem te šire područje Dubrovnika. Osim navedenog, usporedbom vrijednosti srednjih godišnjih temperatura zraka, u posljednje tri promatrane godine vidljivo je da temperatura zraka u Hrvatskoj pa tako i Krapinsko-zagorskoj županiji i dalje prati trend globalnog zatopljenja s izvjesnim međugodišnjim kolebanjima.¹⁴

U Krapinsko-zagorskoj županiji razlikuju se tri osnovne vrste reljefa:

- naplavne ravni,
- brežuljkasti krajevi – pobrđa,
- gorski masivi.

Naplavna ravan rijeke Krapine je najznačajnija i površinom najveća. Najniži naplavni dio doline nalazi se na visini od 120 metara. Prostrana naplavna ravan rijeke Krapine bitno je područje razvoja poslovnih zona, urbanizaciju te

¹⁴ Državni hidrometeorološki zavod, Praćenje klime, 2014. godina, <http://klima.hr/klima.php?id=ocjgodina>

gradnju infrastrukturnih koridora duž cijele županije. Prigorski pojasevi na prisojnim (južnim) stranama predstavljaju prostor pogodan za razvoj vinogradarstva, a u to pripadaju prigorja Maceljske Gore, Strahinčice, Ivančice, Cesargradske Gore. Neobrađeni prostor prigorja najvećim je dijelom obrastao šumom.

10.1. Prirodni resursi

Najvažniji prirodni resursi županije su termalni izvori te izvori pitke vode koji se najvećim dijelom koriste u komercijalne svrhe (lokalni vodovodi) za koje je i nadalje potrebno planirati i provoditi mjere zaštite. Termalni izvori Stubičkih i Krapinskih Toplica koriste se u turističko-zdravstvene svrhe, dok se Sutinske i Tuheljske Toplice koriste u turističko-rekreacijske svrhe.¹⁵ Ipak, termalni imaju puno veći potencijal te predstavljaju neiskorišteni potencijal za zdravstveno-turističke svrhe (primjer: Šemničke toplice).

Kulturna i prirodna baština uključuju zaštitu materijalnih i nematerijalnih dobara odnosno cjelokupni prirodni okoliš s pripadajućom florom i faunom. Spomenuta baština je jedna od značajnih karakteristika prostora županije koja, unatoč svojoj vrijednosti i značenju, nije dovoljno iskorištena, a u velikoj je mjeri zabrinjavajuće zapuštena i nedovoljno zaštićena. Relativno očuvani prirodni i kultivirani krajolik potrebno je štititi kao izuzetan prostorni potencijal te ga uz prirodnu i kulturnu baštinu bolje koristiti za razvoj turizma.

Na području županije dominantne su nemetalne mineralne sirovine od kojih je najznačajnija eksploatacija i prerada tehničkog kamena, pijeska i opekarske gline. U 2012. godini ukupno 1,16% ukupnog prihoda gospodarstva otpada na djelatnost rudarstvo i vađenje te u tom sektoru djeluje 8 poduzetnika.

Sve do 70-ih godina prošloga stoljeća eksploatirao se ugljen (lignitni slojevi Konjščinske sinklinale, potez Mali Tabor – Klenovec – Lupinjak - Hlevnica te južno područje Ivančice), no uslijed iscrpljenja rezervi i neekonomičnosti eksploatacije, svi ugljenokopi su zatvoreni.

Zbog svoje vatrostalnosti od osobitog značenja su crne i tamne gline kod Bedekovčine te se eksploatacija vrši za potrebe opekarske industrije u Bedekovčini.

Kamenolomi Kuna gore (Pregrada), Strahinčice (Gorjak), Ivančice (Očura) i Cesargore (Sv. Križ) aktivni su i predstavljaju glavna eksploatacijska polja građevnog kamena. Glavnu gorsku masu tih gora tvore vapnenci donjeg i gornjeg trijasa (vapnenci i dolomitni vapnenci).

Šume u Krapinsko-zagorskoj županiji zauzimaju 35,5% površine dok je ukupna površina šuma u Hrvatskoj veća te iznosi 47%. Od ukupno 43 718 hektara kolika je površina šuma u KZZ-u, privatne šume nalaze zauzimaju 33 758 hektara (77,2%), dok državne šume zauzimaju 9 960 hektara ili 22,8% šumske površine.¹⁶ Djelatnost šumarstva ne predstavlja onaj dio gospodarskih djelatnosti koji mogu činiti osnovicu za određeni značajniji razvoj. Krapinsko-zagorska županija ne raspolaže takvom šumskom osnovom koja bi mogla biti podloga za značajniji industrijski razvoj u području drvne industrije, ali može poslužiti kao izvor obnovljivih energenata. Pored gospodarske vrijednosti šuma, potrebno je voditi računa i o rekreacijskoj, lovnoj i turističkoj vrijednosti koja je značajna, ali nedovoljno iskorištena. Rascjepkanost šuma i vrlo mala površina po vlasniku i parceli te slabije gospodarenje u odnosu na državne šume osnovna je karakteristika privatnih šuma. Jedan od razloga slabog gospodarenja šumama je loša edukacija vlasnika, a nedostatak podataka je problem vezan uz upravljanje šumama. Posljedica toga je loše ukupno stanje privatnih šuma, a to se negativno odražava na njihovu biološku raznolikost i gospodarsku vrijednost.

¹⁵ Sutinske toplice trenutno nisu u funkciji.

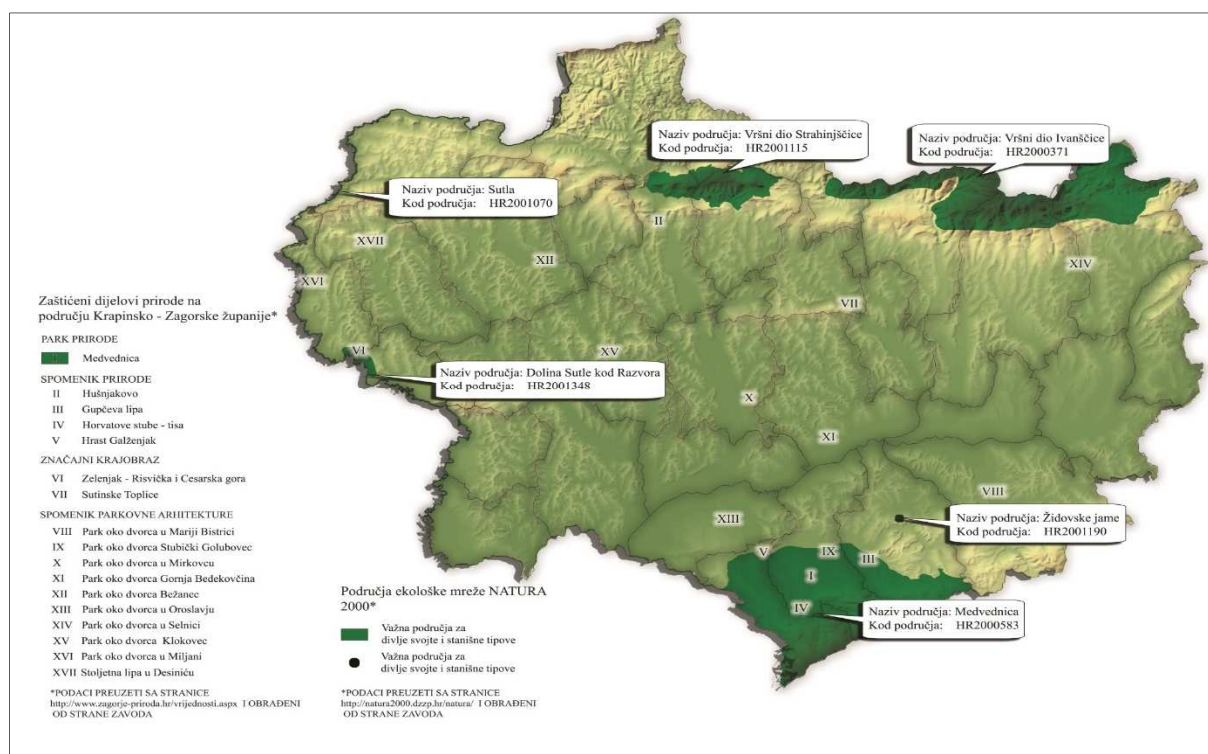
¹⁶ IZVOR: Ivan Martinić, Bioraznolikost u privatnim šumama, Šumarski fakultet sveučilišta u Zagrebu, II. dopunjeno izdanje, Krapina 2013.

10.2. Zaštićeni dijelovi prirode i ekološka mreža Natura 2000 u Krapinsko-zagorskoj županiji

Na području KŽŽ nalazi se 16 zaštićenih dijelova prirode u kategorijama spomenik prirode, značajni krajobraz i spomenik parkovne arhitekture koji obuhvaćaju površinu od 396,6 ha. Pored toga, na području KŽŽ nalazi se i 27% teritorija parka prirode Medvednica kojim upravlja Javna ustanova «Park prirode Medvednica» koju je osnovala Vlada RH. Prostornim planom Krapinsko-zagorske županije predviđena je zaštita većeg broja novih prirodnih vrijednosti.

Osim zaštićenih dijelova prirode u navedenim kategorijama, na području KŽŽ nalaze se područja ekološke mreže Natura 2000. Površina Natura 2000 područja u Krapinsko-zagorskoj županiji iznosi 10 % te uključuje rijeku Sutlu, Strahinjšćicu, vršni dio Ivanščice, Medvednicu, dolinu Razvora kod Sutle i Židovske jame. Navedena područja odabrana su s ciljem očuvanja povoljnog stanja Natura 2000 vrsta prema Direktivama o pticama i staništima.

Slika 2 - Zaštićeni dijelovi prirode na području Krapinsko-zagorske županije

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Krapinsko-zagorske županije, 2015. godine

10.3. Ugrožena flora i fauna Krapinsko-zagorske županije

Veliki broj biljnih i životinjskih vrsta u KŽŽ-u je ugrožen zbog različitih prirodnih čimbenika koji utječu na smanjenje veličine populacije vrsta ili antropogenog učinka koji uzrokuje sve veći pritisak na prirodu.

Pokazalo se da je oko 60% uzročnika ugroženosti biljnih vrsta povezano s gubitkom staništa. Promjene koje su rezultirale negativnim posljedicama su odvodnjavanje močvarnog staništa, razvoj brojnih naselja i gospodarskih djelatnosti, promjene vodnog režima, promjene u poljoprivredi i gradnja infrastrukture.

Na području Županije izdvajaju se sljedeće kategorije ugroženosti: regionalno izumrle svojte (Regionally Extinct - RE), Kritično ugrožene svojte (Critically Endangered – CR), ugrožene svojte (Endangered - EN) i osjetljive svojte (Vulnerable - VU).

Osjetljivost slatkovodnih ekosustava i pritisak kojem su izvrgnuti čovjekovim djelovanjem stavlja ribe u vrlo težak položaj. Sve veće onečišćenje rijeka i potoka otpadnim vodama iz industrije i kućanstava, regulacija i pregradnja vodotoka, uklanjanje drvenaste vegetacije uz korita, invazivne vrste riba i još drugi faktori negativno utječu na populacije riba zbog čega je veliki broj vrsta ugrožen ili će u skoroj budućnosti postati ugrožen.

Najveći razlog ugroženosti vodozemaca je nestanak i uništavanje njihovih staništa (regulacija vodotoka), primjena pesticida u poljoprivredi, onečišćenje voda, stradavanje na prometnicama te unos stranih vrsta. Sve vrste vodozemaca su zaštićene Zakonom o zaštiti prirode. Gmazove danas najviše ugrožava čovjek uništavanjem, degradacijom i fragmentacijom staništa, unošenjem stranih vrsta te ilegalnim komercijalnim lovom. U KZZ nema ugroženih (EN) i osjetljivih (VU) vrsta vodozemaca i gmazova.

Uska vezanost uz staništa, složenost životnoga ciklusa i potreba za različitim staništima tijekom godine samo su neka svojstva brojnih ptičjih vrsta, ali upravo ih ona čine dobrim pokazateljima stanja u okolišu. No, ujedno su, zbog tih svojstava, ptičje vrste veoma osjetljive na vanjske utjecaje i promjene u staništima.

Mnoga staništa sisavaca, ali i drugih životinja i biljaka, ugrožena su zbog promjena staništa, prestanka tradicionalnog načina života (zarastanje livada u šikare), upotrebe pesticida, onečišćenja okoliša, stvaranja divljih deponija, ilegalne sječe šuma te požara.

Na području KZZ-a nalazi se ekološka mreža Natura 2000. Površina Natura 2000 područja u Krapinsko-zagorskoj županiji iznosi 10% te uključuje rijeku Sutlu, Strahinjščicu, vršni dio Ivanščice, Medvednicu, dolinu Razvora kod Sulte i Židovske jame. Navedena područja odabrana su s ciljem očuvanja povoljnog stanja Natura 2000 vrsta prema europskim direktivama te vrsta koje su značajne na nacionalnoj razini.

10.4. Otpad

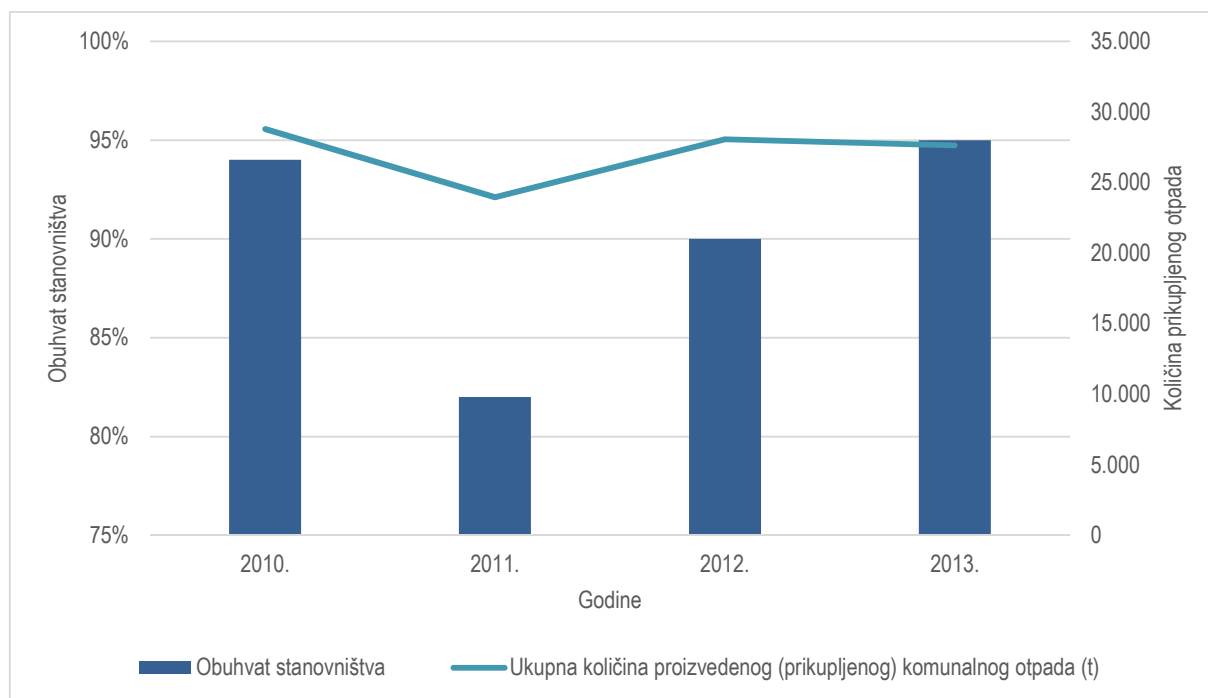
Krapinsko-zagorska županija je sukladno važećim zakonskim propisima dužna na svom području osigurati uvjete i provedbu propisanih mjera za gospodarenje otpadom i u provedbi mjera surađivati s jedinicama lokalne samouprave koje su odgovorne za gospodarenje komunalnim otpadom. U sklopu uspostave integriranog sustava gospodarenja otpadom u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj predviđena je izgradnja regionalnog Centra za gospodarenje otpadom Piškornica koji se nalazi na području općine Koprivnički Ivanec te izgradnja šest pretovarnih stanica od čega četiri veće na lokacijama Gubaševo (Zabok), Motičnjak (Varaždin), Jerovec (Ivanec) i Totovec (Čakovec). Na lokacijama pretovarnih stanica nalazit će se reciklažna dvorišta odakle će se sakupljeni sortirani otpad specijalnim kamionima prevoziti u Piškornicu na daljnju mehaničko-biološku obradu. Projekt je apliciran za strukturne fondove EU-a u svrhu dobivanja sredstava za sufinanciranje izgradnje centra i sanacije postojećih.

Prikupljeni komunalni otpad koji nastaje u kućanstvima pravne osobe skupljaju specijalnim vozilima namijenjenim za sakupljanje otpada i pomoću posuda-kanti za skupljanje otpada, a s lokacija gdje nije moguć pristup specijalnom vozilu postavljeni su spremnici većih zapremina.

Analiza prikupljenog komunalnog otpada u godinama 2010. – 2013. godina ukazuje na ispodprosječni obuhvat stanovništva u prikupljanju otpada u odnosu na Republiku Hrvatsku. Od županija Sjeverozapadne Hrvatske (Varaždinska, Međimurska, Koprivničko-križevačka, Zagrebačka), jedino je obuhvat stanovništva kod organiziranog prikupljanja otpada niži u Varaždinskoj županiji (2013. godine 93%). Kontinuirano 6 tvrtki obavlja prikupljanje otpada. Količine prikupljenog komunalnog otpada u promatranom razdoblju nalaze se u rasponu

između 20.000 i 30.000 tona godišnje. Jedan stanovnik u Krapinsko-zagorskoj županiji u 2013. godini proizveo je 208 kilograma otpada što je znatno manje od nacionalnog prosjeka (402 kilograma/stanovnik).

Grafikon 43 - Stanovništvo obuhvaćeno organiziranim prikupljanjem otpada te količine prikupljenog otpada u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2010. - 2013. godina

Izvor: Agencija za zaštitu okoliša, Izvješće o komunalnom otpadu, 2010., 2011., 2012. i 2013. godina

Podaci o proizvedenom biorazgradivom komunalnom otpadu temelje se na prijavama skupljača komunalnog otpada, skupljača proizvodnog otpada (biorazgradivi komunalni otpad iz uslužnog sektora) i posjednika otpada. Prema podacima iz 2013. godine, ukupno je prikupljeno 17.167 tona biorazgradivog otpada (udio u RH 1,6%), a od toga je 9,1% poslano na daljnju uporabu što je manje od nacionalnog prosjeka (15,6%). Ohrabrujuće je što je u odnosu na 2012. godinu došlo do povećanja količine biorazgradivog otpada proslijeđenog na daljnju uporabu (sa 600 tona odnosno 3,35% tijekom 2012. godine na 1.567 tona odnosno 9,1% tijekom 2013. godine).

Komunalni otpad od proizvodnih i uslužnih djelatnosti (po svojstvima i sastavu sličan je otpadu iz kućanstva) s područja Krapinsko-zagorske županije organizirano skuplja 6 tvrtki registriranih za sakupljanje i odlaganje komunalnog otpada (5 komunalnih poduzeća i 1 koncesionar). Organiziranim sakupljanjem komunalnog otpada obuhvaćeno je oko 126 724 stanovnika što čini 95% stanovništva Županije.

Skupljeni komunalni otpad s područja jedinica lokalne samouprave odlaže se na šest službenih odlagališta na području Krapinsko-zagorske županije („Gorjak“ Jesenje, „Gubaševo“ Zabok, „Lesičak“ Bedekovčina, „Medvedov jarek“ Klanjec, „Tugonica“ Marija Bistrica i odlagalište Hum na Sutli) osim otpada sakupljenog na područjima gradova/općina gdje je sakupljač tvrtka Eko-flor plus d.o.o. koji otpad odvozi izvan područja Krapinsko-zagorske županije. Svih šest službenih odlagališta je u postupku sanacije odnosno provodi se program sanacije odlagališta s krajnjim ciljem zatvaranja s obzirom na skoro otvaranje Regionalnog centra za gospodarenje otpadom Sjeverozapadne Hrvatske. Sanacija odlagališta provodi se u suradnji s Fondom za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.

Tabela 63 - Podaci o odloženim količinama komunalnog otpada iz grupe 20 na odlagališta otpada na području Krapinsko-zagorske županije

Red. broj	ODLAGALIŠTE	KOLIČINA ODLOŽENOG OTPADA (tona)			
		2011.	2012.	2013.	2014.*
1.	Hum na Sutli	1596	1666	1598	1315
2.	Tugonica, Marija Bistrica	4370	4469	3581	3517
3.	Gubaševo, Zabok	3164	2920	1965	1628
4.	Lesičak, Bedekovčina	2019	2085	1496	1120
5.	Gorjak, Krapina	5053	6267	7296	6591
6.	Medvedov Jarek, Klanjec	2409	2271	2099	1961
UKUPNO		18611	19678	18035	16132

Izvor: ROO, Agencija za zaštitu okoliša

* Prema neslužbenim podacima AZO-a.

Iz tabele u kojoj je dan prikaz podataka o odloženim količinama komunalnog otpada na odlagališta Krapinsko-zagorske županije u 2011., 2012., 2013. i 2014., vidljivo je da je u 2014. u odnosu na prethodne 3 godine smanjena količina odloženog komunalnog otpada na odlagališta na području Krapinsko-zagorske županije.

Osim smanjenih količina odloženog komunalnog otpada u 2014. godini smanjene su i količine skupljenog komunalnog otpada što ukazuje na sve veći postotak recikliranja iskoristivih komponenti otpada gdje najviše odvojeno skupljenih vrsta otpada iz komunalnog otpada čine glomazni otpad, otpad od papira i kartona, metali te biorazgradivi otpad iz vrtova i parkova, osobito na području gradova. Oko polovice odvojeno skupljenih vrsta iz komunalnog otpada izravno preuzimaju oporabitelji, dok preostalu količinu preuzmu odlagališta gdje se eventualno još određena mala količina otpada izdvoji za potrebe uporabe.

Odvojeno prikupljanje krupnog, glomaznog otpada osiguravaju sve jedinice lokalne samouprave na način da se skupljanje i odvoz provodi jednom ili dva puta godišnje, odnosno prema pozivu.

Zakonom o održivom gospodarenju otpadom biorazgradivi komunalni otpad definiran je kao otpad nastao u kućanstvu i otpad koji je po prirodi i sastavu sličan otpadu iz kućanstva, osim proizvodnog otpada i otpada iz poljoprivrede, šumarstva, a koji u svom sastavu sadrži biološki razgradiv otpad.

Prema Izvješću Agencije za zaštitu okoliša o komunalnom otpadu za 2014. godinu s područja gradova i općina Krapinsko-zagorske županije sakupljena je 401 tona biorazgradivog otpada.

Gospodarenje biorazgradivim otpadom vrlo je važno iz razloga što u komunalnom otpadu on zauzima najveći udjel. Procesom prerade biorazgradivog komunalnog otpada, kompostiranjem, smanjuje se količina komunalnog otpada koju je potrebno odložiti na odlagalište.

Industrijski i opasni otpad nastao na području Krapinsko-zagorske županije proizvođači otpada dužni su isti odvojeno prikupljati po vrsti i predati svoj otpad osobi koja obavlja djelatnost gospodarenja otpadom sukladno zakonu kojim je regulirano gospodarenje otpadom. Odvojeno prikupljeni otpad pravna i fizička osoba-obrtnik koja ima ishođenu dozvolu za gospodarenje otpadom dužna je zbrinuti preporučenim načinom obrade (kemijsko-fizikalni, biološki, termički i odlaganje otpada). Na području Krapinsko-zagorske županije 34 tvrtke posjeduju dozvole za gospodarenje neopasnim otpadom među kojima u Zaboku posluje tvrtka C.I.A.K. d.o.o. iz Zagreba koja se bavi gospodarenjem opasnim i neopasnim otpadom te na toj lokaciji posjeduje građevinu za privremeno skladištenje i obradu opasnog i neopasnog otpada.

Na području Krapinsko-zagorske županije postoji više divljih odlagališta otpada, odnosno manjih neuređenih prostora koji nisu predviđeni za odlaganje otpada, a formirali su ih najčešće građani gdje odbacuju građevinski, miješani komunalni otpad i glomazni otpad.

U 2013. godini na području Krapinsko-zagorske županije prema evidencijama postojale su 255 lokacije divljih odlagališta otpada koje je bilo potrebno sanirati. Jedinice lokalne samouprave sanirale su mnoga divlja odlagališta pa je prema evidenciji tijekom 2014. godine sanirano 105 divljih odlagališta otpada.

S obzirom da je Županija u proteklih 13 godina poticala sanaciju divljih odlagališta sukladno mogućnostima sredstava osiguranih proračunom, tako će i nadalje provoditi tu mjeru koja se pokazala vrlo uspješnom.

Krapinsko-zagorska županija kontinuirano podiže svijest o sustavnom gospodarenju otpadom i smanjenju komunalnog otpada postavljanjem zelenih otoka kojima se osiguravaju uvjeti za izdvajanje stakla, papira, PET ambalaže i metalne ambalaže, a za koje je Županija svake godine osigurala i doznačivala subvencijska sredstva za njihovu uspostavu.

Tako su u 29 jedinica lokalne samouprave Krapinsko-zagorske županije oformljeni „zeleni otoci“ - 190. Podatak o jedinici lokalne samouprave te vrsti otoka nalazi se u tabeli u nastavku.

Tabela 64 - Broj i lokacija zelenih otoka u Krapinsko-zagorskoj županiji

GRAD/OPĆINA	BROJ ZELENIH OTOKA
Grad Krapina	17
Grad Donja Stubica	11 (8 papir, 9 staklo, 1 plastika, 1 tekstil)
Grad Klanjec	4
Grad Oroslavje	8 (8 staklo, 2 papir, 4 plastika)
Grad Pregrada	11
Grad Zabok	25 (papir 25, staklo 25, plastika 25, metal 25, 11 tekstil)
Općina Bedekovčina	11 (papir 11, staklo 11, 11 metal, plastika 11, 2 tekstil)
Općina Budinščina	4
Općina Desinić	1
Općina Đurmanec	9
Općina Gornja Stubica	3 (staklo)
Općina Hum na Sutli	4
Općina Hrašćina	4
Općina Jesenje	3
Općina Konjšćina	6
Općina Krapinske Toplice	2 (staklo, papir, plastika, metal, tekstil)
Općina Kraljevec na Sutli	2
Općina Kumrovec	2
Općina Lobor	4
Općina Mače	2
Općina Marija Bistrica	3
Općina Mihovljan	3
Općina Petrovsko	6
Općina Radoboj	8
Općina Stubičke Toplice	8 (8 staklo, 4 papir, 3 plastika)
Općina Sveti Križ Začretje	16
Općina Tuhelj	2
Općina Veliko Trgovišće	3 (3 staklo, 1 papir)
Općina Zlatar Bistrica	7
Općina Zagorska Sela	2

Međutim, u svrhu odvojenog prikupljanja otpada čija svojstva se mogu iskoristiti gotovo sve jedinice lokalne samouprave osigurale su odvojeno prikupljanje, na kućnom pragu, putem dodatne kante ili posebne dodatne vreće čime je osigurano odvojeno prikupljanje papira, kartona, tetrapaka, plastike, metalne ambalaže i stakla.

10.5. Kvaliteta zraka

Obaveze mjerenja onečišćenja zraka propisane su Zakonom o zaštiti zraka (NN 130/11.), Pravilnikom o praćenju emisija onečišćujućih tvari u zrak iz nepokretnih izvora (NN 129/12.) i Uredbom o граниčnim vrijednostima emisija onečišćujućih tvari u zrak iz nepokretnih izvora (NN 117/12.).

Obveznici provođenja mjerenja ispuštanja su subjekti koji obavljaju djelatnost u kojoj dolazi do onečišćenja zraka i ima li u svojoj djelatnosti ispušt (dimovodni kanal) za odvod onečišćujućih tvari u zrak. Učestalost mjerenja te popis onečišćujućih tvari koje se mjere regulirani su gore navedenim propisima.

Prema postojećim propisima u Krapinsko-zagorskoj županiji, ni jedan poslovni subjekt nema obavezu provoditi kontinuirana mjerenja ispuštanja u zrak.

Obveznici povremenih mjerenja (njih oko 150) dužni su dostaviti **izvještaj o obavljenim mjerenjima do 31. ožujka tekuće godine za proteklu kalendarsku godinu Agenciji za zaštitu okoliša te ukoliko prelaze godišnji prag ispuštanja propisan pravilnikom o Registru onečišćavanja okoliša podatke o istim dostaviti u Registar. Budući da je 2015. stupio na snagu stupio novi Pravilnik o Registru onečišćavanja okoliša** (NN, 87/15) kojim je povećan prag ispuštanja onečišćujućih tvari za prijavu u Registar, broj obveznika će se znatno smanjiti.

Uredbom o određivanju zona i aglomeracija prema razinama onečišćenosti zraka na teritoriju Republike Hrvatske (NN 1/14) određeno je 5 zona i 4 aglomeracije za potrebe praćenja kvalitete zraka. Krapinsko-zagorska županija svrstana je u zonu HR1 – Kontinentalna Hrvatska zajedno s Osječko-baranjskom županijom (izuzimajući aglomeraciju HR OS), Požeško-slavonskom županijom, Virovitičko-podravskom županijom, Vukovarsko-srijemskom županijom, Bjelovarsko-bilogorskom županijom, Koprivničko-križevačkom županijom, Međimurskom županijom, Varaždinskom županijom te Zagrebačkom županijom (izuzimajući aglomeraciju HR ZG). Za zonu HR1- Razina onečišćenosti zraka po onečišćujućim tvarima s obzirom na zaštitu zdravlja ljudi prema onečišćujućoj tvari SO₂ niža je od gornjeg praga procjene, razina NO₂ niža je od donjeg praga procjene, razina PM₁₀ niža je od gornjeg praga procjene, razina benzen, benzo(a)pirena niža je od donjeg praga procjene, razina Pb, As, Cd, Ni niža je od donjeg praga procjene, razina CO niža je od donjeg praga procjene, O₃ viša je od dugoročnih ciljeva za prizemni ozon, Hg niža je od granične vrijednosti. Razina onečišćenosti zraka po onečišćujućim tvarima s obzirom na zaštitu vegetacije SO₂ niži je od donjeg praga procjene, NO_x niži je od donjeg praga procjene, a AOT₄₀ parametar viša je od dugoročnih ciljeva za prizemni ozon (AOT₄₀ parametar).

U Krapinsko-zagorskoj županiji za ocjenu onečišćenosti u 2014. godini uzeti su podaci s mjerne postaje Desinić, koja je dio državne mreže i zrak je bio I kategorije s obzirom na O₃.

Ukupna količina ispuštanja onečišćujućih tvari u zrak kod industrijskih djelatnosti tijekom godine analizirana na području Krapinsko-zagorske županije odnosi se na mjerenja u tvornici Vetropack Straža d.d. u Humu na Sutli. Količine se odnose na ukupna ispuštanja tijekom godine, a mjerenja postoje za 2011., 2012. i 2013. godinu.

Tabela 65 - Ukupna količina ispuštanja onečišćujućih tvari u zrak kod industrijskih djelatnosti

Industrijska djelatnost/ Ispuštanja onečišćujućih tvari	2011. godina	2012. godina	2013. godina
Ispuštanja na razini Krapinsko-zagorske županije	Organizacijska jedinica	Organizacijska jedinica	Organizacijska jedinica
Ugljikov dioksid (CO₂)	113.181 t	102.763 t	105.133 t
Arsen i spojevi	30,2 kg	32,3 kg	30,7 kg
Kadmij i spojevi	12,9 kg	11,2 kg	13,1 kg
Čestice (PM 10)	75,8 t	128 t	126 t
Spojevi kloro izraženi kao klorovodik (HCl)	-	15,3 t	11,0 t
Oksidi dušika izraženi kao dušikov dioksid (NO₂)	471 t	340 t	409 t
Oksidi sumpora izraženi Kao sumporov dioksid (SO₂)	229 t	220 t	180 t

Izvor: Agencija za zaštitu okoliša

10.6. Izloženost prirodnim rizicima

Pregledom županijskih i lokalnih cesta Krapinsko-zagorske županije evidentirana su 52 aktivna klizišta te još najmanje toliko lokacija potencijalnih klizišta. Najveći broj aktivnih klizišta je na području općine Hrašćina (ukupno 7), na području općine Kumrovec ih ima 6, po 4 klizišta su na području općine Lobor te grada Zlatara i Donje Stubice, po 3 klizišta su na području općine Radoboj, Krapinske Toplice, Veliko Trgovišće i Desinić, po 2 klizišta na području grada Pregrade i općine Gornja Stubica, Đurmanec i Mihovljan te po 1 klizište na području grada Klanjca i općinama: Bedekovčina, Marija Bistrica, Mače, Jesenje, Kraljevec na Sutli i Hum na Sutli.

U 20 od 32 jedinice lokalne samouprave evidentirana je potreba sanacije klizišta i to na 19 županijskih i 13 lokalnih cesta. Od 52 klizišta, izrađeno je 19 projekata sanacije, novih 23 je već u planu za izradu ove godine, a od preostalih 10 očekuje se zatvaranje financijske konstrukcije za projektiranje do kraja 2014. godine. Cilj je ishoditi projektnu dokumentaciju za sanaciju klizišta do kraja 2016. godine.

Klizišta na prometnicama na području KZŽ-a stvaraju velike poteškoće u odvijanju prometovanja motornim vozilima, a sanacija istih predstavlja veliko financijsko opterećenje za institucije koje upravljaju cestama. U proljeće 2013. godine nakon otapanja snijega i pojave veće količine oborinskog nevremena šteta od klizišta uz nerazvrstane ceste procijenjena je na oko 33.000.000,00 kuna, dok je na županijskim i lokalnim cestama nastala šteta procijenjena na oko 15.000.000,00 kuna.

10.7. Brownfield investicije

Pod pojmom brownfield investicije razumijeva se ulaganje u prostor postojeće izgradnje, koja je ekonomskim ili drugim zakonitostima postala nerentabilna te je za sobom ostavila zapuštenu infrastrukturu - industrijsku, prometnu, vojnu, turističku. Ovakvo ulaganje za sobom povlači urbanu obnovu. U tablici u nastavku dan je pregled mogućih lokacija za realizaciju brownfield investicija te prostora koje je potrebno staviti u funkciju.

Tabela 66 - Popis brownfield lokacija za investicije

R. br.	Prostor - naziv	Veličina hale/ poslovnog prostora u m ²	Naziv JLS gdje se nalazi hala/poslovni prostor
--------	-----------------	--	---

1.	Bivša Prvomajska	4000 m2	Općina Novi Golubovec
2.	Protrade Lemona trgovina d.o.o.	500 m2	Općina Stubičke Toplice
3.	Bivša Emka	2500 m2	Grad Pregrada
4.	Proizvodno-skladišna hala	1.468 m2	Općina Bedekovčina
5.	Faktis	400 m2	Općina Bedekovčina
6.	Stara menza	400 m2	Općina Bedekovčina
7.	Dogotova kože 2. kat	2000 m2	Općina Bedekovčina
8.	Obučara (dio hale)	1.468 m2 moguće i 10.000 m2	Općina Bedekovčina
9.	-	600 + 2.500 dvorišta	Općina Radoboj
10.	-	600	Općina Radoboj
11.	Zgrada poljoprivredne zadruge Zagorska Sela	80	Općina Zagorska Sela
12.	Zgrada kulturnog centra Zagorska Sela	200	Općina Zagorska Sela
13.	Konstruktor d.d.	1.452,49 + 8.357,51 građevinskog zemljišta	Grad Zlatar
14.	LHB trade d.o.o.	4.515 + 960 građevinskog zemljišta	Grad Zlatar
15.	Končar	1.903 + 4.148 građevinskog zemljišta	Grad Zlatar
16.	Bestal d.o.o.	2.450	Grad Klanjec
17.	Proizvodna hala	300 + 3.000 terena	Općina Krapinske Toplice
18.	TEP pogon Desinić	1.515	Općina Desinić
19.	Božić Frasinov	700	Grad Donja Stubica
20.	Salar	330	Grad Donja Stubica
21.	Sever	3.300	Grad Donja Stubica
22.	Bivši pogon M.I. Jakopec	37.000	Općina Konjščina
23.	Bivši pogon Zagorje	1.000	Općina Konjščina
24.	Prostor - dio Armka d.d. u stečaju	8.000	Općina Konjščina
25.	Škofina	nema podataka	Općina Veliko Trgovišće
26.	FERO ERO	poslovni prostor 220 m2 + skladište 400 m2 + skladište 1.300 m2	Općina Veliko Trgovišće
27.	TL Tome Lučić d.o.o. u stečaju	1.373	Općina Veliko Trgovišće
28.	Zgrada bivše Perfecte	4.200 m2	Općina Sveti Križ Začretje
29.	Termotehnika	320 uredski prostor + 1.440 skladište i proizvodni dio	Općina Sveti Križ Začretje
30.	Marcel plin	350	Općina Sveti Križ Začretje
31.	Hala unutar tvornice TEP-a	5.400 m2	Općina Sveti Križ Začretje
32.	Građevinsko zemljište na području bivše motokros staze Vučak	površina zemljišta 44.656 m2	Grad Zabok
33.	Industrijska hala u centru Zaboka - bivši Zivtex	objekt 4.101 m2 + okućnica 1.552 m2	Grad Zabok
34.	Hala u vl. Jedinstvo d.d.		Krapina
35.	Poslovna zgrada Redničeva 23 u Krapini	suteren 155 m2, prizemlje 170 m2, prvi kat 190 m2, potkrovlje 190 m2	Krapina
36.	Autohof Krapina	1.350 m2, 7.500 m2 okućnice od toga 6.000 m2 asfaltirano	Krapina

Izvor: Baza podataka Zagorske razvojne agencije d.o.o., 2015. godina

10.8. Vojni objekti

Objekt koji se nalazi na vrhu Ivančice na području Zlatara u vlasništvu je MORH-a i trenutno se ne koristi. Potrebna je potpuna obnova da bi se objekt prenamijenio u turističke svrhe. Vojni objekt na Ivančici je nerentabilan i već

desetak godina stoji napušten i devastiran. MORH je odustao i odrekao se potrebe za takvim objektom i on je sada pod ingerencijom Ureda državne uprave za upravljanje imovinom. Zemljište na kojem je sagrađen vojni objekt u postupku je povrata imovine. Grad Zlatar se opravdano nada da će dobiti navedenu imovinu u vlasništvo ili koncesiju. Navedeni vojni objekt je devastiran te su potrebna značajna ulaganja, odnosno opustošen je do te mjere da su praktički ostali samo goli zidovi.

Ovaj objekt je pogodan za uređenje smještajnih kapaciteta, uz adekvatnog investitora bilo bi optimalno preurediti ga u prikladan hotel ili hostel koji bi zadovoljio potrebe smještaja planinskih turista koji bi time dobili reprezentativnu ponudu na Ivančici.

Bivša vojarna u Stubičkoj Slatini od 2009. godine dodijeljena je na korištenje Hrvatskoj vatrogasnoj zajednici. Radi se o više od 180.000 četvornih metara zemljišta s pratećim objektima koje će ubuduće za svoje potrebe koristiti vatrogasci te je izrađena projektna dokumentacija za Vatrogasni centar za obuku vatrogasaca.

Na području Grada Oroslavja nalazi se objekt bivše Vojne baza Kanjiža. Baza se prostire na 60.768 m², a trenutno je zapušteno i napušteno područje. Budući da je vlasnik objekta 1/1 Republika Hrvatska, Grad je zainteresiran da se objekt prenese u njegovo vlasništvo ili da dobije dugoročno pravo korištenja i upravljanja ovim objektom.

11. Primarna infrastruktura

11.1. Vodoopskrba

Prosječna opskrbljenost primarnim i sekundarnim mrežama upravljanih komunalnim poduzećima u Krapinsko-zagorskoj županiji iznosi 75%. Javna poduzeća koja su registrirana za obavljanje djelatnosti vodoopskrbe su: Zagorski vodovod d.o.o. Zabok, „Kraikom – vodoopskrba i odvodnja“ d.o.o. Krapina, „VIO Pregrada“ d.o.o. Pregrada i „HUMVIO“ d.o.o. Hum na Sutli. Ukupna dužina distribucijskih mreža kojima upravljaju navedena poduzeća iznosi; a) primarne mreže oko 750 km, b) sekundarne oko 1.700 km. U Županiji postoji više od 300 lokalnih vodovoda putem kojih se provodi distribucija vode, od kojih je 11 većih. U takve se ubrajaju sljedeći sustavi: Belec, Budinščina, Donje Jesenje, Gornje Jesenje, Gotalovec, Marija Bistrica, Dobri Zdenci u G. Stubici, Novi Golubovec, Radoboj-Jazvine, Pece i Vinagora. Razlike u stupnju opskrbljenosti vodom izuzetno su prisutne u pojedinim gradovima i općinama županije. Izdvaja se npr. Mihovljan s 30% te Stubičke Toplice, Zabok Tuhelj i Klanjec sa 100% opskrbljenosti vodom. Posljednjih godina neki lokalni vodovodi uključeni su u sustav javnog vodovoda. Do sada izgrađeni dijelovi regionalnog sustava vodoopskrbe županije, omogućuju priključenje većine preostalih lokalnih vodovoda u zajednički organiziranu distribuciju vode stanovništvu i gospodarskim subjektima KZZ-a.

Pokazatelji kvalitete vode i njezine zdravstvene ispravnosti određeni su odredbama Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće (Narodne novine 47/08). Zdravstvenu ispravnost vode provjerava Zavod za javno zdravstvo Krapinsko-zagorske županije. U 2010. godini broj neispravnih uzoraka vode lokalnih vodovoda smanjen je za 66%. U 2012. Zavod za javno zdravstvo Krapinsko-zagorske županije je provodio stalnu kontrolu vode za piće svih isporučitelja (na izvoru i u sustavu opskrbe) te je ispitao 1 115 uzoraka vode od čega 34 uzorka ili 3,0% nisu zadovoljavala kriterije kvalitete pitke vode. U 2015. godini napravljena su ispitivanja uzoraka vode za ljudsku potrošnju temeljem monitorniga kojeg financira Krapinsko-zagorska županija sukladno pravilniku i temeljem ugovora s jedinicama lokalne samouprave. Prikupljena su 442 uzoraka, od čega 136 temeljem monitorniga i 306 temeljem ugovora s jedinicama lokalne samouprave. Nakon provedene analiza, utvrđeno je da je 201 uzorak zdravstveno neispravan, od čega se 138 uzoraka (45,1%) odnosi na jedinice lokalne samouprave, a 63 (46,3%) zdravstveno neispravnih uzoraka na monitoring. U 2014. godini zdravstveno neispravni uzorci vode sukladno provedenom monitoringu iznosili 60,2%. Najčešći uzrok neispravnosti bili su mikrobiološka kontaminacija i povišena mutnost te sadržavanje željeza iznad propisanog minimuma. Ipak, unatoč značajnom napretku, stanje na lokalnim vodovodima još je daleko od idealnog, zbog čega je potrebno i dalje raditi na poboljšanju stanja i upozoravati na posljedice zdravstveno neispravne vode za piće. Mnogo izvorišta lokalnih vodovoda je nezaštićeno i neistraženo, ne prati se kvaliteta i iskoristivost samih izvorišta, a vodotehnički objekti nisu u potpunosti sagrađeni u skladu s normativima i standardima za tu vrstu objekta.

Prosječna opskrbljenost vodom iz sustava javne vodoopskrbe u 2006. godini na području Županije, prema podacima iz Novelacije Studije razvitka vodoopskrbe na području Krapinsko-zagorske županije, IGH, bila je oko 60%. Izgradnjom magistralnih i sekundarnih cjevovoda te ostalih hidrotehničkih građevina (izvorišta, vodosprema i pumpnih stanica) u proteklih 7 godina, opskrbljenost je podignuta na cca 75%, bez lokalnih vodovoda. Lokalnim vodovodima upravljaju tzv. vodovodni odbori ili grupe građana te jedinice lokalne samouprave. Iako u funkciji, ti vodovodi su izvan sustava javne vodoopskrbe, temeljeni na izvorima male izdašnosti, loše održavani (osim onih kojima upravljaju JLS), a voda u istima je u velikoj mjeri zdravstveno neispravna.

Ukupna prosječna godišnja potrošnja vode u okviru javnih vodoopskrbnih sustava iznosila je cca 4.500.000 m³, a prosječna godišnja potrošnja vode po stanovniku iznosila je 33,5 m³ odnosno cca 92 l/dan. Današnje potrebe za vodom u okviru sustava javne vodoopskrbe podmiruju se s 390,0 l/s.

Na lokalne vodovode je 2010. godine bilo priključeno više od 42.259 stanovnika odnosno 9.151 kućanstava. Ukupno se 97 vodovoda redovno dezinficira, a njih 50 ima dovoljnu količinu vode za neometanu vodoopskrbu. Prema posljednjim podacima iz 2016. godine na lokalne vodovode priključeno je 10.551 domaćinstvo odnosno 31.845 stanovnika što je povećanje u odnosu na 2010. godinu. Dezinficira se 947 vodovoda dok 73 vodovoda ima dovoljnu količinu vode.

Od većih kapitalnih investicija u sektoru vodoopskrbe, planira se dogradnja sustava vodoopskrbe naselja „visoke zone“ na području grada Zaboka te opskrba vodom „Visoke zone“ Lobor – Mače i Novi Golubovec iz izvorišta Mlačine Grabari. Također se projektiraju i grade kapitalni objekti nužni za povećanje kapaciteta sustava i sigurnosti vodoopskrbe stanovništva te za potrebe gospodarske zone grada Zaboka, novi vodospremnik Zabok V = 1.500 m³. U fazi izgradnje je kapitalna investicija i cjevovodi vezani uz C.S. Gredice. i to:

Ukupna ulaganja za navedene investicije na području grada Zaboka (i rubnih područja prema susjednim JLS) do 2019. godine planiraju se u iznosu cca 60.000.000,00 kn.

Završetkom planiranih investicija na području grada Zaboka, ali i ostalih kapitalnih investicija na području Krapinsko-zagorske županije iz strategije razvoja vodoopskrbe Krapinsko-zagorske županije, a koja ovim planom nisu obuhvaćene, dugoročno će se i sveobuhvatno riješiti pitanje vodoopskrbe područja grada Zaboka i čitave Krapinsko-zagorske županije.

Od planiranih projekata i investicija za naredno plansko razdoblje, potrebno je navesti:

- Izgradnja objekata na crpilištu Lobor,
- Sustav Harina Zlaka III B faza – iz bunara HRZ-2,
- Lobor – Mihovljan - Dukovec nastavak I A etape – od L.O. 5 do filtrirnice,
- Visoka zona grada Zlatara – Kadoići, Kantociji, Bartolini (h.s. i cjevovodi),
- HS Jankovčica i cjevovodi na vodoopskrbnom podsustavu Bedekovčina,
- Vodosprema Gredice, V = 4.000 m³,
- Vodospremnik „Klanjec Gornji“ i rekonstrukcija postojeće crpne stanice,
- Opskrba vodom područja „niske zone“ naselja Veliko Trgovišće, Opskrba vodom naselja Velika Erpenja,
- Opskrba vodom „visoke zone“ Gornja Stubica - 1 FAZA,
- Opskrba vodom „visoke zone“ Gornja Stubica - 2 FAZA,
- Opskrba vodom južnog područja grada Donja Stubica,
- Vodoopskrbni sustav Hrašćina - Budinščina, podsustav u općini Budinščina – nastavak,
- Opskrba vodom „niske zone“ naselja Marija Bistrica
- Opskrba vodom podsustava Laz Bistrički,
- Opskrba vodom „visoke zone“ Marija Bistrica – Globočec,
- Opskrba vodom područja naselja Hum Bistrički, Donja i Gornja Selnica,
- Podsustav "Visoka zona" Zlatar ("Puljekov breg") - vodospremnik "Ratkovec", glav. Opskrbni cjevovod vs "Ratkovec", cjevovod od vodospremnika do naselja,
- Opskrba vodom naselja Kraljev vrh 3 FAZA – spoj Strmec - Pila,
- Opskrba vodom područja "visoke zone" Grada Zaboka, Općine Sv. Križ Začretje i Kr. Toplice 2 FAZA,
- Harina Zlaka III B – faza,
- Opskrba vodom "visoke zone" općine Zagorska Sela i Desinić,
- Vodoopskrba "visoke zone" Općine Desinić H.S. Košnica i opskrbeni cjevovodi,
- Opskrba vodom naselja Mihovljan,
- Opskrbeni cjevovodi visoke zona Kr. Toplice sjever,

- Izmještanje magistralnog cjevovoda na lokaciji vodospremnika "Bedekovčina",
- Magistralni cjevovod V. Vrh - C.S. Gredice (zamjenski cjevovod (DUKTIL DN 800)) sa svim pratećim objektima,
- Harina Zlaka - 4 FAZA (cjevovod DN 250, L = 10 km), vodospremnik Miljana – V.S. Risvica,
- Rekonstrukcija dijela magistralnog cjevovoda Gredice - V.S. Kamenjak - dionica gospodarska zona Oroslavje - V.S. Kamenjak (DN 400, L = 2 km),
- Rekonstrukcija dijela magistralnog cjevovoda V.S. Kamenjak - Jakovlje (DN 250, L = 1 km),
- Rekonstrukcija dijela magistralnog cjevovoda Lobor - Zabok dionica C.S. Cetinovec - P.K. Bukovec (DN 250, L = 1 km),
- Rekonstrukcija dijela magistralnog cjevovoda Lobor - V.S. Kaštel dionica C.S. Cetinovec - V.S. Cetinovec - V.S. Kaštel (DN 200, L = 1 km),
- Šavorići - KONJŠČINA – PEŠČENO
- Dogradnja NUS-a.

Za postojeća istražena izvorišta nužno je donijeti Odluke o vodozaštitnim zonama te poduzimati sve kako bi se kvaliteta i sigurnost istih u potpunosti zadržala. Također je za planirane investicije u tijeku izrada projektna dokumentacija.

11.1.1. Gubitak vode u vodoopskrbi

Štedljivo i racionalno korištenje vode jedno je od temeljnih načela Strategije upravljanja vodama Republike Hrvatske. Neracionalna potrošnja vode je rezultat, između ostalog, visokih gubitaka, koji su posljedica zastarjelosti i nedovoljnog održavanja sustava javne vodoopskrbe. Na području Županije, u 2015. godini je zahvaćeno 6.688.979 m³ vode, a prodano je 3.607.974 m³ vode što u konačnici znači gubitak 2.648.152 m³ vode ili 39,6% te je vidljivo smanje gubitka vode u odnosu na 2014. godinu kada je gubitak vode iznosio 45,0%.

Zagorski vodovod, Vodoopskrba i odvodnja Hum na Sutli (HUMVIO) i Vodoopskrba i odvodnja Pregrada (VIOP) bavi se aktivnostima koje su vezane na smanjenje gubitka vode u sustavu.

Zagorski vodovod s ciljem smanjenja gubitka te unapređenja kontrole curenja RJ Vodoopskrba prepoznala je i pokrenula niz sustavnih mjera i aktivnosti. Sustav je temeljem međunarodnih standarda (IWA metodologija) podijeljen na DMA zone, regulaciju tlaka i aktivnu kontrolu curenja. Zagorski vodovod ima ugrađen nadzorno upravljački sustav (NUS) sukladno kojeg se prate vitalni dijelovi sustava te stanje količine vode u svim vodoopskrbnim objektima, tlak, protok i upravljanje uređajima za prepumpavanje vode. NUS je instaliran u CS Gredice putem kojeg dežurni zaposlenici 0 – 24 sata upravljaju sustavom. Zagorski vodovod također već duži niz godina radi na obnovi pumpnih i hidroforskih stanica gdje se ugrađuju pumpe najnovije generacije x frekventnom regulacijom te GPRS modulima koji su povezani s NUS-om, a koje sprečavaju nastanak hidrauličkih udara i samim time smanjuje se i broj puknuća cjevovoda.

Vodoopskrba i odvodnja Hum na Sutli (HUMVIO) planira izgradnju postojeće stare distributivne mreže na svojem području:

- Distributivna mreža vezana na magistralni vodoopskrbni cjevovod podsustav Harina Zlaka II.C faza, 3. dio (Lastine, Grletinec, Klauže, Vrbišnica) dužina cca 2 000 m
- Distributivna mreža vezana na magistralni vodoopskrbni cjevovod podsustav Harina Zlaka II.C faza, 4. dio (nizinski dio Prišlin, Mali Tabor, Brezno Gornje i Donje, Zalug) dužina cca 5 000 m
- Distributivna mreža vezana na magistralni vodoopskrbni cjevovod Harina Zlaka IIC-faza, 2. dio (Donji Hum) dužina cca 2 000 m

- Distributivna mreža vezana na magistralni vodoopskrbni cjevovod Harina Zlaka IIC-faza, 1. dio (visoki dio Prišlin, Poredje) dužina cca 1 500 m
- Distributivna mreža vezana na vodoopskrbni cjevovod Visoke zone Lupinjak dužina cca 500 m cjevovodi distributivne mreže IIB faze dužina cca 6 800 m.

Vodoopskrba i odvodnja Pregrada (VIOP) u svrhu rješavanja problematike gubitka vode napravila je hidraulično–matematički modeli vodoopskrbnog sustava i elaborat analize stanja gubitka. U 2015. godinu u suradnji s Hrvatskim vodama, VIOP započeo je projekt „Sanacije gubitka vodovoda Pregrada“ ugradnjom mjerne opreme i regulatora tlakova na postojeći vodoopskrbni sustav. Projektom se planira riješiti problem visokih tlakova u vodoopskrbnoj mreži.

Navedene aktivnosti dovele su do značajnog smanjenja gubitka vode i uštede u potrošnji električne energije te navedena društva kontinuirano rade na rekonstrukciji mreža, neovlaštenoj potrošnji vode, nepreciznosti mjernih instrumenata, nekontroliranom istjecanju vode.

U sljedećem kratkoročnom razdoblju (5 – 8 godina)potrebno je uložiti značajna sredstva u sanaciju gubitka u postojećim distribucijskim mrežama kako bi se isti sveli u normalne veličine.

11.2. Odvodnja

Na području Krapinsko-zagorske županije u sustav odvodnje otpadnih voda priključeno je tek oko 20% stanovništva. Sustav se sastoji od mreže kanala i kolektora i samo dva uređaja za pročišćavanje otpadnih voda naselja. Spomenuti sustav izgrađene mreže otpadnih voda dug je oko 241,86 km te je uglavnom izgrađen u većim naseljima urbanog karaktera, a na istu je priključeno oko 28.000 stanovnika.

Tabela 67 - Broj stanovnika i kućanstva priključenih na kanalizacijsku mrežu u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2012. godina

GRAD/OPĆINA	Kućanstva priključena na kanalizaciju	Stanovnici priključeni na kanalizaciju	Duljina mreže km	Nadležno komunalno poduzeće
DONJA STUBICA	250	800	13,2	/
KLANJEC	/	/	4	Zagorski vod.
KRAPINA	1.782	5.525	35	Krakom
OROSLAVJE	1.000	3.200	28,5	/
PREGRADA	600	1.920	10	VIOP
ZABOK	1.149	3.677	45	Zagorski vod.
ZLATAR	490	1.568	11	/
BEDEKOVČINA	950	3.040	8,3	Zagorski vod.
BUDINŠČINA	/	/	/	/
DESINIĆ	/	/	/	/
ĐURMANEC	/	/	/	/
GORNJA STUBICA	/	/	6,62	/
HRAŠČINA	/	/	0,32	/
HUM NA SUTLI	/	/	3,7	HUMVIO
JESENJE	/	/	/	/
KONJŠČINA	210	672	6	
KRALJEVEC NA SUTLI	/	/	/	/
KRAPINSKE TOPLICE	353	1130	9,46	Zagorski vod.
KUMROVEC	60	191	10	Zagorski vod.
LOBOR	/	/	/	/

MAČE	/	/	/	/
MARIJA BISTRICA	320	1.024	2,6	/
MIHOVLJAN	/	/	/	/
NOVI GOLUBOVEC	/	/	/	/
PETROVSKO	/	/	/	/
RADOBOJ	/	/	/	/
STUBIČKE TOPLICE	885	2.832	26,66	/
SVETI KRIŽ ZAČRETJE	182	582	11	Zagorski vod.
TUHELJ	/	/	/	/
VELIKO TRGOVIŠĆE	150	480	7,5	Zagorski vod.
ZAGORSKA SELA	/	/	/	/
ZLATAR BISTRICA	410	1.312	4	/
UKUPNO	8.791	27.953	242,86	/

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Krapinsko-zagorske županije

Brdovita konfiguracija terena otežava izgradnju sustava i priključivanje manjih naselja i pojedinačnih kuća koje koriste sabirne jame ili uopće nemaju riješenu odvodnju otpadnih voda, a zbog konfiguracije terena čak i nakon izgradnje cjelovitog sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda Županije na mrežu za prikupljanje otpadnih voda u sustavu bit će priključeno oko 60% stanovništva Županije.

11.3. Opskrba plinom

Na području Krapinsko-zagorske županije ukupna dužina mreža iznosi 1.981,74 km. Distribuciju plina obavlja 5 distributera. Plinom se opskrbljuje 30.377 potrošača. Prosječan broj priključaka na 100 stanovnika je 23. Postoje planovi za proširenje plinske mreže poticanjem provedbe plinifikacije naselja i opskrbu gospodarstva kroz lokalne razvojne programe te izgradnja magistralnih sustava uz objedinjavanje distribucijske mreže. Kao važan energent svakako valja spomenuti i ogrjevno drvo. Najniži stupanj plinifikacije od 8% je u općini Hrašćina, dok je najveći stupanj, do 90%, na području Zaboka.

Tabela 68 - Distributeri plina u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2016. godina

NAZIV	DUŽINA MREŽE U KM	POTROŠAČI (BROJ)
PLIN KONJŠĆINA d.o.o.	331*	4.829*
Gradska plinara Krapina d.o.o.	457	5.507
ZELENJAK - PLIN d.o.o.	310,25	2.684
ZAGORSKI METALAC d.o.o.	666,49	14.542
HUMPLIN d.o.o.	217	2.815
UKUPNO	1.981,74	30.377

Izvor: Upravni odjel za gospodarstvo i financije, Krapinsko-zagorska županija, *Podaci HSUP: Plinsko gospodarstvo u 2014. godini

U industrijskoj potrošnji najveći udio od oko 76% u ukupnoj neposrednoj potrošnji ima potrošnja prirodnog plina. Gledajući udio pojedinih energenata, prirodni plin, električna energija i ogrjevno drvo imaju najveći udio u ukupnoj potrošnji energije kućanstava odnosno 45%, 26% i 20% od ukupnog.

Strateški je cilj Županije primjenjivati takve energente koji će biti ekonomski, ali i ekološki najprihvatljiviji za individualnu potrošnju i za gospodarstvo u cijelosti. Opcija korištenja plina smatra se povoljnijom, ali je nužno vezana s realizacijom programa opskrbe plinom i iz drugih izvorišta (vlastiti resursi ili uvoz npr. LNG iz jadranskog izvorišta). Uz opskrbu plinom iz Rusije treba predvidjeti i ostale mogućnosti radi diversifikacije i neovisnosti o samo jednom dobavljaču i samo jednom plinovodu.

Na području Županije potrebno je još izgraditi planiranu plinsku mrežu na području pojedinih općina i gradova te poticati provedbu plinifikacije naselja i opskrbu gospodarstva kroz lokalne razvojne programe.

11.4. Opskrba električnom energijom

Krapinsko-zagorska županija pripada sjevernom dijelu elektroenergetskog sustava Republike Hrvatske koji se opskrbljuje električnom energijom iz hidroelektrana Dravskog sliva te termoelektrana na području Zagreba i Siska. Jedini proizvodni objekt HEP-a na području Krapinsko-zagorske županije je KTE Jertovec (kombinirana plinsko-parna termoelektrana) ukupne snage 88 MW u dva kombi bloka izgrađena 1956. i 1975. godine. Predviđa se da će oba bloka elektrane iz pogona izaći 2018. godine.

Područje Krapinsko-zagorske županije električnom energijom opskrbljuju tri distributera:

- DP Elektra Zabok,
- DP Elektra Varaždin,
- DP Elektra Zagreb.

Ukupna duljina vodova na distribucijskom području Krapinsko-zagorske županije, površine 1190 km², iznosi 5129,37 km. Najveći dio područja Županije (cca 86%) električnom energijom opskrbljuje distributer Elektra Zabok. Značajan problem je relativno loša kvaliteta u opskrbi električnom energijom u sjeveroistočnom dijelu Županije u općinama Mihovljan, Novi Golubovec, Lobar, Zlatar i Budinščina radi dugih radialnih vodova 10 kV s nedovoljnim presjecima vodiča. U ostalom dijelu osjeća se nedostatak magistralnih vodova 10 (20) kV s presjekom 95 mm². Na cijelom području Županije postoji značajan broj naselja s nezadovoljavajućim naponskim prilikama u niskonaponskim mrežama, tzv. sive zone. Glavne distributivne spojne točke su trafostanice TS 110/35/10 kV u Zaboku, Humu na Sutli i Jertovcu koje su sastavni dijelovi prijenosnog elektroenergetskog sustava RH.

Problem elektroenergetskog sustava županije leži u činjenici malog prijenosnog kapaciteta sredjenaponskih vodova. Program obnove elektroenergetskih vodova predviđa zamjenu 10kV-nim s 20kV-nim vodovima pri čemu bi se povećala kvaliteta distribucijske usluge kao i potencijal razvitka županije. U niskonaponskim mrežama vladaju nezadovoljavajuće naponske prilike i prisutno je veliko nezadovoljstvo, svakodnevne pritužbe i peticije potrošača i jedinica lokalne samouprave. Radi dovođenja elektroopskrbe tih područja, tzv. sivih zona, u skladu s propisima, potrebno je interpolirati cca 440 kom transformatorskih stanica TS 10 (20)/0,4 kV, s izgradnjom cca 220 km priključnih vodova 10 (20) kV i rekonstruirati cca 946 km niskonaponske mreže.

U pogledu proizvodnje i opskrbe električnom energijom od državnih strateških objekata planira se izgradnja KTE Jertovec snage oko 240 MW s pripadajućim dalekovodom 2x110 kV Žerjavinec – Jertovec koji će koristiti koridor uz postojeći 110 kV vod. Od prijenosnih postrojenja od državnog interesa planira se izgradnja 2 x 400 kV dalekovoda od rasklopišta Žerjavinec do transformatorskog postrojenja TS 400/110 kV Zlodi kod Samobora. Trasa ovog dalekovoda planira se kroz južno područje Županije s ulazom kod Laza Bistričkog i izlaza kod Strmca Stubičkog.

11.4.1. Energija biomase

Najvažniji izvor biomase u Krapinsko-zagorskoj županiji je drvna (šumska) biomasa. Drvna biomasa za energetske uporabu se dijeli na cjepanice, sječku i pelete.

Najveći dio šumske biomase dolazi iz sječe. Redovita sječa dio je ukupnog ciklusa gospodarenja šumama dok izvanredna sječa nastupa kao neizbježna sanitarna mjera uslijed oštećenja šume. Za ocjenu mogućega prinosa biomase potrebno je poznavanje drvne zalihe i njezina udjela po vrstama drveća, dobnim razredima, debljinskim

razredima, prirastu, etatu i sličnim pokazateljima. Navedeni podaci predstavljaju temelj planiranja šumskoga ostatka u energetske svrhe, a za Krapinsko-zagorsku županiju prema podacima Hrvatskih šuma d.o.o. prikazani su u sljedećoj tablici.

Tabela 69 - Površina šuma i šumskog zemljišta, godišnji tečajni prirast i etat za Krapinsko-zagorsku županiju za 2014. godinu

	Jedinica	Vrijednost
Ukupna površina šuma i šumskog zemljišta	ha	45.647
Ukupna površina gospodarskih šuma	ha	44.413
Udio privatnih šuma	%	79,2
Udio državnih šuma kojima gospodare Hrvatske šume d.o.o.	%	20,8
Površina privatnih gospodarskih šuma	ha	35.172
Površina državnih gospodarskih šuma kojima gospodare Hrvatske šume d.o.o.	ha	9.240,82
Ukupna drvena zaliha gospodarskih šuma, za stabla iznad 10 cm promjera na visini od 1,30 m	m ³	9.975.266
Godišnji tečajni prirast drvene zalihe gospodarskih šuma, za stabla iznad 10 cm promjera na visini od 1,30 m	m ³	273.206
Prosječni godišnji etat (planirana drvena zaliha za sječu predviđena šumskogospodarskom osnovom područja) za sve drvene sortimente	m ³	126.686

Izvor: Regionalna energetska agencija Sjeverozapadne Hrvatske, 2014. godina

Planirana drvena zaliha za sječu, predviđena šumskogospodarskom osnovom područja, za sve drvene sortimente iznosi 126.686 m³. U prosjeku se od ukupne mase stabala dobiva oko 65% trupaca, 20% oblica i cjepanica te 15% otpada (sitna granjevina, lišće i dr.).

Na području Krapinsko-zagorske županije, trenutno najvažnija upotreba biomase u energetske svrhe odnosi se na ogrjevno drvo za grijanje domaćinstava. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (Popis stanovništva 2011. godine), ukupno 25.870 nastanjenih kućanstava koristi drvo kao jedini ili primarni energent za grijanje odnosno oko 62% ukupnog broja stanovnika. Procijenjena godišnja potrošnja ogrjevnog drva iznosi oko 116.109 m³ (energetska vrijednost oko 0,76 PJ). Prosječna godišnja potrošnja ogrjevnog drva po stanovniku za Krapinsko-zagorsku županiju iznosi 0,87 m³, a za Republiku Hrvatsku iznosi 0,77 m³. Na osnovi potrošnje ogrjevnog drva izračunato je da se najviše (1,25 - 1,5 m³) ogrjevnog drva troši u općinama Budinščina, Hrašćina, Konjšćina, Zagorska Sela, Kumrovec i Tuhelj, a najmanje (0 - 0,6 m³) u Svetom Križu Začretje i Kraljevcu na Sutli.

Zbog tehnološke mogućnosti spaljivanja u automatiziranim kotlovskim postrojenjima, sječka će postati sve značajniji energent. Prema izračunu iz planiranih drvnih zaliha iz privatnih šuma raspoložemo s 25.888 m³ drva pogodnog za izradu sječke. Proizvođača sječke s područja Krapinsko-zagorske županije za sad nema, ali postoje 4 ovlaštena izvođača radova u šumarstvu koji imaju licencu od Hrvatske komore inženjera šumarstva i drvene tehnologije. Da bi se bavili proizvodnjom sječke, uz standardnu šumarsku mehanizaciju, potrebna je dodatna oprema kojom se iz drva proizvodi drvena sječka, tzv. iverači. Troškovi nabave ovih strojeva kreću se od 30.000 HRK pa naviše. Drugu skupinu mogućih opskrbljivača drvnom sječkom čine Hrvatske šume d.o.o. koje na području Krapinsko-zagorske županije raspoložu s površinom 20,8% udjela ukupne površine gospodarskih šuma. Planirana drvena zaliha za sječu za sve drvene sortimente iznosi 52.719 m³. Prema izračunu, iz gospodarskih šuma kojima raspolaze poduzeće Hrvatske šume d.o.o. raspoložemo s 18.451 m³ drva pogodnog za izradu sječke.

Osim cjepanica i sječke, povećava se i udio peleta i briketa. Na području Županje nalazi se manji broj drvoprerađivačkih tvrtki uz čiju primarnu proizvodnju nastaje i određena količina drvnog ostatka koji se može koristiti

za proizvodnju energije. Na području Krapinsko-zagorske županije postoji oko 20 pilana i drvo-prerađivačkih tvrtki, ali njihovi trenutni kapaciteti su zanemarivi, odnosno jedva pokrivaju svoje toplinske potrebe ili od otpada rade finalni proizvod u obliku peleta ili briketa koji prodaju na tržištu.

Kao četvrtu skupinu potencijalnog opskrbljivača drvnom sječkom treba navesti brzorastuće nasade kojih za sada nema, ali prema procjenama i provedenim istraživanjima dobiveni su podaci da bi za Krapinsko-zagorsku županiju takvi nasadi mogli proizvoditi 12.588 t suhe tvari godišnje. Proračun je napravljen na 10% ukupne površine zemljišta okarakteriziranog kao pretežno poljodjeljskih zemljišta s većim područjima prirodne vegetacije što iznosi 1.049 ha.

Uzevši u obzir dosadašnja iskustva, odnosno trenutno stanje korištenja biomase na razini Krapinsko-zagorske županije, kao najznačajnija mjera za privatne osobe može se preporučiti poticanje (sufinanciranje) ugradnje učinkovitih kotlova na biomasu za grijanje i pripremu tople vode. Ugradnjom kotlovskog postrojenja na drvenu biomasu dolazi do energetske i novčanih ušteda, poticanja razvoja lokalnog gospodarstva te do smanjenja emisije CO₂.

U zgradama u javnom vlasništvu, preporučuje se korištenje biomase u kotlovnica za grijanje i pripremu tople vode uz grupiranje više zgrada na jednu kotlovnicu, gdje je to moguće, kako bi se smanjili investicijski i operativni troškovi. Nužno je prilikom projektiranja poštivati sve norme za smanjenje emisija te koristiti najmodernije tehnologije kotlovskih postrojenja s učinkovitošću većom od 90% i pirolitičkim načinom izgaranja vođenim lambda sondom.

11.4.2. Geotermalna energija

Geotermalna energija je prisutna, na višoj ili nižoj temperaturnoj razini, na gotovo cijelom području Krapinsko-zagorske županije. Na području Županije provedena su istraživanja i postoji više bušotina i lokaliteta s različitim geotermalnim energetske potencijalom. U sklopu istraživanja na području Krapinsko-zagorske županije 1988. godine Geološki zavod Zagreb izradio je Elaborat na temelju kojega je, na krajnjem sjeverozapadnom dijelu Hrvatske, locirana i 1989. godine izrađena bušotina Kumrovec-1 (Kum-1), kao istražna sa svrhom otkrivanja geotermalnih resursa. Na bušotini je ustanovljena temperatura vode od 25 °C uz protok vode od 4000 m³/d. Prema kemijskoj analizi voda je kalcijsko-magnezijsko-hidrokarbonatna. Bušotina Kum-1 projektirana je i bušena pod nadzorom INA Projekta, a nakon njegova ukidanja ostaje vlasništvo INA-e.

Bušotina Tuheljka-1 (Tka-1) projektirana je kao istražna radi otkrivanja geotermalnih resursa ali kako prilikom ispitivanja slojeva zasićenih vodom nisu dobiveni zadovoljavajući rezultati, bušotina je likvidirana kao negativna.

Bušotina Zabok-1 (Za-1) izrađena je 1963. godine. Projektirana je kao istražna na ugljikovodike, ali zbog negativnih rezultata pri ispitivanju bušotina je likvidirana kao negativna. Isto je i s bušotinom Hrvatsko Zagorje-1 (HZ-1) koja je izrađena 1990. sa svrhom otkrivanja ugljikovodika, ali zbog negativnih rezultata pri ispitivanju bušotina je likvidirana kao negativna.

Tijekom 1986. Geotehnika je, za tadašnjeg investitora INA-u, izradila bušotinu Krapinske Toplice-1 (KRT-1). Utvrđena je pojava geotermalne vode s temperaturom od 45 °C.

Sljedeći lokalitet su Sutinske Toplice na jugoistočnom dijelu Krapinsko-zagorske županije koji većim dijelom obuhvaća rubne dijelove općina Mihovljan i Mače. Na tome prostoru, uz postojeće povijesne objekte rimskih toplica, postoje otvoreni bazeni. Danas su rimske terme zapuštena i devastirana. Novi objekt koji koristi prirodni geotermalni izvor poznat je pod nazivom Sutinske Toplice. Istraživački radovi na području Sutinskih Toplica započeli su 1960. godine kada je izvedeno pregledno geološko kartiranje zapadnog dijela Krapinsko-zagorske županije, koje je nastavljeno 1981. detaljnim geološkim kartiranjem. Prva geotermalna bušotina Sutinka Termalna-1 (SuT-1)

izrađena je 1983. godine. Budući da njeni rezultati nisu bili zadovoljavajući, tijekom studenog iste godine obavljena su geoelektrična mjerenja koja su korištena za lociranje bušotine Sutinka Termalna-2 (SuT-2) izrađene 1984. godine. Treća bušotina Sutinka Termalna-3 (SuT-3) izrađena je 1988. godine, koja je nabušila znatno povećanu debljinu ovog prvorazrednog vodonosnika. Izmjerena temperatura na dubini ležišta bila je 38 °C. Sve bušotine u vlasništvu su tvrtke INA d.d.

Najčešća primjena termalnih voda je za toplice, kao bazenska voda te za grijanje. Ovisno o temperaturnoj razini, grijanje je moguće izravno preko izmjenjivača (Specijalna bolnica Stubičke Toplice) ili preko geotermalnih dizalica topline (Specijalna bolnica Krapinske Toplice). Nakon oduzimanja toplinske energije, nužno je geotermalnu vodu vratiti natrag upojnim bunarom te pri tome paziti da se ne događa kontaminacija vode. Sustavi koji su trenutno u funkciji se ne drže uvijek toga principa (topla voda se ispušta u vodotok ili u kanalizaciju).

Osim iskorištavanja energije termalnih voda, kao smjernica za buduće aktivnosti na području geotermalne energije može se preporučiti i korištenje toplinskih pumpi u sustavima grijanja zgrada javne namjene te domaćinstva.

11.4.3. Sunčeva energija

Sunce je neiscrpan je obnovljivi izvor energije. Većina dostupnih oblika energije na Zemlji nastala je djelovanjem energije Sunca. Teoretski potencijal energije Sunčeva zračenja daleko je veći od ostatka obnovljivih izvora energije.

Za razumijevanje značenja pojedinih vrijednosti parametara Sunčevog zračenja potrebno je objasniti pojam ozračenosti koji predstavlja količinu energije Sunčeva zračenja dozračenu na jediničnu površinu plohe u određenom vremenskom razdoblju. Dobiva se integriranjem ozračenja po vremenu, a jedinica za ozračenost je vat sat po kvadratnom metru (Wh/m²).

S obzirom da ne postoje procjene Sunčevog zračenja u Krapinsko-zagorskoj županiji zbog relativno rijetke mreže meteoroloških postaja, može se primijeniti interpolacija meteoroloških veličina uz poštivanje pravila o primjenjivosti meteoroloških podataka za mjesta udaljena do 50 km od mjerne postoje. U slučaju Krapinsko-zagorske županije uzeti su obzir podaci s najbliže meteorološke postoje Zagreb-Grič. Svjetska meteorološka organizacija za prikaz prosječnih podataka o Sunčevom zračenju, preporučuje korištenje niza podataka iz tridesetogodišnjeg razdoblja od 1961. do 1990. godine. Na ovaj način dozračena sunčeva energija na području Krapinsko-zagorske županije, na optimalno nagnutu plohu u godišnjem prosjeku, iznosi 3,5 - 3,7 kWh/m² dnevno. Iznos srednje godišnje ozračenosti dokaz je značajnog potencijala koji je moguće iskoristiti primjenom aktivnih i pasivnih solarnih rješenja.

Tabela 70 - Srednja dnevna ozračenost nagnute plohe (kWh/m²) uz godišnji optimalni kut 24,16° za razdoblje 1961. - 1990.¹⁷

Mjesec	Ukupno	Raspršenost	Izravno	Odbijeno
Siječanj	1,27	0,66	0,60	0,01
Veljača	2,01	1,02	0,97	0,01
Ožujak	3,39	1,59	1,77	0,03
Travanj	4,45	2,09	2,32	0,04
Svibanj	5,27	2,52	2,70	0,05
Lipanj	5,61	2,67	2,89	0,05
Srpanj	5,88	2,52	3,31	0,05
Kolovoz	5,19	2,25	2,90	0,04

¹⁷ Matić, Z., 2007, Sunčevo zračenje na području Republike Hrvatske, Energetski institut Hrvoje Požar, Zagreb

Rujan	4,44	1,68	2,73	0,03
Listopad	2,88	1,22	1,64	0,02
Studen	1,49	0,76	0,72	0,01
Prosinac	0,94	0,53	0,40	0,01
Prosječno	3,58	1,63	1,92	0,03
Σ [MWh/m ²]	1,31	0,60	0,70	0,01

Izvor: Regionalna energetska agencija Sjeverozapadne Hrvatske, 2014.

Vrlo povoljni insolacijski i klimatski uvjeti Krapinsko-zagorske županije u odnosu na područje srednje i sjeverne Europe, naročito u zimskom razdoblju, jamče veliki solarni tehnički potencijal. Usporedbe radi, tehnički iskoristiv potencijal sunčeve energije koji padne na primjer na neku građevinu nekoliko je puta veći od energetske potreba te građevine.

Primjenom pasivnih solarnih rješenja - povoljnom orijentiranošću građevine te dostatnom toplinskom izolacijom njene vanjske ovojnice postižu se značajne energetske uštede kroz čitavu godinu.

Aktivna primjena Sunčeve energije podrazumijeva njezinu izravnu pretvorbu u toplinsku ili električnu energiju. Pomoću **solarnih kolektora** sunčeva energija se izravno pretvara u toplinsku energiju koja se koristi za pripremu potrošne tople vode i/ili kao podrška grijanju. Obično se instaliraju na krov zgrade okrenut prema jugu i nagnut prema horizontali. U našim zemljopisnim širinama odabire se nagib kolektora od 35° do 45° čime se postiže da od proljeća do jeseni kolektor prima sunčevo svjetlo prosječno 7 do 8 sati dnevno. **Solarni fotonaponski sustavi** pomoću fotoelektričkog efekta pretvaraju energiju Sunčeva zračenja u električnu energiju. Mogu se podijeliti u dvije osnovne skupine: fotonaponski sustavi koji nisu priključeni na mrežu i fotonaponski sustavi priključeni na javnu elektroenergetsku mrežu. Uobičajeno se fotonaponski moduli, kao osnovni elementi fotonaponskog sustava, postavljaju na krovove zgrada (ravni ili kose), a u posljednje vrijeme ugrađuju se kao element fasade.

Na području Krapinsko-zagorske županije tijekom 2013. godine djelovalo je ukupno 8 sunčanih elektrana ukupne snage postrojenja 7.659,09 kW.¹⁸ Ti su solarni fotonaponski sustavi izravno priključeni na javnu elektroenergetsku mrežu i svu proizvedenu električnu energiju predaju u elektroenergetski sustav. Navedena postrojenja dio su sustava poticanja proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije te imaju status povlaštenog proizvođača.

Tabela 71 - Popis povlaštenih proizvođača električne energije na području Krapinsko-zagorske županije,

Naziv nositelja projekta	Naziv postrojenja	Snaga postrojenja (kW)	Grad/općina
KRKLEC-METAL d.o.o.	Fotonaponski sustav Krklec Metal	30,00	Hum na Sutli
Jedinstvo d.d.	SE Jedinstvo 1	289,80	Krapina
Jedinstvo d.d.	SE Jedinstvo 2	30,00	Krapina
Jedinstvo d.d.	SE Žutnica 1	299,80	Krapina
Jedinstvo d.d.	SE Žutnica 2	299,80	Krapina
Obrt AUTOMONT "BELINA" proizvodnja	Sunčana elektrana BELINA 1	30,00	Krapinske Toplice
HVAC - energetika d.o.o.	Sunčana elektrana HVAC-1	10,00	Oroslavje

¹⁸ Hrvatski operator tržišta energije d.o.o.

HVAC - energetika d.o.o.	Sunčana elektrana HVAC-2	6,00	Oroslavje
Nikola Ilijašević	Sunčana elektrana Ilijašević	10,00	Hum na Sutli
Renato Šamec	Sunčana elektrana Ivana R	10,00	Zabok
SOLIDA d.o.o.	Sunčana elektrana Konjščina I	169,00	Konjščina
SOLIDA d.o.o.	Sunčana elektrana Konjščina II	177,00	Konjščina
SOLIDA d.o.o.	Sunčana elektrana Konjščina III	151,00	Konjščina
SOLIDA NEKRETNINE d.o.o.	Sunčana elektrana Konjščina IV	999,00	Konjščina
CENT d.o.o.	Sunčana elektrana Konjščina V	996,00	Konjščina
NOVA DUGA d.o.o.	Sunčana elektrana Konjščina VI	998,00	Konjščina
PLAVI SVOD d.o.o.	Sunčana elektrana Konjščina VII	996,00	Konjščina
SPIRIT ESS SOLAR d.o.o.	Sunčana elektrana Marijan Žnidarec - 9,69 kW	9,69	Kumrovec
MIP-IVETIĆ, obrt za proizvodnju i trgovinu	Sunčana elektrana MIP-IVETIĆ	10,00	Veliko Trgovišće
ZAGORSKI METALAC d.o.o.	Sunčana elektrana Rajić 1	30,00	Zabok
RIMAT SISTEMI d.o.o.	Sunčana elektrana Ratkajec	10,00	Tuhelj
SOLARMONT IZGRADNJA d.o.o.	Sunčana elektrana Solarmont Zlatar 1	10,00	Zlatar
SOLARMONT IZGRADNJA d.o.o.	Sunčana elektrana Solarmont Zlatar 2	10,00	Zlatar
SUNČANO ZAGORJE j.d.o.o.	Sunčana elektrana Tomo Horvat - 10kW	10,00	Zlatar Bistrica
TT INŽENJERING d.o.o.	Sunčana elektrana TT Inženjering	10,00	Bedekovčina
Rok Vincetić	Sunčana elektrana Vincetić i sin Mihovljan	30,00	Mihovljan
Zagorje promet d.o.o.	Sunčana elektrana Zagorje promet	30,00	Zagorska Sela
TRASA d.o.o.	Sunčana elektrana Zlatar Bistrica 1	999,00	Zlatar Bistrica
SOLIDA NOVA d.o.o.	Sunčana elektrana Zlatar Bistrica 3	999,00	Zlatar Bistrica
UKUPNO		7.659,09	

Izvor: Regionalna energetska agencija Sjeverozapadne Hrvatske

Ovisno o ozakonjenju novih stimulativnih financijskih mjera za otkup u mrežu tako proizvedene električne energije omogućit će se jači poticaj za sve veće korištenje i primjenu obnovljivih izvora energije. Tijekom budućeg razdoblja očekuje se pad cijena fotonaponskih modula i ostalih komponenti sustava što će dodatno doprinijeti postizanju povoljnijih proizvodnih cijena električne energije u odnosu na druge izvore.

11.4.4. Male hidroelektrane

Sve se površinske vode u Krapinsko-zagorskoj županiji evakuiraju kroz dva sliva: rijeke Krapine i rijeke Sutle. Preostali dijelovi vodotoka koji izvire ili utječu u Krapinsko-zagorskoj županiji, a imaju ili mali protok ili mali geodetski pad, nisu u ovoj analizi uzeti u obzir.

Rijeka Krapina izvire na jugoistočnim obroncima Ivančice i sakuplja brojne pritoke s južnih obronaka ove gore. Drugi dio pritoka dolazi sa sjeverne strane Medvednice. Rijeka izlazi iz Županije kod Velikog Trgovišća. Sliv rijeke Krapine ima slivno područje od 1.244 km², od čega na Krapinsko-zagorsku županiju otpada oko 730 km².

Na vodomjernoj stanici Kupljenovo (slivno područje 1.150 km²) izmjeren je višegodišnji srednji protok od 12,0 m³/s. U mjernom razdoblju zabilježen je srednji minimalni protok od 1,12 m³/s, odnosno srednji maksimalni protok od 153 m³/s. Sama krivulja trajanja protoka, mjerena na ovoj vodomjernoj stanici pokazuje dobru izdašnost rijeke (više od srednjeg protoka 27% godišnje).

Vodotok rijeke Krapine se može podijeliti u dva dijela, na gornji i donji tok. Gornji tok je karakteriziran relativno malim protocima pa se u ovom pregledu ovaj dio uzima do utoka rijeke Batine (Selnica, Batina i Bistrica), dok je donji tok preostali dio vodotoka do izlaska iz Krapinsko-zagorske županije. Pregled procijenjenog hidroenergetskog potencijala koji se odnosi na veće pritoke rijeke Krapine u Krapinsko-zagorskoj županiji prikazan je u nastavku, pri čemu ukupni bruto potencijal sliva rijeke Krapine iznosi 16,2 GWh.

Tabela 72 - Procijenjeni hidro energetski potencijali većih pritoka rijeke Krapine

Vodotok	Slivna površina	Dužina	Geodetski pad	Relativni pad	Prosječni protok	Bruto potencijal
	km ²	km	m	‰	m ³ /s	GWh
Krapina - gornji tok	90,9	10,17	18	1,77	1,87	0,25
Krapina - donji tok	640	11,43	11	0,96	5,2	1,2
Selnica	14,2	13,08	120	9,17	0,14	0,4
Batina	33,5	9,3	63	6,77	0,35	0,55
Reka	56,1	15,1	166,6	11,03	0,44	2
Velika Reka	75,2	19,64	194	9,88	0,55	2,3
Krapinica	129,8	30,84	257	8,33	1,37	3,1
Kosteljina	61	30,08	157	5,22	0,4	0,3
Horvatska	107,5	28,71	201	7	1,16	1,95
Bistrica	43,2	12,15	174	14,32	0,31	1,5
Žitomirka	40,4	7,25	219	30,21	0,3	1,8
Pinja	22,7	6,97	64	9,18	0,18	0,6
Toplički potok	148,3	4,97	20,5	4,12	0,35	0,25
UKUPNO	1 462,8	199,69	1665,1	-	-	16,2

Izvor: Regionalna energetska agencija Sjeverozapadne Hrvatske

Rijeka Sutla izvire u Sloveniji sjeverozapadno od Đurmanca, a od mjesta Lupinjak čini granicu između Hrvatske i Slovenije. Slivno područje iznosi 590 km², od čega 133 km² na strani Republike Hrvatske i 457 km² na strani Republike Slovenije. Glavninu slivnog područja u Hrvatskoj čine sjeverni i zapadni obronci Maceljskog gorja. Iz ovog područja Sutla ima i lijeve pritoke Brezinu, Sutlišće i Skoritnu. S hidroenergetskog stajališta sva tri pritoka su nezanimljiva.

Za hidroenergetsko iskorištavanje bi mogla biti zanimljiva rijeka Sutla koja na gornjoj graničnoj točki ima kotu korita 247 m.n.m., a na izlasku iz Krapinsko-zagorske županije 150 m.n.m. U dužini granice od 73 km ima pad od 97 m, što znači da prosječni relativni geodetski pad graničnog poteza ove rijeke iznosi 1,27‰. Na vodomjernoj stanici

Zelenjak (slivno područje 455 km²) izmjeren je višegodišnji srednji protok od 7,31 m³/s. U mjernom razdoblju zabilježen je srednji minimalni protok od 0,859 m³/s, odnosno srednji maksimalni protok od 129 m³/s. Sama krivulja trajanja protoka, mjerena na ovoj vodomjernoj stanici pokazuje veliku izdašnost rijeke (više od srednjeg protoka 43% godišnje). Temeljem ovih podataka može se procijeniti bruto hidroenergetski potencijal od oko 40 GWh.

Pri razmatranju energetskeg potencijala rijeke Sutle potrebno je naglasiti da se ista nalazi u posebnoj zaštiti kroz Nacionalnu ekološku mrežu te je predviđena kao dio europske mreže NATURA 2000 kao stanište rijetke i ugrožene faune. Stoga je prije planiranja izgradnje malih hidroelektrana na rijeci Sutli potrebno provesti postupak ocjene prihvatljivosti zahvata za ekološku mrežu sukladno odredbama Zakona o zaštiti prirode.

Vodnogospodarski interesi Republike Hrvatske ne podudaraju se s vodnogospodarskim interesima Republike Slovenije (u Republici Sloveniji se zalažu za stvaranje Sutlanskog jezera sjeveroistočno od Terma Olimia koje bi se koristilo u športske i turističke svrhe), što je razlog da do danas nije definirano zajedničko rješenje uređenja čitavog sliva. Zbog činjenice da u ovom prostoru još nema dogovora između susjednih država, ne može se ni pouzdano računati s procijenjenim hidroenergetskim potencijalom ovog sliva.

U Republici Hrvatskoj, pa tako ni u Krapinsko-zagorskoj županiji, ne postoji katastar pozicija za male hidroelektrane temeljem kojega bi se mogle izabirati pozicije i obrađivati podaci za određenu hidroelektranu. Takav katastar je nužno sačiniti ukoliko se želi sistematska i isplativa izgradnja malih hidroelektrana. S obzirom da se strategija o ovakvim objektima donosi na razini županija, Krapinsko-zagorska županija treba pokrenuti izradu katastra pozicija za male hidroelektrane. Po izradi katastra pozicija za male hidroelektrane, potrebno je pokrenuti postupak za izmjenu i dopunu postojećeg prostornog plana županije i u njega unijeti potencijalne pozicije za male hidroelektrane definirane navedenim katastrom.

Ukoliko se i prije dovršenja katastra odnosno izmjena prostornog plana pojave zainteresirani investitori za gradnju malih hidroelektrana kao višenamjenskih objekata (turizam, šport, poljodjelstvo i sl.), bit će potrebno odgovoriti na postavljene zahtjeve glede promjene urbanističkog plana u tom segmentu, izdavanja odgovarajućih dozvola i slično.

11.4.5. Vjetroelektrane

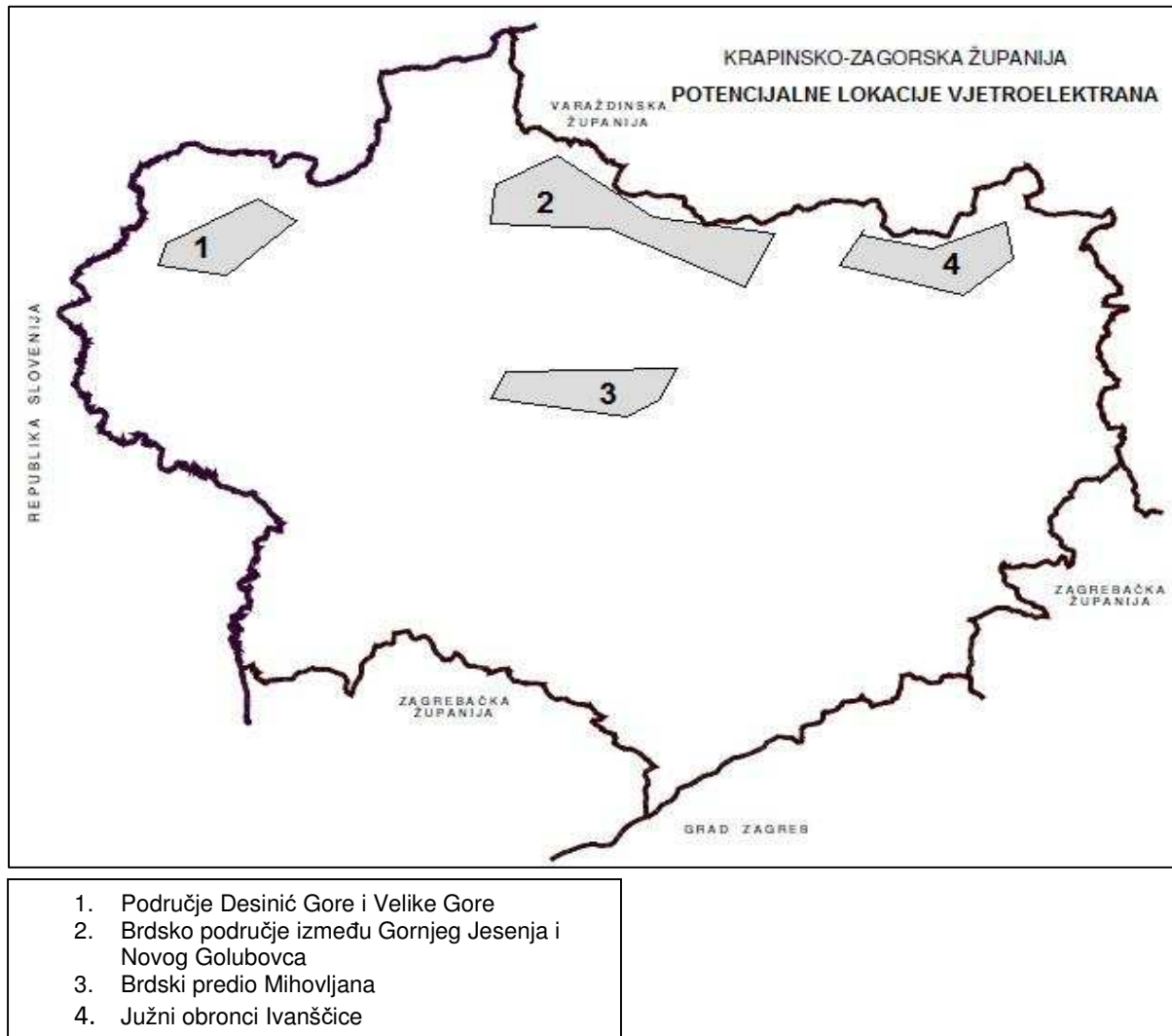
Za područje Republike Hrvatske, do danas, nije izrađen atlas vjetra kojim bi se sustavno opisali vjetroklimatski uvjeti relevantni za procjenu potencijala energije vjetra i planiranje izgradnje vjetroelektrana. Ipak, na osnovi rezultata primjene globalnih modela prostorne razdiobe srednje godišnje brzine vjetra i podataka analize, na prostoru Krapinsko-zagorske županije, mogu se očekivati srednje godišnje brzine vjetra u rasponu od 4,0 i 5,0 m/s na visinama od 50 m od tla. Treba naglasiti da je ovdje riječ o generaliziranom opisu vjetropotencijala koji ne uzima u obzir lokalne efekte na strujanje.

Za analizu potencijalnih lokacija vjetroelektrana Županije potrebno je odabrati prostore u kojima se mogu očekivati ambijentalna povećanja brzine strujanja te mjesta gdje je trenje podloge i vjetra najmanje (vrhovi i sljemena blago zaobljenih brda; travnati, kultivirani ili slabo zarasli prostori; prostori u čijoj blizini nema izgrađenih objekata). S obzirom na indikativne i preliminarne ocjene, potencijali energije vjetra u Krapinsko-zagorskoj županiji znatno su manji u odnosu na prostore priobalnih županija. Bez obzira na iznesenu činjenicu, potencijal energije vjetra Županije trebalo bi detaljnije razmotriti iz sljedećih razloga:

- međunarodne obveze u pogledu ispunjenja ciljeva u korištenju obnovljivih izvora energije;
- tehnološki napredak omogućit će širu dostupnost tehnologije uz znatan pad cijene;
- evolucija modela poticanja primjene tehnologije u sklopu složenih strukturiranih modela koji uzimaju u obzir i kvalitetu lokacije.

Pregled potencijalnih lokacija vjetroelektrana, koje su određene na temelju snimke topografskih i satelitskih karata uz pretpostavku minimalne udaljenosti od 750 m od prvih naseljenih objekata, dan je na slici u nastavku. Uz navedene parametre, ove lokacije na maloj su udaljenosti od postojećih visokonaponskih mreža što ih čini vrlo pogodnima za eksploataciju.

Slika 3 - Potencijalne lokacije vjetroelektrana u Krapinsko-zagorskoj županiji

Izvor: Regionalna energetska agencija Sjeverozapadne Hrvatske

Za provođenje energetske strategije, u dijelu korištenja energije vjetra, predlažu se neke od mjera kao što su izrada podloga za planiranje energije vjetra u Krapinsko-zagorskoj županiji te strategija implementacije tehnologije na lokalnoj i županijskoj razini. Inicijalni odabir mjernih lokacija i njihovih potencijala, provedba mjerenja na lokacijama te analiza dobivenih podataka prvi su koraci u dobivanju relevantnih informacija. Treba naglasiti da se postojeća mjerenja provode isključivo u meteorološke svrhe i samo su djelomično iskoristiva za procjenu potencijala energije vjetra i planiranje razvoja projekata vjetroelektrana na prostoru Krapinsko-zagorske županije.

11.5. Primjena energetske učinkovitosti u Krapinsko-zagorskoj županiji

11.5.1. Javna rasvjeta

U prosjeku, na javnu rasvjetu utroši se oko 1 - 3% proračunskih sredstava za potrošnju električne energije gradova i općina na području Republike Hrvatske. Ako se navedenim troškovima pridodaju i troškovi tekućeg i investicijskog održavanja te troškovi izgradnje javne rasvjete, udio utrošen na javnu rasvjetu u proračunskim sredstvima jedinica lokalne samouprave doseže i do 5%. Većina gradova i općina Krapinsko-zagorske županije prepoznala je važnost provođenja mjera energetske učinkovitosti u sustavima javne rasvjete te je izvršen određeni broj intervencija na postojećoj i izgradnji nove rasvjete. No ipak, postoje mnoge instalacije koje ne zadovoljavaju osnovne kriterije i norme svjetlotehnike s velikim energetske potencijalom ušteda koji će biti moguće ostvariti tijekom njihove rekonstrukcije ili izgradnje.

Projekt NEWLIGHT - Master plan javne rasvjete Krapinsko-zagorske županije povezuje ukupno 62 jedinice lokalne samouprave na području Krapinsko-zagorske i Zagrebačke županije zajedničko djelovanje putem sustavnog i planskog provođenja rekonstrukcije na postojećoj i izgradnji dijela nove javne rasvjete uključujući provedbu svih faza projekta, od izrade projektne dokumentacije do same realizacije. Projekt Master plana javne rasvjete temelji se na najvišim tehničkim standardima po pitanju primjene mjera povećanja energetske učinkovitosti i smanjenja svjetloonečišćenja. Projekt NEWLIGHT temelji se na najvišim standardima po pitanju primjene mjera povećanja energetske učinkovitosti i smanjenja svjetloonečišćenja. Na ovaj način postići će se povećanje kvalitete rasvijetljenosti prometnica i pješačkih zona i time povećati sigurnost u prometu te postići značajne energetske i novčane uštede.

11.5.2. Energetska učinkovitost u zgradama u nadležnosti Krapinsko-zagorske županije

Posebno značajan projekt na razini Županije proveden je tijekom 2008. godine. U ukupno 12 školskih objekata izvršena je zamjena kotlovnica (prelazak s lož ulja na plin), zamjena rasvjete (prelazak sa žarulja sa žarnim nitima na fluorescentnu rasvjetu), ugradnja termostatskih ventila na svim radijatorskim tijelima uz djelomičnu zamjenu vanjske stolarije. Projektom su obuhvaćene matične osnovne škole Belec, Zlatar, Radoboj, Budinščina, Mihovljan, Brestovec Orehovički i Sveti Križ Začretje, Strukovno i umjetničko učilište Zabok te područne škole Petruševac, Donja Batina i Novi Golubovec. Projekt je proveden s tvrtkom HEP ESCO, a sufinanciranje je osigurao i Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.

Godine 2011. Krapinsko-zagorska županija počela je veliki projekt ulaganja u poboljšanje energetske učinkovitosti osnovnih škola na svojem području, ukupno vrijedan projekt više od 10 milijuna kuna, koji je podupirala Europska investicijska banka s 1,5 milijuna kuna bespovratnih sredstava uz uvjet ostvarenja minimalnih energetske ušteda od 30% i Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. Odabir je izvršen na temelju potencijala najvećih energetske i financijske ušteda. Na ukupno 10 osnovnih škola (izvršeni su brojni radovi - zamjena vanjske stolarije, izgradnja toplinske ovojnice, izolacija stropa prema negrijanom tavanu, rekonstrukcija kotlovnice te pilot projekt ugradnje geotermalne dizalice topline za grijanje. Prema prvim rezultatima praćenja potrošnje, ukupna ušteda energije iznosi 31,74% čime su premašeni početno zacrtani ciljevi. Posebno treba istaknuti Područnu školu Hum Stubički s ostvarenim uštedama u iznosu od 67,95%.

Projekt rekonstrukcije domova zdravlja na području Krapinsko-zagorske županije obuhvatit će obnovu javnih zgrada i to pomicanjem granica energetske svojstava od propisima zahtijevanih u vidu postizanja obnove po načelima energetske gotovo nulte gradnje. Ovim projektom predviđena je rekonstrukcija 16 ispostava Domova zdravlja Krapinsko-zagorske županije smještenih na različitim lokacijama. Zahtjevi na energetske svojstava zgrada odredit će se troškovno optimalnom metodom ravnoteže između potrebnih ulaganja i uštedjenih troškova energije

tijekom ukupnog vijeka trajanja zgrade. Projekt se razrađuje pri Ministarstvu regionalnog razvoju i fondova Europske unije u cilju pružanja tehničke pomoći u pripremi navedenog projekta za strukturne fondove.

Tijekom 2013. godine uspostavljena je baza u sklopu Nacionalnog informacijskog sustava za gospodarenje energijom (ISGE) od ukupno 149 objekata u nadležnosti Županije. Za navedeni fond objekata prikupljeni su opći podaci (površine objekata, status kulturne baštine, broj i visina etaža, katastarske općine i čestice, korištenje objekata u vidu broja zaposlenika i korisnika, broja radnih sati u danu, dana u tjednu i godini) te su uneseni podaci o potrošnji energenta i vode za tekuću 2013. godinu uz retroaktivan upis očitavanja mjesečne potrošnje za 2012. godinu. Podaci o potrošnji energenta i vode unose se kontinuirano na mjesečnoj bazi. Na ovaj način omogućeno je kontinuirano praćenje trenda potrošnje energije prije i nakon primjene mjera energetske učinkovitosti čime su postavljeni uvjeti za verifikaciju ušteda na razini svih objekata u nadležnosti Županije.

Glavni problem kod prijave i provedbe projekata obnovljivih izvora energije i mjera energetske učinkovitosti jesu neriješeni imovinsko-pravni odnosi. Nužno je u narednom razdoblju u potpunosti provesti postupke legalizacije objekata i upisa vlasništva.

Provedba mjera energetske učinkovitosti na zaštićenim objektima i revitalizaciji spomeničke baštine predstavlja posebno područje energetske obnove koje podrazumijeva multidisciplinarni pristup. Sukladno tome moraju se zadovoljiti dvije osnovne odrednice: obnoviti i sačuvati vrijednu građevinu od propadanja te primijeniti nove materijale i tehnologije s ciljem smanjenja potrošnje energije. Područje Krapinsko-zagorske županije obiluje zaštićenim objektima s viskom potencijalnom energetsom uštedom.

11.5.3. Projekt izgradnje područnih sustava grijanja na biomasu na području Krapinsko-zagorske županije

Krapinsko-zagorska županija u suradnji s Gradom Donja Stubica, Gradom Oroslavje, Gradom Klanjec, Općinom Jesenje, Općinom Gornja Stubica, Općinom Stubičke Toplice i Općinom Radoboj prepoznali su potencijal energije biomase koji može i treba značajno doprinijeti lokalnom održivom razvoju te smanjiti troškove za energiju i troškove održavanja objekata od javnog interesa. Uzevši u obzir da je oko 40% Županijske površine prekriveno šumama, dosadašnja iskustva odnosno trenutno stanje korištenja biomase, ali i zajednički interes za jačanjem domaćeg gospodarstva, kao najznačajnija mjera prepoznat je projekt područnog grijanja na biomasu. Projektom je predviđeno zadovoljavanje potreba za grijanjem prvenstveno javnih zgrada uz mogućnost kasnijeg proširenja na privatne objekte na području općina i gradova.

Sve javne zgrade koje će biti priključene na sustav kao energent za grijanje koriste prirodni plin. Preliminarna analiza izrađena na temelju usporedbe stvarnih cijena prirodnog plina i drvne sječke kao budućeg energenta pokazuje da je ovakav projekt opravdan s ekonomskog stajališta. Sustav dobave drvne sječke je moguće riješiti preko lokalnih poduzetnika uz korištenje lokalnih šuma što značajno smanjuje troškove transporta, a uz lokalni sabirni centar za biomasu osigurava se sigurnost opskrbe te se smanjuje potreba za dugotrajnim zalihama na samoj lokaciji kotlovnice. U svrhu zbrinjavanja drvenog otpada iz lokalne drvno-prerađivačke proizvodnje te u svrhu ostvarivanja dodatnog izvora prihoda, bitno je razmotriti i mogućnost zbrinjavanja drvnog otpada za poduzetnike u okolici distribucijskog centra za biomasu. Na promatranom području jedinica lokalne samouprave – Oroslavja, Stubičkih Toplica, Donje Stubice i Gornje Stubice, ali i u širem okruženju Krapinsko-zagorske županije, biomasa je široko i gotovo jednoliko rasprostranjena s odličnim tehničkim potencijalom.

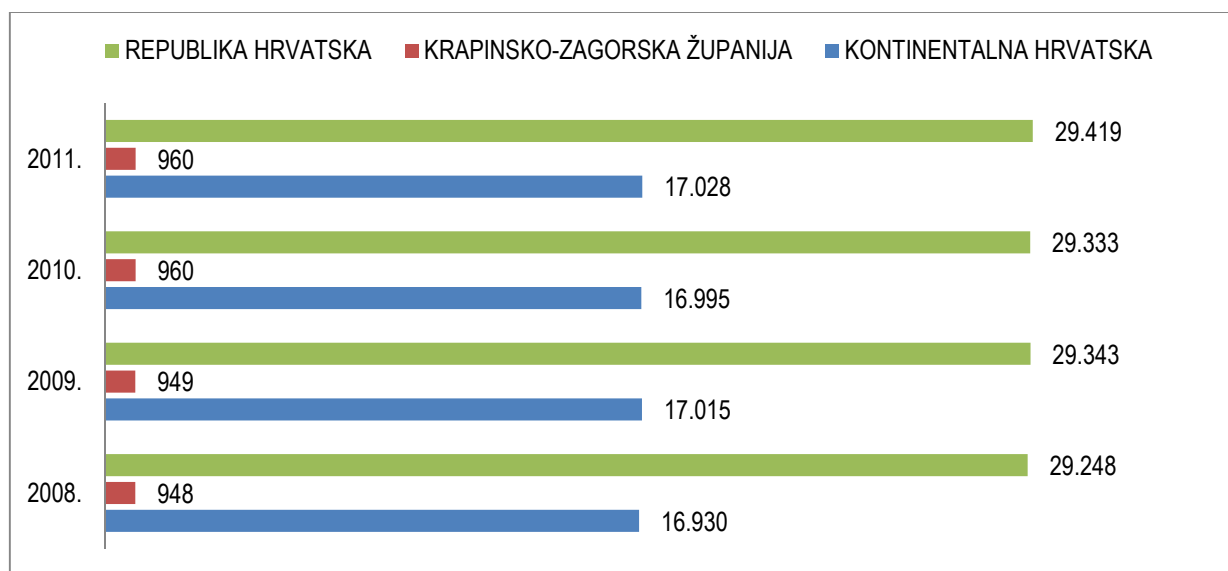
Potrebno je također naglasiti da je smisao projekata korištenja energije biomase uvijek nešto širi od same ekonomske dobiti jer se njima ostvaruju brojni pozitivni učinci kao što su otvaranje novih i zadržavanje postojećih radnih mjesta, zaštita okoliša te povećanje konkurentnosti šumarstva i drvne industrije.

12. Infrastruktura za mobilnost i internetsku povezanost

12.1. Cestovni promet

Pokrivenost cestovnom mrežom na području Krapinsko-zagorske županije je zadovoljavajuća. Mrežu cestovnih prometnica na području Krapinsko-zagorske županije čine razvrstane i nerazvrstane ceste ukupne dužine 3562,96 km. Razvrstane - kategorizirane ceste u Krapinsko-zagorskoj županiji imaju **ukupnu duljinu** od 963,50 km. Od toga **autocesta** Zagreb – Macelj čini 38,43 km + 800 metara spojne ceste (čvor Trakošćan – novi granični prijelaz Macelj), državne ceste 275,00 km, županijske ceste 407,30 km te lokalne ceste 242,80 km. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, ove prometnice na području Krapinsko-zagorske županije čine 3,26% ukupne duljine cesta u Republici Hrvatskoj, odnosno 5,64% Kontinentalne Hrvatske. Ukupna duljina ovih cesta na području županije, Kontinentalne Hrvatske i Republike Hrvatske u razdoblju od 2008. do 2011. godine, što je godina za koju posljednju postoje službeni podaci Državnog zavoda za statistiku, prikazana je u grafikonu u nastavku.

Grafikon 44 - Duljina cesta u kilometrima; Krapinsko-zagorska županija, Kontinentalna Hrvatska, Republika Hrvatska

Izvor: DZS, 2014.

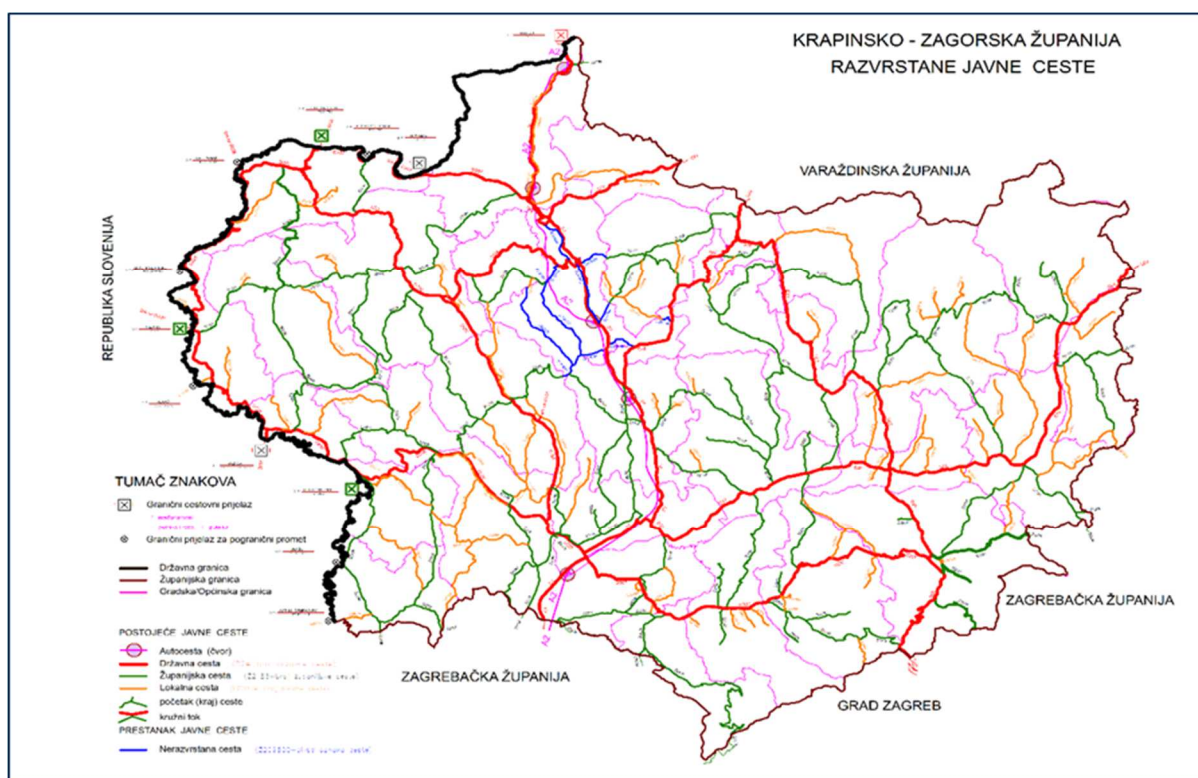
Ukupna duljina nerazvrstanih cesta je 2599,46 km, a održavanje svih spomenutih cesta obavljaju jedinice lokalne samouprave, županija i države. Najveća duljina županijskih i lokalnih cesta je na području Grada Zlatara, ukupno 45 km, na području Općine Veliko Trgovišće nalazi se ukupno 41 km županijskih i lokalnih cesta, a više od 30 km županijskih i lokalnih cesta nalazi se na području Grada Pregrade, općina Bedekovčina, Konjščina, Gornja Stubica, Hum na Sutli i Krapinske Toplice.

Najznačajniji i najprometniji cestovni pravac koji prolazi županijom u smjeru sjever-jug je autocesta A2 koja se poklapa s međunarodnim cestovnim pravcem E-59 (dio Pyhrmske autoceste) Nürnberg – Graz – Maribor – Zagreb. Državni koridori koji se nadovezuju na taj osnovni pravac su cestovne poveznice s Varaždinskom i Zagrebačkom županijom te Gradom Zagrebom i Republikom Slovenijom. Od tih koridora valja spomenuti dio „zagrebačkog prstena“ na trasi Mokrice (Zabok - Oroslavje) – Zlatar Bistrica (spoj na Breznički Hum) – Marija Bistrica – Laz – Popovec – Zagreb te koridor od Krapine prema Đurmancu – Jesenje – Lepoglava – Ivanec – sa spojem na autocestu Zagreb – Varaždin – Mađarska.

Do prije nekoliko godina cestovna infrastruktura u Krapinsko-zagorskoj županiji bila je jedna od najlošijih u Republici Hrvatskoj, što je bila posljedica neulaganja u modernizaciju postojećih prometnica, ali i izgradnju planiranih prometnica zbog nedostatka financijskih sredstava i nekih drugih razloga. Među značajnijim su problemima činjenica da se većina cesta nalazi na lošem položaju po pitanju konfiguracije terena (velike strmine, usjeci) te klizišta, što je iziskuje veća ulaganja u održavanje.

Međutim, situacija se počela mijenjati unatrag nekoliko godina od kada je zabilježen trend ulaganja u cestovnu infrastrukturu na području KZZ-a, posebice u državne ceste rekonstrukcijom postojećih (D1 - Stara zagorska magistrala, D205 - Kumrovečka magistrala, D29 - Laz Bistrički, D24 Konjščina - Budinščina, D205 - Mokrice, D35 Donja Šemnica - Novi Golubovec) te izgradnjom novih dionica državnih cesta (brza cesta Mokrice - Marija Bistrica - Popovec) koje su u tijeku. Mreža razvrstanih javnih cesta Krapinsko-zagorske županije u 2015. godini prikazana je na slici u nastavku.

Slika 4 - Mreža razvrstanih javnih cesta Krapinsko-zagorske županije u 2015. godini

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Krapinsko-zagorske županije, 2015.

Prema informacijama dobivenim od strane Županijske uprave za ceste KZZ-a, u Županiji nema potrebe za izgradnjom novih koridora županijskih ili lokalnih cesta. Potrebno je ulagati sredstva u modernizaciju i rekonstrukciju postojeće mreže županijskih i lokalnih cesta. **Cestovne** udaljenosti sjedišta županije, Grada Krapine, do odabranih europskih gradova u kilometrima i satima vožnje prikazane su u tablici u nastavku teksta.

Tabela 73 - Cestovne udaljenosti sjedišta županije do odabranih europskih gradova u kilometrima i satima vožnje

CESTOVNA UDALJENOST KRAPINE DO NEKOLIKO EUROPSKIH GRADOVA			
GRAD	BROJ STANOVNIKA	UDALJENOST	VRIJEME VOŽNJE
Rijeka, Hrvatska	128.624	204 km	2 h 15 min
Zagreb, Hrvatska	790.017	67 km	1 h 05 min
Split, Hrvatska	178.102	452 km	4 h 41 min
Dubrovnik, Hrvatska	42.615	755 km	11 h 26 min
München, Njemačka	1.407.836	510 km	5 h 52 min
Venecija, Italija	270.660	382 km	5 h 16 min
Milano, Italija	1.353.882	642 km	7 h 24 min
Budimpešta, Mađarska	2.530.167	326 km	3 h 58 min
Beograd, Srbija	1.659.440	456 km	4 h 39 min
Ljubljana, Slovenija	279.653	140 km	2 h 14 min
Beč, Austrija	1.766.746	314 km	3 h 29 min

Izvor: www.viamichelin.com

Prema prosječnom ljetnom dnevnom prometu (PLDP), koji predstavlja prosječnu, dnevnu količinu prometa od 1000 - 3000 vozila i srednjoj duljini prometa do 20 km, županijske i lokalne ceste na području Krapinsko-zagorske županije trebale bi zadovoljiti tehničke karakteristike za ceste 4. i 5. kategorije, koje prolaze brdskim terenom, odnosno sa znatnim ograničenjima, prema čemu bi navedene ceste trebale imati sljedeće tehničke elemente:

- Županijske ceste trebale bi imati minimalnu širinu kolnika 5,50 m, s obostranim bankinama širine 1,0 m, uz ograničenje brzine prometovanja na 50 km/h;
- Lokalne ceste trebale bi imati minimalnu širinu kolnika 5,00 m, uz ograničenje brzine prometovanja na 40 km/h.

Prema tim kriterijima cca 283 km županijskih cesta ili njih 65% nisu dovoljne širine, čime je ugroženo sigurno odvijanje prometa. Polovica od tih nedovoljno širokih županijskih cesta ima širinu kolnika između 3,00 i 4,00 m. Najveći dio županijskih cesta nedovoljne širine su na području grada Zlatara, Pregrada i Donje Stubice te na području općina Lobor, Mače, Hrašćine, Konjšćine, Budinšćine, Marije Bistrice, Bedekovčine i Gornje Stubice.

Čak 195 km lokalnih cesta ili njih 84% nemaju dovoljnu širinu od 5,0 m; više od polovice tih nedovoljno širokih lokalnih cesta ima širinu kolnika do 3,5 m. Opet je najveći dio tih cesta u istočnom dijelu Županije.

Više od 70% županijskih i lokalnih cesta na području Županije je nedovoljne širine kolnika, a i potrebnih tehničkih karakteristika kolnika koje bi trebale zadovoljavati te se može zaključiti da stanje cestovne infrastrukture nije povoljno. Razlozi su konfiguracija terena, vrsta tla na kojima su građene, razdoblje u kojem su građene te način na koji su građene radi nedovoljnih novčanih sredstava u prošlosti.

Prema analizi stanja kolnika izrađenoj 2013. godine na način da se izvrši bodovanje cesta prema oštećenjima, mrežastim pukotinama, ulegnućima i naravnostima na kolniku (na način da je ocjena 0 - novi kolnik, a ocjena 5 - kolnik s potpunim uništenjem kolovoznog zastora), cca 295 km županijskih i lokalnih cesta (oko 45%) ocijenjeno je ocjenama 3, 4 i 5 tj. pretežno nezadovoljavajućim stanjem kolnika.

Na području KZZ-a nalazi se 2599,46 km nerazvrstanih cesta, od čega ih oko 60% ima asfaltni zastor, 34% makadamski te 6% zemljani zastor. Održavanje nerazvrstanih cesta u nadležnosti je jedinica lokalne samouprave sukladno odredbama Zakona o komunalnom gospodarstvu. Većina JLS-a, pogotovo one s manjim raspoloživim

proračunskim sredstvima imaju problem da ne mogu održavati i modernizirati nerazvrstane ceste sukladno potrebama, već to ovisi o raspoloživim sredstvima pa stanovništvo u nekim dijelovima Županije nema adekvatni pristup do svojih domaćinstava.

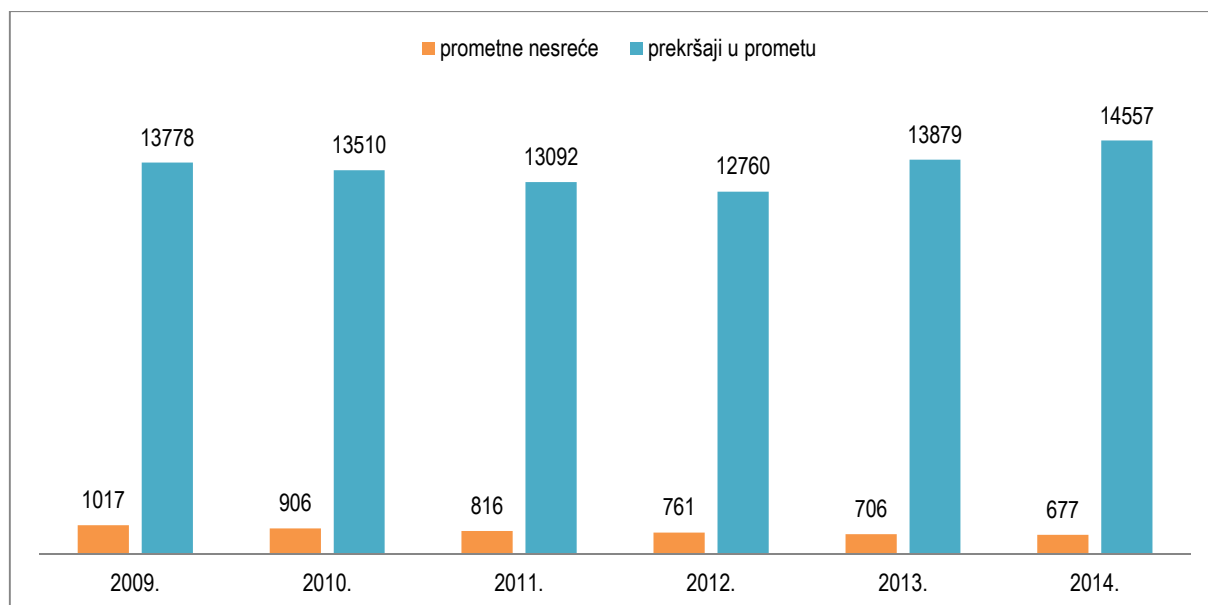
Pregledom županijskih i lokalnih cesta Krapinsko-zagorske županije evidentirana su 52 aktivna klizišta te još najmanje toliko lokacija potencijalnih klizišta. Najveći broj aktivnih klizišta je na području općine Hrašćina (ukupno 7), na području općine Kumrovec ih ima 6, po 4 klizišta su na području općine Lobar te grada Zlatara i Donje Stubice, po 3 klizišta su na području općine Radoboj, Krapinske Toplice, Veliko Trgovišće i Desinić, po 2 klizišta na području grada Pregrade i općine Gornja Stubica, Đurmanec i Mihovljan te po 1 klizište na području grada Klanjca i sljedećih općina: Bedekovčina, Marija Bistrica, Mače, Jesenje, Kraljevec na Sutli i Hum na Sutli.

U 20 od 31 grada ili općine evidentirana je potreba sanacije klizišta i to na 19 županijskih i 13 lokalnih cesta. Od 52 klizišta, izrađeno je 19 projekata sanacije, novih 23 je već u planu za izradu ove godine, a za preostalih 10 očekuje se zatvaranje financijske konstrukcije za projektiranje do kraja 2014. godine. Cilj je ishoditi projektnu dokumentaciju za sanaciju klizišta do kraja 2016. godine.

Klizišta na prometnicama na području KZZ-a stvaraju velike poteškoće u odvijanju prometovanja motornim vozilima, a sanacija istih predstavlja veliko financijsko opterećenje za institucije koje upravljaju cestama. U proljeće 2013. godine nakon otapanja snijega i pojave veće količine oborinskog nevremena šteta od klizišta uz nerazvrstane ceste procijenjena je na oko 33.000.000,00 kuna, dok je na županijskim i lokalnim cestama nastala šteta procijenjena na oko 15.000.000,00 kuna.

Što se pak tiče stanja **sigurnosti u prometu** na područjima policijskih uprava, pa tako i Krapinsko-zagorske, ona ovisi o gustoći prometa i značajkama prometnih smjerova te nizu drugih čimbenika. Dakako, ovdje spada i broj registriranih motornih vozila kojih je 2004. godine na području Županije bilo 48.689, a 2013. godine 57.422. Prema podacima Policijske uprave Krapinsko-zagorske, primjetan je pad broja prometnih nesreća u razdoblju od 2009. do 2014. godine, dok je na razini Republike Hrvatske taj broj u porastu. U prometnim nesrećama također je smanjen broj stradalih. Smanjenje broja nesreća se, prema analizama Ministarstva unutarnjih poslova, može pripisati nekolicini čimbenika, među kojima su sigurnija vozila, bolja cestovna infrastruktura, promjena ponašanja sudionika u prometu i ostalo. S druge strane, prema podacima Policijske uprave Krapinsko-zagorske, u istom je razdoblju povećan broj prometnih prekršaja, pri čemu su glavni uzroci nepropisna i neprimjerena brzina, nepridržavanje ostalih zakonom propisanih sigurnosnih obveza poput vezanja pojasa, zatim nepropisno parkiranje, upravljanje vozilom pod utjecajem alkohola i drugo. Statistički pokazatelji sigurnosti u prometu na području Krapinsko-zagorske županije u razdoblju od 2009. do 2014. godine prikazana je u grafikonu koji slijedi.

Grafikon 45 - Prometne nesreće i prekršaji na području Krapinsko-zagorske županije

Izvor: Policijska uprava Krapinsko-zagorska, 2015.

12.2. Zračni promet

Govoreći o zračnom prometu, nužno je u uvodu podsjetiti da postoje dvije osnovne kategorije aerodroma – mali i veliki, po oblicima se dijele na komercijalne, nekomercijalne i one posebne namjene, a prema materijalnom učinku na sustav neprofitne djelatnosti, sustav ugovornih partnera te sustav investicijskih ulaganja. Osnovni parametri za poslovanje su prije svega objekti i infrastruktura, uključujući njihovo korištenje i održavanje, potom kadrovi (administrativni i stručni) te program.

Na području Krapinsko-zagorske županije registriran je Krapinsko-zagorski aerodrom d.o.o. za športsko turističku djelatnost čiji su suvlasnici Krapinsko-zagorska županija i Grad Zabok. Hrvatska agencija za civilno zrakoplovstvo 2013. izdala je rješenje kojim se daje Odobrenje za uporabu aerodroma Zabok - Gubaševo (LDZK) operatoru aerodroma KZA d.o.o.

Među najvažnijim aktivnostima tijekom 2015. godine je svakako dobivanje građevinske dozvole za izgradnju građevine infrastrukturne namjene, prometnog sustava – prilazna cesta s komunalnom infrastrukturom s priključkom na odvojak ŽC, 2. faza, 1. etapa, 3. skupine odnosno II faza prema lokacijskoj dozvoli. Uz to svakako treba napomenuti da je tijekom 2015. Hrvatska agencija za civilno zrakoplovstvo donijela rješenje kojim se odobrava društvu Krapinsko-zagorski Aerodrom d.o.o. poseban aerodromski program zaštite s neograničenim rokom važenja.

Trenutna kategorija aerodroma Zabok – Gubaševo (LDZK) je 1A, a u kasnijoj fazi ući će u kategoriju B2. Naime, prema Pravilniku o aerodromima (N.N.64/12), referentni kod aerodroma utvrđuje se u skladu planiranja aerodroma, odnosno zrakoplova kojima je namijenjen. Konkretno, kategorija 1A podrazumijeva duljinu uzletno sletne staze manju od 800 m, raspon krila 15 m, dok se kategorija B2 odnosi na duljinu 800 - 1.199,99 te veći raspon krila. Na aerodrom trenutno mogu slijetati sportsko-turistički avioni koji svojim karakteristikama ne prelaze zahtjeve kategorije koji aerodrom posjeduje.

U skladu sa složenim pravilima i procedurama koje se odnose na zračni promet, Krapinsko-zagorski aerodrom dosad je izradio Studiju utjecaja na okoliš, zaštitnu ogradu s rampom na ulazu u aerodrom, osigurao priključak struje, izradio Investicijsku studiju o gospodarskoj opravdanosti izgradnje aerodroma, geotehnički elaborat temeljenja KZA Gubaševo, dopunske geotehničke istražne radove, terenske istražne radove, laboratorijska ispitivanja, geofizička istraživanja, kao i geotehnički elaborat. Izrađena je prilazna cesta aerodromu s komunalnom infrastrukturom s priključkom na odvojak Županijske ceste, obavljeno je prelaganje odnosno kabliranje dalekovoda u zoni prilaza aerodromu u smjeru okomito na uzletno sletnu stazu, a ishoda je i lokacijska dozvola od Ministarstva graditeljstva i prostornog uređenja za zahvat u prostoru "Aerodrom Zabok-Gubaševo", s obzirom da postoji faznost građenja i dozvola.

Prema evidenciji, tijekom 2013. godine aerodrom je, u tadašnjoj fazi izgrađenosti, korišten 195 puta i to za 100 uzlijetanja i 95 slijetanja ultra lakih zrakoplova, balona na vrući zrak, aviona, paraglajdera, zmajeva te motornih jedrilica, dok je godinu kasnije bilo 201 uzlijetanja i 164 slijetanja.

Tabela 74 - Promet zrakoplova tijekom 2014. godine na Aerodromu Zabok - Gubaševo

ZABOK - Gubaševo		Promet zrakoplova tijekom 2014. godine	
Zrakoplov	Uzlijetanja	Slijetanja	Nezgode
Parajedrilice	34	34	0
Ultra laki zrakoplovi	9	9	0
Jedrilice	44	44	0
Baloni	41	4	0
Avioni	73	73	0
Padobranci	0	0	0
UKUPNO	201	164	0

Izvor: Krapinsko-zagorski aerodrom, 2015. godina

Procijenjena vrijednost potrebnih ulaganja za čitavu investiciju iznosi 40 milijuna kuna i podijeljena je u 11 faza građenja, od premještanja odnosno kabliranja dalekovoda u zoni prilaza aerodroma (u smjeru okomito na uzletno sletnu stazu), potom prilazna cesta aerodromu s komunalnom infrastrukturom s priključkom na odvojak ŽC, 1 etapa, zatim faza koja podrazumijeva aerodrom s travnatom pistom, stazom za vožnju, stajanka 1 etapa i ograda, zatim faza izgradnje prilazne ceste s komunalnom infrastrukturom, 2 etapa, zatim hangar, faza koja uključuje kontrolni toranj, trafostanica 10(20)70,4 kV, u fazi 8 predviđen je hangar 2, u sljedećoj fazi hangar 3 i spojni dio između hangara, stajanke 2 etapa, u fazi 10 je uključeno istakalište goriva te u posljednjoj fazi asfaltna kolnička konstrukcija uzletno sletne staze i staze za vožnju.

Za Zagorski aerodrom potencijali razvoja leže u činjenici da i u ovoj fazi ima odobrenje za funkcioniranje prema navedenim karakteristikama, da će se *Lučko* zatvoriti za male letjelice te da i poslovno okruženje i turistički sektor iskazuju jasan interes za korištenjem aerodroma. Grad i Županija u fazi su traženja adekvatnog partnera s kojim bi putem javno-privatnog partnerstva realizirali gradnju piste i svih pratećih objekata. Razvojni prioriteti Zagorskog aerodroma u srednjoročnom razdoblju su prvenstveno osiguranje uvjeta za razvoj komercijalne djelatnosti, razvoj infrastrukture, proširenje temeljnog programa rada te utvrđivanje godišnjih kalendara rada.

Kada je u pitanju zračni promet putnika i robe, najbliži aerodromi su Zračna luka Zagreb i Aerodrom Maribor. Statistika broja putnika u posljednjih 5 godina na zagrebačkom aerodromu pokazuje godišnji promet na razini 2,3

– 2,4 milijuna putnika s većim intenzitetom od svibnja do listopada (više od 200 tisuća putnika mjesečno). Druga najbliža zračna luka je Aerodrom Maribor udaljen svega 1,5 sat vožnje automobilom od Krapine i Zaboka. Statistika prometa broja pokazuje konstantan porast broja putnika. U 2012. godini otvoren je novi terminal, vrijedan 15 milijuna eura koji bi trebao omogućiti prijevoz i do 600,000 putnika na godinu.

12.3. Željeznički promet

U Krapinsko-zagorskoj županiji željeznički promet ima stogodišnju tradiciju te su prve pruge u promet puštene davne 1886. godine. Kasnije tijekom godina širila se mreža pruga. Na području Županije **ukupno je 102,4 km željezničkih pruga**. Pruga Zaprešić – Varaždin - Čakovec izravno povezuje veći dio Hrvatskog zagorja sa Zagrebom odnosno Varaždinskom i Međimurskom županijom. Najznačajnije željezničko čvorište je Zabok od koga se odvajaju priključne pruge Zabok - Đurmanec (koja je povezana s dijelom željezničke mreže Slovenije) te pruga lokalnog značenja Zabok - Gornja Stubica. Pogranična pruga Savski Marof - Kumrovec povezuje glavnu magistralnu prugu Tovarnik - Dobova s krajnjim zapadnim dijelom Hrvatskog zagorja i željezničkom mrežom Slovenije. Na pograničnim prugama Savski Marof - Kumrovec trenutno nema prometnih aktivnosti dok na dionici pruge Đurmanec – Rogatec postoji prometna aktivnost, a ova je prometna dionica puštena u promet 14. prosinca 2014 godine. S navedenim je i datum uspostavljeno i novo stajalište Pristava Krapinska. Unatoč zatvaranju pruge Savski Marof - Kumrovec, promet na navedenoj lokaciji nije ukinut, već je u organizaciji Meštrović prijevoza d.o.o. osiguran prijevoz autobusima između Harmice i Kumrovca u kojima vrijedi zajednička pretplatna karta HŽPP-MPZ.

Tabela 75 - Duljina željezničkih pruga na području Krapinsko-zagorske županije

Oznaka	Puni naziv željezničke pruge	Skraćeni naziv željezničke pruge	Građevinska duljina km	Duljina u KŽŽ-u km
R 201	Zaprešić – Zabok – Varaždin - Čakovec	Zaprešić - Čakovec	100,722	45,173
L 102	Savski Marof – Kumrovec – DG - (Imeno)	Savski Marof - Kumrovec-DG	38,552	16,783
R 106	Zabok – Krapina – Đurmanec – DG - (Rogatec)	Zabok - Đurmanec - DG	27,187	27,187
L 201	Varaždin - Ivanec - Golubovec	Varaždin - Golubovec	34,582	2,449
L 202	Hum Lug odvojnica - Gornja Stubica	Hum Lug - Gornja Stubica	10,823	10,823
UKUPNO			211,866	102,415

Izvor: Narodne novine br. 3/2014 – Odluka o razvrstavanju željezničkih pruga

Uspoređujući podatke u ukupnoj duljini željezničke pruge, ona na području Krapinsko-zagorske županije čini oko 4% ukupne duljine pruge na području Republike Hrvatske, odnosno 6% ukupne duljine pruga na području Kontinentalne Hrvatske.

Kvaliteta i izgrađenost prometne infrastrukture u željezničkom prometnom sustavu nisu zadovoljavajući. Stanje mobilnih i stabilnih kapaciteta te mala brzina putovanja ima negativan utjecaj na kvalitetu prijevoza. Problem predstavlja i velik broj željezničko-cestovnih prijelaza te nedovoljan broj prijelaza koji posjeduju uređaje za siguran prijelaz cestovnih vozila i pješaka preko željezničke pruge. Osim toga uočen je i problem nepostojanja sigurne pješačke komunikacije preko prijelaza, s obzirom da na brojnim prijelazima nisu postavljene mimoilazne zaštitne ograde za usmjeravanje pješaka. Naime, one se ugrađuju neposredno ispred pješačkoga prijelaza preko pruge kako bi se pješaci pravovremeno upozorili da slijedi prijelaz preko željezničke pruge u istoj razini. U cilju rješavanja uočenih problema, Krapinsko-zagorska županija je u suradnji s nadležnim institucija poduzela niz aktivnosti što je rezultiralo podizanjem razine osiguranja na najviše razinu na 2 željezničko cestovna prijelaza na dionici pruge R 106 Zabok – Đurmanec. Nadalje Županijska uprava za ceste KŽŽ-a je inicirala rješavanje osiguranja prijelaza

Poznanovec na način LED dioda te je ujedno navedeni prijelaz prvi na području RH osiguran na naveden način. Što se tiče podizanja razine osiguranja pješaka, u tijeku je realizacija projekta postave mimoilaznih zaštitnih ograda na 4 lokacije na području Županije.

Oko 55% stanovnika županije živi u širem gravitacijskom području željezničkih pruga i to u 150 naseljena mjesta (od toga 5 gradova). Promet se odvija na 36 službenih mjesta (kolodvori, postaje), a međusobni razmaci kolodvora/postaja prosječno iznose 2,87 km. Mala međusobna udaljenost ukazuje na dobru opsluženost županije prometom, a to s druge strane smanjuje njegovu kvalitetu i komercijalnu brzinu. Problem željezničkog prometa je i neelektrificiranost te jednokolosiječnost pruga koje uvelike utječu na kvalitetu i brzinu putovanja. Konačna faza osuvremenjivanja željezničkih pruga na području Krapinsko-zagorske županije je elektrifikacija postojećih i novih pruga, jer tek elektrifikacija pruga pruža mogućnosti za postizanje većih brzina i vrhunske udobnosti u putničkom prijevozu te maksimalnu sposobnost prijevoza u teretnog prometu. Postiže se bolje gospodarenje energijom (manji troškovi i manja specifična potrošnja), a aspekt zaštite okoliša nalaže da se što prije i u što većem opsegu rabi električna vuča. Realizacijom I. faze elektrifikacije pruge R 201 koji obuhvaća dionicu Zaprešić – Zabok u dužini od 23,06 km ostvaruju se svi tehnički preduvjeti za nastavak elektrifikacije pruga u svim smjerovima iz kolodvora Zabok i to: pruge Zabok – Gornja Stubica (12 km), Zabok – Krapina – Đurmanec (21 km) te dionicu pruge Zabok – Budinščina, što zahtijeva izgradnju elektrovučne podstanice u Zaboku. Pri dovršetku je izrada projektne dokumentacije te bi se tijekom 2016. godine projekt, čija procijenjena vrijednost iznosi 68 mil. € aplicirao prema EU fondovima.

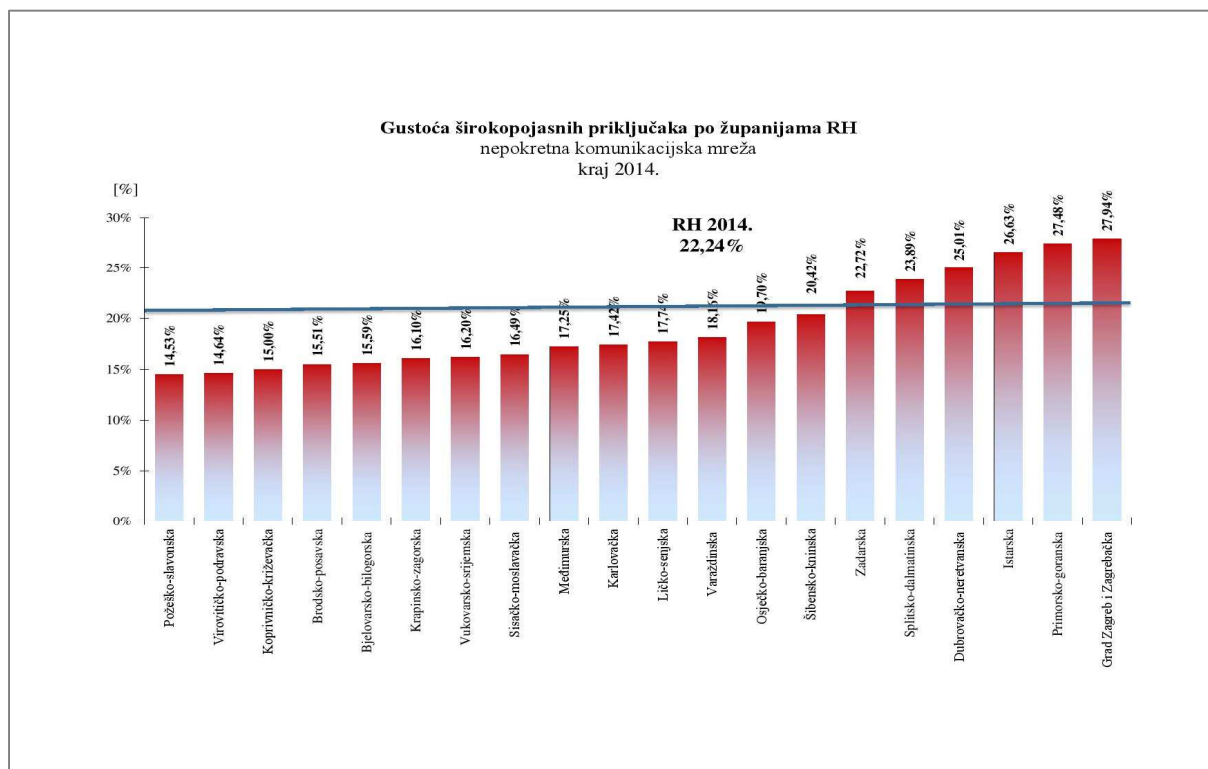
Ukupan godišnji broj korisnika željezničkog prometa u Krapinsko-zagorskoj županiji je 1,67 milijuna putnika što je prosječno oko 4600 ljudi dnevno. Frekvencija linija željezničkog prometa na relaciji Zagreb - Zabok - Zagreb pokazuje da radnim danom u prosjeku postoji željeznički prijevoz putnika svakih sat vremena, no vikendima i blagdanima linije su značajno prorijeđene. Glavno sjecište svih željezničkih linija je u Zaboku, s presjedanjem na drugi vlak u Zaboku moguće je doći do Varaždina, Gornje Stubice, Đurmanca i nastaviti prema Sloveniji. Veza s potencijalnim emitivnim turističkim tržištima postoji preko glavnog kolodvora u Zagrebu gdje dnevno postoje dvije izravne željezničke linije sa Münchenom te po jedna s Zürichom, Frankfurtom, Budimpeštom te Bečom. Preko veznih vlakova u Budimpešti i Beču moguće je nastaviti putovanje prema Kijevu i Moskvi, Parizu i Italiji, a preko veze u Beogradu nastaviti putovanje prema Grčkoj, Turskoj, Bugarskoj te Istanbulu.

12.4. Pokrivenost širokopojasnom infrastrukturom

Razvoj širokopojasnih usluga od iznimnog je značenja za gospodarski razvoj Republike Hrvatske te od ključne važnosti za omogućivanje stvaranja društva znanja, a usluge širokopojasnog pristupa osobito su važne na području rada i poslovanja (e-uprava, e-poslovanje, itd.) i obrazovanja. Ostvarivanje cilja od 75% dostupnosti nepokretnih priključaka širokopojasnog pristupa bit će teško ostvarivo bez značajnog udjela financiranja države te lokalne i područne (regionalne) samouprave. Stoga je za razvoj županije ključno uključivanje i lokalne i područne (regionalne) samouprave koja integriranom izgradnjom infrastrukture može značajno smanjiti troškove, osobito u slučaju kada se radi o novim mrežama koje se temelje na svjetlovodnoj tehnologiji. Prema podacima HAKOM-a, iako broj i gustoća širokopojasnih priključaka na području Krapinsko-zagorske županije kontinuirano rastu – značajan se skok primjerice, dogodio u 2012. godini, kada je evidentirani broj priključaka bio veći je za čak 81% u odnosu na 2008. godinu, no još je uvijek ispod nacionalnog prosjeka.

Kako je vidljivo na slici ispod, koncem 2014. godine, prosjek gustoće širokopojasnih priključaka u Republici Hrvatskoj bio je 22,24% dok je u Krapinsko-zagorskoj županiji iznosio 16,10%.

Slika 5 - Gustoće širokopojsnih priključaka u Republici Hrvatskoj

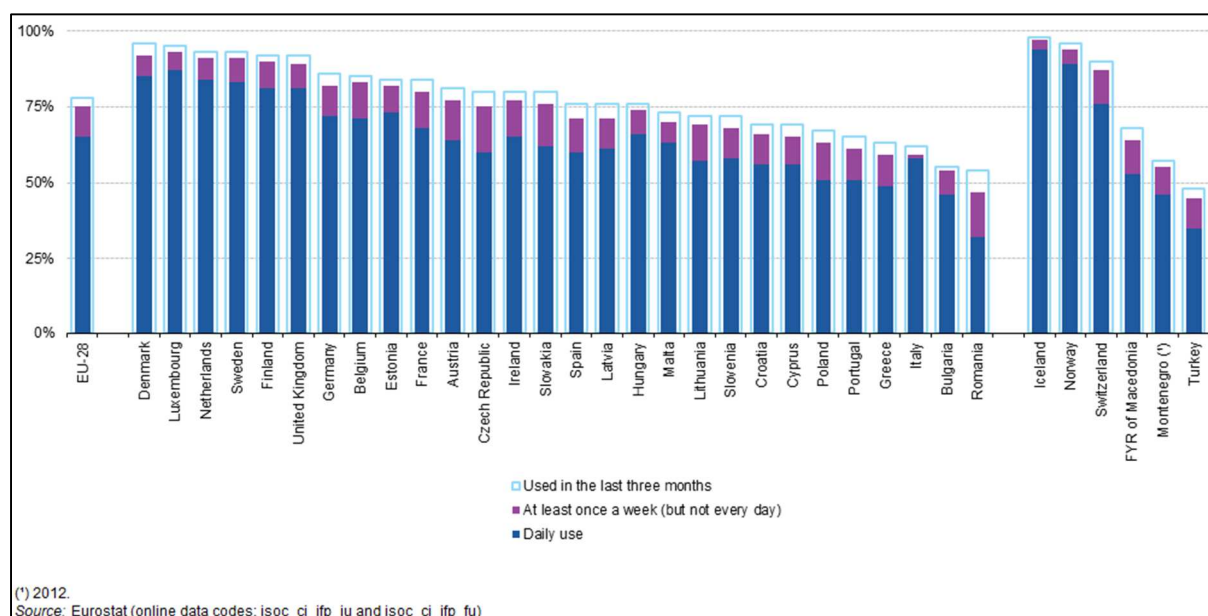

Izvor: HAKOM, 2015.

Informacijske i komunikacijske tehnologije postale su vrlo dostupne stanovništvu, kako u pogledu pristupa tako i cjenovno. Granica je pređena 2007. kad je većina (55%) u skupini država Europske unije imala pristup internetu. Taj se udio nastavio povećavati i u 2014. dostigao je 81%, odnosno 2 postotna boda više nego u 2013. Široko raširen i cjenovno pristupačan širokopojsni internet jedan je od načina promicanja društva znanja i informirane javnosti. Širokopojsni pristup bio je najčešći oblik pristupa internetu u svim državama članicama EU-a: njime se koristilo 78% kućanstava u skupini država EU 28 tijekom 2014., odnosno 36 postotnih bodova više u odnosu na 2007. godinu.

Istraživanja i statistički pokazatelji Eurostata pokazuju koliko je korištenje interneta na dnevnoj bazi u sve većem porastu. Slika 4 prikazuje korištenje interneta tijekom 2014. godine u zemljama članicama Europske unije (prikazana je učestalost korištenje interneta stanovništva u dobi između 16 i 74 godina), pri čemu svijetlo plava linija prikazuje korištenje interneta u posljednja tri mjeseca, ljubičasta označava korištenje interneta barem jednom tjedno, a plava dnevno korištenje interneta.

Slika 6 - Korištenje interneta u europskim zemljama

Izvor: Eurostat, 2015. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Information_society_statistics_-_households_and_individuals/hr#Glavni_statisti.C4.8Dki_nalazi

Istraživanja Državnog zavoda za statistiku za 2014. godinu pokazuju da je opremljenost kućanstava informatičkom i komunikacijskom tehnologijom na razini prethodne godine, da je dostupnost širokopojasnog interneta u porastu, da je uporaba računala i interneta na zadovoljavajućoj razini samo kod mlađe populacije (do 24 godine), no istodobno je primijećen porast korištenja interneta kod svih dobnih skupina. Evidentan je porast upotrebe različitih online usluga, uključujući i porast trgovine putem interneta (28% osoba je tijekom 2015. kupovalo robe i usluge putem interneta, što je porast od 2% u odnosu na godinu prije). Pohranu podataka na internetu u 2014. godini koristilo je 19% internetskih korisnika.

Statistički pokazatelji o upotrebi računala, bilo u privatne, poslovne ili neke druge svrhe na razini županija ne postoje, a među službenim podacima o informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji su tek oni o posjedovanju računala i korištenju interneta općenito, koji su proizašli iz Popisa stanovništva 2011. godine. Iz njih je vidljivo da ukupan broj kućanstava na području Krapinsko-zagorske županije čini 2,77% ukupnih kućanstava u Republici Hrvatskoj, da računalo u Krapinsko-zagorskoj županiji posjeduje 21.063 kućanstava (2,51% ukupnog broja kućanstava koja posjeduju računalo u Republici Hrvatskoj), a da internet koristi 18.561 kućanstvo (2,41% ukupnog broja kućanstava na državnoj razini). Međutim, promatrajući samo Krapinsko-zagorsku županiju, prikupljeni podaci pokazuju da 50,10% od ukupnog broja kućanstava u Županiji posjeduje računalo, a 44,15% koristi internet.

I u ovom strateškom dokumentu važno je prepoznati širi kontekst – naime, širokopojasne tehnologije smatraju se važnim čimbenikom u mjerenju pristupa internetu i korištenja njime, jer se njima korisnicima nudi mogućnost brzog prijenosa velikih količina podataka i neometan pristup telefonskim linijama. Porast dostupnosti širokopojasnog interneta smatra se ključnim pokazateljem u pripremi politika u području informacijskih i komunikacijskih tehnologija. Dostupnost širokopojasnog pristupa internetu smatra se iznimno važnim za razvoj naprednih internetskih usluga kao što su e-poslovanje, e-uprava i e-učenje. U svibnju 2010. Europska komisija donijela je Komunikaciju pod nazivom „Digitalna agenda za Europu“ u kojoj je iznesena strategija za poticanje uspješnog digitalnog gospodarstva do 2020., i ona je jedna od sedam najvažnijih inicijativa strategije Europa 2020 za pametan, održiv i uključiv rast. U svibnju 2015. Europska komisija donijela je strateški dokument o jedinstvenom digitalnom tržištu, u kojem su obuhvaćena tri područja, primjenjiva i na regionalnim razinama - promicanje lakšeg internetskog pristupa robi i uslugama diljem Europe, osmišljavanje optimalnog okruženja za razvoj digitalnih mreža i usluga te

osiguravanje da se u okviru europskog gospodarstva i industrije u potpunosti iskoristi digitalno gospodarstvo kao mogući pokretač rasta.

Sljedom toga, ciljevi se ogledaju i u Operativnom programu Konkurentnost i kohezija, unutar Prioritetne osi „Korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija“. Jedan od glavnih identificiranih problema Hrvatske u sektoru IKT-a je upravo **širokopojasni pristup** i pokrivenost mrežom sljedeće generacije, od kojih oba zaostaju za prosjekom Europske unije. U siječnju 2014., penetracija fiksnog širokopojasnog pristupa iznosila je 21,7% (prosjeak Europske unije 2013. godine je 29,8%). Tijekom 2013., 63,6% kućanstava u Hrvatskoj imalo je pristup internetu (prosjeak Europske unije iznosio je 76% za 2013. godinu). Iako je Hrvatska već ostvarila dobru osnovnu širokopojasnu pokrivenost (97% stanovništva u 2013.), ukupna pokrivenost pristupnom mrežom sljedeće generacije u Hrvatskoj iznosila je samo 33% u 2013., što je pozicioniralo Hrvatsku daleko iza prosječne pokrivenosti u EU pristupnom mrežom sljedeće generacije od 62% u istoj godini. Sadašnja razina pokrivenosti pristupnom mrežom sljedeće generacije koncentrirana je na nekoliko gusto naseljenih područja u Hrvatskoj. Kako je navedeno u Operativnom programu, s obzirom na to, značajan broj kućanstava, lokacija javne uprave, obrazovnih institucija i ustanova zdravstvene skrbi, kao i malih i srednjih poduzeća, nisu u mogućnosti pristupiti brzom širokopojasnoj vezi i koristiti napredne IT usluge, čime se koči ujednačen regionalni razvoj u Hrvatskoj i eksploatiranje socioekonomske koristi vezane uz raspoloživost širokopojasnih pristupnih mreža sljedeće generacije.

Nadalje, kako je navedeno u Operativnom programu, Studija o modelu financiranja i potporama za ulaganje u širokopojasnu infrastrukturu ukazuje da, s ciljem postizanja stopostotne širokopojasne nacionalne pokrivenosti pristupom sljedeće generacije i zatvaranja postojećeg i predviđenog nedostatka pokrivenosti u neprofitabilnim područjima do 2020., potrebna su ulaganja u iznosu do 1.286 milijuna eura. Predviđa se da će najmanje 29,8% ovog iznosa biti pokriveno privatnim ulaganjima gospodarskih subjekata, dok će preostali udio od 70,2% biti obuhvaćen javnom potporom, zbog nerentabilnosti komercijalnih ulaganja u mrežu sljedeće generacije u predgrađima i ruralnim područjima. Investicijski model javno-privatnog partnerstva (JPP) isto tako će biti podržan u svrhu raspoređivanja širokopojasnih mreža sljedeće generacije (NGA), a sredstvima EFRR-a nadopunit će se sredstva privatnih subjekata kako bi se poticala ulaganja privatnih subjekata u trgovački neprofitna područja (ukidanje razlike u profitabilnosti). Predviđa se da će potpora iz fonda EFRR-a doprinijeti širenju širokopojasne pokrivenosti mrežom sljedeće generacije za barem dodatnih 20% hrvatskih kućanstava.

Glavni cilj Strategije za razvoj širokopojasnog pristupa Internetu u Republici Hrvatskoj za 2012. - 2015. i nove Strategije za 2016. - 2020. jest podrška razvoju nacionalne infrastrukture za brzi širokopojasni pristup internetu (najmanje 30 Mbit/s) i usluga koje zahtijevaju visoku brzinu pristupa, omogućujući razvoj i raspoloživost digitalnog društva svim građanima. Između ostaloga, navedeno je i kako je oprema i infrastruktura IKT-a potrebna za umrežavanje i pružanje e-usluga javnosti zastarjela i neadekvatna te joj je potrebna dodatna potpora. Potrebni su dodatni naponi za prilagodbu e-usluga različitim skupinama osoba s posebnim potrebama i prilagodbu e-sadržaja kako bi se osigurala dostupnost usluga svima (uključujući udaljene i teško dostupne lokacije, posebno na otocima). Operativni program naglašava kako je upravo primjena IKT-a ključni element za bolje ostvarivanje ciljeva politike u korist cjelokupnog stanovništva. Hrvatska je, u ovom trenutku, prepoznala potrebu za razvojem e-usluga, posebno u području zdravstva, obrazovanja, u području upravljanja prostorom, pravosuđu, kulturi, turizmu i socijalnoj uključenosti, kako bi tijela državne uprave poboljšala svoju isporuku usluga.

Strategija digitalnog rasta usmjeravat će razvoj e-usluga s jasno određenim prioritetima i orijentiranošću prema rezultatima te će razraditi poticaje usmjerene ka povećanju korištenja e-usluga (npr. brža obrada e-zahtjeva i smanjenje troškova u usporedbi s klasičnim šalterskim uslugama). U okviru prioritetne osi 2., glavni prioriteti financiranja iz EFRR-a za OPKK su sljedeći - rješavanje pitanja pokrivanja hrvatskog područja širokopojasnom mrežom sljedeće generacije, poboljšanje načina upravljanja javnom IKT infrastrukturom, rješavanje pitanja nedostatka podataka i provođenje politika te pitanja niske razine dostupnosti e-usluga. Dakako, da bi se potaknula produktivnost u privatnom sektoru i državnoj upravi, unapređenje IKT opreme, razvoj e-usluga i širokopojasne

infrastrukture mreže sljedeće generacije nisu dovoljni, već će se za postizanje cilja unaprijeđenog korištenja IKT-a uključiti i mjere poboljšanja digitalnih vještina koje će se provoditi u okviru Operativnog programa iz područja učinkovitih ljudskih resursa.

OKVIR UPRAVLJANJA RAZVOJEM

---

13. Institucionalni okvir za upravljanje razvojem

Sukladno zakonskim odrednicama i statutu, županija je jedinica područne (regionalne) samouprave čije područje predstavlja prirodnu, povijesnu, prometnu, gospodarsku, društvenu i samoupravnu cjelinu, a ustrojava se radi obavljanja poslova od područnog (regionalnog) interesa. Županija je **samostalna u odlučivanju** o poslovima iz samoupravnog djelokruga u skladu s Ustavom Republike Hrvatske i Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, a u svom samoupravnom djelokrugu obavlja poslove od područnog (regionalnog) značaja, osobito one koji se odnose na obrazovanje, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, - planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova, održavanje javnih cesta, izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata vezanih uz gradnju te provedbu dokumenata prostornog uređenja za područje županije izvan područja velikog grada te ostale poslove sukladno posebnim zakonima. Županija može preuzeti obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga jedinica lokalne samouprave. Odluku o preuzimanju poslova može donijeti Županijska skupština pod uvjetom da je prethodno odluku o prenošenju obavljanja tih poslova na Županiju donijelo predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave. Odlukom o preuzimanju poslova propisat će se način, uvjeti, kriteriji, visina sredstava, nadzor i kontrola preuzetih poslova. Jednako tako, Županija može prenijeti obavljanje poslova iz svog samoupravnog djelokruga na jedinicu lokalne samouprave. Odluku o prenošenju poslova može donijeti Županijska skupština na traženje predstavničkog tijela jedinica lokalne samouprave i uz pribavljenu suglasnost središnjeg tijela državne uprave nadležnog za poslove lokalne i područne (regionalne) samouprave ako jedinica lokalne samouprave može osigurati dovoljno prihoda za njihovo obavljanje.

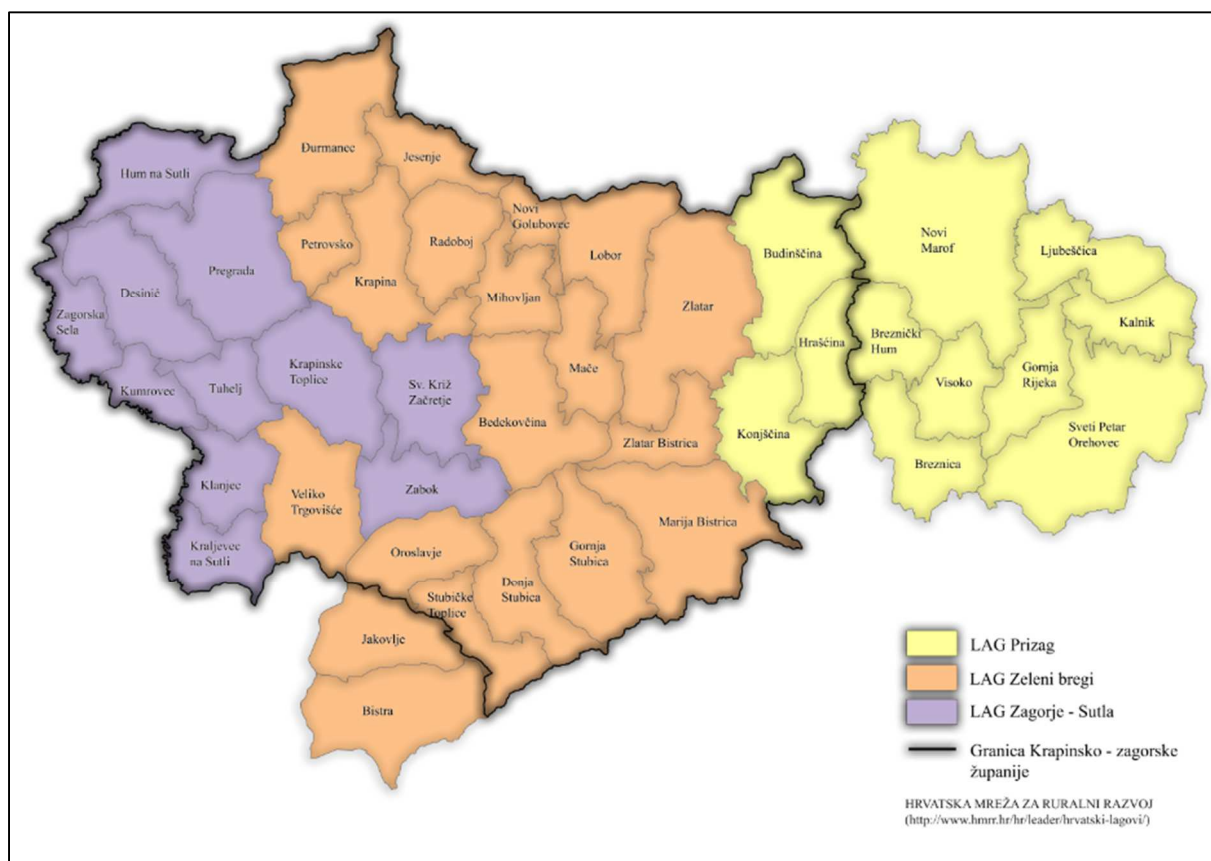
Osnovne **ustrojstvene jedinice** su Skupština kao predstavničko tijelo i župan kao izvršno tijelo. Krapinsko-zagorska županija ima ukupno 9 upravnih odjela – Ured župana, potom Upravni odjel za poslove Županijske skupštine, Odjel za gospodarstvo, poljoprivredu, promet, komunalnu infrastrukturu i EU fondove, zatim za financije, proračun i javnu nabavu, Ured za obrazovanje, kulturu, šport i tehničku kulturu, Odjel za prostorno uređenje, gradnju i zaštitu okoliša, zatim Upravni odjel za zdravstvo, socijalnu skrb, udruge i mlade, Odjel za opće i zajedničke poslove te Službu za unutarnju reviziju. Osim što je osnivač osnovnih i srednjih škola te zdravstvenih ustanova, Krapinsko-zagorska županija osnivač je i nekoliko institucija – Zagorske razvojne agencije, Zavoda za prostorno uređenje, Turističke zajednice na županijskoj razini, zatim Županijskih cesta, Javne ustanove za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima te je suosnivač Regionalne energetske agencije Sjeverozapadne Hrvatske. Od **strateških dokumenata**, na razini Krapinsko-zagorske županije postoji (još uvijek važeća) Strategija razvoja Krapinsko-zagorske županije, potom Strategija razvoja ljudskih potencijala, Mjere ruralnog razvoja, Program energetske učinkovitosti 2014. - 2016, Strategija održivog korištenja energije Krapinsko-zagorske županije te Županijski program djelovanja za mlade.

Na području Krapinsko-zagorske županije formirane su tri **lokalne akcijske grupe**. Lokalna akcijska grupa (LAG) je partnerstvo predstavnika javnog, gospodarskog i civilnog sektora određenog ruralnog područja koje je osnovano s namjerom izrade i provedbe lokalne razvojne strategije tog područja.

LAG predstavlja ruralno područje s više od 5.000 i manje od 150.000 stanovnika uključujući manje gradove te gradove s manje od 25.000 stanovnika. Ista lokacija ne smije pripadati više od jednom LAG-u što se tiče partnerstva, strategije i teritorija. Na području Krapinsko-zagorske županije postoje 3 LAG-a: Prizag, Zagorje - Sutla i Zeleni Bregi. LAG Prizag je međužupanijski LAG. Svi LAG-ovi na području Krapinsko-zagorske županije ostvarili su potporu kroz Program ruralnog razvoja te su u tijeku izrade lokalnih razvojnih strategija koje će definirati projekte koji će se poticati i financirati na području LAG-ova.

Slika 7 - Lokalne akcijske grupe Krapinsko-zagorske županije

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Krapinsko-zagorske županije, 2015. godina

13.1. Razvoj ljudskih resursa

U cilju ažuriranja podataka koji ilustriraju stanje i planove u razvoju ljudskih resursa u okviru upravljanja razvojem, koncem 2015. godine provedena je analiza u Krapinsko-zagorskoj županiji te ostalim institucijama kojima je osnivač ili suosnivač, u što nisu uključene obrazovne i zdravstvene institucije. Prikupljanje i analiza podataka odnosila se na ukupan broj zaposlenih po instituciji, sektoru koji je u njejoj nadležnosti, potom planovima razvoja ljudskih resursa i dugoročne kadrovske politike, podatke o usavršavanju zaposlenika, sustavu unutarnje i vanjske komunikacije, zatim pitanja vezana uz procedure strateškog planiranja, međusektorsko planiranje te pitanja vezana uz eventualno postojanje konkretnih ciljeva i očekivanih rezultata rada na godišnjoj razini, indikatora te sustava praćenja.

Analiza provedene ankete upućuje na razvijene kapacitete planiranja na operativnoj razini pojedine institucije Krapinsko-zagorske županije, no vidljivo je da pojedine organizacije nemaju dugoročni strateški plan razvoja koji bi upućivao na međusektorsko planiranje. Zagorska razvojna agencija d.o.o. kao regionalni koordinator Krapinsko-zagorske županije i jedina registrirana poduzetnička potporna institucija na području Županije ima potrebno znanje i kompetencije u području razvojnog planiranja i upravljanja, dok s druge strane u jednoj instituciji (Krapinsko-zagorskoj športsko turističkoj zračnoj luci d.o.o.) vidljiv je manjak ljudskih resursa koji posljedično dovodi do nedostatnih kompetencija za upravljanje. Istaknuti je problem ograničenih sredstava za rad institucija što uzrokuje manjak raspoloživih resursa koji se mogu usmjeriti na interno planiranje i usavršavanje. Ovaj problem može se djelomično otkloniti zajedničkim planiranjem razvojnih projekata u sferi jačanja ljudskog kapitala za upravljanje razvojem (npr. korištenjem sredstava ESF-a za lokalna partnerstva, sredstava MRRFEU za regionalne koordinate, umrežavanjem putem programa teritorijalne suradnje ili Programa Unije i sl.)

Tabela 76 - Rezultati provedene ankete među županijskim institucijama - strateško upravljanje

INSTITUCIJA / TVRTKA								
Kategorija	Krapinsko-zagorska županija	Županijska uprava za ceste Krapinsko-zagorske županije	Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije	Zavod za prostorno uređenje Krapinsko-zagorske županije	Regionalna energetska agencija Sjeverozapadne Hrvatske	Zagorska razvojna agencija d.o.o.	Krapinsko-zagorska športsko turistička zračna luka d.o.o.	Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Krapinsko-zagorske županije
Ukupan broj zaposlenih	84 (74 na neodređeno, 7 na određeno i 3 dužnosnika/ce)	10	3	7	27	17	1	3
Koji je sektor izravno u vašoj nadležnosti kada je u pitanju upravljanje razvojem ?	Djelokrug rada županija kao jedinica područne (regionalne) samouprave propisan je Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi i posebnim zakonima.	Cestovni promet- županijske i lokalne ceste KZZ-650 km	Nije primjenjivo	Prostorno uređenje. Nadležnost zavoda je ograničena na izradu prijedloga, dok konačne dokumente donosi županijska skupština	Energetski održivi razvoj u sektoru zgradarstva, prometa i javne rasvjete	Istraživanje tržišta i ispitivanje javnog mnijenja	Promet	Zaštita i očuvanje zaštićenih dijelova prirode i područja ekološke mreže Natura 2000 Krapinsko-zagorske županije
Postoji li plan razvoja ljudskih resursa, odnosno dugoročne kadrovske politike? (ukoliko postoji,	NE	NE	Nije primjenjivo	Poseban plan razvoja dugoročne kadrovske politike ne postoji već je ista	Plan razvoja ljudskih resursa provodi se na godišnjoj razini na način da se krajem tekuće	DA plan razvoja ljudskih potencijala izložen je u strateškom planu	Djelomično, kroz Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu i sistematizaciji	Ne postoji plan razvoja ljudskih resursa. Ustanova ima Pravilnik o unutarnjem

molimo da navedete osnovne podatke.)				definirana pravilnikom.	godine postavljaju ciljevi za narednu godinu na razini svakog pojedinog djelatnika, a uzevši u obzir njegov individualni razvoj, profesionalno usavršavanje te razvoj agencije.	razvoja agencije do 2020. godine.	radnih mjesta KZA d.o.o.	ustrojstvu i načinu rada Javne ustanove za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Krapinsko-zagorske županije kojim su definirana i sistematizirana radna mjesta dok se plan zapošljavanja donosi na godišnjoj razini.
Provodite li u vašoj organizaciji usavršavanje zaposlenika? (Ukoliko je odgovor potvrđan, molimo da navedete osnovne podatke – prosječan godišnji broj osoba koje polaze različite oblike usavršavanja, iznos predviđenih sredstava za ovu namjenu na godišnjoj osnovi i sl.)	DA Planom stručnog osposobljavanja i usavršavanja zaposlenih u upravnim tijelima Krapinsko-zagorske županije za 2015. godinu („Službeni glasnik Krapinsko-zagorske županije“, broj 3/15.) U 2015. godini za tu	DA prisustvovanje seminarima, savjetovanjima i stručnim osposobljavanjima a svih zaposlenika -cca 70.000,00 kn godišnje	DA 3 zaposlena djelatnika 14.000,00 kn	DA Prosječno 5 osoba polazi različite oblike usavršavanja, a godišnje se za navedeno prosječno osigurava cca 8.000 kn.	Usavršavanje zaposlenika provodi se tijekom cijele godine sukladno individualno postavljenim ciljevima u pogledu profesionalnog usavršavanja i ciljevima za razvoj Agencije. Prisutni su različiti oblici usavršavanja -	DA Usavršavanje se provodi tijekom cijele godine i svaki od zaposlenika mora sudjelovati minimalno jednom godišnje na stručnom usavršavanju – jednokratne radionice iz područja rada, specijalizirane radionice, tailor	Da, jedna osoba 2000 kn	Provodimo stručno usavršavanje svih zaposlenika. Predviđena sredstva za stručno usavršavanje na godišnjoj razini su 3.000,00 kuna. Stručno usavršavanje provodi se i kroz besplatne seminare u

	namjenu su predviđena sredstva u iznosu od 62.200,00 kuna. Prosječan godišnji broj osoba – ne posjedujemo podatak za cijelu Krapinsko-zagorsku županiju jer svi službenici ne dostavljaju podatke o pohađanju usavršavanja.				od jednokratnih radionica, višemjesečnih tečajeva, visokog obrazovanja do pohađanja doktorskih studija. Prosječan godišnji broj osoba koje polaze različite oblike usavršavanja – 10. Iznos predviđenih sredstava na godišnjoj razini – 40.000,00 HRK.	made edukacije, jačanje socijalnih vještina. U proračunu se odvaja približno 50.000,00 kuna godišnje za obrazovanje.		organizaciji resornog ministarstva, državnog zavoda za zaštitu prirode, sudjelovanja na stručnim skupovima te usavršavanja koja organizira ZARA i dr.
Kako se provodi komunikacija unutar vaše organizacije, a kako s ostalim županijskim institucijama i županijom? (Postojeća procedura, ukoliko postoji; prošireni kolegij KZŽ-a i slično)	E-mailom, pisanim putem, ne postoji pisana procedura. Svakog utorka održava se kolegij župana, zamjenika i pročelnika kojem prisustvuje i predstavnik ZARA-e, a svakog zadnjeg utorka u mjesecu održava se	*Unutar organizacije-dnevno usklađivanje zadataka *Sa županijom - komunikacija po potrebi	Konstantna komunikacija s obzirom da smo svi u jednom uredu. S GU HTZ-a putem redovnim koordinacija. Sa sustavom TZOGIP preko redovnih koordinacija i prema potrebi.	Ne postoji posebno propisana procedura. Unutarnja komunikacija se sastoji od tjednih radnih sastanaka vezano na poslove i aktivnosti Zavoda odnosno sastanaka odgovarajućih radnih grupa	Interna komunikacija: - Grupni mjesečni kolegij ravnatelja sa svim zaposlenicima; - Tjedni kolegij ravnatelja sa zamjenikom i pomoćnicima ravnatelja; Projektno vođenje aktivnosti	Unutarnja komunikacija odvija se putem tjednih sastanaka direktora i voditelja odjela, pisanim putem kroz e-maile sa zaposlenicima, individualnim sastancima s djelatnicima oko raspodjele zadataka i	Prošireni kolegij KZŽ, komunikacija s nadležnim Upravnim odjelom	Komunikacija u našoj organizaciji provodi se na dnevnoj razini prema potrebi i poslovima koji su planirani – ne postoji pisani protokol. Komunikacija sa Županijom provodi se putem proširenog kolegija župana, putem maila i

	<p>prošireni kolegij kojem prisustvuju predstavnici pojedinih trgovačkih društava i ustanova kojih je Županija vlasnik ili osnivač.</p>		<p>Sa županijom redovno kao i po pozivu župana.</p>	<p>vezano na pojedinu aktivnost. Komunikacija sa županijskim institucijama i Županijom se provodi mjesečno u okviru proširenog kolegija KZZ-a te izravnom komunikacijom s odgovarajućim subjektom prema prirodi posla u tjeku.</p>	<p>podrazumijeva kontinuiranu međusobnu komunikaciju uključenih članova projektnog tima putem mailova, telefonskih razgovora, održavanja radnih sastanaka i drugo.</p> <p>Komunikacija prema osnivačima Agencije (Krapinsko-zagorska, Karlovačka, Zagrebačka županija i Grad Zagreb) i povezanim institucijama odvija se u okviru kolegija župana, putem informativnih i radnih sastanka s pročelnicima upravnih odjela i odgovornih</p>	<p>rješavanja problema.</p> <p>Jednom tjedno direktor sudjeluje na sastanku sa županom, zamjenicima i županijskim pročelnicima, a jednom mjesečno na sastanku svih ravnatelja/direktora županijskih institucija i pročelnika za županom i zamjenicima.</p> <p>S ostalim institucijama komunicira se na tjednoj osnovi s obzirom na raspisane natječaje i informacije koje su bitne za rad.</p>		<p>telefona te osobno prema potrebi (računovodstvene, pravne i dr. usluge) – ne postoji pisana procedura.</p>
--	---	--	---	--	--	--	--	---

					osoba institucija te kroz dnevnu poslovnu komunikaciju i zajedničko operativno djelovanje na projektno vezanim aktivnostima.			
Postoje li u vašoj organizaciji procedure za strateško planiranje, bilo na godišnjoj bilo na višegodišnjoj osnovi, ovisno o području za koje je vaša organizacija nadležna?	DA	DA	DA	DA	DA	DA	Da, na godišnjoj razini	NE
Postoji li međusektorsko planiranje (osim županijske razvojne strategije)?	DA	NE	Po potrebi	DA	DA	DA	Ne	DA
Jesu li u vašoj organizaciji utvrđeni konkretni ciljevi i očekivani rezultati rada na godišnjoj razini, indikatori i sustav praćenja?	DA	DA	DA	DA	DA	DA	Djelomično	DA

13.2. Korištenje europskih fondova

Smatrajući da važnost korištenja financijskih sredstava dostupnih putem fondova i programa Europske unije, kako u pretpristupnom, tako i u novom razdoblju punopravnog članstva ima posebno važno mjesto u analizi, podaci su podrobnije obrađeni. Naime, strateški okviri koji nužno moraju biti u suglasju s osnovnim inicijativama i ciljevima EU-a, projektni pristup, priprema dokumentacije i proračun, od ključne su važnosti za rast i razvoj u budućem razdoblju. Dosadašnja iskustva temelj su korištenja strukturnih i Kohezijskog fonda pa je stoga nužno razviti sve one vještine i modele koji se dosad nisu pokazali dovoljno snažnim za adekvatnu apsorpciju sredstava koja su na raspolaganju.

13.2.1. Analiza projekata

Jedinice lokalne i regionalne samouprave, razvojne agencije, organizacije civilnog društva, poslovna zajednica, interesna udruženja, obrazovne institucije i mnogi drugi – potpuno su jednako važni kao sudionici u cjelokupnom sustavu korištenja sredstava iz razvojnih fondova Europske unije. Već je nekoliko godina prisutan značajan interes raznih dionika s područja Županije za korištenje EU sredstava, posebno u području prekogranične suradnje. Naime, razvijena je vrlo kvalitetna komunikacija sa susjednim slovenskim partnerima, a upravo ti kontakti i suradnja s omogućili su relativno rano upoznavanje s konkretnim iskustvima korištenja EU fondova i stjecanja uvida u mogućnosti koje pružaju fondovi. Uz to, već je u pretpristupnom razdoblju bilo jasno da će sredstva EU fondova nakon ulaska u Uniju postati jedan od glavnih izvora financiranja razvojnih projekata pa je sudjelovanje u tim programima neprocjenjivo znanje i iskustvo za korištenje puno bogatijih strukturnih fondova. Kako se navodi i u *Analizi kapaciteta za korištenje EU fondova na županijskoj razini* Instituta za međunarodne odnose iz 2011., zbog uvjeta natječaja prekograničnih programa mogućnosti za financiranje investicija i drugih objekata bile su prilično ograničene, a samo planiranje i provedba bili su zahtjevni zbog nužnosti uključivanja prekograničnog partnera. U uvodnom dijelu nužno je još jednom napomenuti da je Krapinsko-zagorska županija bila – uslijed određenih parametara koji su se odnosili na razvijenost – među onima koji nisu imali mogućnost sudjelovati u natječajima u okviru IPA III komponente, namijenjene razvoju poslovne infrastrukture.

Prema analizi Instituta za javne financije *Pomoći Europske unije županijama, gradovima i općinama 2011. – 2014.*,¹⁹ pomoći Europske unije primilo je 90% županija Republike Hrvatske, 47% gradova i 15% općina – ukupno 309 milijuna kuna. Podaci ukazuju da se godišnje povlači sve više sredstva (od 17 milijuna kuna 2011. godine do 134 milijuna kuna 2014. godine), no ipak se radi o skromnim iznosima. Od ukupno iskorištenih 309 milijuna kuna u promatranom razdoblju, gradovi su privukli više od polovice (155,8 milijuna kuna), županije manje od trećine (94,7 milijuna kuna), a općine manje od petine (58,4 milijuna kuna) ukupnih sredstava.

Tabela 77 - Pomoći EU-a županijama, 2011. - 2014. (u milijunima kuna)²⁰

Županija	Tekuće	Kapitalne	Ukupne	Ukupno po stanovniku
Grad Zagreb	10,419	0	10,419	13,2
Zagrebačka županija	0,229	0	0,229	0,7
Krapinsko-zagorska županija	0	1,490	1,490	11,2

¹⁹ <http://www.ijf.hr/upload/files/file/newsletter/105.pdf>

²⁰ Pomoći EU-a mogu biti izravne kada ih lokalne jedinice (županije, gradovi i općine) primaju izravno od Europske komisije ili drugih zemalja članica (prekogranični programi), ili neizravne kada ih primaju preko proračunskih korisnika (državnog, županijskih, gradskih ili općinskih proračuna) koji im prenose sredstva iz europskih fondova. Za financiranje rashoda poslovanja (redovnih aktivnosti u obračunskom razdoblju) dobivaju se tekuće, a za financiranje dugotrajne nefinancijske imovine kapitalne pomoći EU-a.

Varaždinska županija	1,514	0	1,514	8,6
Koprivničko-križevačka županija	0,863	0,069	0,932	8,1
Međimurska županija	4,708	0	4,708	41,4
Bjelovarsko-bilogorska županija	0,301	0	0,301	2,5
Virovitičko-podravska županija	4,119	15,210	19,329	227,8
Požeško-slavonska županija	0,007	0	0,007	0,1
Brodsko-posavska županija	5,826	7,430	13,255	83,6
Osječko-baranjska županija	0,085	0	0,085	0,3
Vukovarsko-srijemska županija	1,109	0	1,109	6,2
Karlovačka županija	0,310	0	0,310	2,4
Sisačko-moslavačka županija	0,464	0	0,464	2,7
Republika Hrvatska	67,966	26,687	94,653	581,3

Izvor: Institut za javne financije, *Pomoći Europske unije županijama, gradovima i općinama 2011. – 2014.*, newsletter, br. 105, svibanj 2016., ISSN 133-9303

Od gradova i općina, prema analizi Instituta za javne financije, u razdoblju 2011. – 2014. godina kapitalne i tekuće pomoći primile su jedinice: Klanjec, Donja Stubica, Budinščina, Zagorska Sela, Kumrovec i Desinić. Ostale jedinice lokalne samouprave Krapinsko-zagorske županije u svojim proračunima nemaju evidentirane pomoći Europske unije.

Na sljedećoj tablici iskazana je **vrijednost provedenih projekata i projekata u provedbi** koji su na području Krapinsko-zagorske županije sufinancirani iz različitih programa Europske unije. Riječ je o evidenciji podataka nacionalnih tijela dostavljenih Zagorskoj razvojnoj agenciji zaključno s prosincem 2015. godine. **Vrijednost projekta prikazana je kao ukupna vrijednost svih projektnih aktivnosti neovisno o projektnom partneru i sjedištu projektnog partnera.** Na vrijednost ovih projekata potrebno je dodati i vrijednost projekata koji su sufinancirani sredstvima Europske investicijske banke – ukupno 27 projekata vrijednosti 27.299.988,01 kuna.

Tabela 78 - Projekti sufinancirani sredstvima Europske unije (2007. - 2015.)

NAZIV PROGRAMA	BROJ PROJEKATA	UKUPNA VRIJEDNOST (euro)
Program Unije - CJELOŽIVOTNO UČENJE	29	5.585.371,80 kn
Program prekogranične suradnje Slovenija - Hrvatska	24	66.034.435,35 kn
IPA V (IPARD)	6	2.376.224,85 kn
Program Unije - EUROPA ZA GRAĐANE	3	517.500,00 kn
Program Unije - PROGRESS	3	5.044.658,85 kn
IPA I	1	1.482.000,00 kn
IPA III C – Regionalna konkurentnost	1	1.848.645,27 kn
IPA IV (RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA)	6	5.914.957,50 kn
INTERREG IIIB	1	18.870.000,00 kn
CEI (Srednjoeuropska inicijativa)	1	205.042,50 kn
Program Unije - CIP	1	30.945.000,00 kn
Program Unije - Mladi na djelu	3	310.897,50 kn
OP PROMET	3	20.844.800,00 kn
Operativni program Regionalna konkurentnost	5	25.823.569,06 kn
Europski socijalni fond	41	54.392.048,00 kn
Ukupno	128	240.195.150,68 kn

Izvor: Zagorska razvojna agencija, 2015.

Projekti prekogranične suradnje s partnerima pograničnog područja Republike Slovenije, osim što su brojniji, veći su i opsegom i proračunom i trajanjem. U provedbu su bili uključeni partneri regionalne i lokalne samouprave, razvojne agencije, poslovna zajednica i interesna udruženja, turistički sektor i mnogi drugi. S pravom se može reći da su upravo ovi projekti, pri čemu je brojne inicirala upravo Zagorska razvojna agencija, bili najbolji način istinskog upoznavanja s pravilima i procedurama projekata unutar europskih fondova, kao i međunarodne suradnje.

Potencijal IPARD-a u proteklom je razdoblju bio iznimno velik, a podaci Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju ukazuju na jaz između ostvarenog i mogućnosti. Prema podacima Agencije, iz Krapinsko-zagorske županije za sredstva iz programa IPARD dosad je ugovoreno, dijelom i isplaćeno, svega 6 ukupne vrijednosti preko 2 milijuna kuna, od čega je ukupni iznos potpore približno 918.000,00 kuna.

Prema analizama Agencije, najčešći razlozi odbijanja prijave su neprihvatljivost ulaganja, nepotpuna i neispravna projektna dokumentacija, ne udovoljavanje kriterijima Pravilnika, vlasnička povezanost prijavitelja i dobavljača, pa čak i krivotvorenje podataka. Stoga je posve jasno da se do povećanog broja prijavitelja može doći još snažnijim i konkretnijim educiranjem, angažmanom stručnjaka, a potencijalnim - ali skeptičnim ili nezainteresiranim prijaviteljima nužno je pravodobno prezentirati mogućnosti kojima mogu premostiti eventualni nedostatak vlastitih sredstava (mjere potpore Krapinsko-zagorske županije za pripremu projektne dokumentacije, krediti HBOR-a, jamstva HAMAG INVEST-a i dr.).

Budući korisnici *Programa ruralnog razvoja 2014. - 2020.* trebaju se upoznati s mjerama kojima se može postići veći razvoj hrvatske poljoprivrede, ali i ruralnih područja uopće. Sukladno potrebama poljoprivrednog i prerađivačkog sektora za ulaganjima i želju za razvojem ruralnih područja, Ministarstvo poljoprivrede će već tijekom 2014. godine raspisati natječaje za 8 mjera Programa, čime bi se prebrodila ova, tzv. prijelazna godina. Uključivanjem lokalnog stanovništva u izradu i provedbu lokalnih razvojnih strategija u skladu s tzv. *bottom up* principima stvaraju se uvjeti za provedbu održivog razvoja ruralnih područja. LEADER pristup se u politiku ruralnog razvoja RH uveo prvi puta upravo kroz IPARD program, što govori da je sam proces kreiranja politike preko uključivanja lokalnog stanovništva i interesnih skupina u procese ruralnog razvoja još uvijek nedovoljno razvijen, a razina kapaciteta ljudskih potencijala na lokalnoj razini je niska. Za razliku od država članica EU, lokalne akcijske grupe u RH nisu imale odobrena sredstva za provedbu projekata iz lokalnih razvojnih strategija. U Hrvatskoj je trenutno osnovano 55 lokalnih akcijskih grupa koje pokrivaju oko 65% površine i uključuju 35% stanovnika Republike Hrvatske. U Krapinsko-zagorskoj županiji postoji ukupno 5 lokalnih akcijskih grupa.

Komponenta IV Instrumenta pretpristupne pomoći odnosi se na razvoj ljudskih resursa i financira projekte na području socijalne kohezije u svrhu ostvarivanja ciljeva Europske strategije za zapošljavanje. Naime, prema podacima Zagorske razvojne agencije, na nekoliko natječaja otvorenih 2012./2013. prijavljeno je svega 6 projekata. Razlozi kvantitativno slabog odaziva mogli bi biti odraz nekoliko faktora – slabe informiranosti, nedostatne spremnosti ciljnih skupina da pripreme, prijave i provedu projekte, komplicirana i dugotrajna procedura i administracija nadležnih tijela itd. U ovom sektoru posebno treba motivirati i financijski ojačati organizacije civilnog društva za aktivnijim uključanjem.

Europska unija svoje ciljeve stvaranja naprednog društva znanja, većeg broja poslova, jačanja suradnje svih razina u procesu obrazovanja (od vrtića do znanstvenih institucija) do 2013. godine pokušavala je ostvariti kroz *Program cjeloživotnog učenja*, odnosno mobilnosti. Problemi i potrebe u ovom području ukazuju na istinsku potrebu promoviranja i poticanja cjeloživotnog učenja i mobilnosti, ali i potpore osnivača dionicima koji se uključuju u ove programe. S obzirom na posve jasne buduće odrednice Europske unije i novom programu *Erasmus +* koji će objediniti postojećih 7 programa obrazovanja, sporta i mladih u jedan te u sljedećem programskom razdoblju osigurati i veća sredstva za provedbu projekata, nužno je jače poticati uključivanje čitave zajednice te definirati konkretnu logističku i financijsku potporu onim segmentima kojima je pomoć nužna.

Na području Krapinsko-zagorske županije provedena su tri projekta u okviru programa PROGRESS, financijskog instrumenta Unije koji podupire razvoj i koordinaciju politika na području zapošljavanja, socijalne uključenosti i zaštite, uvjeta rada, antidiskriminacije, ravnopravnosti spolova i svih aktivnosti snažne europske dimenzije. U projekte su bili kao partneri uključeni HGK Županijska komora Krapina te Krapinsko-zagorska županija. HGK ŽK Krapina ukupno je provela tri projekta iz programa PROGRESS. ŽK Krapina je na projektima sudjelovala kao vodeći partner iz Hrvatske. Razmjena znanja, iskustva i primjera dobre prakse provodila se putem web stranica projekta, e-foruma, newslettera, osposobljavanja, nacionalnih i međunarodnih foruma i konferencija te studijskih putovanja (Velika Britanija, Španjolska i Austrija). Kroz projekte izrađeni su priručnici: Zdravi pristup restrukturiranju, Usklađivanje vještina za podržavanje razvoja karijere te Sudjelovanjem do povjerenja i uspješnog poslovanja.

Iako je provedeno nekoliko edukacija s primjerima iz prakse, pokazalo se da je i na ovom području nužno još snažnije potencirati mogućnosti, vrijednosti i snažnu europsku dimenziju projekata koji mogu dovesti do nužnih analiza, akcijskih planova, treninga, unapređenja radnog okruženja, promoviranja mobilnosti, novih kurikuluma i drugog.

Puno manjeg opsega i proračuna, model sufinanciranja projekata koje provodi CEI (Srednjoeuropska inicijativa) pokazao je svoju svrhu i ciljeve upravo na primjeru u Krapinsko-zagorskoj županiji. Naime, kroz program CEI KEP Županija je dobila *Strategiju ruralnog razvoja Krapinsko-zagorske županije* na kojoj su zajednički radili Zagorska razvojna agencija, Partnerski odbor za izradu *Strategije* uz konzultacije vanjskih stručnjaka. Ovim projektom dobiven je važan strateški dokument koji se sastoji od osnovne analize stanja, SWOT analize koja opisuje razvojne snage, slabosti, mogućnosti i prijetnje, zatim razvojne vizije ruralnog područja Županije, strateških razvojnih ciljeva, prioriteta i mjera, analize povezanosti i usklađenosti ciljeva i mjera Strategije s nacionalnim ciljevima i ciljevima EU-a te baze projekata.

13.2.2. Analiza kapaciteta

Ocjenjivanje osposobljenosti prema pojedinim područjima pripreme i provedbe projekata koje je 2011. godine proveo *Institut za međunarodne odnose* pokazalo je da županije svoje najveće kapacitete vide u području osmišljavanja projektnih ideja, prepoznavanju i prioritizacije kvalitetnih projektnih ideja te izradi prijavnice projekta. Takvi su rezultati upravo u skladu s očekivanom ulogom razvojnih agencija te županijske uprave kao institucija koje su u stanju uspješno koordinirati i pomagati ostale županijske aktere u osmišljavanju kvalitetnih projektnih ideja. Prema rezultatima Instituta, s druge strane najslabije su osposobljene u pogledu poznavanja postupaka procjene utjecaja projekta na okoliš i ekološku mrežu te izrade studije izvedivosti, odnosno analize troškova i koristi. Ovo potonje je dijelom razumljivo, s obzirom da se nužnost njihove izrade pojavila tek u nekim nedavno objavljenim natječajima.

Osim vlastitih, Krapinsko-zagorska županija, a posebno Zagorska razvojna agencija intenzivno su sudjelovali na pripremi projekata čiji su nositelji bile druge organizacije, što je uglavnom posljedica vrlo razvijene suradnje s međunarodnim partnerima, posebno u okviru programa za prekograničnu suradnju, ali i potpore i suradnje županijske uprave i razvojnih agencija ostalih aktera s područja Županije kao što su jedinice lokalne samouprave, interesna udruženja itd. S obzirom na pristup natječajima kako u okviru brojnih programa Unije tako i komponentama Instrumenta za pretpristupnu pomoć, posve je jasno da prijavitelji nisu ni kvantitativno ni kvalitativno u dovoljnoj mjeri razvijeni da bi u potpunosti mogli odgovoriti na izazove i mogućnosti. Naravno, pokazalo se i to da veličina Županije mjerena brojem stanovnika nije relevantna za uspješnost sudjelovanja Županije u EU programima. Sva istraživanja pokazala su da prijavitelji – bilo da je riječ o jedinicama lokalne samouprave, organizacijama civilnog društva ili poduzetnicima - mogu očekivati itekako značajne rezultate ako ulože u razvoj vlastitih kapaciteta za korištenje EU fondova. S druge strane, činjenica da je neko područje razvijenije, odnosno financijski bogatije neće sama po sebi dovesti do rezultata u vidu projekata financiranih kroz EU fondove, ukoliko se ne dogodi ulaganje u razvoj ljudskih kapaciteta. Institut za javne financije u analizi *Pomoći Europske unije*

županijama, gradovima i općinama 2011. – 2014. navodi da bi lokalne jedinice morale više ulagati u usavršavanje zaposlenih i učiti od uspješnijih, udruživati se i zajednički nastupati, a pritom bi im mogle pomagati i Udruge gradova i općina i Zajednica županija. Osim toga, budući da brojne male općine i gradovi često nemaju vlastitih kadrova ni mogućnosti da plate nekoga tko bi im pomogao s prijavama projekata, a često nisu ni dovoljno dobro informirane o mogućnostima u raspisanim natječajima, nužno je osmisliti kako im sustavnije pomoći i kako ih prisiliti da se međusobno udružuju i aktivnije privlače europska sredstva. Osim inercije i neaktivnosti lokalnih jedinica, često praćenih kadrovskim i financijskim problemima, posebice u manjim – premda često i u većim – lokalnim jedinicama, postoje i brojni drugi razlozi slabog privlačenja europskih sredstava. Tu valja istaknuti sporost administracije i kašnjenja na nacionalnoj razini. Još uvijek nema nekih ključnih strateških dokumenata, primjerice Strategije regionalnog razvoja za razdoblje do 2020., natječaji se često odgađaju, pravilnici po kojima se projekti prijavljuju objavljuju se tek nekoliko dana prije objave natječaja, prijavitelji znaju čekati i više od godine dana da saznaju je li njihov projekt prihvaćen, česte su izmjene javnih poziva (uvjeta natječaja i/ili natječajne dokumentacije), a nije uvijek ni jasno na koji način valja knjižiti primljene pomoći.²¹

Pored gore navedenih potreba, niz županija i razvojnih agencija u svojim komentarima ističe potrebu za dodatnom edukacijom o EU fondovima nositelja političke vlasti na županijskoj i lokalnoj razini s ciljem boljeg razumijevanja i veće podrške za ovu problematiku. Također, više županija i agencija ističe problem bolje međusobne usklađenosti središnjih tijela u pogledu organiziranja natječaja i informiranja korisnika na županijskoj i lokalnoj razini. Također je više puta istaknuta potreba raščišćavanja uloge razvojnih agencija i privatnih konzultanata u području pripreme projekata za natječaje, odnosno potreba jasnog definiranja same svrhe razvojne agencije i njezine diferencije u odnosu na pružatelje konzultantskih usluga iz privatnog sektora. Na području Krapinsko-zagorske županije postoji relativno visoka razina povezanosti s međunarodnim partnerima, koja je jednim dijelom posljedica važnosti programa prekogranične suradnje, ali dijelom i članstvom u različitim međunarodnim asocijacijama. Iako je suradnja s međunarodnim partnerima ponekad prilično zahtjevna, ona je istodobno pružila mogućnosti domaćim partnerima da steknu dragocjena znanja od svojih iskusnijih prekograničnih partnera iz zemalja Europske unije u pogledu pripreme i provedbe projekata.

---

²¹ Izvor: Institut za javne financije, *Pomoći Europske unije županijama, gradovima i općinama 2011. – 2014.*, newsletter, br. 105, svibanj 2016., ISSN 133-9303

POPIS TABELA

Tabela 1 - Prirodno kretanje stanovništva Krapinsko-zagorske županije	7
Tabela 2 - Stope nataliteta i mortaliteta - Krapinsko-zagorska županija i Republika Hrvatska, 2009. - 2014. godina	7
Tabela 3 - Očekivano trajanje života u Krapinsko-zagorskoj županiji.....	8
Tabela 4 - Stanovništvo gradova i općina Krapinsko-zagorske županije.....	9
Tabela 5 - Vanjska migracija, Republika Hrvatska i Krapinsko-zagorska županija, 2010. - 2014. godina.....	10
Tabela 6 - Unutarnja migracija, Republika Hrvatska i Krapinsko-zagorska županija, 2010. - 2014. godina.....	11
Tabela 7 - Saldo ukupne migracije, Republika Hrvatska i Krapinsko-zagorska županija, 2010. - 2014. godina ...	11
Tabela 8 - Rasprostranjenost kriminaliteta u Krapinsko-zagorskoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj, Republici Hrvatskoj i odabranim županijama, 2010. - 2014. godine.....	15
Tabela 9 – Domovi socijalne skrbi u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2014. godina.....	16
Tabela 10 - Domovi socijalne skrbi, Krapinsko-zagorska županija i Republika Hrvatska, 2013. godina	16
Tabela 11 - Rashodi za socijalnu zaštitu jedinica lokalne samouprave u Krapinsko-zagorskoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj te Republici Hrvatskoj, 2010. - 2013. godina	18
Tabela 12 - Primijenjena prava socijalne skrbi u Krapinsko-zagorskoj županiji prema Zakonu o socijalnoj skrbi, 19	
Tabela 13 - Broj zdravstvenih ustanova prema kategorijama na području Krapinsko–zagorske županije za 2014. godinu.....	20
Tabela 14 - Udio određenih skupina bolesti u ukupnom broju smrti na području Krapinsko-zagorske županije ...	23
Tabela 15 - Broj kazališta u Krapinsko-zagorskoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2013. godina.....	24
Tabela 16 - Broj kinematografa u Krapinsko-zagorskoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2013. godina.....	24
Tabela 17 - Broj radiopostaja u Krapinsko-zagorskoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2013. godina.....	25
Tabela 18 - Broj radio i televizijskih pretplatnika u Krapinsko-zagorskoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2013. godina	25
Tabela 19 - Broj knjižnica u Krapinsko-zagorskoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2013. godina.....	26
Tabela 20 - Pregled objekata društvene infrastrukture po gradovima i općinama u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2015. godina.....	26
Tabela 21 - Organizacije civilnog društva u Krapinsko-zagorskoj županiji s obzirom na područje djelovanja, 2015. godina.....	28
Tabela 22 - Završeni stanovi za stanovanje, Kontinentalna Hrvatska, Republika Hrvatska, 2010. - 2014. godina	30
Tabela 23 - Prosječan broj stanovnika po završenom stanu, Kontinentalna Hrvatska i Republika Hrvatska, 2014. godina.....	30
Tabela 24 - Stanovi za koje su izdana odobrenja za građenje, Kontinentalna Hrvatska, Republika Hrvatska, 2010. - 2014. godina.....	31
Tabela 25 - Broj djece upisane u dječje vrtiće, Krapinsko-zagorska županija, Kontinentalna Hrvatska i Republika Hrvatska u šk. godinama 2010./2011. – 2014./2015. godina.....	32
Tabela 26 - Razvojni položaj Krapinsko-zagorske županije prema indikatoru BDP/st u €.....	43
Tabela 27 - Radno sposobno stanovništvo Krapinsko-zagorske županije, 2011. godina.....	45
Tabela 28 - Ukupan broj zaposlenih u pravnim osobama u Krapinsko-zagorskoj županiji u razdoblju 2010. - 2014. godine.....	46
Tabela 29 - Neto plaće u Krapinsko-zagorskoj županiji i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2012. godina	47
Tabela 30 - Kretanje prosječnog broja nezaposlenih u Krapinsko-zagorskoj županiji i Republici Hrvatskoj, ...	48

Tabela 31 - Stopa nezaposlenosti u Krapinsko-zagorskoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj, Republici Hrvatskoj i EU-28 (godišnji prosjek.), 2010. - 2014. godina.....	52
Tabela 32 - Osnovni pokazatelji poduzetništva u Krapinsko-zagorskoj županiji.....	57
Tabela 33 - Proizvodnost rada (BDP po zaposlenom), Krapinsko-zagorska županija, Kontinentalna Hrvatska, Republika Hrvatska, 2001. - 2011. godina.....	58
Tabela 34 - Investicije poduzetnika u dugotrajnu imovinu, 2010. - 2015. godina, Krapinsko-zagorska županija; Republika Hrvatska, Kontinentalna Hrvatska	58
Tabela 35 - Izravna strana ulaganja u Krapinsko-zagorsku županiju, 2010. -2014. godina, milijuni EUR.....	59
Tabela 36 - Pokazatelji produktivnosti, ekonomičnosti i rentabilnosti poduzetnika u Krapinsko-zagorskoj županiji tijekom 2012. - 2014. godine	60
Tabela 37 - Broj poduzeća na 1000 stanovnika te po kilometru kvadratnom površine, Krapinsko-zagorska županija, Kontinentalna Hrvatska i Republika Hrvatska, 2010. - 2014. godina	61
Tabela 38 - Ukupni prihodi prema djelatnostima u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2010. - 2015. godina.....	61
Tabela 39 - Otvorene/zatvorene tvrtke po županijama Kontinentalne Hrvatske, 01.01.2010. - 31.12.2014.....	63
Tabela 40 - Uvoz i izvoz - Krapinsko-zagorska županija, 2010. - 2014. godina, kune	64
Tabela 41 - Gospodarske zone Krapinsko-zagorske županije, 2013. godine.....	67
Tabela 42 - Usporedba broja obrtnika KZŽ-a, 31.12.2013. i 31.12.2014.....	69
Tabela 43 - Zaštita industrijskog i intelektualnog vlasništva, Kontinentalna Hrvatska i Republika Hrvatska, 2008. - 2014. godina.....	70
Tabela 44 - Podaci o tvrtkama, ostvarenim rezultatima te ulaganjima u djelatnosti istraživanja i razvoja (M72) u Kontinentalnoj Hrvatskoj i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2014. godina.....	73
Tabela 45 - Podaci o poslovanju tvrtki u djelatnosti informacijske i komunikacijske tehnologije u Kontinentalnoj Hrvatskoj i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2014. godina	75
Tabela 46 - Smještajni kapaciteti u Krapinsko-zagorskoj županiji u 2014. godini.....	77
Tabela 47 – Pregled smještajnih kapaciteta u hotelima u Krapinsko-zagorskoj županiji,.....	79
Tabela 48 - Kupališni kapaciteti i atrakcije u Krapinsko-zagorskoj županiji.....	80
Tabela 49 - Ukupan broj dolazaka i noćenja prema strukturi gostiju, Krapinsko-zagorska županija, 2011. - 2014. godina.....	81
Tabela 50 - Broj posjetitelja u kulturnim atrakcijama, 2012. – 2014. godina, Krapinsko-zagorska županija.....	86
Tabela 51 - Popis turističkih i rekreativnih zona u Krapinsko-zagorskoj županiji.....	88
Tabela 52 - Ponuda aktivnog turizma u Krapinsko-zagorskoj županiji	94
Tabela 53 - Potencijali za daljnji razvoj dodatnih sadržaja i turističke ponude u Krapinsko-zagorskoj županiji.....	95
Tabela 54 - Kategorizacija zaštićene kulturne baštine, 2014. godina.....	96
Tabela 55 - Broj zaštićenih nepokretnih kulturnih dobara, obnovljenih kulturnih dobara i kulturnih dobara u obnovi u razdoblju 1995. - 2011. godine	97
Tabela 56 - Broj poljoprivrednih gospodarstava u Krapinsko-zagorskoj županiji.....	98
Tabela 57 - Površina zemljišta prema vrsti uporabe (ha)	98
Tabela 58 - Peradarstvo u Krapinsko-zagorskoj županiji	100
Tabela 59 - Vinogradarstvo u Krapinsko-zagorskoj županiji.....	101
Tabela 60 - Voćarstvo u Krapinsko-zagorskoj županiji.....	101
Tabela 61 - Integrirana i ekološka proizvodnja	102
Tabela 62 - Srednje godišnje i godišnje vrijednosti važnijih meteoroloških elemenata, 2010. - 2013. godina.....	104
Tabela 63 - Podaci o odloženim količinama komunalnog otpada iz grupe 20 na odlagališta otpada na području Krapinsko-zagorske županije.....	109
Tabela 64 - Broj i lokacija zelenih otoka u Krapinsko-zagorskoj županiji.....	110
Tabela 65 - Ukupna količina ispuštanja onečišćujućih tvari u zrak kod industrijskih djelatnosti	112
Tabela 66 - Popis brownfield lokacija za investicije.....	112
Tabela 67 - Broj stanovnika i kućanstva priključenih na kanalizacijsku mrežu u Krapinsko-zagorskoj županiji, .	118

Tabela 68 - Distributeri plina u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2016. godina	119
Tabela 69 - Površina šuma i šumskog zemljišta, godišnji tečajni prirast i etat za Krapinsko-zagorsku županiju za 2014. godinu.....	121
Tabela 70 - Srednja dnevna ozračenost nagnute plohe (kWh/m ²) uz godišnji optimalni kut 24,16° za razdoblje 1961. - 1990.	123
Tabela 71 - Popis povlaštenih proizvođača električne energije na području Krapinsko-zagorske županije, ...	124
Tabela 72 - Procijenjeni hidro energetske potencijali većih pritoka rijeke Krapine	126
Tabela 73 - Cestovne udaljenosti sjedišta županije do odabranih europskih gradova u kilometrima i satima vožnje	134
Tabela 74 - Promet zrakoplova tijekom 2014. godine na Aerodromu Zabok - Gubaševo	137
Tabela 75 - Duljina željezničkih pruga na području Krapinsko-zagorske županije	138
Tabela 76 - Rezultati provedene ankete među županijskim institucijama - strateško upravljanje	146
Tabela 77 - Pomoći EU-a županijama, 2011. - 2014. (u milijunima kuna).....	151
Tabela 78 - Projekti sufinancirani sredstvima Europske unije (2007. - 2015.).....	152

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1 - Kretanje broja stanovnika Krapinsko-zagorske županije od 1971. do 2011. godine.....	5
Grafikon 2 - Dobno-spolna piramida Krapinsko-zagorske županije.....	6
Grafikon 3 - Stanovništvo po gradovima/općinama Krapinsko-zagorske županije bez prihoda ili koje prima socijalne naknade, 2011. godina.....	14
Grafikon 4 - Kretanje opće stope obuhvaćenosti stanovništva sa pomoći za uzdržavanje, Krapinsko-zagorska županija, Kontinentalna Hrvatska, Republika Hrvatska, 2010. – 2014. godina	18
Grafikon 5 - Broj zdravstvenih ustanova u Krapinsko-zagorskoj županiji i Republici Hrvatskoj, 2010. - 2014. godina	20
Grafikon 6 - Djelatnici zdravstvenih ustanova u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2010. - 2013. godina	21
Grafikon 7 - Broj liječnika medicine na 10.000 stanovnika u Kontinentalnoj Hrvatskoj, Republici Hrvatskoj i Krapinsko-zagorskoj županiji, 2010. - 2013. godina.....	22
Grafikon 8 - Omjer farmaceuta na 10.000 stanovnika u Kontinentalnoj Hrvatskoj, Republici Hrvatskoj i Krapinsko-zagorskoj županiji, 2010. - 2013. godina.....	22
Grafikon 9 - Broj postelja na 1000 stanovnika, usporedba RH i KZŽ, 2010. - 2014. godina.....	23
Grafikon 10 - Obrazovna struktura stanovništva Krapinsko-zagorske županije	32
Grafikon 11 - Broj učenika u osnovnim školama Krapinsko-zagorske županije, 2011. - 2015. godina.....	33
Grafikon 12 - Broj učenika u srednjim školama Krapinsko-zagorske županije, 2011. - 2015. godina	36
Grafikon 13 - Broj učenika prema programima srednjih škola, 2011. - 2015. godina	36
Grafikon 14 - Studenti na visokim učilištima na području Krapinsko-zagorske županije 2015./2016.	39
Grafikon 15 - Diplomirani studenti 2010. – 2013. godina prema vrsti studija (prebivalište na području Krapinsko-zagorske županije).....	40
Grafikon 16 - Broj osoba zaposlenih nakon obrazovanja (2006. - 2014.).....	42
Grafikon 17 - Kretanje radne snage 2011. - 2013. godine.....	45
Grafikon 18 - Zaposleni u pravnim osobama u Krapinsko-zagorskoj županiji prema razini obrazovanja, 2010. - 2014. godina	46
Grafikon 19 - Struktura zaposlenih u pravnim osobama prema djelatnosti, 2014. godina.....	47
Grafikon 20 - Nezaposlene osobe prema razini obrazovanja, Krapinsko-zagorska županija, Kontinentalna Hrvatska i Republika Hrvatska, 2010. - 2014. godine	49

Grafikon 21 - Nezaposlenost prema razinama obrazovanja u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2010. - 2014. godina	50
Grafikon 22 - Nezaposlenost prema dobnim skupinama, 2010. - 2014. godina	51
Grafikon 23 - Osiguranici mirovinskog sustava, 2010. - 2014. godina.....	52
Grafikon 24 - Kretanje prosječne stope nezaposlenosti u Krapinsko-zagorskoj županiji, Kontinentalnoj Hrvatskoj i Republici Hrvatskoj u razdoblju 2010. - 2014. godine	53
Grafikon 25 - Udio bruto dodane vrijednosti pojedine djelatnosti u ukupnom BDV-u KZŽ-a, 2001., 2008. i 2011. godina	57
Grafikon 26 - Najznačajniji vanjskotrgovinski partneri u izvozu	65
Grafikon 27 - Najznačajniji vanjskotrgovinski partneri u uvozu.....	66
Grafikon 28 - Broj poduzeća u djelatnosti istraživanja i razvoja, Kontinentalna Hrvatska, 2010. - 2014. godina...	71
Grafikon 29 - Ostvareni prihodi od djelatnosti istraživanja i razvoja, Kontinentalna Hrvatska, 2010. - 2014.	71
Grafikon 30 - Smještajni kapaciteti u 2014. godini u Krapinsko-zagorskoj županiji	77
Grafikon 31 - Broj stalnih postelja u Krapinsko-zagorskoj županiji	78
Grafikon 32 - Struktura smještajnih kapaciteta u KZŽ-u po broju stalnih postelja	78
Grafikon 33 - Struktura hotela u Krapinsko-zagorskoj županiji po kategorijama, 2015. godina.....	79
Grafikon 34 - Broj turističkih dolazaka i noćenja u Krapinsko-zagorskoj županiji u razdoblju 2011. - 2014. godine	81
Grafikon 35 - Glavna emitivna tržišta prema broju noćenja u 2014. godini	82
Grafikon 36 - Dolasci i noćenja turista u Krapinsko-zagorskoj županiji prema načinu dolaska	82
Grafikon 37 - Prosječna dužina boravka gostiju u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2010. - 2014. godina.....	83
Grafikon 38 - Dolasci i noćenja turista u Krapinsko-zagorskoj županiji prema vrsti objekata, 2011. – 2014.	83
Grafikon 39 - Stope zauzetosti po objektima	84
Grafikon 40 - Sezonalnost prema ostvarenim noćenjima u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2010. – 2014. godina.	85
Grafikon 41 - Broj posjetitelja prema obliku turističke atrakcije, Krapinsko-zagorska županija, 2013. i 2014. godina	86
Grafikon 42 - Veličina zemljišta po kućanstvu	99
Grafikon 43 - Stanovništvo obuhvaćeno organiziranim prikupljanjem otpada te količine prikupljenog otpada u Krapinsko-zagorskoj županiji, 2010. - 2013. godina.....	108
Grafikon 44 - Duljina cesta u kilometrima; Krapinsko-zagorska županija, Kontinentalna Hrvatska, Republika Hrvatska.....	132
Grafikon 45 - Prometne nesreće i prekršaji na području Krapinsko-zagorske županije.....	136

POPIS SLIKA

Slika 1 - Gustoća naseljenosti Krapinsko-zagorske županije, 2011. godina.....	9
Slika 2 - Zaštićeni dijelovi prirode na području Krapinsko-zagorske županije	106
Slika 3 - Potencijalne lokacije vjetroelektrana u Krapinsko-zagorskoj županiji	128
Slika 4 - Mreža razvrstanih javnih cesta Krapinsko-zagorske županije u 2015. godini.....	133
Slika 5 - Gustoće širokopojasnih priključaka u Republici Hrvatskoj.....	140
Slika 6 - Korištenje interneta u europskim zemljama	141
Slika 7 - Lokalne akcijske grupe Krapinsko-zagorske županije	145

POPIS KORIŠTENIH KRATICA

HGK	Hrvatska gospodarska komora
HGK ŽK Krapina	Hrvatska gospodarska komora - Županijska komora Krapina
HOK	Hrvatska obrtnička komora
OKKŽŽ	Obrtnička komora Krapinsko-zagorske županije
HUP	Hrvatska udruga poslodavaca
HZMO	Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
HZZ PU Krapina	Hrvatski zavod za zapošljavanje - Područni ured Krapina
OC KZŽ	Obiteljski centar Krapinsko-zagorske županije
CZSS	Centar za socijalnu skrb
OSI	Osobe s invaliditetom
OCD	Organizacije civilnog društva
RLJP	Razvoj ljudskih potencijala
HRD	<i>Human Resources Development</i> – Razvoj ljudskih potencijala
ESF	<i>European Social Fund</i> - Europski socijalni fond
ERDF	<i>European Regional Development Fund</i> - Europski fond za regionalni razvoj
IPA	Instrument prepristupne pomoći
CARDS	<i>Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation</i> - Pomoć Zajednice za obnovu, razvoj i stabilizaciju
OP	Operativni program
KZŽ	Krapinsko-zagorska županija
UO KZŽ	Upravni odjel Krapinsko-zagorske županije
NUTS	<i>Nomenclature of Territorial Units for statistics</i> - Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku)
EU	<i>European Union</i> - Europska unija
EZ	Europska zajednica
DZS	Državni zavod za statistiku

RRA	Regionalna razvojna agencija
ŽRS	Županijska razvojna strategija
PVTR KZŽ	Partnersko vijeće za tržište rada Krapinsko-zagorske županije
TRS	Tematska radna skupina
PV	Partnersko vijeće
BDP	Bruto društveni proizvod
BDV	Bruto dodana vrijednost
PPS	Standard kupovne moći
ICT	<i>Information Communication Technology</i> – Informacijsko–komunikacijska tehnologija
PPI	Poduzetnička potporna institucija
Start-up tvrtka	Poduzetnik početnik
JLS	Jedinica lokalne samouprave